

WIJKEN!
IN UITVOERING
2009 >>>

4	Voorwoord	85	Heerlen
6	Alkmaar	87	Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig
8	Overdie	90	Leeuwarden
11	Amersfoort	92	Heechterp-Schieringen
13	Kruiskamp	94	Maastricht
16	Amsterdam	96	Noordoost
18	Bos en Lommer en de Baarsjes	98	Nijmegen
21	Nieuw-West	100	Hatert
24	Noord	103	Rotterdam
26	Oost	106	Bergpolder
29	Zuidoost	108	Noord
32	Arnhem	111	Oud Zuid
34	Arnhemse Broek	114	Overschie
37	Klarendal	116	Vreewijk
40	Malburgen	119	West
42	Presikhaaf	122	Zuidelijke Tuinsteden
45	Den Haag	124	Schiedam
48	Schilderwijk	126	Nieuwland
50	Stationsbuurt / Rivierenbuurt	128	Utrecht
52	Transvaal	130	Kanaleneiland
54	Zuidwest	133	Ondiep
56	Deventer	136	Overvecht
58	Rivierenwijk	139	Zuilen Oost
60	Dordrecht	142	Zaanstad
62	Wielwijk en Crabbehof	144	Poelenburg
65	Eindhoven	146	Overzicht krachtwijken
67	De Bennekel	147	Contactgegevens
70	Doornakkers	148	Colofon
73	Woensel-West		
76	Enschede		
78	Velve-Lindenhof		
80	Groningen		
82	Korrewegwijk / De Hoogte		

Volhouden en verbreden

Het afgelopen jaar is er in de aandachtswijken hard gewerkt. Wijkbewoners, gemeenten, woningbouwcorporaties, politie, ondernemers, scholen en welzijnsorganisaties zetten zich met elkaar in voor een betere leefbaarheid in hun wijk. Al deze inspanningen leverden mooie resultaten op. Welke dat zijn, leest u in dit magazine.

Het gaat beter in de wijken. De bewoners voelen zich er veiliger en prettiger. Dat hebben ze, samen met de professionals, zelf tot stand gebracht. En dat is niet alleen aan de wijkeraanpak te danken. Lang voor die aanpak van start ging, gebeurde er al van alles. De woningbouwcorporaties waren bijvoorbeeld al bezig met fysieke herstructurering. De resultaten uit dit magazine zijn een optelsom van al die activiteiten. De wijkeraanpak is daar een onderdeel van.

De eerste resultaten zijn er! Uit de leefbarometer blijkt dat de leefbaarheid in de aandachtswijken is toegenomen. Méér dan in andere buurten. Gemeenten, instellingen en corporaties zijn actiever geworden. Ook mijn collega's uit het kabinet investeren flink in de wijken. We boeken grote resultaten met de 'achter de voordeur' aanpak, door bij mensen aan te bellen en te vragen hoe we kunnen helpen. Duizenden wijkbewoners zijn daarmee geholpen. Hun schulden slonken en ze kregen zorg, of werk.

Ondernemers spannen zich in om de wijk economie te versterken. Het welzijnswerk keert in een vernieuwde en meer zelfbewuste vorm terug. En we stimuleren efficiëntere manieren van werken. Door de bewoner centraal te stellen, het aanbod beter af te stemmen op de vraag en met een integrale aanpak. Met één aanspreekpunt voor de bewoners. En met meer nadruk op integratie.

Maar voor structurele veranderingen hebben we tijd nodig. Ons einddoel, een afname van de achterstanden in de wijken tot het gemiddelde, hebben we nog lang niet bereikt. We houden de vinger aan de pols. Maar we moeten ook geduld opbrengen. Je kunt de wijkeraanpak zien als een jong plantje. Als je dat steeds uit de grond trekt om te zien of het al wortel schiet, zal het nooit goed gaan groeien.

Volhouden en verbreden: dat is de komende tijd mijn motto. Volhouden in de zin van focussen en verduurzamen. En verbreden door het aantal wijken uit te breiden. Want ook andere wijken hebben problemen. De bewoners daar profiteren van de wijkeraanpak. Vijftien nieuwe wijken kregen in juni een bijdrage om ook in hun buurt te investeren. Ik roep steden dan ook op hun kennis en ervaringen naar die andere wijken te 'exporteren'.

In dit magazine zijn de voortgangsrapportages van de steden gebundeld. En als minister heb ik de eer om u die verhalen uit de wijken aan te bieden. Maar de mensen in die wijken doen het harde werk. Daarvoor dank ik hen uit de grond van mijn hart. Veel plezier en inspiratie bij het lezen van dit magazine!

Eberhard van der Laan
Minister voor Wonen, Wijken en Integratie

Alkmaar

>>> 'Iedereen doet mee.
Dat is het motto van
onze wijkenaanpak.'

Wethouder Rian van Dam
(onder meer Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt,
Grote Steden Beleid en Herstructurering Overdie)

De gemeente Alkmaar maakt al sinds 2003 werk van een herstructurering van de wijk Overdie. Tot 2007 betrof het vooral fysieke verbeteringen. Door de wijkenaanpak is er sinds die tijd meer aandacht voor de sociaal-economische ontwikkeling. In 2007 is het wijkactieplan Overdie opgesteld en het bijbehorende charter. Daarin staan de afspraken tussen de samenwerkende partijen en het Rijk voor de periode tot 2018. Het wijkactieplan gaat in op de thema's Werken, Leren, Opgroeien, Integratie, Samenleven en Veiligheid.

Bij de wijkenaanpak streven de partijen naar een ketenaanpak met alle instanties die primair in de wijk actief zijn op de thema's Werken, Leren en Zorgen. De bewoner staat daarin centraal. Hierdoor moet het niet meer mogelijk zijn dat een multiprobleemgezin door diverse instanties, uit verschillende onafhankelijk van elkaar opererende ketens (zoals werk en zorg, of onderwijs en werk) wordt geholpen. De wijkbeschrijving laat zien welke voortgang is geboekt. Onlangs is een nulmeting opgesteld. Deze wordt gebruikt om te kijken of de doelen uit het wijkactieplan zijn behaald. Het eerste meetmoment is in 2011. Dan moet uit de resultaten blijken wat er sinds de nulmeting is gebeurd.

Samenhang in de Wijk

De gemeente Alkmaar vindt dat meer samenhang in de wijk mogelijk moet zijn. Daarom doet Alkmaar mee aan het experiment Samenhang in de Wijk. Zowel de inbreng van bewoners als de inzet van vaste strategische partners moet een steviger plek krijgen binnen de huidige Overdie-organisatie. De gemeente en haar partners maken zich eveneens zorgen over de andere wijken in Alkmaar. Tijdens het werkbezoek van de minister voor Wonen, Wijken en Integratie aan Overdie is afgesproken de verbreding van de wijkenaanpak verder uit te werken.

Organisatie

De ontwikkelingen in Overdie staan onder regie van een stuurgroep, met daarin vertegenwoordigers van de woningbouwcor-

poraties en de gemeente. De fysieke wijkenaanpak heeft een ambtelijk Management Team Overleg, dat onder regie staat van de grootste corporatie. De sociale wijkenaanpak is op vergelijkbare wijze georganiseerd. Bij aanvang van de wijkenaanpak hebben de corporaties Van Alckmaer en Woonwaard Noord-Kennemerland aangegeven extra inzet in termen van geld, capaciteit, stageplekken, denkkracht in Overdie te willen leveren, als daarbij burgers meer vertrouwen in instanties krijgen en uiteindelijk beter af zijn. Idee is namelijk dat burgers in Overdie door de bomen het bos niet meer zien. Het credo van de coöperaties is dan ook: Gericht die dingen doen, die er ook daadwerkelijk toe doen. Dit kan betekenen dat projecten geschrapt worden en andere projecten juist weer worden opgetuigd, conform een goed opdrachtgevers- en opdrachtnemerschap. Om de extra (financiële) bijdrage inzichtelijk te maken, heeft Alkmaar met de corporaties afspraken gemaakt. Die afspraken maken duidelijk aan welke projecten de corporaties wel en aan welke projecten ze niet meebetalen. Dit blijkt voorsnog een werkbare methode. Een kwaliteitsteam van bewoners (met daarin wijkraden en huurdersbelangenverenigingen) bewaakt de 'voortgangskwaliteit'. De samenwerking binnen en tussen de organisaties gaat over het algemeen goed.

Naast deze organisaties werken in Overdie veel partijen samen. Dit zijn vaste partners (zoals scholen, politie, GGD, UWV, enz.) en variabele partners (onder meer welzijnsorganisaties, zorginstellingen en inburgeringsorganisaties). Overdie zoekt nog naar een vorm waarin de vaste partners een grotere rol krijgen, naast de partijen in de stuurgroep. Zo ontstaat er een groep van opdrachtgevers die kennis hebben van de brede problematiek en samen staan voor het behalen van de doelstellingen. De opdrachtgevers kunnen dan alle samenwerkende instanties aanspreken op hun verantwoordelijkheden.

WIJKEN IN UITVOERING

ORGANISATIE

- > Succesfactoren tot op heden: de korte lijnen tussen gemeente en wijk, waardoor snel resultaten worden geboekt. Bestuurders zijn direct bij beslissingen betrokken. Dit bevordert de doelmatigheid.
- > Risico's: de onderlinge rolverdeling is niet altijd even duidelijk. Wie gaat waarover en wie praat met wie? Soms is onduidelijk wie wat en waarom betaalt. Ook ontbreken nog bestuurders aan de overlegtafel, waardoor besluitvorming meer tijd vraagt. Denk hierbij aan de schoolbesturen en zorginstellingen.

Overdie

Overdie heeft een aantal fundamentele keuzes gemaakt om de geïntegreerde keten-aanpak grondig aan te pakken op diverse terreinen. Een overzicht.

Participatieladder Meedoen

In Overdie is de participatieladder Meedoen geïntroduceerd. Deze functioneert als leidraad om bewoners perspectief te bieden. Eerst wordt met bewoners de leefsituatie in kaart gebracht. Vervolgens worden bewoners geholpen om de ladder stap voor stap te beklimmen. De ladder maakt geen onderscheid in leeftijd, ras, kleur, achtergrond of de mate waarin iemand arbeidsgeschikt is: iedereen kan meedoen aan de maatschappij.

Contouren ketenaanpak zichtbaar

Meer gebruikmaken van de talenten van Overdie-bewoners. Dat is het doel van het Wijkservicebedrijf (WSB). Binnen het bedrijf

werken UWV Werkbedrijf, de Sociale Verzekeringsbank, de Sociale Dienst, het Jongerenloket en Inova samen om mensen uit Overdie aan het werk te helpen. Met de aangrenzende bedrijventerreinen en de businessclub van voetbalclub AZ wordt samengewerkt om werk- en stageplekken te creëren. Deze (in Nederland unieke) samenwerking is de eerste stap op weg naar een totale ketenaanpak. Er is al een duidelijke link te leggen met andere thema's in het wijkactieplan, zoals onderwijs. Voortgezetonderwijs, vervolgonderwijs en volwasseneducatie zijn al aangehaakt. Andere thema's (ketens) sluiten de komende jaren gefaseerd aan.

WIJKEN IN UITVOERING

CONTOUREN KETENAANPAK ZICHTBAAR

- > Het wijkservicebedrijf is 24 juni 2009 gestart met mensen aan werk te helpen. Volgens berekeningen van de Raad van Werk en Inkomen zijn er in Overdie 630 mensen die nu niet meedoen, maar die wel aan de slag willen. Meer dan de helft is allochtoon. Een relatie met de (wijkgerichte) inburgering ligt voor de hand.
- > De ketenaanpak wordt zichtbaar: aanpak van thema's worden gekoppeld aan elkaar. De aanpak heeft daarmee een versterkende werking.
- > Eind 2008 opende het Centrum voor Jeugd en Gezin de deuren. Hier kunnen ouderen en jongeren met al hun vragen en zorgen terecht.

INTEGRATIE

- > Wijkgerichte inburgering stimuleert migranten, vluchtelingen en andere te participeren personen (80% van alle inburgeringstrajecten moet in 2011 dual zijn, inburgering en participatie). Tweehonderd taalcoaches zijn beschikbaar voor inburgering.

SAMENLEVEN

- > Het programma Bruggenbouwers wordt voortgezet en verbreed. Intermediairs helpen bij het oplossen van individuele problemen die maatschappelijke participatie in de weg staan. De bedoeling is om zo de leefbaarheid te versterken en de participatie te vergroten.

- > De komst van Het Oranje Huis is definitief. Dit is een open Blijf van m'n Lijf-huis. Het Oranje Huis is een zichtbare en herkenbare locatie, waar opvang en ambulante hulp bij huiselijk geweld onder één dak worden aangeboden.
- > Nieuwe bewoners worden welkom geheten in het project Ken je burens.

LEREN

- > Er zijn zes aanmeldingen voor de AZ-trainingsklas, waarvan in oktober 2009 de eerste van start is gegaan.
- > In het schooljaar 2008-2009 is outreachend maatschappelijk werk actief.
- > In oktober 2009 is de opening van de tweede Ouderkamer in de wijk op de St. Matthiasschool.
- > Er is een Ondersteuner Brede School aangesteld.
- > Er komt definitief een Brede School op het Spiegelplein.

VEILIGHEID

- > Buurtvaders houden toezicht op de wijk.
- > Zeventig jongeren hebben zich aangemeld voor voetballen binnen Sport in de wijk.

‘Als mijn zoon zijn school afmaakt, dan heb ik dat aan jongerenorganisatie Perspectiv te danken!’

Ouder, wijkbewoner

Integratie

De gemeente spant zich met het innovatietraject Wijkgerichte Inburgering extra in om in de wijk migranten, vluchtelingen en anderen aan te spreken en tot inburgering en/of participatie te verleiden. Corporaties zijn gevraagd mee te denken op welke manier vooral de mensen bereikt kunnen worden die vrijwillig willen inburgeren.

‘We moeten de bewoners verleiden, stimuleren en een zetje in de goede richting geven. Het Wijk-servicebedrijf wil wijkbewoners kansen geven. Maar, het is wel aan de bewoners om deze kansen dan te pakken.’

(Procesmanager Wijk-servicebedrijf)

Samenleven

Het project Bruggenbouwers wordt voortgezet en verbreed in de wijk. Via Bruggenbouwers worden bruggen geslagen tussen jong en oud, allochtoon en autochtoon. Zij vinden elkaar en maken kennis. Het project is bij de bewoners van Overdie bekend en wordt gewaardeerd. Resultaat tot nu toe is dat mensen die nooit met elkaar in contact kwamen elkaar nu ontmoeten. Hierdoor herkennen en groeten bewoners elkaar vaker op straat. Dit heeft een positief effect op het gevoel van veiligheid. Door verschillende activiteiten is ook het wederzijds begrip tussen jongeren en ouderen toegenomen en is angst verminderd. Individuele bewoners weten via een zetje in de rug van de intermediairs hun persoonlijke problemen zelf op te lossen.

Werken

Individen worden gestimuleerd een eigen bedrijf op te richten. Overdie kent behoorlijk wat ZZP'ers. Zij maken gebruik van elkaars kwaliteiten. Een infrastructuur om dit netwerk effectief in te zetten, staat nog in de kinderschoenen. Met de opening van het Wijk-servicebedrijf krijgt dit een impuls. Er is in elk geval veel vraag naar.

Leren

AZ wordt als ‘buur’ betrokken bij de wijk-aanpak (Supporters voor Supporters), zoals bij re-integratietrajecten en het vinden van vroegtijdige schoolverlaters. Zo was er op 18 september 2009 in het DSB-stadion een bijeenkomst, waar jongens en meisjes konden

kennismaken met de zogenoemde AZ-trainingssklas. Daarin worden ze klaargestoomd voor een leerwerkplek. Er zijn zes aanmeldingen voor de trainingssklas, waarvan de eerste in oktober van start is gegaan. Er is plaats voor vijftien personen. In de trainingssklas volgen deelnemers vier maanden lang een programma, waarin ze een plan maken voor de toekomst. De voorzichtige samenwerking vindt nu ook navolging bij diverse andere Betaald Voetbalorganisaties in Nederland.

Er is een pakket aan maatregelen voorgenomen om de keten Leren en Opgroeien vorm en inhoud te geven. Hieronder vallen het activeren van outreachend maatschappelijk werk, de opening van een tweede Ouderkamer in de wijk op de St. Matthiasschool en de aanstelling van een Ondersteuner Brede School. Deze ondersteuner is verantwoordelijk voor het oplossen van knelpunten op vier basisscholen. Ook de inrichting van een bibliotheekservicepunt in één van de ontmoetingscentra in de wijk past bij het stimuleren van Leren en Opgroeien.

Op basisschool De Wegwijzer draait een succesvolle Ouderkamer; een ontmoetingsplek voor ouders van schoolgaande kinderen. Zij komen hier met elkaar in contact en kunnen opvoedingsondersteuning krijgen. Dit succesvolle voorbeeld wordt uitgebreid naar andere scholen.

‘We komen met een groep jongeren uit de buurt bij elkaar en de sfeer is altijd goed. De komende tijd wordt het alleen maar leuker. Er komen naast zaalvoetbal steeds meer activiteiten bij, waardoor ook meer jongeren meedoen. Ik vind het erg leuk.’

(Jongere (14 jaar), wijkbewoner)

Veiligheid

Sinds de start van Sport in de Wijk is er veel minder straatoverlast in Overdie. Sport in de wijk houdt jongeren op een sportieve manier bezig. Buurtvaders zorgen voor sociaal toezicht op kinderen en oudere bewoners in de wijk. De gemeente Alkmaar treft voorbereidingen om een wijkagent in Overdie aan te stellen.

Amersfoort

>>> 'De Amersfoortse aanpak van Amersfoort Vernieuwt werpt haar vruchten af, ook in de prachtwijk Kruiskamp. We werken met de zogenaamde AV-teams, wat staat voor 'aanspreken en vooruithelpen'. De eerste resultaten zijn veelbelovend.'

De Amersfoortse wijk Kruiskamp is onderdeel van het programma 'Amersfoort Vernieuwt'. Twee woorden die een begrip zijn in Amersfoort. Ze staan voor de gemeenschappelijke en integrale aanpak van de wijkvernieuwing in de stad. Gemeenschappelijk vanwege de goede samenwerking met onder meer corporaties De Alliantie Eemvallei en Portaal. Integraal vanwege de sociale én fysieke aanpak.

'Kruiskamp Vernieuwt' streeft naar een vitale wijk, met een substantieel betere leefbaarheid, een gemiddeld betere woonkwaliteit, hogere waardering van de woonomgeving en betere onderlinge verhoudingen tussen de bewoners.

Amersfoort wil dit bereiken door een individuele aanpak, waardoor de positie van de wijkbewoners verbetert. Zij moeten er op verschillende gebieden op vooruit gaan, waardoor ze een opleiding kunnen volgen en kans hebben op werk, een betere woning en een leefbaardere woonomgeving. Ook moeten ze zich verder kunnen ontplooiën op het gebied van recreatie, sport en cultuur. Daarnaast richt de gemeente zich op een collectieve aanpak die tot doel heeft de wijk te verbeteren. Kruiskamp moet een veilige en leefbare wijk worden waar mensen prettig samenleven. Dat is belangrijk voor het welzijn van de bewoners. Reden om te zorgen voor veilige, nette en schone wijken met kwalitatief groen en genoeg voorzieningen.

Bewoners activeren

'Amersfoort Vernieuwt' verbetert de kwaliteit van de wijken in nauw overleg met bewoners en andere partijen uit de wijk. Gemeente en corporaties kunnen dit niet alleen. De bewoners zelf hebben hierin ook een belangrijke verantwoordelijkheid. Zo is er extra buurtbudget beschikbaar gesteld voor bewoners. Dit budget is bedoeld om ideeën uit te voeren, waardoor een wijk (nog) prettiger wordt om te wonen. Bewoners hebben meer dan tachtig ideeën aangedragen. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van hun plannen. Het initiatief ligt bij de organisaties die actief zijn in de wijk en die zich hebben geëngagementeerd aan de aanpak en doelstellingen van de plannen, zoals het welzijnswerk en de bibliotheek. Mooie voorbeelden hiervan zijn de AV-teams (Aanspreken en Vooruithelpen), die bewoners bezoeken die moeite hebben zelfstandig hulp te zoeken, en het project Meedoen in Kruiskamp dat een samenhangend bewonersnetwerk opzet. Beide projecten activeren bewoners, vergroten kansen en zelfvertrouwen.

Vrijwillige maatschappelijke organisaties

Naast individuele professionals zijn er maatschappelijke organisaties die vrijwillig helpen van Kruiskamp een prachtwijk te maken. Voorbeelden zijn kerken, scholen, de winkeliersvereniging, de wijktafel Kruiskamp en de speeltuinvereniging. Met de winkeliersvereniging werkt 'Amersfoort Vernieuwt' bijvoorbeeld veel samen om de veiligheid te verbeteren rond het winkelcentrum Neptunusplein.

Ook met partners van de Landelijke Alliantie werkt 'Amersfoort Vernieuwt' samen. Zo komt er een Krajicek-playground op een jongerenplek. De speeltuinvereniging werkte samen met de landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie NUSO om een natuurspeeltuin te realiseren. Ook dragen partners van de Landelijke Alliantie hier financieel aan bij. Met de Nationale Jeugdgraad wordt het jongerenproject Pimp My Block uitgevoerd: een initiatief waarbij jongeren kunnen investeren in het verbeteren van hun eigen wijk.

Samenwerking met het Rijk

Diverse regelingen van verschillende ministeries komen via de accountmanager van VROM/WWI centraal bij de gemeente binnen. Daardoor kunnen zaken gecoördineerd opgepakt worden. Zo kreeg Amersfoort van VROM/WWI budget voor onder meer de aanleg van volkstuinten en via het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit financiën voor groen in Kruiskamp. Daarnaast kreeg Amersfoort subsidie van de ministeries van VROM/WWI en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor de herbesteding van twee voormalige schoolgebouwen.

Kruiskamp

>>> 'Iedereen staat hier altijd voor elkaar klaar.'

Bewoner

De wijk Kruiskamp ligt vlakbij het centrum van Amersfoort en telt ongeveer vijfduizend inwoners. Driekwart van de woningen is sociale woningbouw, iets meer dan de helft hoogbouw. De activiteiten in de wijk hebben Kruiskamp veiliger gemaakt, het ondernemerschap gestimuleerd en buurtbewoners zelfstandiger gemaakt. Dit wordt ondersteund door het rapportcijfer dat de inwoners gaven: 6,7.

Leefbaarheid en veiligheid

Er is veel geïnvesteerd in veiligheid in de wijk. Zo is het toezicht versterkt met twee extra surveillanten en het Buurt Toezicht Team. Ook zette Amersfoort in op preventie. Alle huishoudens kregen bijvoorbeeld Kit Selecta DNA, waarmee ze hun waardevolle bezittingen kunnen markeren en beveiligen en zo woninginbraken kunnen voorkomen. Daarnaast ontvingen de ondernemers van het winkelcentrum Neptunusplein hun tweede ster keurmerk Veilig Ondernemen. Winkeliers met zo'n keurmerk werken samen met politie, brandweer, gemeente en andere betrokken organisaties om hun winkel te beveiligen. De bewoners van Kruiskamp zijn blij met het keurmerk. Doel is dat de criminaliteit in Kruiskamp in 2012 met 15% is afgenomen ten opzichte van 2007. De criminaliteit wordt gemeten op basis van het aantal aangiften. Tussen juli 2008 en juli 2009 daalde dit aantal met 23%. Het percentage bewoners dat zich wel eens onveilig voelt, mag in 2012 maximaal 40% zijn. Dit percentage bedraagt in 2009 36%. In 2007 voelde nog 48% van de inwoners zich regelmatig onveilig.

Het aantal meldingen van jongerenoverlast moet in 2012 met 15% zijn afgenomen ten opzichte van 2007. Dit doel is in de periode juli 2008 tot juli 2009 ruimschoots gehaald. Het aantal meldingen daalde met 23%.

Binnenkort krijgt de wijk een Krajicek-playground, een studiecentrum en komen er diverse tieneractiviteiten. Dit allemaal naast de groepsgerichte en individuele aanpak van overlastgevende jongeren.

De rapportcijfers van de bewoners voor de buurt zijn hoger dan in 2007. Van een 6,2 in 2007 naar een 6,7 in 2009. Daarmee zit Kruiskamp al boven de doelstelling in 2012 (6,5). Ook op de vraag of de buurt de komende tijd vooruit zal gaan, antwoordt 46% positief. In 2007 zag nog maar 30% van de bewoners de toekomst zonnig in. Daarnaast vindt bijna 44% van de inwoners dat de buurt er het afgelopen jaar beter op is geworden. In heel Amersfoort bedraagt dit percentage gemiddeld 14%.

De wijktafel over veiligheid, waarbij bewoners met professionals bespreken hoe ze de veiligheid van Kruiskamp kunnen verbeteren, functioneert bijna een jaar. Bijzonder aan dit concept is dat bewoners zeggenschap hebben over de extra inzet van 'professionals'. Politie, Buurt Toezicht Team, wijkmanager en opbouwwerker van de gemeente en medewerkers van de corporaties zijn bij de wijktafel aanwezig. In het kader van het experiment Bewonersparticipatie gaat Amersfoort de functie van de wijktafel uitbreiden: de

WIJKEN IN UITVOERING

LEEFBAARHEID EN VEILIGHEID

- > Twee extra surveillanten en een Buurt Toezicht Team zorgen voor meer veiligheid in Kruiskamp.
- > 36% van de bewoners voelt zich wel eens onveilig in 2009. Dit was 48% in 2007.
- > Het aantal meldingen van jeugdoverlast daalt met 23%.
- > Bewoners geven de wijk het rapportcijfer 6,7. Dat is hoger dan de oorspronkelijke doelstelling voor 2012: 6,5.

INTEGRATIE EN SAMENLEVEN

- > In 2008 zijn in drie buurten AV-teams (Aanspreken en Vooruit helpen) van start gegaan. De AV-teams hebben tot nu toe 450 huishoudens bezocht.
- > 61% van de buurtbewoners is gemotiveerd zelfstandig hulp te zoeken en/of sociaal actief te worden.

BEWONERSNETWERK

- > 90 van de 110 gezinnen neemt deel aan het project Meedoen in Kruiskamp om bewoners met elkaar meer in contact te laten komen.

WERKEN

- > Voor drie wijken worden tien buurtvoorlichters opgeleid. Ze houden bewoners op de hoogte van wat er in de wijk speelt.
- > Project Werkpunt gaat van start. Dit brengt vraag en aanbod van werkgevers en werkzoekenden bij elkaar.

wijktafel wordt medeopdrachtgever voor het inzetten van surveillanten in de wijk.

Integratie en samenleven

Een aantal projecten die in buurten zijn opgezet om bewoners te activeren en te laten participeren, verdienen speciale aandacht. Zoals de AV-teams die in 2008 van start zijn gegaan. Het AV-teamproject staat voor 'Aanspreken en Vooruithelpen'. 450 huishoudens in Amersfoort hebben de afgelopen maanden bezoek gehad van deze teams. De partners die in de AV-teams samenwerken, willen bewoners op deze wijze helpen stappen vooruit te zetten. Ze bezoeken buurten waarin relatief veel huishoudens kampen met zogenoemde meervoudige problematiek. Veel van deze mensen hebben moeite om zelfstandig hulp te zoeken of haken voortijdig af. De AV-teams zoeken ze thuis op, motiveren ze om wél hulp te zoeken en helpen deze hulp daadwerkelijk te vinden. Daarbij gaat het om het reguliere hulpaanbod.

Tijdens het persoonlijke contact worden mensen ook gestimuleerd deel te nemen aan activiteiten in de buurt of daarbuiten. Uiteindelijk doel is hun kansen en zelfvertrouwen te vergroten. Daarnaast vormt de inzet van een Buurt Toezicht Team een vast onderdeel van de AV-team-aanpak. Tegelijk met de huisbezoeken hebben de AV-teams in 2008 in die buurten een Buurt Toezicht Team opgezet. Dit team houdt extra toezicht en spreekt mensen aan als ze overlast veroorzaken in de openbare ruimte en in de gemeenschappelijke ruimtes van de corporaties, zoals portieken, galerijen en trappenhuisen.

'Mensen moeten je eerst vertrouwen, voor ze je iets vertellen.'

(Bewoner)

Het doel van de AV-teams is ruimschoots gehaald. De huisbezoeken en het extra toezicht verbeteren de leefbaarheid in de buurt. De initiatiefnemers interviewen 52% buurtbewoners om te horen of zij daadwerkelijk gemotiveerd zijn zelfstandig hulp te zoeken en/of sociaal actief te worden. Gezien de complexe problematiek, zijn de initiatiefnemers tevreden als dit bij 30% van de doelgroep zou zijn gelukt. Het eindresultaat is het dubbele percentage: 61%. Huishoudens die niet wilden meedoen aan het project, maar waarvan wijkpartners vinden dat

ondersteuning wenselijk is, worden in 2009 opnieuw bezocht.

Bewonersnetwerk

Het project Meedoen in KruiSkamp streeft er naar een samenhangend bewonersnetwerk te creëren in vijf buurten. In diverse buurten zijn er spanningen tussen bewoners met verschillende culturele achtergronden en leeftijden en tussen groepen allochtonen onderling. Doel van het project is bewoners meer in contact te brengen met elkaar, zodat de sfeer verbetert. De eerste ervaringen zijn opgedaan in de buurt Cabral-, Cabot- en Leif Eriksonstraat. Van de 110 gezinnen, deden er 90 mee met het project. Zo hebben allochtone en autochtone bewoners samen de voor- en achtertuinen opgeknapt en komt men vaker bij elkaar op de thee.

Werken

Binnen het thema Werken wil Amersfoort ondernemerschap faciliteren, de kloof tussen ondernemerschap en onderwijs dichten en de maatschappelijke participatie bevorderen. In 2009 stimuleert het wijkserVICETEAM bewoners om vrijwilligerswerk te doen bij ouderen en mensen die zorg nodig hebben. Daarnaast leidt het project Buurtvoorlichting voorlichters op die KruiSkampers vertellen wat er in de wijk speelt. De buurtvoorlichters zijn meertalig en worden gerekruteerd uit de groep Amersfoorters met lage kansen op de arbeidsmarkt.

Verder betreft Amersfoort het onderwijs meer bij de wijk. Doel van de activiteiten is studenten en scholieren stimuleren tot ondernemerschap en het onderwijs beter laten aansluiten bij de behoefte en praktijk van ondernemers. Goed voorbeeld hiervan is het project Werkpunt, dat vraag en aanbod van werkgevers en werkzoekenden bij elkaar brengt. Het Werkpunt heeft informatie voor buurtbewoners over regelingen en mogelijkheden voor (vrijwilligers)werk, scholing en ondernemerschap. Daarnaast biedt het Werkpunt organisaties zoals het Werkbedrijf, de Kamer van Koophandel, Sociale Zaken en reïntegratie- en opleidingsinstanties aan spreekuren te houden en voorlichting te geven aan wijkbewoners.

Amsterdam

>>> 'De wijkenaanpak is geen idee uit Den Haag, maar iets dat we op het lokale niveau nodig vinden. De inzet met onder meer bewoners, stadsdelen en corporaties in Zuid-oost, West, Noord en Oost, laat zien dat het mogelijk is, als we maar doorzetten en blijven leren.'

De gemeente Amsterdam werkt sinds twee jaar samen met haar partners aan de wijkenaanpak voor zeventien buurten die aantoonbaar slechter scoren op de thema's wonen, werken, leren, integreren en veiligheid. Doel is deze scores te verbeteren. De wijkenaanpak is niet nieuw. Het gaat om een 'kop' boven de vele inspanningen die de diensten, stadsdelen, corporaties en maatschappelijke instellingen al leveren. Centraal staat een krachtige uitvoering.

Deelraadbestuur, corporaties, lokale partners en bewoners werken in lokale stuurgroepen samen aan de buurtuitvoeringsplannen. Elke buurt heeft een eigen buurtuitvoeringsprogramma dat de extra inspanningen bundelt en leidt. Om ze beter te kunnen monitoren en sturen, zijn de programma's vertaald in meetbare doelstellingen. Zo komen mogelijke uitvoeringsproblemen nog sneller naar boven. Het stedelijke programmabureau zorgt voor de gezamenlijke planning, monitoring, kennisdeling, communicatie en afstemming met het centrale stadsbestuur en het Rijk.

Samenwerking

Amsterdam werkt veel met het Rijk samen. Zo geeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit extra middelen voor groen in de buurt en zorgt VROM/WWI samen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor extra middelen voor de herontwikkeling van karakteristieke gebouwen en voor- en vroegschoolse educatie. De Hogeschool van Amsterdam (HvA) en Universiteit van Amsterdam (UvA) zijn partners voor onderzoek naar best practices en het ontwikkelen van zogenoemde BOOT's in de wijken. BOOT's zijn Buurtwinkels voor Onderwijs Onderzoek en Talentontwikkeling. Ook zijn er werkrelaties met Landelijke Alliantiepartners, zoals Albert Heijn (onder meer voor het project Schoon, heel en veilig en stageplekken), het CWI, Kunstenaars&CO en de Johan Cruyff Foundation. Amsterdam neemt ook deel aan de experimenten/projecten Samenhang in de Wijk, Achter de Voordeur, Gezonde Wijk en Bewonersparticipatie van VROM/WWI.

Partners: gemeente en het Rijk

Najaar 2008 hebben Amsterdam en de Programmadirectie Wijken themabijeenkomsten gehouden over het charter. Daarin staan bijna 150 afspraken tussen de gemeente Amsterdam en de Rijksoverheid. De themabijeenkomsten over de verschillende afspraken zorgden voor inzicht in de stand van zaken van de charteruitvoering. Voorbeelden hiervan zijn het convenant dat met scholen is gesloten om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, het opzetten van Ouder Kind Centra, de inzet van bewonersadviseurs in de stadsdelen met aandachtswijken en een pilot rond hoopvolle inburgeraars. Op www.uitvoeringsmonitor.nl staat hoe het met de wijkenaanpak gaat. Daarnaast publiceert de gemeente Amsterdam de tweejaarlijkse monitor De Staat van de Stad en De Staat van Aandachtswijken waarin, met behulp van een beperkt aantal indicatoren, de voortgang wordt gemeten. Een afspraak in het charter was dat de gemeente Amsterdam de doelstellingen en de te bereiken resultaten in de wijkenaanpak concreetiseert. Met de uitvoeringsmonitor en het uitkomen van de Staat van de Aandachtswijken is aan deze afspraak voldaan. Er is al sprake van een stevige samenwerking tussen het Rijk en Amsterdam. Themabijeenkomsten in najaar van 2009 moeten zorgen voor een aanscherping van de doelen en instrumenten.

Bos en Lommer en De Baarsjes

Bos en Lommer en De Baarsjes vormen samen één aandachtswijk in de wijkenaanpak. Beide wijken kennen echter verschillende problemen. In Bos en Lommer wonen ruim 30.000 mensen met verschillende nationaliteiten. Hier lopen 38 projecten. In De Baarsjes wonen meer dan 27.000 mensen. Door stedelijke vernieuwing, betere veiligheid en een positievere beeldvorming, trekt dit stadsdeel meer mensen aan met een midden- en hoger inkomen. In deze wijk zijn 78 projecten gestart.

Heel het stadsdeel Bos en Lommer, dat verdeeld is in de buurten Landlust, Erasmuspark en de Kolenkit, valt onder de wijkenaanpak. Van alle Amsterdamse buurten, telt Landlust de meeste nationaliteiten. De bevolking is er relatief jong. Het stadsdeel kent veel kleine woningen, waarvan een groot deel in de sociale huursector. Het percentage huiseigenaren is in Bos en Lommer het laagst van de stad. Het Stadsdeel, bewoners en woningcorporaties Ymere, Stadgenoot, Far West, De Key, Eigen Haard en Rochdale

werken samen aan het verbeteren van de leefomgeving. De 38 projecten richten zich op de thema's: veiligheid, onze bewoners doen het zelf, van Brede Scholen naar community centres, een helpende hand voor iedereen die het nodig heeft en een bruisend Bos en Lommer.

In De Baarsjes vallen alleen de Chassébuurt, de Mercatorbuurt en de Does-, Tromp-, en Geuzenbuurt onder de wijkenaanpak. Op sociaal-economisch vlak wordt de samenstelling van de bevolking steeds gemengder. Dat

WIJKEN IN UITVOERING

PROJECTEN BOS EN LOMMER

- > Er zijn twee buurtveiligheidsteams (buurtregisseur, buurtmanager en veiligheidscoördinator) actief om de veiligheid te verhogen. Er volgen nog twee buurtveiligheidsteams.
- > Er is subsidie verleend voor het aanpassen van woningen aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
- > In 2008 bezochten bewonersadviseurs 170 huishoudens in de Kolenkit. Bij 93 (55%) heeft dit geleid tot vervolgcities voor verdere ondersteuning. In 2009 worden circa 250 huishoudens bezocht.
- > Per 1 juni 2009 is een coördinator Risicogezinnen aangesteld.
- > In het schooljaar 2009-2010 starten zes basisscholen in Bos en Lommer met het Schoolbuurtwerkproject voor de groepen 4 tot en met 8 om kinderen in levenssechte situaties in de buurt kennis op te laten doen en vaardigheden bij te brengen.
- > Het particuliere initiatief IMC Weekendschool verzorgt aanvullend onderwijs voor gemotiveerde kinderen van tien tot veertien jaar. Vrijwillige gastdocenten geven elke zondag les. Op het programma staan kunst, cultuur, wetenschap en interessante beroepen.

PROJECTEN DE BAARSJES

- > Het project Kansen voor Kinderen werkt samen met scholen en ouders aan betere scholen en schoolprestaties. De focus ligt op taal- en talentontwikkeling.
- > Er komen Brede Scholen: negen scholen worden verbouwd.
- > Bewonersadviseurs besteden via huisbezoeken meer aandacht aan de sociale problemen achter de voordeur. Er zijn door bewonersadviseurs 339 huishoudens bereikt en 127 bewoners/gezinnen krijgen hulp aangeboden.
- > Er is een pilot gestart om dertig kleine Verenigingen van Eigenaren (VVE's) te helpen met het maken van onderhoudsbegrotingen.

komt onder meer door de stedelijke vernieuwing en verbeterde veiligheid. Ondanks dat is er nog steeds sprake van hardnekkige sociale problematiek. De wijkenaanpak kent 78 projecten, gericht op speerpunten als: Kansen voor kinderen, een krachtige aanpak achter de voordeur, versterken van de buurt economie, het verbeteren van de kwaliteit van de particuliere woningvoorraad en de openbare ruimte beter gebruiken. Dit laatste gebeurt door de openbare ruimte met hoge kwaliteit in te richten, waardoor er meer gelegenheid komt voor 'ontmoeting'.

'Wij kijken niet vanuit de stenen, maar vanuit de mensen. Zij moeten trots zijn op hun woning en woonomgeving.'

(Medewerker Woningstichting Eigen Haard)

Projecten Bos en Lommer

Bos en Lommer neemt verschillende maatregelen om de veiligheid te verhogen. Een daarvan is een subsidieregeling om woningen aan te passen aan de eisen van het politiekeurmerk Veilig Wonen. Ook wordt het actieplan Huiselijk Geweld uitgevoerd. Verder gaan bewoneradviseurs te renoveren woningen langs en besteden daarbij ook aandacht aan sociale problematiek achter de voordeur. De betrokkenheid van de bewoners bij de buurt was in 2005 laag. Deze is in Landlust en Erasmuspark sterk verbeterd, maar blijft nog steeds ruim onder het

gemiddelde in Amsterdam. In de Kolenkit blijft de betrokkenheid onveranderd laag. Hier is ook het aandeel minimahuishoudens erg hoog (32%): bijna de helft van de jongeren groeit op in een minimahuishouden. Bos en Lommer wil daarom investeren in armoedebestrijding, het tegengaan van sociale uitsluiting, emancipatie en werk. Stadsdeel en corporaties willen bovendien eerder problemen in huishoudens signaleren en voorkomen. De gemiddelde Citoscore in Bos en Lommer is na Geuzenveld-Slotermeer de laagste van de stad. Het stadsdeel neemt maatregelen om dit aan te pakken.

Bos en Lommer krijgt met bijdragen van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en VROM/WWI vier gezichtsbepalende plekken en voorzieningen. Voor zowel het GAK-gebouw als de Robert Scottbuurt (Josephkerk en het omliggende gebied) is 200.000 euro beschikbaar gesteld. De Wereldbibliotheek krijgt 100.000 euro en de Piggelmeewoningen 75.000 euro.

Projecten De Baarsjes

In stadsdeel De Baarsjes ligt de gemiddelde Citoscore in 2009 op 534,9. Dit is 2,2 punten lager dan het stedelijk gemiddelde (537,1). Het aantal basisscholen dat ruim onder het stedelijk gemiddelde scoort, is teruggelopen van drie naar één. Er is dus een positieve trend zichtbaar. Ook op gebied van werkgelegenheid gaat het beter. Zo is het aantal banen per duizend inwoners in de drie aandachtsgebieden (Van Galenbuurt, De Krommert en De Hoofdweg) ten opzichte van 2007 gestegen. Er zijn zowel kleine als grote bedrijfsvestigingen

bijgekomen. De vestiging van een ondernemershuis moet de bedrijvigheid verder stimuleren. Hier kunnen (startende) ondernemers terecht voor begeleiding, ondersteuning, microkredieten en trainingen. Een straatmanager is aangesteld om de leegstand in de Jan Evertsenstraat tegen te gaan. Daarnaast wil De Baarsjes de openbare ruimte zo inrichten dat er meer gelegenheid is voor ontmoeting. Met steigers in de grachten komen er meer ontmoetingsplaatsen. Daarnaast zet het stadsdeel in op het verbeteren van het particuliere bezit. Ook wil het vijfhonderd parkeerplaatsen ondergronds brengen, 250 parkeerplaatsen sluiten en de binnentuin in de Chassébuurt openstellen voor bewoners.

'In 1990 werden er in een half jaar tijd nog zo'n acht moorden gepleegd. Nu doen mensen bijna een moord om hier te mogen wonen.'

(Directeur woningbouwvereniging Stadgenoot)

BOS EN LOMMER Normaal Amsterdams Peil per buurtcombinatie, juli 2009	Leren en opgroeien		Integratie en participatie		Werken en economie		Wonen en leven		Veiligheid	
	Citoscore	% met start kwalificatie	rapportcijfer sociale cohesie	% minima jongeren	% NWW	banen per 1.000 inwoners	% sociale huur	rapportcijfer eigen buurt	objectief	subjectief
Landlust	532,7	56	5,2	38	10,3	189	55	6,5	85	62
Erasmuspark	532,7	67	4,9	33	6,8	114	22	6,6	94	96
De Kolenkit	535,0	44	5,2	47	14,0	110	94	5,7	82	93
Amsterdam (NAP)	536,0	59	5,7	28,2	7,5	594	50,2	7,2	88	74

DE BAARSJES Normaal Amsterdams Peil per buurtcombinatie, juli 2009	Leren en opgroeien		Integratie en participatie		Werken en economie		Wonen en leven		Veiligheid	
	Citoscore	% met start kwalificatie	rapportcijfer sociale cohesie	% minima jongeren	% NWW	banen per 1.000 inwoners	% sociale huur	rapportcijfer eigen buurt	objectief	subjectief
De Krommert	534,8	67	5,3	31	7,0	146	34	6,6	86	83
Van Galenbuurt	535,5	58	5,2	39	10,2	261	54	6,5	97	87
Hoofdweg e.o.	531,9	54	5,2	37	10,1	165	45	6,6	92	105
Amsterdam (NAP)	536,0	59	5,7	28,2	7,5	594	50,2	7,2	88	74

Nieuw-West

>>> 'De wijkenaanpak dwingt de centrale stad, de stadsdelen en de corporaties om goed samen te werken. We moeten immers de komende tien jaar met elkaar de wijken verbeteren.'

(Buurtprogrammamanager)

Amsterdam Nieuw-West was in de jaren zeventig het Mekka voor veel woningzoekenden in Amsterdam. De laatste tijd loopt de populariteit van de wijk fors achteruit. Verschillende partijen werken samen aan het verbeteren van de leefomgeving in de buurten Slotermeer Noord-Oost en Zuid-West, Overtoomse Veld en Osdorp Midden. Er zijn 102 initiatieven. Deze richten zich op de thema's economie, leren & opgroeien, integreren, participeren & werkgelegenheid, wonen & leven, sport en kunst & cultuur.

De zogenoemde Parkstaddeal (januari 2008) vormt de belangrijke basis voor de wijkenaanpak in Nieuw-West. Corporaties beloven volgens deze afspraak de financiële risico's over te nemen van de herinrichting van de openbare ruimte (circa 100 miljoen euro tot 2015). In ruil daarvoor krijgen ze meer vrijheid in de programmaontwikkeling. Ook realiseren ze gebouwen voor zorg, welzijn en onderwijsvoorzieningen, die ze tegen een gereduceerde huurprijs aanbieden. Daarmee nemen ze een financieel tekort over van ongeveer 48 miljoen euro tot 2015. De gemeente investeert op haar beurt tot 2011 40 miljoen euro extra in sociale programma's in bijvoorbeeld zorg- en onderwijsvoorzieningen.

Wonen en leven

Bijna de helft van de inwoners is van allochtone oorsprong. De grootste groep behoort tot de tweede en derde generatie van vooral Marokkaanse, Turkse en Surinaamse afkomst. Er is een sterke emancipatie-trend zichtbaar en er is een opkomende middenklasse onder allochtonen. Hierdoor slagen zij er steeds vaker in op eigen kracht te integreren. Een bijzonder project is West in kr8. Jongeren en buurtbewoners leren elkaar met competenten-

tieontwikkeling beter begrijpen. Het Buurtbeheerbedrijf Nieuw Reimerswaal in Osdorp zorgt voor een schone, veilige en leefbare buurt. Bewoners kunnen er klachten of signalen doorgeven over de openbare ruimte. Het buurtbedrijf onderneemt actie en verwijst bewoners naar de juiste instantie. Ook worden speelplekken opgeknapt en aangelegd.

'Hulpverlening is complex en werpt een hoge drempel op. Wij zorgen dat instanties een passend aanbod van hulp en steun leveren dat aansluit op de behoefte van de gezinnen.'

(Medewerker Achter de voordeur)

Leren & Opgroeien

De helft van de jongeren in deze buurten volgt VMBO-basis of kaderberoeps. Veel meer dan gemiddeld in Amsterdam (38%) of Nederland (30%). Van de jongeren tussen 18 en 23 jaar gaan er relatief veel naar school. Tegelijkertijd

WIJKEN IN UITVOERING

LEREN & OPGROEIEN

- > Geuzenveld-Slotermeer opent een jongerenSteunPunt (12-22 jaar) voor vragen over werk, school en problemen thuis.
- > Het pilotproject Van acht tot acht-aanpak begeleidt jongeren op schooldagen met school/werk, zorg, vrije tijd en openbare orde en veiligheid. Achttien jeugdcoaches analyseren, coördineren of bieden hulp aan jongere en gezin.
- > Het project Paspoort naar je toekomstdroom op alle basisscholen en twee middelbare scholen in Osdorp leert jongeren vanuit hun eigen krachten en talenten te denken.
- > Oudercontactfunctionarissen en schoolmaatschappelijk werkers betrekken op scholen in Geuzenveld-Slotermeer ouders bij het onderwijs.
- > Het project Vooruit in de Reimerswaalbuurt stelt woningen beschikbaar aan studenten. In ruil hiervoor helpen de studenten tien uur per week met huiswerkbegeleiding, computercursussen, Nederlandse taallessen of het organiseren van sport- en spelactiviteiten. Tien studenten maken hiervan gebruik.

INTEGREREN, PARTICIPEREN & WERKGELEGENHEID

- > 36 mensen nemen deel aan een participatietraject. Er wordt extra geïnvesteerd in wervingsactiviteiten voor inburgeraars.
- > Alle stadsdelen hebben een 'achter de voordeur-aanpak' om niet-zelfredzame gezinnen te bereiken. Dit gebeurt samen met organisaties in de maatschappelijke dienstverlening. Zo zijn er medio 2009 in Geuzenveld-Slotermeer 100 gezinnen bezocht.
- > Nieuw-West heeft kansenzones ingesteld om het ondernemerschap en daarmee de lokale economie en de sociaal-economische structuur te stimuleren. Ondernemers en eigenaren kunnen hier subsidie aanvragen als ze in nieuw- en verbouw van bedrijven en duurzame bedrijfsmiddelen willen investeren. In Geuzenveld-Slotermeer zijn twee subsidieverzoeken voor deze investeringsregeling toegewezen.
- > Ondernemershuis Nieuw West is opgezet om (beginnende) ondernemers te begeleiden en te ondersteunen bij de (door)start van hun bedrijf.

ligt het aandeel voortijdige schoolverlaters ook boven het stedelijk gemiddelde. Er zijn veel verschillende initiatieven op het gebied van leren & opgroeien. In Osdorp zijn twee plannen in uitvoering om van scholen Brede Scholen te maken. Een succesvol pilotproject is de Van acht tot acht-aanpak. Deze preventieve aanpak biedt jongeren structuur en toekomst en wil zo meer jeugdige wetsovertreders voorkomen.

Integreren, Participeren & Werkgelegenheid

Sinds januari 2007 neemt het aandeel niet-werkende werkzoekenden in de aandachtsgebieden in Nieuw-West meer toe dan het stedelijk gemiddelde. Veel initiatieven richten zich op de participatie van mensen. In Geuzenveld-Slotermeer start een Participatie-

centrum met individuele trajectbegeleiding naar werk en empowerment. Een pijler onder de wijkenaanpak is bewonersparticipatie, een voorbeeld van een bewonersinitiatief is het jongerenplatform Osdorp Zuidwestkwadrant. Leden van het buurtplatform wonen buurtoverleggen bij om het jongerenperspectief in te brengen.

Sport en Kunst & Cultuur

De bewoners in Nieuw-West sporten minder en bezoeken minder culturele vrijetijdsactiviteiten dan gemiddeld in de gemeente Amsterdam. De stadsdelen willen dit veranderen. Cultureel actieve wijken zijn veerkrachtiger, zo blijkt uit onderzoek. De sociale samenhang herstelt er sneller na grote bouw- of sloopprojecten en die zijn er veel in Nieuw-West. Een voorbeeld hiervan is het

succesvolle Buurtcircus in Osdorp dat veel kinderen aantrok die normaal niet aan sport doen. En op verzoek van bewoners geeft sportcentrum Samurai Sports kickbokslessen. Dit onder voorwaarde dat de buurtbewoners, jongeren en ouders, zelf ook actief meedoen. Het succes is overweldigend. Soms zijn er meer dan honderd sporters in twee lesuren, onder wie veel meisjes. Ook komen veel mensen kijken.

'Iedereen is welkom. We hebben deelnemers gehad van alle nationaliteiten en leeftijden. De jongste was 23 jaar en de oudste 87.'

(Docent computercursus)

NIEUW-WEST Normaal Amsterdams Peil per buurtcombinatie, juli 2009	Leren en opgroeien		Integratie en participatie		Werken en economie		Wonen en leven		Veiligheid	
	Citoscoring	% met start kwalificatie	rapportcijfer sociale cohesie	% minima jongeren	% NWW	banen per 1.000 inwoners	% sociale huur	rapportcijfer eigen buurt	objectief	subjectief
Slotermeer Noordoost	533,1	44	5,4	38	12,6	150	70	6,2	92	89
Slotermeer Zuidwest	531,7	46	5,1	38	12,4	173	73	6,4	105	90
Osdorp Midden	533,3	46	5,2	41	11,2	125	80	6,2	78	92
Overtoomse Veld	533,1	58	5,2	47	11,0	692	59	5,4	104	103
Amsterdam (NAP)	536,0	59	5,7	28,2	7,5	594	50,2	7,2	88	74

Noord

Stadsdeel Noord is een steeds dynamischer deel van Amsterdam. De ontwikkelingen langs de Noordelijke IJ-oever, de komst van de Noord/Zuidlijn en de herstructurering van het Centrumgebied bieden grote kansen. Vier buurten hebben echter extra aandacht nodig: De Banne, Nieuwendam-Noord, Van der Pekbuurt en Vogelbuurt/IJplein. Het stadsdeel legt daarbij de nadruk op schoon en heel, onderwijs en de sociaal-economische situatie van de bewoners.

In het kader van de wijkenaanpak heeft Amsterdam-Noord veertig projecten lopen. Hier werken stadsdeel, de woningcorporaties Ymere, Eigen Haard, Stadgenoot, De Key en

De Alliantie en bewoners samen aan verbeteringen. De wijkenaanpak richt zich op schoon en heel, onderwijs en het verbeteren van de sociaal-economische situatie van bewoners.

‘Ze hebben me goed leren kennen bij het stadsdeel. Ze vinden me ongetwijfeld een lastpak maar weten wel dat ik er helemaal voor ga.’

(Ondernemer)

Schoon en heel

In de Van der Pekbuurt is met ingang van januari gestart met het oppakken van extra werkzaamheden als schoonmaken, snoeien en vegen. De inzameling van grof vuil vindt nu één keer per week op een vaste dag plaats. Ook zijn speeltoestellen aangepakt. De extra inzet zorgt voor een snellere afhandeling van klachten. Van de circa 75 klachten die per week bij het stadsdeel binnenkomen, wordt 90% binnen 48 uur afgehandeld. Een

klanttevredenheidsonderzoek geeft aan dat 95% van de mensen positief is over de afhandeling van hun klacht.

Straatcoaches maken van 16.00 uur tot 02.00 uur rondes door de wijk. Ze melden vernielingen en spreken zo nodig jeugd aan op hun gedrag. Bij jeugdoverlast wordt snel actie ondernomen en met ouders gesproken.

Onderwijs

In alle aandachtsbuurten in Amsterdam-Noord ligt het aandeel voortijdige schoolverlaters ruim boven het stedelijk gemiddelde van 14%. In Volewijk is dit percentage zelfs bijna twee keer zo hoog (27%). Amsterdam-Noord bestrijdt deze schooluitval onder meer met het project Mentoraten. Mentoren (studenten uit het HBO en WO met eenzelfde etnische achtergrond) brengen leerlingen uit verschillende etnische en sociaal zwakke groepen leervaardigheden en sociale vaardigheden bij. Zo vervult de mentor, naast het bijbrengen van de genoemde vaardigheden, ook een positieve voorbeeldfunctie. De mentorbegeleiding moet voor een succesvolle en kansrijke overgang van het basisonderwijs

WIJKEN IN UITVOERING

SCHOON EN HEEL

> Straatcoaches helpen bij het bestrijden van vernielingen en vervuiling.

ONDERWIJS

> Er zijn tachtig weekendstudentplaatsen gecreëerd en 45 mentorprojectplaatsen. 125 leerlingen uit de bovenbouw van het basisonderwijs worden extra begeleid om schooluitval te voorkomen.

> In het project Noord zoekt Kruiwagens krijgen vierhonderd leerlingen op den duur een stageplek aangeboden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE

> Bewonersadviseurs hebben 465 huishoudens (cijfer april 2009) benaderd, met 278 daarvan contact gehad en zijn bij negentien huishoudens op huisbezoek geweest.
> In Oud-Noord is een zogenoemde kansenzone ingesteld om meer beschikbare banen

in Amsterdam-Noord te creëren en de leefbaarheid te vergroten. In de zone geldt een investeringsregeling voor ondernemers. Deze moet investeringen stimuleren in nieuw- en verbouw van bedrijfsonroerend goed en in duurzame bedrijfsmiddelen. Drie aanvragen zijn goedgekeurd.

> Het ondernemersatelier De Vrouwenzaak ondersteunt veertien vrouwen met het starten van een onderneming.

NOORD Normaal Amsterdams Peil per buurtcombinatie, juli 2009	Leren en opgroeien		Integratie en participatie		Werken en economie		Wonen en leven		Veiligheid	
	Citoscoring	% met start kwalificatie	rapportcijfer sociale cohesie	% minima jongeren	% NWW	banen per 1.000 inwoners	% sociale huur	rapportcijfer eigen buurt	objectief	subjectief
Volewijk	535,6	39	5,9	37	11,2	180	89	6,2	117	85
IJplein / Vogelbuurt	533,0	44	5,5	45	12,1	135	84	6,3	83	82
Nieuwendam Noord	532,7	42	5,1	43	11,5	144	74	6,3	70	89
Banne Buiksloot	536,0	42	5,3	38	10,8	178	80	6,4	67	82
Amsterdam (NAP)	536,0	59	5,7	28,2	7,5	594	50,2	7,2	88	74

naar het voortgezet onderwijs zorgen. Centraal in de begeleiding staat het versterken van leerdiscipline en motivatie, het vergroten van de leer- en taalvaardigheid, het verhogen van de sociale competenties, en het versterken van zelfvertrouwen. De doelgroep bestaat uit basisscholieren uit groep 7 en 8 en eerste en tweede klassers van het voortgezet onderwijs. Scholen, woningcorporaties, bedrijven en bewoners werken samen in het project Noord zoekt Kruiwagens. Dit project wil stageplekken bieden en de sociale cohesie in Amsterdam-Noord versterken vanuit het idee 'Kunt u een kruiwagen zijn voor mijn buurtjongen?' Inwoners en bedrijven worden uitgenodigd om hun kennis, vaardigheden en contacten voor jongeren in te zetten. Hier moeten minstens vierhonderd leerlingen aan deel gaan nemen

'Met een Brede School kan je mensen uit hun huizen laten komen, de zon laten schijnen en zelfvertrouwen en trots kweken.'

(Directeur Mgr. Bekkersschool)

Sociaal-economische situatie

In IJplein/Vogelbuurt en Nieuwendam-Noord groeien jongeren met respectievelijk 46% en 44% veel vaker dan gemiddeld in een minimahuishouden op. Ook in de twee overige buurten ligt het aandeel minimajongeren hoog. De situatie kan tot problematische situaties leiden. Het stadsdeel heeft bewonersadviseurs ingesteld om in dat geval te kunnen helpen. Zij benaderen voedselbankcliënten, ouderen met een onvolledige AOW, jongeren zonder school en werk, taalcliënten en ouders van kinderen op de lagere school. Ze gaan op huisbezoek en kijken in een persoonlijk gesprek of bewoners tevreden zijn over de woonomgeving of qua werk of inkomen hulp nodig hebben.

In maart 2009 is de De Vrouwenzaak geopend. Dit ondernemersatelier ondersteunt vrouwen in Nieuwendam-Noord die een eigen bedrijf

willen starten. In een voormalige kerk in Amsterdam-Noord krijgen veertien vrouwen ondersteuning om hun kennis en vaardigheden op het gebied van ondernemerschap te ontwikkelen. De vrouwen runnen diverse

bedrijven in het centrum: een naaiatelier, een beautysalon, voet- en handverzorging, een tweedehands kinderkledingzaak, een kunstatelier, een vrouwenbazaar en een kinderopvang.

Oost

De wijkenaanpak in Amsterdam-Oost betreft de Indische Buurt in het stadsdeel Zeeburg en Transvaal in het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer. De aanpak in de Indische Buurt richt zich op het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid. Transvaal wil de kansen voor de jeugd vergroten, buurtbewoners meer werk bieden en de veiligheid en leefbaarheid verhogen.

Onder het motto Samen Indische Buurt knappen het stadsdeel, de woningcorporaties Ymere, Eigen Haard, de Alliantie Amsterdam en de bewoners samen de Indische buurt op. Dit is het oudste deel van het stadsdeel Zeeburg. Er wonen meer dan 21.000 mensen. Vaak zijn dit grote gezinnen in kleine woningen. Deze worden opgeknapt en vernieuwd, de kwaliteit van de openbare ruimte wordt aangepakt. De wijkenaanpak moet er ook voor zorgen dat het pedagogische klimaat verbetert en dat de leefbaarheid en de veiligheid minimaal op het Amsterdams gemiddelde komen. Voor het overige is het juist niet de bedoeling dat de Indische Buurt een gemiddelde Amsterdamse buurt wordt.

Transvaal is een dichtbevolkte, jonge buurt met gevarieerde woningbouw en grote pleinen. De oorspronkelijke bebouwing is zo'n honderd jaar oud en gedeeltelijk ontworpen door Berlage. In Transvaal werken verschillende partijen en bewoners onder het motto Transvaal Steeds Beter aan een betere buurt. De focus ligt hier op het versterken van de positie en kansen van kinderen en jongeren, meer veiligheid, meer mensen aan het werk en het verbeteren van de leefbaarheid in deze dichtbevolkte buurt. Corporaties en het stadsdeel investeren flink in het verbeteren van de woningvoorraad en de openbare ruimte. De verschillende investeringen op het gebied van woningdifferentiatie en -verbetering lopen volgens plan.

'Je kunt drugsdealers en gebruikers achter de tralies zetten, maar daarmee zijn de problemen nog niet verdwenen.'

(Agent)

Meer mensen aan de slag

De Indische Buurt verbetert de sociaal-economische positie van bewoners via bijvoorbeeld het Vrouwenwerk en scholingscentrum (Vonk en onder andere microkrediet voor vrouwen). Een belangrijk onderdeel van de wijkenaanpak hier is het actiegericht aanvalsplan voor de economische ontwikkeling van de Javastraat. Het aantal banen is in de Indische

WIJKEN IN UITVOERING

- > Bewoners geven een hoger rapportcijfer voor hun woonomgeving.
- > Corporaties, stadsdeel en bewoners werken samen aan het Groenplan en hebben de voortuinen van woningen aan de Transvaalkade verbeterd.
- > Transvaal betreft jongeren en kinderen bij het verbeteren van de speelruimtes op de diverse pleinen, zoals bij het opstellen van schetsontwerpen.
- > Partijen werken in het programma Werelds Wonen samen aan het verbeteren van het aantal woningen van de Indische Buurt. Particulieren kunnen subsidie krijgen om hun woningen van voor 1930 te verbeteren. Een groot deel van de woningen is nu gerenoveerd.

MEER MENSEN AAN DE SLAG

- > De Indische Buurt zet in de Javastraat winkelstraatmanagers in om de leegstand in de straat te verminderen. De winkelstraatmanager werft nieuwe ondernemers en slaat bruggen tussen ondernemers, het ROC, de Kamer van Koophandel en de corporaties.
- > De herinrichting van het Krugerplein in Transvaal. Bewoners en ondernemers werken mee aan de hoofdrichtingen en een plintenplan. Jonge architecten werken in een masterclass ideeën en ontwerpvoorstellen uit voor het verbeteren van de verbinding van het Krugerplein en het creëren van werkgelegenheid rond het plein.
- > Wijkwerkwinkel Pitstop in Transvaal zorgt ervoor dat meer bewoners participeren in de samenleving. Bijvoorbeeld elf vrouwen hebben een ondernemersidee gepresenteerd en voeren dit uit.

‘De Javastraat is het kloppende hart van de Indische Buurt.’

Winkelstraatmanager

buurt met 18,8% toegenomen. Zowel kleine als enkele grote bedrijven hebben hier nu een vestiging. Het aantal banen in Transvaal is toegenomen met 13,4%. Dit komt voor een belangrijk deel door een grote toename van het aantal eenmanszaken. Het aandeel niet-werkende werkzoekenden is in beide aandachtsgebieden sinds 2007 toegenomen (van 9,7/9,9% naar 10,9/11,2%). Deze stijging is fors sterker dan het stedelijk gemiddelde (0,3%). Het aandeel niet-werkende werkzoekenden in de Transvaalbuurt is hoger dan in de rest van het stadsdeel. Ook de toename van het aandeel (1,3%) is sterker dan elders.

‘Samen zijn wij de ogen en oren van Transvaal.’

(Buurtregisseur wijkteam)

Aanpak drugspanden

Sinds 2007 scoort Transvaal van alle buurten van de Amsterdamse wijkenaanpak het slechtst op subjectieve veiligheid ten opzichte van het gemiddelde van de stad. De subjectieve veiligheid is vanaf 2007 verslechterd. De objectieve veiligheid is iets verbeterd, onder meer door de aanpak van drugspanden. Een vliegende brigade is bevoegd boetes uit te schrijven. De overlast van drugsverslaafden en hangjongeren op het Krugerplein neemt door interventies van toezichthouders af. Drugswoningen worden ontruimd, wietplantages ontmanteld en bij meerdere panden is het dealen gestopt of lopen er gerechtelijke procedures om het huurcontract te ontbinden.

In de Indische Buurt ligt de objectieve veiligheid op het stedelijke gemiddelde. De subjectieve veiligheid is verbeterd. Bewoners signaleren minder buurtproblemen en het veiligheidsgevoel is verbeterd.

Actieve bewoners

Bewoners spelen in beide buurten een belangrijke rol bij de wijkversterking. Een voorbeeld hiervan is het open-planproces Tugelawegblokken in Transvaal, waarin bewoners meedenken over verbeteringen. Woningcorporatie Ymere heeft dit proces geleid. In de Indische Buurt zijn verschillende bruisende netwerken actief van bewoners, ondernemers en kunstenaars die hun krachten en inspiratie bundelen, met vaak verrassende uitkomsten. Een voorbeeld hiervan is het festival Jalan Jalan (Indonesisch voor wandelen), waarbij bewoners en kunstenaar in optochten door de wijk wandelen. De initiatiefnemers zijn ervan overtuigd dat kunstenaars een toegevoegde waarde hebben bij het tot stand brengen van sociale cohesie. Bezoekers zijn het daarmee eens, zo blijkt uit TNO-onderzoek naar het festival.

OOST
Normaal Amsterdams Peil per buurtcombinatie, juli 2009

	Leren en opgroeien		Integratie en participatie		Werken en economie		Wonen en leven		Veiligheid	
	Citoscore	% met start kwalificatie	rapportcijfer sociale cohesie	% minima jongeren	% NWW	banen per 1.000 inwoners	% sociale huur	rapportcijfer eigen buurt	objectief	subjectief
Transvaalbuurt	533,0	55	4,7	45	11,2	96	70	6,1	94	122
Indische Buurt West	530,7	58	5,4	43	10,9	158	67	6,3	89	85
Amsterdam (NAP)	536,0	59	5,7	28,2	7,5	594	50,2	7,2	88	74

Zuidoost

>>> 'Toen bewoners aangaven behoefte te hebben aan ontmoetingsplekken, hebben we hier goede beheerafspraken over gemaakt met de bewonerscommissie.'

(Medewerker woningcorporatie)

De EGK-buurt (Een Gouden Kans) in Amsterdam-Zuidoost ligt in het oostelijke deel van de Bijlmermeer. Hier wordt sinds de jaren negentig veel aandacht besteed aan fysieke vernieuwing. Tegenwoordig kenmerkt de buurt zich door een steeds betere balans tussen laag-, middel- en hoogbouw. Ook komt er naast sociale woningbouw steeds meer ruimte voor koop- en huurwoningen in de vrije sector. De wijk wordt hierdoor aantrekkelijker voor mensen met hogere inkomens.

Stadsdeel Zuidoost, woningcorporaties Rochdale, De Key, Eigen Haard, Ymere en bewoners werken samen aan het verbeteren van de EGK-buurt. De wijkenaanpak omvat 24 projecten met de verschillende ambities.

- Iedereen een plek (wonen): een aantrekkelijk woonklimaat voor verschillende groepen mensen die met respect voor elkaar samenleven.
- Prettig woon- en leefklimaat (veiligheid): een wijk waarin iedereen zich prettig voelt en waar bewoners zich verantwoordelijk voelen.

- Elkaar kennen (integreren): een goed, sociaal leefklimaat door een goede infrastructuur die ervoor zorgt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten.
- Investeren door leren (leren): een kansrijke start voor jongeren, door goed onderwijs en een kwalitatief goed activiteiten aanbod voor ondersteuning bij onderwijs en opvoeding.
- Meedoen door werk (werken): een goede aansluiting tussen de mogelijkheden en talenten van bewoners bij werk, door het wegnemen van bestaande drempels en mobiliteit tussen wijken mogelijk te maken.

De EGK-buurt heeft verschillende nieuwbouw- en renovatieprojecten. Zo is in het voorjaar 2009 het AB-blok opgeleverd. Een complex met uitsluitend sociale huurwoningen, zowel appartementen als eengezinswoningen. Daarnaast is in samenwerking met het Leger des Heils het woonproject Domus gestart voor verslaafde buurtbewoners. Ook biedt het blok circa 2000 m² bedrijfsruimte. Verder wordt veel geïnvesteerd in openbare sport- en

WIJKEN IN UITVOERING

PRETTIG WOON- EN LEEFKLIMAAT

- > Er zijn twee beheerders aangesteld voor 596 woningen en met de bewoners zijn leefregels afgesproken.
- > Er is een bewonerscommissie opgericht die een afspiegeling vormt van bewoners in de K-flats.
- > Flats worden vaker schoongemaakt.
- > Tegen onrechtmatige bewoning wordt actie ondernomen.

ELKAAR KENNEN

- > Er zijn zeven bewonersadviseurs aangesteld.
- > Het sport- en spelcomplex Fort Kraaiennest heeft al een speeltuin, tennisvelden, voetbalveldjes, een basketbalveld, een fitnesshonk en een tafeltennistafel. Op verzoek van bewoners komt er ook een golfcourt. De stichting K-zone gaat hier golflessen organiseren voor kinderen en andere belangstellenden.

INVESTEREN DOOR LEREN

- > Bewoners zijn Computrain gestart. Medewerkers van de stichting Computerbrain geven gratis computercursussen en huiswerkbegeleiding om taalachterstanden bij kinderen weg te werken.
- > Met het initiatief Ieder Kind Een Eigen Boek! geeft Gé Ruijrok uit Zuidoost basisschoolleerlingen een boek cadeau waarin zij zelf en hun vriendjes de hoofdrol in spelen, om zo het lezen te stimuleren. Een boek dat over een kind zelf gaat, geeft verder het belangrijke signaal af: JIJ bent belangrijk en bijzonder!

MEEDOEN DOOR WERK

- > Bewoners zijn een gastouderschapproject gestart om de economische positie van vrouwen in de EGK-buurt te versterken. Achttien vrouwen behaalden een certificaat. Acht vrouwen zijn een opvang gestart.
- > Er is een project gestart voor hoogopgeleide inburgeraars die in hun herkomstland zijn opgeleid. Dit biedt hen naast Nederlandse taal- en computercursussen de mogelijkheid zich aan te kunnen passen aan de Nederlandse arbeidscultuur. 28 mensen meldden zich aan. Negen van hen hebben nu een baan, negen mensen volgen een werkleertraject, zes zijn aangemeld als ondernemers en vier doen mee aan een beveiligingsproject.

spelvoorzieningen, zoals de aanleg van een golfcourt.

Prettig woon- en leefklimaat

De buurtbewoners zijn in 2007 positiever over hun buurt dan in 2005. Het gemiddelde rapportcijfer is met 0,3 punten gestegen tot een 6,6. Dit is wel lager dan het stadsdeel Zuidoost als geheel (6,9). Het gemiddelde over de gemeente Amsterdam is een 7,2. Het stadsdeel investeert sterk in het verbeteren van het woonklimaat in de EGK-buurt. Zo is er op verzoek van bewoners een succesvol project gestart om het woon- en leefgedrag te verbeteren in flats in de K-buurt door het opstellen van leefregels.

Bewoners worden als dat nodig is direct aangesproken op onwenselijk gedrag. Huurders werken mee aan bewustwording en gedragsverandering bij medehuurders.

Elkaar kennen

Ruim een kwart van de huishoudens (26%) in EGK-buurt leeft van een minimuminkomen. Armoedebestrijding is daarom een belangrijk onderwerp in de wijkenaanpak. Zuidoost heeft met de dienst maatschappelijke ontwikkeling, de dienst werk en inkomen, zorgverzekeraar Agis en de woningcorporaties Rochdale en Ymere een convenant gesloten om de armoedebestrijding gezamenlijk aan te pakken. Veel bewoners voelen zich sterk geïsoleerd. Het percentage mensen dat de eigen gezondheid (zeer) goed noemt, is met 50% erg laag. Ook doen weinig mensen aan sport- of andere vrijetijdsbestedingen. Op uitdrukkelijk verzoek van buurtbewoners uit de Bijlmerflats Gravestein en Kikkenstein zijn collectieve ruimtes ingericht. Hier zijn allerlei activiteiten voor kinderen, tieners en ouderen (gym, knutselen en dansen). Buurtregisseurs houden er spreekuur en de formulierenbrigade helpt mensen bij hun administratie. Woningcorporatie Rochdale zorgde voor de beschikbaarheid van de ruimtes, verbouwde de plekken en opende in januari 2009 officieel de deuren. De woning-

corporatie betaalt de huur en neemt 75% van de energiekosten voor hun rekening.

Investeren door leren

In de EGK-buurt staan zes basisscholen die ruim onder het stedelijk gemiddelde scoren. Ruim de helft van de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs (53%) volgt VMBO-basis of kaderberoeps. Dit is veel meer dan gemiddeld in Amsterdam (38%) of Nederland (30%). Minder dan één op de tien leerlingen uit de Bijlmer gaat naar het VWO. Eén op de vijf jongeren (20%) tussen 18 en 23 jaar in de EGK-buurt gaat voortijdig van school (Amsterdam: 14%). De EGK-buurt wil deze zorgelijke cijfers onder meer verbeteren met een uitbreiding van de voorschool en het investeren in de Kingmaschool. Deze school biedt toekomstperspectief aan jongeren met een laag IQ en gedragsproblemen.

Meedoen door werk

Veel mensen in de EGK-buurt werken in het onderwijs en de zakelijke dienstverlening. Het aandeel niet-werkende werkzoekenden is in de periode januari 2007 tot april 2009 meer toegenomen dan het stadsdeeltgemiddelde. De wijk kent een groot aantal mensen dat moeilijk meekomt in de samenleving. Het stadsdeel zet onder meer extra in op hoogopgeleide inburgeraars die moeilijk een passende baan kunnen vinden.

'Wie werkt, ontplooit zich en vergroot zijn zelfvertrouwen. Wij bemiddelen onze cliënten niet alleen naar werk, maar combineren kennis en kunde ook met de maatschappelijke begeleiding van deze mensen.'

(Trainer/coach GoedWerk)

ZUID-OOST Normaal Amsterdams Peil per buurtcombinatie, juli 2009

	Leren en opgroeien		Integratie en participatie		Werken en economie		Wonen en leven		Veiligheid	
	Citoscore	% met start kwalificatie	rapportcijfer sociale cohesie	% minima jongeren	% NWW	banen per 1.000 inwoners	% sociale huur	rapportcijfer eigen buurt	objectief	subjectief
Bijlmer Oost (E, G, K)	531,7	45	5,6	38	11,7	126	66	6,6	112	99
Amsterdam (NAP)	536,0	59	5,7	28,2	7,5	594	50,2	7,2	88	74

Arnhem

>>> 'Een gelijkwaardige positie voor bewoners, tijd (= minimaal 10 jaar) en extra geld zijn absolute randvoorwaarden voor een succesvolle wijkenaanpak.'

Wethouder Barth van Eeten
(onder meer Samenlevingsbeleid, Wijkgericht werken,
Inburgering en integratie, Coördinatie Vogelaarwijken en
Coördinatie integrale aanpak overlast)

In Arnhem is de aanpak van krachtwijken vol op stoom. De afspraken tussen woningcorporaties en gemeente zijn bekrachtigd en middelen zijn beschikbaar. Relevante partners zijn als uitvoeringsorganisaties betrokken bij het proces en de bewoners hebben een stevige positie gekregen en ingenomen. Een breed scala van samenhangende activiteiten is inmiddels in uitvoering.

Corporaties en gemeente hanteren een sturingsmodel. Daarin hebben zij samen het roer in handen, zowel op bestuurlijk niveau als in de wijken. De bewoners hebben als kernadviseurs een stevige vinger in de pap. Per thema organiseert de gemeente bijeenkomsten met interne diensten en externe organisaties. Deze gaan over onderwerpen waarvoor meerdere partijen verantwoordelijk zijn en waarvoor afstemming en samenwerking is vereist. Tijdens deze bijeenkomsten komen diverse vragen aan de orde. Wat gebeurt er nu? Wat ontbreekt? En wat functioneert wel en niet goed? De uitkomsten worden verwerkt in uitvoeringsplannen per wijk.

‘Er gebeurt al zoveel in de wijken. Als iedereen de handen ineenslaat, kunnen we echt het verschil maken.’

(Wethouder Roeland Kreeft, onder meer Ontwikkelplan Presikhaaf en Ontwikkelplan Malburgen)

Opmerkelijk is dat een preventieprogramma voor wijken dat samen met de provincie in het kader van het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid (GSO) is opgezet, zowel qua sturing als uitvoering gelijk oploopt met de aanpak van aandachtswijken. De minister toonde zich daarover aangenaam verrast.

Korte lijnen naar Den Haag

De lijnen naar Den Haag (VROM/WWI) zijn kort. Het accountmanagerschap dat VROM/WWI heeft georganiseerd is daarin een belangrijk element. Ook het achterland van VROM/WWI - de vakministeries - is voor Arnhem op deze wijze bereikbaar en aanspreekbaar, en vice versa. Er mag worden gesproken van partnership en collegialiteit. Ieder in de eigen rol en verantwoordelijkheid, maar samenwerkend voor het belang van de krachtwijken en hun bewoners. Ook het landelijk projectleidersoverleg en het cursusaanbod van VROM/WWI voor de projectleiders maken de lijnen

naar het ministerie kort en zorgen voor onderlinge verbondenheid en uitwisseling tussen de steden. En dat alles in een heel goede sfeer. Daarnaast is wethouder van Eeten ambassadeur voor het experiment Vernieuwend Welzijn.

Controle afspraken

Arnhem komt de afspraken na die in het charter zijn gemaakt en controleert die elk half jaar. Tijdens wijkbezoeken brengen we onze bemerkingen onder de aandacht van de minister. Afbreukrisico vormt natuurlijk de kredietcrisis, die op veel gebieden ongewisheid veroorzaakt. Voor wat betreft de verbinding met de Landelijke Alliantie: Arnhem heeft met meerdere leden constructieve contacten. Met Pimp My Block (de Jeugdraad) de Aannemersfederatie, Codename Future, Albert Heijn en andere partijen overlegt de gemeente over uiteenlopende onderwerpen.

Consolidatie

De tweede helft van 2009 en in 2010 stomen wij gewoon verder door. Het programma voor 2010 richten we zoveel mogelijk analoog aan 2009 in. Consolidatie van wat we aan het doen zijn, is nu van groot belang. We hebben veel gevraagd van de wijken en de bewoners. We hebben veel overhoop gehaald. Ook binnen onze eigen organisatie, waarin meer dan ooit alle ogen gericht zijn op de wijken. We moeten nu laten zien dat we een betrouwbare overheid zijn en dat we geen loze beloften hebben gedaan. Hoe dan ook: Arnhem gaat ervoor! Samen met de bewoners, de corporaties en alle andere relevante partners.

Arnhemse Broek

De wijkenaanpak is van start gegaan in het Arnhemse Broek, als opvolger van het programma Onze Buurt het Broek (Pechtold-gelden). Het bruist er van de activiteiten die de wijk op een hoger niveau tillen. De eerste vier maanden van 2009 kernmerken zich door talloze projecten op het gebied van wonen, leren, opgroeien, integratie, veiligheid, sport en cultuur. De gemeente Arnhem controleerde of alle actiepunten daadwerkelijk in beweging zijn en goed functioneren. Geen ambities dus, maar werkelijkheid. Een overzicht.

Wonen

Belangrijk voor de wijk is dat begin 2009, na intensieve bemiddeling door de gemeente, een nieuwe supermarkt haar deuren heeft geopend. Daarnaast ging in 2009 Buiten Gewoon Beter van start. Dit programma zorgt ervoor dat straten, stoepen, perkjes, plantsoenen en speelplekjes er weer netjes gaan uitzien. Het wijkactieplan voor Het Arnhemse Broek ondersteunt verder de Groengroep van bewoners. Daarvoor is een 'groene opbouwwerker' aangesteld. Deze stelt samen met de bewoners een plan op. De groene opbouwwerker zorgt ook voor bredere participatie van bewoners bij straten en pleinen waar de Groengroep activiteiten voorbereidt en uitvoert. Ook wordt de Johan de Wittlaan aangepast, zodat het verkeer beter kan doorrijden. Maar wel op een veilige, schone en groene manier.

Door de wijk intensief schoon te maken (twee keer per week), ziet de wijk er schoner uit. Ook de frequentie van het ophalen van dumpafval en zwerfafval is verhoogd. De inzet van de woonomgevingsploeg zorgt daarbij voor schone en verlichte achterpaden. En er zijn diverse hekjesprojecten (geweest), die zorgen voor een betere uitstraling van de buurt.

'De woningcorporatie werkt op grote schaal aan achterstallig onderhoud. Met de komst van de wijkwinkel en de politiepost is de wijk ook veiliger geworden. En dankzij de Richard Krajicek Foundation hebben we een playground met een clubhuisje, waar jongeren kunnen sporten en integreren'

(Bewoonster)

Werken

Voetbalspelers van voetbalclub Vitesse helpen als leercoach jongeren tussen de 17 en 23 jaar om een passende baan of opleiding te vinden. Dit gebeurt in het kader van het project Scoren door Scholing. Tien weken lang lopen de jongeren onder meer stage bij bedrijven uit de businessclub van Vitesse. Via dit project heeft een aantal jongeren een baan gevonden. Werkloze wijkbewoners krijgen bezoek van participatiecoaches van de gemeente Arnhem. Ze helpen mensen zich te laten scholen en een betaalde of vrijwillige baan te vinden. En als het nodig is, bieden de coaches hulp bij

problemen zoals schulden en drugs. Daarnaast worden (kleine) bedrijven gestimuleerd zich in de wijk te vestigen en te ontwikkelen. Contacten via de Economische Tafel met bedrijven op Industrierrein Het Broek moeten eveneens resulteren in meer werkgelegenheid.

Leren en opgroeien

Natuurlijk moeten kinderen ook na schooltijd zinvol en leuk bezig kunnen zijn. Daarom zijn er veel naschoolse activiteiten in het Arnhemse Broek, met onder meer sport, spel en cultuur. Daarnaast werken basisscholen, peuterspeelzalen, kinderopvang, welzijnsorganisaties en het gemeentelijke Sportbedrijf

WIJKEN IN UITVOERING

- > Er is één Brede School gerealiseerd.
- > 105 mensen volgden een taalcursus voor inburgeraars.
- > Er zijn twee conciërges aangesteld.
- > Het percentage werkzoekenden is met 16% teruggebracht naar 365 mensen.
- > Er zijn drie wijkagenten en twee straattoezichthouders actief.

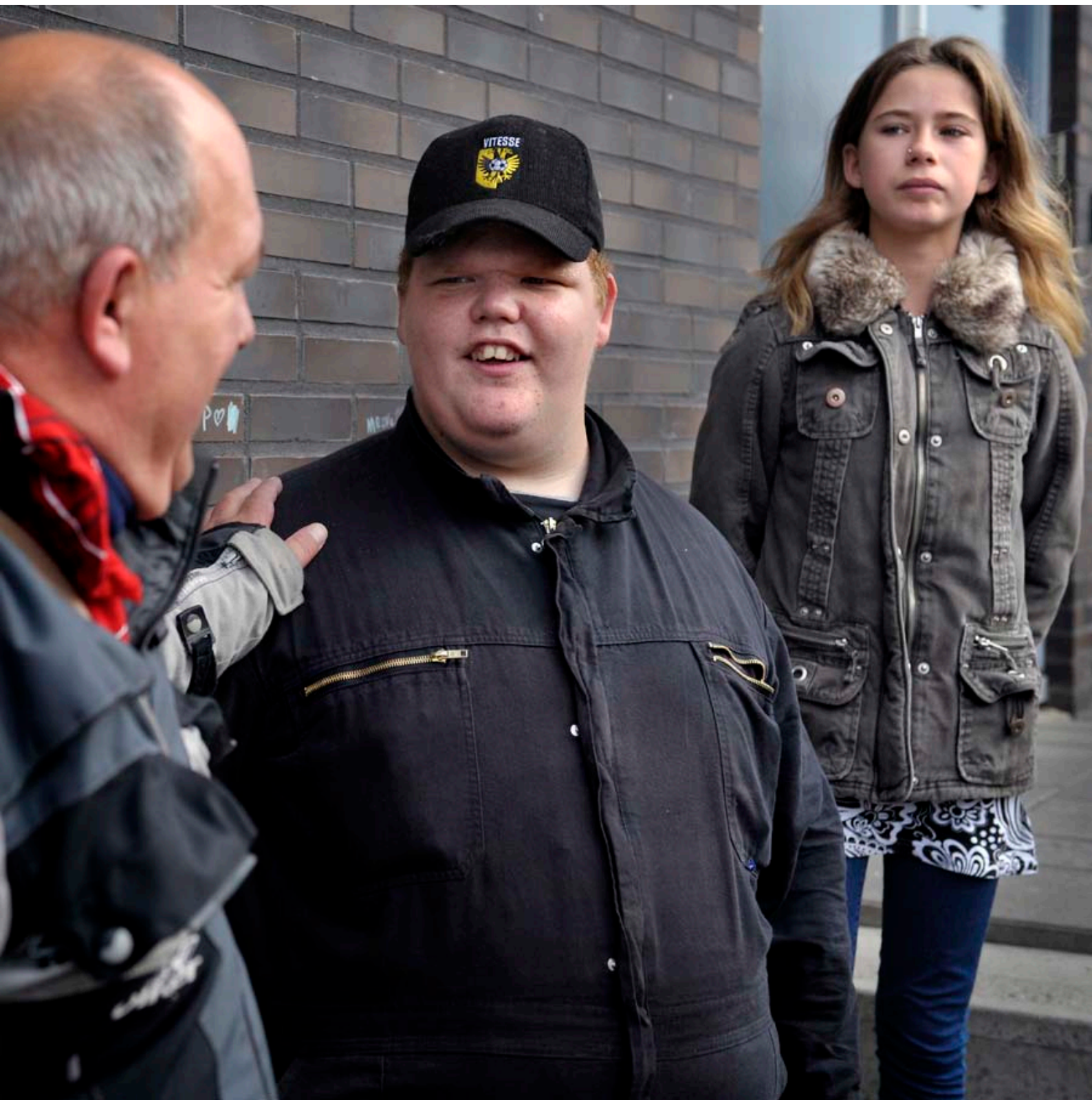
intensief samen. Bijzondere aandacht krijgen kinderen die 'geen normaal gedrag' vertonen. Zo is er huiswerkbegeleiding om de overstap tussen de basisschool naar het middelbaar onderwijs te vergemakkelijken. De twee jongerenwerkers in de wijk krijgen extra tijd om activiteiten te organiseren voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Ook is er aandacht voor 18-plussers, zowel op straat als in het Wijkcentrum.

Twee maal per jaar start opvoedingsproject Ko&Co. Zestien weken lang organiseren de Brede School en het Sportbedrijf Arnhem creatieve en sportieve activiteiten die in het teken staan van opvoeden, waarden en normen, het ontwikkelen van zelfvertrouwen en andere belangrijke opvoedzaken.

Integratie

In elke wijk in Nederland wonen mensen met hart voor 'hun' wijk. Zij hebben ideeën,

plannen en dromen. Het project Kan wél! daagt ze uit om deze te realiseren. Kan wél! is gericht op het activeren van bewoners in hun eigen buurt. Met gerichte campagnes spoort de buurtcoach van Kan wél! creatieve bewoners op. Ze gaan samen met de coach hun eigen idee vormgeven en uitvoeren. Kan wél! is anders dan de 'geëigende' weg, omdat bewoners zélf hun idee uitvoeren en eigenaar blijven van het project. De Arnhemse

‘De samenwerkingspartners in de wijk hebben ons gevraagd om vooral aandacht te schenken aan een groep jongeren die veel overlast veroorzaakt. Zo begeleid ik een jongere met veel problemen: agressief, dakloos, schulden, werkloos. Hij vertrouwde niet meer op hulpverlening en voelde zich niet begrepen. Met geduld, veel overleg en door steeds bereikbaar te zijn, heb ik zijn vertrouwen gewonnen. Inmiddels hebben we schuldsanering opgestart, heeft hij weer een woning en gaat hij naar school. Het resultaat is niet alleen één jongere die aan zijn toekomst werkt, maar ook dat de leefbaarheid in de wijk is verbeterd: de overlast is afgenomen, mensen voelen zich veiliger op straat en jongerenactiviteiten zijn weer opgestart.’

(Participatiecoach)

woningcorporaties dragen financieel bij aan Kan Wél!.

Verder kunnen Turkse wijkbewoners nu terecht bij een Turkse maatschappelijk werkster.

Veiligheid

Wijkagenten, handhavers en toezichthouders werken nauwer samen in het Arnhemse Broek en zijn vaker te zien in de wijk. De rollen van deze functionarissen vullen elkaar goed aan. Zo letten de wijkagenten vooral op bewonersgedrag. Denk aan criminaliteit. Handhavers sporen overtredingen op, zoals overlast en fout parkeren. En de toezichthouders geven hun signalen door aan de politie. Doordat er meer ‘blauw’ op straat is te zien, weten wijkbewoners hun wijkagenten, handhavers en toezichthouders snel te vinden en kunnen ze makkelijker meldingen doorgeven.

In de wijk is verder het pandjesoverleg actief. In dit overleg bespreken professionals (zorg, corporaties, politie en gemeente) overlastgevende gezinnen. 87 complexe probleemsituaties (34 gezinnen, 47 individuen en 6 groepen) zijn in 2008 in beeld gebracht in het pandjesoverleg en kunnen daardoor sneller worden geholpen. Met 81 adressen zijn vervolgens trajecten afgesproken en ingezet. De overige zes zijn moeilijk benaderbare gezinnen. Hiervoor hebben Arnhemse organisaties nu een ‘hardere’ aanpak afgesproken. Het eerste van deze zes adressen is inmiddels, verplichtend, benaderd.

Sport en cultuur

Het Arnhemse Broek krijgt een Sportpunt dat een uitgebreid sport- en spelaanbod heeft voor een minimale prijs. Het Sportpunt werkt samen met het Sportbedrijf Arnhem. Daarnaast is Playground De Blokhut geprofes-

sionaliseerd met de komst van een voormalig gymnastiekleraar als beheerder.

Het cultuurprogramma van de kunstscout krijgt steeds meer vorm. Projecten als Kennismaken Met Kunst, waarin bewoners met elkaar naar de schouwburg gaan, en fotoproject Binnenste Buiten illustreren dit. Andere projecten, zoals een musical met kinderen, staan op de agenda.

Er zijn tot 1 september 2009 73 huisbezoeken afgelegd.

En verder

De Bewonersgroep van het Arnhemse Broek gaf 75.000 euro (tot 1 september 2009) uit aan aanvragen voor activiteiten van wijkbewoners. De voorstellen zijn voorgelegd aan het Wijkplatform, dat ze na aanvullingen en aanpassingen goedkeurde.

Het Wijkplatform is veel sterker geworden, vooral dankzij de bewoners die erin zitten. De bewoners hebben daarvoor een training gevolgd. En wijkkrant De Rijnrepoorter houdt iedereen zeven keer per jaar op de hoogte van het leven in het Arnhemse Broek.

Tot slot: Instellingen geven aan dat het rustiger lijkt te worden en er minder vandalisme plaatsvindt. Er worden minder excessen geconstateerd tijdens de vakanties en de jaarwisseling.

Klarendal

>>> 'Je hebt een keuze in het leven wie je bent en wat je wilt!'

(Medewerker Scoren door Scholing)

Klarendal is een 'stenige wijk'. Meer groen maakt de leefomgeving aantrekkelijk. En daaraan werkt de Groengroep. Een initiatief waarin gemeente en bewoners samenwerken om groenvoorzieningen aan te leggen op locaties waarvan het effect groot is. Bijvoorbeeld bij winkelcentra, drukke kruispunten en bouwspelaats de Leuke Linde, die onder meer is uitgebreid met een ontmoetingsplek voor ouders en een Krajicek-speelveld.

Het wijkactieplan voor Klarendal ondersteunt de Groengroep van bewoners. Zo is er een 'groene opbouwwerker' aangesteld. Deze stelt samen met de bewoners een activiteitenplan op en zorgt voor bredere participatie van bewoners bij straten en pleinen waar de Groengroep activiteiten voorbereidt en uitvoert. De Groengroep wordt gefinancierd uit verschillende bronnen, zoals het programabudget, het wijkactieplan, de woningcorporatie en het programma Buiten Gewoon Beter (BGB). Het activiteitenplan van de Groengroep is een goede aanvulling op BGB. Dit programma verbetert namelijk de kwaliteit van de openbare ruimte door onder meer zwerfafval en onkruid te verwijderen, te zorgen voor betere wegen, enzovoort. De eerste fase van BGB-Klarendal sloot 29 mei 2009 af met het onthullen van de bewegwijzering van de Binnenstad naar het Modewijkkwartier.

'Ik ben bij allerlei activiteiten in Klarendal betrokken. Opvallend is de toegenomen betrokkenheid van bewoners. Participatie was al aardig, maar wordt steeds serieuzer. Zo hebben we een adviserende rol bij het verdelen van de budgetten: waar kunnen we het geld het beste aan besteden? We zitten er bovenop en maken stappen vooruit.'

(Bewoner)

Resultaten Groengroep

Tijdens de start, het overleg en de voorbereiding werkt de Groengroep vooral achter de schermen. In de loop van 2009 worden geleidelijk de eerste resultaten zichtbaar.

Eind 2009 vindt de evaluatie van het Groengroep-project plaats.

Ontmoetingsplein De Leuke Linde

De Leuke Linde is een groene oase in het nogal dicht bebouwde Klarendal en omstreken. De speel- en ontmoetingsplek zijn dan ook een druk bezochte trekpleister voor bewoners van Klarendal en St. Marten. De Leuke Linde verwelkomt jaarlijks tussen de 25.000 en 27.000 bezoekers, onder wie leerlingen van basisscholen en groepen kinderen van diverse kinderdagverblijven uit de omgeving. De bouwspelaats beschikt over drie speelgebieden, gericht op diverse leeftijdsgroepen. Binnen deze speelgebieden zijn verschillende toestellen aanwezig, zoals een speelfort met kabelbaan, een appelboom, een waterwerkplaats, schommels, wip-wappen, een zandbak en veel meer. Daarnaast organiseert de Stichting De Leuke Linde diverse activiteiten, zoals een straatvoetbal dag.

WIJKEN IN UITVOERING

RESULTATEN GROENGGROEP

- > Samen met bewoners is een kruiden- en bloementuin aangelegd op twee braakliggende terreinen. Zodra deze locaties worden bebouwd met een Multi Functioneel Centrum, sporthal, wijkplein en/of andere voorzieningen, verhuizen de tuinen naar andere terreinen. Het concept van deze tijdelijke tuinen wordt de Reizende Tuin genoemd.
- > Twee straten krijgen klinkers in plaats van het geplande asfalt en meer groen.
- > Op diverse plekken in de wijk zijn boomspiegels verbeterd en bloembollen gepoot.
- > Er zijn verschillende bomen van de BGB-kaplijst verwijderd, waardoor ze kunnen blijven staan.
- > Bij bouwspelaats De Leuke Linde komt een parkje met bloeiende bomen en struiken.

OVERIGEN

- > Er zijn per 1 september 2009 twee conciërges op scholen aangesteld.
- > Er wordt gewerkt aan een brede school. Ook komt er een Centrum voor Jeugd en Gezin.
- > Het schoolverzuim is per 1 september 2009 gereduceerd naar 6,9% (64 van de 929 leerlingen).
- > Om het aantal werkzoekenden te verlagen, zijn twee participatiecoaches in Klarendal aan het werk (voor de vier krachtwijken zijn acht coaches aangesteld). Tot nu toe hebben zij 32 wijkbewoners naar werk en opleiding geleid. Daarnaast is een activeringsteam (Arnhem in Beweging) van start gegaan. In dit team is een tiental bewoners opgeleid en gecoached om medebewoners tot activiteit te bewegen.
- > Er doen 127 personen mee aan een inburgeringstraject. 35 van hen zijn gestart

- met een Alfabetiseringstraject, 78 zijn gestart met een Werktraject en 14 volgen een traject Opvoeding & Educatie. 21 mensen hebben hun traject inmiddels succesvol afgerond.
- > Voor de veiligheid op straat zijn er drie wijkagenten en twee toezichthouders actief.
- > In het kader van het Vernieuwingsproject (bezoeken achter de voordeur door maatschappelijk werkers) zijn in 2009 71 huishoudens bezocht. Daarnaast hebben de participatiecoaches (primair gericht op toeleiding naar werk) cliënten doorverwezen: 8 naar schuldhulpverlening, 28 naar hulpverleners, 2 naar begeleid wonen en 19 hebben een aanvraag gedaan om inkomensondersteuning.
- > In 2009 maken 540 mensen gebruik van de WWB, een daling van 16%.

'Vorig jaar is het modekwartier Klarendal geopend. Een gedeelte van de wijk waar vooral mode-ondernemers zich hebben gevestigd. Er is een mooi gebouw met winkeltjes, horeca en een monsteratelier. In de wijk zijn ook veel kunstenaars gevestigd. Jaarlijks vindt de manifestatie Wijken voor Kunst plaats, die een impuls aan cultuur geeft. Al deze activiteiten hebben tot doel de economie en de levendigheid terug te brengen in de wijk en dragen bij aan eht welzijn van de bewoners.'

(Bewoonster)

Tijdens de jaarlijkse kijkdag organiseerden vrijwilligers van de Stichting De Leuke Linde een wijkontbijt. Dit evenement was tevens een uitstekende aftrap voor het nieuwe Ontmoetingsplein. Een aantrekkelijke ontmoetingsplek, uitgerust met onder meer picknicktafels en hangmatten, speciaal

bedoeld om ontmoetingen tussen ouders te bevorderen. Medio juni 2009 is tevens een Krajicek-speelveld geopend.

Speelsterreinbeheerder

Uit het programmabudget is een speelsterreinbeheerder gefinancierd. Deze is 1 juni 2009 met zijn werk gestart. De beheerder is in dienst van Stichting De Leuke Linde en wordt gecoached door het Sportbedrijf Arnhem. Hij verbetert de speelvoorzieningen en houdt hierop toezicht. De speelsterreinbeheerder werkt samen met andere functionarissen in de wijk, zoals de cultuurscout en de ontmoetings-/participatiewerker.

Malburgen

In Malburgen adviseren bewoners niet alleen over hun wijk, ze beslissen er ook over. Het Uitvoeringsplan Malburgen kwam dan ook tot stand in overleg met alle betrokken partijen in de wijk.

De plannen zijn tijdens vier buurtbijeenkomsten gepresenteerd en besproken met de bewoners. De opkomst was bij alle bijeenkomsten indrukwekkend groot. Daarbij was de sfeer zeer geanimeerd. Vanaf de zomer van 2009 wordt het uitvoeringsplan Malburgen daadwerkelijk uitgevoerd. Voor die uitvoering zijn werkgroepen geformeerd met professionals, beroepskrachten en bewoners. In de plannen staan ook voorstellen die eventueel met financiering uit de bewonersbudgetten door de werkgroepen verder kunnen worden uitgewerkt.

‘Het nieuwe denken is: samen ontwikkelen, samen bouwen. Niet over de hoofden van de bewoners, maar samen met hen fysiek en sociaal werken aan de wijk. De bewoners hebben de afgelopen jaren een gelijkwaardige positie opgebouwd ten opzichte van corporaties en de gemeente. Meebeslissen vind ik belangrijk. Bewoners zijn betrokken en dragen verantwoordelijkheid voor hun eigen omgeving.’

(Bewoonster)

Kinderen ruimen op

Het project Beestenbende, georganiseerd in samenwerking met de dienst Stadsbeheer van de gemeente Arnhem, stimuleert kinderen tussen de zeven en elf jaar hun eigen woon- en leefomgeving op te ruimen en schoon te houden. Zo gingen de kinderen in groepsverband één middag in de maand zwerfafval verwijderen. De kinderen worden benaderd via de scholen en begeleid door een gespecialiseerd projectbureau uit Nijmegen.

Jongeren Toezicht Team

Het project Jongeren Toezicht Team Arnhem kreeg een vervolg. Tijdens voetbalwedstrijden in het GelreDome is er vaak overlast, zo blijkt

uit gegevens van de politie. Regelmatig worden auto's beschadigd en opengebroken. In het project Jongeren Toezicht Team worden circa 25 jongeren opgeleid en begeleid om toezicht tijdens evenementen te houden. Zo hebben jongeren van het Toezichtteam een voorbeeldfunctie voor hun leeftijdgenoten in de wijk. Ook kunnen ze andere jongeren, die mogelijk overlast willen veroorzaken, positief beïnvloeden. In de praktijk spreekt het toezicht houden jongeren erg aan, omdat het goed aansluit bij hun spanningsbehoefte.

Vertrouwenspersonen

Het project Achter de voordeur richt zich op het signaleren, voorkomen en beëindigen van huiselijk geweld. In 2009 heeft het project een vervolg gekregen. Binnen Achter de voordeur werken vrijwilligers, die daarvoor zijn opgeleid, in de wijk als vertrouwenspersoon. Slachtoffers, daders en getuigen kunnen bij hen aankloppen om hun verhaal te vertellen. Onderzoek wijst uit dat slachtoffers minstens 25 keer te maken hebben gekregen met huiselijk geweld, voordat ze ermee naar buiten treden. Het project Achter de Voordeur, financieel mogelijk gemaakt door de provincie Gelderland en de gemeente Arnhem, wil deze stap vergemakkelijken door de mogelijkheid te bieden iemand uit de

WIJKEN IN UITVOERING

- > Er zijn 945 woningen gesloopt en 1.045 nieuwe woningen gebouwd. De planning is om tot 2010 1.250 woningen te slopen en 3.000 nieuwe woningen te bouwen.
- > Er zijn in 2009 1.146 personen in de Wet werk en bijstand (Wbb) (een daling van 18%).
- > Er zijn twee straattoezichthouders en een team van 25 jongerenwerkers actief. Ook zijn er drie wijkagenten.
- > 384 personen zijn met een inburgerings-traject gestart. Onder hen zijn 92 gestart met een alfabetiseringstraject en 161 mensen met een werktraject. 47 personen zijn gestart met een traject Opvoeding & Educatie. 25 personen hebben het werktraject succesvol afgerond.
- > Er zijn 89 huisbezoeken afgelegd.

eigen buurt in vertrouwen te nemen. De pilot in Malburgen was succesvol. Mede naar aanleiding daarvan wordt dit concept ook in de andere Arnhemse aandachtswijken ingevoerd. Daarbij wordt gebruikgemaakt van de ervaringen in Malburgen. In het vervolgproject in Malburgen wordt nu ook het onderwerp Eergerelateerd geweld betrokken.

‘Bewoners corporaties en gemeente gaan hand in hand voor een fysiek en sociaal (nog) sterkere wijk!’

(Gemeente Arnhem)

Realisatie MFC’s/Brede Scholen

In de wijkactieplannen en in het charter is sprake van het realiseren van vier MFC’s/Brede Scholen, waaronder die aan de Zwanenbloemlaan in Malburgen. De huidige financiële situatie van de gemeente Arnhem maakt het echter onmogelijk om deze voorzieningen te realiseren. Realistische verwachtingen zijn, gezien alle (financiële) onzekerheden van dit moment, niet te geven.

Toch hecht de gemeente eraan om de inhoudelijke concepten nader uit te werken en door te gaan met de voorbereiding. Zo blijft het mogelijk om op het moment dat het weer kan, de realisering van de MFC’s snel op te pakken. Arnhem heeft dan ook aanspraak gemaakt op een bijdrage uit de subsidieregeling Stimuleren en aanpassen van huisvesting tot Brede Scholen van het ministerie van Onderwijs. De gemeente heeft bijdragen van elk vijfhonderdduizend euro aangevraagd voor de Zwanenbloemlaan en de locaties Eimersingel, De Laar-Oost en De Laar-West. De bijdrage dient ook om op de vier locaties gemeenschappelijke voorzieningen te realiseren. Daarnaast om, afhankelijk van de situatie, kinderopvang uit te kunnen breiden dan wel toe te voegen.

Nieuwe buitenspeelruimte

Met financiering van wijkenaanpak en Volkshuisvesting Arnhem en een deel van het bewonersgeld wordt de buitenspeelruimte van de Brede School De Malburcht opnieuw ingericht. De nieuwe speelruimte gaat dienst doen als veilige speelruimte voor de hele wijk en wordt helemaal ‘gepimpt’.

Veiligheid

In de wijk Presikhaaf wordt een pilot uitgevoerd in het kader van het Uitvoeringsprogramma Integrale Aanpak Overlast Presikhaaf. De bedoeling is dat deze aanpak ook in de andere krachtwijken wordt ingezet. De integrale aanpak van overlast heeft tot doel de overlast merkbaar te verminderen. In Malburgen heeft een brede inventarisatie van de zogeheten Veiligheidstop 5 plaatsgevonden. Er is een werkgroep Handhaving voor de integrale veiligheidsaanpak ingesteld. Naast professionals en beroepskrachten, maken ook bewoners van deze werkgroep deel uit. In Malburgen zijn, naast drie wijkagenten, tevens twee straattoezichthouders actief.

Sport en Cultuur

Net zoals binnen de andere Arnhemse krachtwijken is ook voor Malburgen een kunstscout aangesteld. De kunstscout initieert en begeleidt, samen met bewoners en instellingen, nieuwe kunst- en cultuurtrajecten.

In de wijk is een Cruiffcourt gerealiseerd. De plannen voor een Krajicek-playground zijn in een vergevorderd stadium.

Presikhaaf

Presikhaaf is één van de vier krachtwijken van Arnhem. Vooral de relatief hoge werkloosheid en Achter de voordeur-problematiek hebben ertoe bijgedragen dat Presikhaaf bijzondere aandacht verdient. Op dit moment is het Uitvoeringsplan 2009 volop in uitvoering. Bewoners worden via twee bewonerswerkgroepen bij de aanpak betrokken.

In 2009 is de uitvoering van het wijkuitvoeringsplan Presikhaaf krachtig ter hand genomen. De bewoners worden betrokken via het Wijkplatform en via twee speciaal voor de krachtwijk opgerichte bewonerswerkgroepen: Fysiek en Sociaal. De komende tijd (2010 en verder) wordt onder meer vanuit de speerpunten en thematische aanpak gewerkt.

Wonen/leefbaarheid

De komende tien tot vijftien jaar komen er duizend nieuwe woningen bij. Dat staat in het Ontwikkelingsplan Presikhaaf (2003). De woningcorporaties realiseren de meeste woningen. Het plan bevat ook een herstructureringsoperatie/vernieuwing van de scholen en een herstructurering en uitbreiding van het winkelcentrum. Verder behelst het plan de herinrichting van het park en de aanleg van

ecozones, het op basisniveau brengen van de openbare ruimte en een grootschalige reconstructie van de belangrijkste verkeersaders in de wijk.

Om de leefbaarheid te verbeteren, wordt extra ingezet op de bestrijding van (illegaal) afval in de wijk. Zo wordt (indien nodig), het afval vaker dan twee keer in de week ingezameld. Woonomgevingsploegen en buurtbeheerders zorgen ervoor dat de semi-openbare ruimte wordt schoongehouden. Ook wijzen zij bewoners op hun eigen verantwoordelijkheden voor afval. Er zijn twee fulltime toezichthouders actief. Voor het onderhoud van de openbare en semi-openbare ruimte wordt efficiënt samengewerkt tussen gemeente en woningcorporaties. Zo maaide de gemeente bijvoorbeeld eerst het gazon dat eigendom

WIJKEN IN UITVOERING

LEREN EN OPGROEIEN

- > Op de basisscholen zijn conciërges aangesteld.
- > Het aantal meldingen van schoolverzuim is in Presikhaaf-west in 2007-2008 van 7,9% afgenomen naar 6,7%.

INTEGREREN

- > Op 10 en 11 juli 2009 is een twejaarlijkse parkmanifestatie gehouden met een gevarieerd ontmoetingsprogramma voor jong en oud, waaronder een forum over de status van jongeren in de wijk en de start van het project Pimp My Block. Ook was er een bazaar.
- > In de wijkenaanpak wordt gestreefd naar 287 inburgeringstrajecten per jaar in Presikhaaf. Er is gestart met 304 personen. 239 personen zitten in een inburgeringstraject, 19 zijn uitgevallen en 41 personen hebben het traject succesvol afgerond.

SPORT EN CULTUUR

- > Sportbedrijf Arnhem ontwikkelde een sport- en spelprogramma voor Presikhaaf om bewoners naar een gezondere leefstijl te helpen.
- > Zogenoemde combinatiefunctionarissen spelen een belangrijke rol in de bewustwording van het bewegen en het nut van sportverenigingen in de wijk.

van de gemeente was en zorgden de corporaties voor het onderhoud van hun semi-openbare ruimte. Nu is op de werkvloer afgesproken dat ze ook elkaars gazon meenemen bij het maaien. In onderling overleg is een oppervlakteverdeling gemaakt.

Werken

Het relatief hoge percentage werkloosheid in Presikhaaf is één van de belangrijkste aandachtspunten in de aanpak van deze wijk. De gemeente zet daarbij vanuit Inwonerszaken drie participatiecoaches in. Zij benaderen de mensen in de wijk rechtstreeks om hen te helpen in het maatschappelijk leven terug te keren. Bijvoorbeeld door ze in eerste instantie aan vrijwilligerswerk en later mogelijk aan betaald werk te helpen. De participatiecoaches zitten midden in de wijk en zijn daardoor ook makkelijk bereikbaar. Daarnaast is in samenwerking met adviesbureau Seinpost een Economische Tafel opgericht voor Presikhaaf en het Arnhemse Broek. Leden zijn deskundigen van instellingen, overheid en bedrijfsleven. De Tafel neemt initiatieven voor economische stimulans in de wijk. Ook moet de Economische Tafel daadwerkelijk met het thema Werken uit het wijkactieplan

aan de slag gaan om resultaten te kunnen boeken, zoals onder meer in het charter is vermeld.

‘Het afgelopen jaar is een carroussel aan projecten op gang gekomen, die reuring in de wijk brengen. We hebben budget beschikbaar gesteld voor bewoners; zij maken immers het verschil.’

(Directeur woningcorporatie)

Leren en opgroeien

In juni 2009 is het Multifunctioneel Centrum (MFC) Presikhaven in gebruik genomen. De feestelijke opening was in september 2009. In het MFC zijn de volgende instanties/instellingen gehuisvest: twee basisscholen, de wijkpost, de wijkagenten, het opbouwwerk, de bibliotheek, (in oktober) het Centrum voor Jeugd en Gezin, het jongerencentrum en de kinderopvang. Momenteel wordt onderzoek gedaan hoe het MFC een rol als ‘hart van de wijk’ kan vervullen. Daarnaast wordt, ook met

extra middelen vanuit de krachtwijk, gezorgd voor een breed educatief aanbod. Ook is voor jongeren van 12-18 jaar in Presikhaaf het project Pimp My Block gestart. Uitgangspunt is jongerenparticipatie in de wijk. Een groep jongeren gaat een plan maken om een deel van hun buurt mooier te maken. Het is een landelijk project, waarbij het winnende plan wordt uitgevoerd. Ook als het plan van de jongeren in Presikhaaf landelijk niet in de prijzen valt, wordt het toch uitgevoerd. Hiervoor is vanuit het krachtwijkenbudget een bedrag gereserveerd.

In Presikhaaf wordt, bovenop de inzet van het reguliere jongerenwerk, voor een proefperiode van een jaar een ambulante jongerenwerker ingezet om de overlast van hangjongeren tegen te gaan. Positief resultaat: Uit recent onderzoek blijkt dat er in de wijk geen sprake is van echte overlast van (georganiseerde) hangjongeren.

Integreren

Om zoveel mogelijk te integreren en te participeren, worden de wijkbewoners bijeengebracht met projecten als een Tijdelijke Theetafel en de tweejaarlijkse bekende Presikhaafse parkmanifestatie. De Tijdelijke

‘Het bewonersbudget van het ministerie is een stimulans voor de wijk. Dit jaar hebben we al zo’n 45 aanvragen van bewoners ontvangen. Dat is opmerkelijk. Voorheen leek het alsof de mensen weinig ideeën hadden. Nu komen ze met aanvragen voor bijvoorbeeld straatfeesten. Opvallend zijn vooral de vele aanvragen die te maken hebben met spelen voor kinderen.’

(Opbouwwerker)

Theetafel is nog niet geëvalueerd, maar had als doel in juni en juli op zondagmiddagen mensen uit de wijk in park Presikhaaf bij elkaar te brengen. Arnhemse kunstenaars hebben hiervoor een speciale tafel gemaakt. Elke zondagmiddag is (op kleine schaal) een muziekprogramma aangeboden.

Veiligheid

Er vindt een pilot plaats van het rapport Uitvoeringsprogramma Integrale aanpak Overlast Presikhaaf. Mogelijk wordt deze aanpak later ook in andere wijken ingezet. Ook wordt dit jaar samen met de bewoners gestart met het samenstellen van een Veiligheidstop5 en de aanpak daarvan. Bewoners kunnen via wijkkrant en bewonersavond hun stem uitbrengen op wat zij als onveilig in hun wijk ervaren (bijvoorbeeld enge plekken of verkeersonveilige situaties). In Presikhaaf vindt extra inzet plaats van één opsporingsambtenaar en twee toezichthouders. Daarnaast heeft Presikhaaf drie wijkagenten. Om tot een efficiënte integrale aanpak van de overlast te komen, gaat vanaf oktober 2009 een handhavingstafel met deskundigen de plannen omzetten in uitvoering.

Sport en Cultuur

Om de interesse in kunst en cultuur te stimuleren, is in Presikhaaf een kunstscout aangesteld. De kunstscout gaat samen met bewoners en instellingen nieuwe kunst- en cultuurprojecten opstarten en begeleiden. Dit heeft in Presikhaaf al tot verschillende succesvolle projecten geleid, waarbij tevens ook het ontmoeten en integreren wordt bevorderd.

Achter de voordeur

Een zorgcoördinator is aangesteld om de Achter de voordeur-problemen beter aan te pakken. Hij gaat deel uitmaken van het in Presikhaaf bestaande signaleringsoverleg Zorg. Dit wordt voorgezeten door Hulpverlening Midden Gelderland. Presikhaaf dient tevens als voorbeeld en pilot voor een nieuwe,

in de regio Arnhem toe te passen methodiek van de aanpak van zorgproblemen. Een convenant tussen hulpverlenende instanties moet ervoor zorgen dat problemen ook daadwerkelijk worden opgepakt en, voor zover mogelijk, worden opgelost.

Den Haag

>>> 'Ik ben onder de indruk dat zoveel mensen in Den Haag Zuidwest zich betrokken voelen en meedenken. Voor mij is het een teken dat het de goede kant op gaat met Zuidwest. Een leuke, leefbare wijk maak je met elkaar, met je burens, met andere bewoners in Zuidwest.'

De gemeente Den Haag wil met een grootscheeps investeringsprogramma de wijken Transvaal, Schilderwijk, Zuidwest en de Stationsbuurt/Rivierenbuurt versterken. Deze wijken scoren slecht op veiligheid, leefbaarheid, werkgelegenheid, de sociaal-economische positie van bewoners, opleiding en gezondheid. Doel is de aandachtswijken in tien jaar op het Haags gemiddelde te brengen. Deze aanpak richt zich op de thema's wonen, werken, leren, veiligheid en inburgering.

De gemeente Den Haag en de Haagse corporaties Vestia, Staedion en Haagwonen werken intensief samen om de wijkenaanpak tot een succes te maken. Afspraken hierover staan in een raamovereenkomst en investeringsprogramma van 17 april 2008. Het totale investeringsbedrag is circa 2,7 miljard euro. Op 10 juli 2008 is een charter gesloten met het Rijk. Hierin staan de inspanningen van beide partners. Ook werkt de gemeente bij de aanpak samen met Forum Den Haag. Dit is een samenwerkingsverband van maatschappelijke organisaties, die in Den Haag actief zijn op het gebied van onderwijs, zorg, welzijn en wonen.

77 business cases

Den Haag heeft de wijkactieplannen vertaald in 77 zogenoemde business cases. Daarin staan de achtergrond van de problematiek, de ambities,

concreet te behalen resultaten, een tijdsplanning en de deelnemende partijen beschreven. De inzet richt zich op concrete acties op het gebied van schoon, heel en veilig, jongeren en gezondheid, multiprobleemgezinnen, werk, inburgering, wijkconomie en leefbaarheid en wonen. Business cases zijn bijvoorbeeld het upgraden van de Haagse markt, het schoonhouden van de wijken, de ontwikkeling van zeven Brede Scholen en het versterken van bewonersparticipatie. Veel programma's richten zich op meerdere krachtwijken, zoals het werken aan gezondheid en sport en handhaving.

Gezondheid en sport

Met 23 partners zijn eind 2008 afspraken gemaakt om samen te werken aan het verbeteren van de gezondheid van de bewoners

WIJKEN IN UITVOERING

- > Er zijn twaalf extra wijkagenten in de Haagse aandachtswijken actief om de veiligheid te verbeteren. Ze pakken criminaliteit en overlast aan.
- > In de eerste helft van 2009 zijn in de vier wijken 450 huisbezoeken afgelegd. De bezoeken hebben tot doel kwetsbare huishoudens een beter hulpaanbod te geven.
- > Het leeraanbod voor kinderen en jongeren is toegenomen en er komt meer cultureel aanbod.
- > Er zijn 32 schoolsportcoördinatoren actief op scholen in de vier aandachtswijken. 36 schoolsportcoördinatoren werken op scholen elders in Den Haag, die ook leerlingen uit de vier aandachtswijken hebben. Daarnaast zijn er nog 22 sportverenigingen met een jeugdsportcoördinator
- > De eerste helft van 2009 volgden 736 mensen een inburgeringstraject: 116 in Transvaal, 246 in de Schilderswijk, 41 in de Stationsbuurt en 333 in Zuidwest.
- > Tussen juli 2008 en juli 2009 zijn er in de vier wijken 849 woningen gesloopt en 741 nieuwe woningen gebouwd. 500 van deze nieuwe woningen staan in Zuidwest, 135 in de Schilderswijk, 61 in de Stationsbuurt/Rivierenbuurt en 53 in Transvaal.
- > Per 1 september 2009 zijn veertien hbo-studenten gestart met leer-arbeidsplaatsen in de vier wijken. De meesten van hen komen uit de wijken zelf.
- > In de wijken Schilderswijk/Transvaal en het stadsdeel Escamp (waarin Zuidwest ligt) komen drie extra straatcoaches om de Marokkaans-Nederlandse risicjongeren intensiever te begeleiden. De straatcoaches gaan huisbezoeken afleggen, als 'voorloper' voor de gezinsmanager. Samen met het gezin en de straatcoach stelt de gezinsmanager een hulpverleningsplan op. De gezinsmanager neemt vanaf daar de begeleiding binnen het gezin over. De straatcoach houdt contact met de jongere op straat. Het budget voor de extra straatcoaches wordt beschikbaar gesteld door VROM/WWI.
- > Ruim 1.000 basisschoolleerlingen zijn geïnformeerd over sport en bewegen.
- > 1.050 adressen zijn bezocht in het kader van handhaving.

van de krachtwijken. In 2009 startten de eerste acties zoals de Ga voor gezond campagne. De 'gezonde Tuk Tuk' bezocht in totaal achttien scholen, met een bereik van ruim duizend Haagse basisschoolleerlingen. Sportstudenten informeren de kinderen en de leraren actief over bewegen en gezonde tussendoortjes. De kinderen dansen en doen mee aan een gezonde quiz. De schoolleiding krijgt informatie over gezondheidsprojecten. Die projecten kunnen ook als aantrekkelijk lesmateriaal worden gebruikt.

Handhaving

In de Haagse krachtwijken speelt handhaving een belangrijke rol. De Haagse Pandbrigade is een belangrijk onderdeel van deze plannen. Notoire overtreeders worden opgespoord en aangepakt. De leefbaarheid en veiligheid in de wijk verbetert. Medio januari 2009 is het project Haagse Pandbrigade van start gegaan in de Schilderswijk, Transvaal en Stationsbuurt/Rivierenbuurt. In deze wijken zijn in de periode van januari tot en met juni 2009 1.050 adressen gecontroleerd. Er zijn daarbij onder meer 140 hennepwekerijen ontmanteld en 30 uitkeringen beëindigd of aangepast. Tijdens de huisbezoeken komen de inspecteurs soms ook sociaal maatschappelijke probleemsituaties tegen. Die worden doorgegeven aan Den Haag Opmaat, dat de hulpverlening coördineert van bijvoorbeeld het Centrum van Jeugd en Gezin, de gemeentelijke kredietbank, en dergelijke.

Adoptie door politiek

Verschillende bewindspersonen hebben zich aan de projecten in Den Haag verbonden. Staatssecretaris Heemskerk heeft het economisch programma van de wijk Transvaal geadopteerd, staatssecretaris Van Bijsterveldt het programma van de campus Tenierplantsoen in de Schilderswijk. Minister Klink heeft de business case Gezondheid en Sport geadopteerd. Minister Hirsch Ballin heeft zich verbonden aan een belangrijk onderdeel van het veiligheidsprogramma: de sluitende nazorg voor Haagse jongeren die een justitiële jeugdinrichting verlaten.

Schilderswijk

De Schilderswijk is een uniek deel van Den Haag met een rijke historie. De wijkenaanpak richt zich daarom niet op grootschalige herstructurering, maar op wijkgericht maatwerk. Dus geen vernieuwing van alle fysieke en sociale structuren, maar juist bouwen op wat de wijk nu is. En ook dat kan heel zichtbaar zijn.

De openbare ruimte, de straten en de pleinen, ze vragen om een flinke aanpak. Daarom is de Schilderswijk in 2009 begonnen met intensief schoonmaken en handhaven om te zorgen dat alles schoon blijft. Ook is gestart met een grote hoeveelheid achterstallig onderhoud aan straten en stoepen, omdat alleen een straat die heel is, goed is schoon te houden. Het vegen wordt nu gecoördineerd door de gemeente. Daarbij werken alle partners in de wijk samen om de wijk van gevel tot gevel schoon te houden. Er zijn ploegen aan het werk van 7 uur 's ochtends tot 9 uur 's avonds. Extra mensen en extra materieel maken dit mogelijk, maar ook de inzet van iedereen die altijd al in de wijk aan het werk was. Nieuw is dat het in samenwerking wordt uitgevoerd. Dit is een enorme koerswijziging, die typerend is voor de Haagse krachtwijkenaanpak.

Ook in andere projecten blijkt de kracht te zitten in het bij elkaar brengen van mensen en instanties, die daarvoor soms niet eens van elkaars bestaan af wisten. Rond het Teniersplantsoen zijn alle scholen, welzijnsorganisaties, culturele instellingen en sportaccommodaties rond de tafel gaan zitten om vorm te geven aan de 12+-voorziening. Zonder dat er iets is verbouwd, wordt hierdoor al een jaar een breed programma aangeboden. Er zijn meer aanmeldingen voor de zaterdagschool dan dat er plaats is. De afgelopen zomer heeft de Campus ook een zomerschool en een sportcampus opgezet. Ook Culturalis, het Cultuuranker voor de Schilderswijk, werkt hieraan op inspirerende wijze mee. Dat doet ze door bijvoorbeeld trainingen te geven op het gebied van dans, door talenten in de buurt te ontdekken en te begeleiden en ruimte voor culturele activiteiten aan de buurt beschikbaar te stellen.

Op de achtergrond werken verschillende diensten met corporatie Haagwonen aan een integrale aanpak van de openbare ruimte in de wijk. Het plan regelt in één keer de aanpak van de parkeerdrukte in de wijk, de plaatsing van ondergrondse afvalcontainers en de herinrichting van de openbare ruimte. Het laat zien dat niet alleen op straat, maar ook achter bureaus en vergadertafels de wijkenaanpak inspireert en de werkwijze structureel verandert.

Schoon heel en veilig

Het programma Graffitibestrijding heeft ervoor gezorgd dat muurbekladding in de centrumwijken met 37% is afgenomen. Het programma wordt in 2009 voortgezet. Sinds mei 2008 wordt samen met de politie aan een

WIJKEN IN UITVOERING

SCHOON HEEL EN VEILIG

- > Veegploegen zijn van 7 uur 's ochtends tot 9 uur 's avonds aan het werk.
- > Graffitibestrijding zorgt ervoor dat muurbekladding afneemt.

CAMPUS TENIERSPLANTSOEN

- > De zaterdagschool is van start gegaan. In twee lesperiodes namen ruim 230 jongeren en ruim 140 volwassenen deel.
- > Aan de Teniersstraat is het Cruijff Court Schilderswijk Veld geopend.
- > De zomerschool is een groot succes. Er namen ongeveer 170 scholieren aan deel.

DE HAAGSE PANDBRIGADE

- > De Haagse Pandbrigade bezocht 525 woningen. Bij 10% was sprake van illegaal kamerverhuur, fraude of een overtreding.

dadergerichte aanpak gewerkt. De gemeente en professionele graffiti kunstenaars werken samen in een platform om legale graffiti kunst te bevorderen.

De komende jaren komen er ondergrondse containers in de wijk om burgers de mogelijkheid te geven op meer momenten restafval aan te bieden.

Vijf brede buurtzones

De Schilderswijk krijgt verschillende Brede Buurtzones. Dat is afgesproken in het akkoord Brede Buurtschool Plus en Brede Buurtzones in Haagse aandachtswijken. Het onderzoeksrapport Bouwstenen voor Brede Buurtzones in de Schilderswijk van 29 juni 2009, adviseert de wijk in vijf Brede Buurtzones te verdelen, met in elke zone twee of meer basisscholen. Brede Buurtzones bevatten een netwerk van voorzieningen in en rond de scholen met onderwijs, zorg, welzijn, sport en (jeugd)zorg rond kind en gezin. Doel hiervan is te bevorderen dat kinderen meer deelnemen aan de samenleving, onderwijs en recreatie. In de scholen wordt met andere professionals samengewerkt. Het advies sluit aan bij andere ontwikkelingen op het gebied van Jeugd en Scholing, zoals de doorlopende leerlijn 0 tot 18+. Dit betekent dat er een programma is voor jongeren, gekoppeld aan hun leeftijd, zoals huiswerkondersteuning, schuldhulpverlening en gezondheidsvoorlichting. De Brede Buurtzone past goed bij het versterken van de verbondenheid van bewoners met de eigen woon- en leefomgeving.

'Wie wil dat nou niet, een opgeknapte wijk?'

(Bewoner)

Campus Teniersplantsoen

Sinds 2008 loopt de business case Talentontwikkeling 12+. De Campus Teniersplantsoen is een van de vijf Brede Buurtzones die zich richt op het versterken van competenties van kinderen en jongeren. Concreet resultaat is de zaterdagsschool, die 31 januari 2009 is gestart. Het programma is breed en omvat taal-, wiskunde- en muzieklessen, computercursussen en sport.

Sinds mei 2009 is aan de Teniersstraat het Cruiff Court Schilderswijk Veld open. De combinatiefunctie en het beweegteam zijn gestart. De activiteiten van de sport- en spelattributen uitleen Haags Hopje zijn uitgebreid. Er zijn schoonmaakacties gehouden en bewoners worden voorgelicht.

Ook zijn de wensen van jongeren geïnventariseerd voor een nieuw activiteitenprogramma. In de zomervakantie is in de Schilderswijk de zomerschool gehouden. Deze was een groot succes, zowel voor aspirant-brugklassers als voor middelbare scholieren en vmbo-ers.

De Haagse Pandbrigade

Al enige tijd is de Haagse Pandbrigade actief in de Schilderswijk. Zes gemeentelijke diensten werken samen om leefbaarheid en veiligheid in deze wijk te verhogen. Door strak te handhaven, worden onrechtmatige bewoning, misbruik van sociale voorzieningen en overtredingen op het gebied van milieuhandhaving bestreden. Het doel is bewoners aan te

pakken die niet in hun pand willen investeren of die regels overtreden, zodat goedwillende bewoners hiervan niet langer de nadelen ondervinden.

In de Schilderswijk zijn 14.733 adressen. Bij ongeveer 6.000 ervan geeft een digitale schouw aanleiding voor een huisbezoek. Er zijn al 525 huisbezoeken geweest, waarbij in 10% sprake was van illegale kamerverhuur of een andere vorm van fraude of overtreding. Een grondige aanpak is dus noodzakelijk en leidt tot resultaat. Eind 2010 moeten alle adressen gecontroleerd zijn. Daarna volgt de beheerfase om behaalde resultaten te kunnen borgen.

Stationsbuurt / Rivierenbuurt

De wijkenaanpak in de Stationsbuurt en de Rivierenbuurt bestaat onder meer uit re-integratieprojecten. De leerwerktrajecten vinden in de wijk zelf plaats. Hierdoor zijn er ook meer mensen op straat die voor meer veiligheid zorgen rond het station Hollands Spoor en die de buurt schoonhouden. En er wordt volop gebouwd in de wijk.

Sinds april 2009 houdt een toezichtteam dagelijks rond Hollands Spoor extra toezicht tussen 16.00 en 23.00 uur. Doel is preventie, signalering en alarmering. De deelnemers komen uit re-integratieprojecten van de gemeente en volgden hiervoor een opleiding. Bedrijven in de wijk worden actief benaderd om mee te doen door stage- en werkplekken aan te bieden. Dat levert resultaat op, zodat re-integreerders volop in hun eigen wijk aan de slag kunnen.

Bouwprojecten

Twee bouwprojecten, de vernieuwing van de Maasstraatjes en van het Rode Dorp, vragen veel aandacht van alle betrokken partijen. Voor beide projecten komt er in het najaar 2009 een aangepast en financieel haalbaar plan. De eerste paal van het Rode Dorp gaat rond de zomer van 2010 de grond in. Op andere plekken zijn de bouwactiviteiten in volle gang. Op het voormalige SDU-terrein in de Rivierenbuurt nadert nieuwbouw zijn voltooiing. De eerste fase is bewoond. Daarmee voegt de wijk een aantrekkelijke woonplek toe aan het centrum van Den Haag. Aan de Stationsweg zijn de eerste resultaten van vernieuwing zichtbaar. Een voorbeeld hiervan is de nieuwbouw van studentenwoningen op de hoek van de Hoefkade. Ontwikkelingen rond het brede deel van de Stationsweg zijn in volle gang.

Bewonersparticipatie

De bewoners van de Stationsbuurt en Rivierenbuurt zijn zeer actief in hun wijk. Met het wijkteam zijn twee bewonersavonden georganiseerd om per buurt op bewonersinitiatieven te kunnen stemmen. Vanuit de wijkenaanpak is voor elke wijk budget beschikbaar om bewonersplannen voor de eigen omgeving uit te voeren. Mensen zijn

huis-aan-huis benaderd. Het gevolg: bijna driehonderd ideeën. Met de ideeën moeten de buurten beter, mooier, leuker, schoner, veiliger of gezelliger worden. De inzendingen moeten aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo moet het idee dit jaar uitvoerbaar zijn en, belangrijker, de indiener van het idee moet zelf meedoen om het plan uit te voeren. Bovendien gaat het erom dat de hele buurt er beter van wordt.

'Ik wil dat het verschil tussen de vier krachtwijken en de rest van Den Haag verdwijnt. Als je A zegt, moet je ook B zeggen. Nu moeten we gaan uitvoeren.'

(Directeur krachtwijken)

WIJKEN IN UITVOERING

BOUWPROJECTEN

- > In de Haagse aandachtswijken zijn van januari tot en met augustus 2009 1.066 personen op een reïntegratietraject geplaatst. 319 personen accepteerden een gesubsidieerde baan.
- > Bouwprojecten in de wijken zijn in volle gang. Nieuwbouw op het voormalige SDU-terrein is voor een deel gereed en voor een deel vrijwel afgerond.

BEWONERSPARTICIPATIE

- > Inventarisatie van bewonersplannen levert driehonderd nieuwe ideeën op.

De winnende ideeën van de Stationsbuurt zijn onder meer een winterfestival en een skatevoorziening in het Huygenspark, feestelijke verlichting op de Stationsweg tijdens de wintermaanden en een buurtkruidenwekerij. In de Rivierenbuurt zijn de winnende ideeën onder meer groen op allerlei plekken in de buurt, een speelvoorziening op de Scheepmakersstraat/ Spaarnestraat en zomeractiviteiten voor jongeren in de Boskant. De projecten worden eind 2009 uitgevoerd.

Pilot Rijksbouwmeester

De Rijksbouwmeester gaat op verzoek van de bewonersorganisatie van de Stationsbuurt meedenken over de stedenbouwkundige ontwikkeling van de Stationsweg en omgeving. De Stationsweg is vanuit Hollands Spoor gezien een belangrijke toegangspoort tot de stad Den Haag. Het initiatief moet een kwalitatieve impuls geven aan de (internationale) entree van Den Haag.

Transvaal

Transvaal is volop in beweging. Er wordt gebouwd aan nieuwe, ruimere woningen en gewerkt aan het opwaarderen van de openbare ruimte. De wijk krijgt een totaal andere uitstraling door een herinrichting van pleinen en straten. Partners uit het onderwijs en het midden- en kleinbedrijf werken samen met de gemeente aan het stimuleren van werk en de wijk economie.

De Haagse Markt zal worden gerenoveerd, het bedrijventerrein Uitenhage wordt aangepakt. Dat gebeurt onder meer met een groot renovatieproject en de bouw van kleinschalige bedrijfsunits, waar ruimte komt voor (startende) ondernemers. Ook de Paul Krugerlaan wordt onder handen genomen, onder meer door gevels in deze straat te herstellen en de individuele ondernemers te ondersteunen.

Samen met de Schilderswijk wordt gewerkt aan het in brede zin stimuleren van de bedrijvigheid en detailhandel om beter aan te sluiten op de Lijn 11-zone. Dat is de economische slagader die de markt, de Paul Krugerlaan en de Uitenhagestraat verbindt.

'Ik ben van de mensen in Transvaal gaan houden'

(Communicatiecoördinator)

Transvaal werkt ook aan haar imago. De wijk laat duidelijker zien dat zij trots is op haar culturele rijkdom. En Transvaal werkt hard aan het vergroten van die trots door de participatie van bewoners met hun omgeving te versterken. Buurtefeesten spelen daarin een bindende rol. Mensen leren elkaar kennen en blijven beter contact houden. Maar ook de wijkmedia krijgen een impuls vanuit de krachtwijkenaanpak. Bewoners krijgen betere

informatie over wat er speelt en kunnen ook makkelijker zelf meepraten over wat er moet gebeuren.

Dag van de Economie

In Transvaal wordt duidelijk dat een krachtwijk meer is dan een woonwijk. Er wordt aan gewerkt om Transvaal tot bloei te brengen door een samenhangende aanpak, om te beginnen op het sociaal-economische vlak. Het is belangrijk dat werk in de wijk blijft. Zien werken, doet werken! Dit was de centrale boodschap op 29 september 2009, de Dag van de Economie in Transvaal. Toen vond de aftrap plaats van een aantal business cases, die de economie daadwerkelijk een forse impuls geven.

'Het zou mooi zijn als de Paul Krugerlaan, net als Chinatown, echt een stempel op de kaart wordt.'

(Ondernemer Transvaal)

Mondriaan Scholengemeenschap begint met een project voor leer-arbeidsplaatsen voor jongeren uit de wijk bij Transvaalse ondernemers. Er komt een opleiding voor ongeveer twintig leerlingen. Zij gaan twee dagen per week naar school op een locatie bij de Paul Krugerlaan. Ook lopen ze minimaal drie dagen stage in de detailhandel in diezelfde buurt. De winkelstraatmanager ondersteunt winkeliers in de wijk en verbetert de straten. De mensen die aan deze projecten werken, krijgen onderdak in een nieuw pand aan de Kockstraat. Zo wordt het werken aan de wijk ook echt in de wijk gedaan.

Dankzij het enthousiasme van alle betrokken partijen is er in korte tijd een uitvoeringsplan tot stand gekomen, waarbij ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente betrokken zijn. Het richt zich op de versterking van de Paul Krugerlaan en bestaat uit fysieke, sociale en economische maatregelen. Panden krijgen een opknopbeurt en de winkelstraatmanager gaat samen met ondernemers de ontwikkeling van de Paul Krugerlaan als exotische winkelstraat bevorderen. Ook begeleidt de

winkelstraatmanager de ondernemersvereniging naar een professioneel opgezette en functionerende organisatie.

Bewonersparticipatie

Er zijn in Transvaal tien wijkambassadeurs uit de wijk zelf actief. Zij zijn getraind en hebben materiaal om met bewonersgroepen te praten over ideeën om Transvaal te verbeteren. Bewoners kunnen permanent projectvoorstellen indienen en krijgen daarbij hulp van de wijkambassadeurs. Een commissie met bewoners, gemeente en vertegenwoordigers van Staedion bekijkt de ideeën. De ideeën worden bekendgemaakt via de digitale muurkrant, de fietsbios en de wijkkrant. Van de 31 ingediende ideeën (juli 2009) worden er 23 uitgevoerd. Eind 2009 kunnen bewoners tijdens een evenement vertellen wat ze hebben gedaan en wat dit de wijk oplevert.

Straatvoetbaltoernooi

Op 5 mei 2009 is de Nationale Straatvoetbal dag gehouden. Het idee komt van mensen uit Transvaal en is heeft zich verder ontwikkeld, mede dankzij de inzet van bekende voetballers als Edgar Davids, Ibrahim Afellay, Giovanni van Bronckhorst, Wesley Sneijder, Klaas Jan Huntelaar en Robin van Persie. De Straatvoetbalbond Nederland (SVBN) organiseert het evenement. Voetbal is bij uitstek het bindmiddel voor mensen uit verschillende culturen en leert jongeren dat ze zich aan spelregels moeten houden en elkaar te respecteren.

WIJKEN IN UITVOERING

- > 23 plannen van bewoners worden uitgevoerd
- > Winkelstraatmanager Paul Krugerlaan ondersteunt winkeliers
- > De lesplek in de wijk is geopend. Er is een leerwerkplek voor klussen gericht op schoon, heel en veilig
- > Intentieakkoord Economie Transvaal ondertekend door vrienden van Transvaal, gericht op investeren in de wijk.

‘Je kan pas respect hebben voor jezelf, als je respect hebt voor een ander.’

Bewoner

Zuidwest

Vooral in de herstructurering en bewonersparticipatie zijn resultaten geboekt in Zuidwest. Zo wordt er volop gebouwd. Daarnaast wordt gekeken naar de opzet van Brede Scholen en sportaccommodaties. Ook zijn er plannen voor een topsportlocatie in het Zuiderpark. Een ander belangrijk onderwerp is schoon, heel en veilig.

Den Haag Zuidwest is een belangrijk deel van de gemeente Den Haag en heeft de omvang van een middelgrote stad in Nederland. Dit naorlogse stadsdeel heeft flinke opgaven omdat de woningvoorraad er eenzijdig is. Er staan vooral vierlaagse portiek-etagewoningen. Daarom loopt daar een intensief herstructureringsprogramma. De bewoners van Zuidwest hebben over het algemeen een beperkt inkomen. Veel kinderen hebben een taalachterstand als ze op school komen. Ook ligt er een forse opgave om voorzieningen aantrekkelijker te maken.

Zuidwest wil nieuwe bewoners trekken en zittende bewoners laten profiteren van investeringen in beeldbepalende voorzieningen die het imago versterken en tegelijk kansen bieden aan de mensen in de wijk.

‘Wij doen wijkcentra, peuterspeelzalen, winkelgebieden, speeltuinen, festivals en Iftars aan en leggen contacten op straat. Zo bereiken wij de potentiële inburgeraar, veelal Turkse, Marokkaanse en Poolse mensen. De inburgering is voor iedereen toegankelijk! En de mensen willen ook graag inburgeren. Als je ze maar iets kunt aanbieden.’

(Werver ROC Mondriaan)

In Zuidwest zijn in het kader van schoon, heel en veilig de eerste betonnen bakken geplaatst voor ondergrondse afvalcontainers. Najaar 2009 volgt de officiële installatie van de eerste afvalcontainer. Ook wordt er veel gebouwd in Zuidwest. Langs de Leyweg komt het nieuwe

stadskantoor. Een groot deel van de constructie is af. Vooruitlopend op het nieuwe stadskantoor ontplooit Villa Escamp, op de kruising van de Leyweg en de Melis Stokelaan, met en voor bewoners activiteiten. Eén van de in het oog springende dingen is een expositie van bewonersinitiatieven, die in de wijk worden uitgevoerd.

Gedifferentieerd wonen

Onder het thema Gedifferentieerd Wonen voeren de Haagse corporaties een ambitieus herstructureringsprogramma uit in Zuidwest. Zo moet er een aantrekkelijker woon- en werkmilieu ontstaan en een grote diversiteit aan woningtypes. Regelmatig worden nieuwe woningen opgeleverd, zoals recentelijk in de Raden en in Morgenstond. In 2009 is er sprake van een forse uitvoeringspiek.

De corporaties in Zuidwest willen met de herstructurering doorgaan en onderschrijven ook de doelstelling. Maar de economische recessie en een terugval in de woningverkoop maken aanpassing van het tempo en het programma wel noodzakelijk. Het ambitieuze plan om 760 woningen per jaar op te leveren, is daarom bijgesteld. De ambitie van de herstructurering blijft, maar er komt een nieuwe, realistische doelstelling van gemiddeld 575 woningen per jaar (waarvan circa 350 koopwoningen). Voor sommige, erg moeilijk in de markt liggende projecten worden andere opties dan sloop/nieuwbouw onderzocht, zoals een ingrijpende renovatie. Om de woningproductie in Zuidwest in het kader van de herstructurering zowel kwalitatief als kwantitatief te kunnen voortzetten, zijn een gemeenschappelijke agenda en een gezamenlijke prioriteitsstelling van groot belang.

Mixx Inn

Op 30 juni is de Mixx Inn officieel geopend door Prinses Maxima. De corporatie Haagwo-

nen heeft dit voormalige bejaardentehuis verbouwd tot een multifunctioneel gebouw voor jongvolwassenen. Jongeren tussen 18 en 30 jaar kunnen hier tijdelijk begeleid wonen. Ook andere doelgroepen kunnen hier onderdak vinden. In totaal zijn er 115 woonunits en 20 hotelkamers. Mixx Inn biedt verder voorzieningen voor werken, leren en recreëren. In de Plint op de begane grond zijn een café-restaurant (gecertificeerd leer-werkbedrijf), ruimten voor dagactiviteiten voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel en een kinderdagopvang gevestigd. De eigenaar van het café-restaurant exploiteert twintig hotelkamers. Het gebouw heeft ook een wijkfunctie. De voorzieningen in de Plint zijn toegankelijk voor buurtbewoners.

Otterrade

De Otterrade is een complex van ruim 212 flatwoningen en 43 garages. Deze zijn verdeeld over vijf appartementencomplexen, georganiseerd in vijf Verenigingen van Eigenaren. De woningen zijn particulier eigendom. De gemeente, Vestia en woning-eigenaren hebben dit vervallen complex gezamenlijk aangepakt. Het complex heeft

WIJKEN IN UITVOERING

- > De fysieke verbetering van de wijk kende in 2009 een forse uitvoeringspiek. Zo zijn er nieuwe woningen opgeleverd in de Raden en in Morgenstond. Ook is de Mixx Inn opgeleverd, een complex met 115 woonunits en 20 hotelkamers.
- > 27 plannen van bewoners worden uitgevoerd.
- > De leefbaarheid rond particulier bezit is sterk verbeterd door ingrepen bij de Otterrade.

dankzij een investering van de gemeente een nieuwe inrichting van de binnentuinen en een nieuwe speeltuin. De woningen hebben nieuwe ramen, kozijnen en warmwatertoe- stellen en ook de gemeenschappelijke ruimten zijn aangepakt. De bergingen op de begane grond zijn anders ingedeeld, zodat bewoners zich er veiliger voelen en hun berging weer gebruiken. Op die manier wordt de kans kleiner dat illegale praktijken als hennepcultuur terugkomen.

Vestia heeft een aantal woningen opgekocht om actief te kunnen optreden in de verenigin- gen van Eigenaren. Eén woning is ingericht als buurtpost. Hier kunnen allerlei bijeenkom- sten voor het project plaatsvinden. Ook de buurtconciërge heeft hier zijn kantoor. De overige woningen worden verhuurd. Een aantal woningen gaat naar studenten van de Haagse Hogeschool. Zij leveren in ruil voor huurkorting en studiepunten een actieve bijdrage aan het bevorderen van de leefbaar- heid van het complex. Zo geven ze bijvoor- beeld huiswerkbegeleiding en helpen bij het opzetten van een website. Dit deelproject is in mei 2009 gestart.

Bewonersparticipatie

Bewonersparticipatie komt in Zuidwest nu meer vanuit de burgers zelf. Zij komen zelf met voorstellen en gaan die ook uitvoeren. Dit gebeurt via het mobiliseren van sleutelfi- guren en sleutelgroepen, die op hun beurt de achterban stimuleren om met voorstellen te komen. Burgers zijn benaderd via vergaderin- gen, werkgroepen, bewonersavonden, wijkshouwen en via een formulier bij de zogenoemde Leef Ruimkrant. Van de 170 ingeleverde ideeën voldoen er 62 aan de spelregels. Uiteindelijk worden er 27 ideeën uitgevoerd die een groot draagvlak bij de bewoners hebben. Vijfhonderd bewoners hebben op 1 juli 2009 via een stemming bepaald hoe de beschikbare tweehonderddui- zend euro per wijk (Bouwlust, Vrederust, Moerwijk en Morgenstond) wordt besteed. De winnende projecten worden nu uitgevoerd. Enkele voorbeelden hiervan zijn het moderni- sieren van een speeltuin tot een sportieve hangjongerenplek, het oprichten van een jongerenraad en het in contact brengen van verschillende culturen in Moerwijk.

'Als je nou voetbaltraining wilt geven aan jongeren, een fitness- tocht wilt organiseren of met een kookcursus autochtone en allochtone vrouwen met elkaar in contact wilt brengen. Elk idee is welkom, zolang het de wijkbe- woners maar wat oplevert.'

(Lid wijkteam zuidwest)

Deventer

>>> 'Bewoners bepalen of een wijk verbetert. In de Rivierenwijk zijn er minder inbraken en meer kinderen die hun school afmaken. Maar er is ook ongeduld: er wordt nauwelijks gebouwd. De komende jaren moet het werk volgens afspraak worden afgemaakt.'

Deventer tekent in 2008 als eerste Nederlandse stad een charter. De gemeente en corporatie Rentree Wonen komen dankzij goede samenwerking snel tot overeenstemming. Bijzonder in de Deventer-aanpak is de positie van de corporatie als regisseur van de wijkeraanpak. De corporatie voert met bewoners, gemeentelijke en maatschappelijke organisaties het sociaal-economisch programma uit waarvan het wijkactieplan deel uitmaakt.

Gemeente en corporatie sluiten voor de periode 2008 tot en met 2011 een overeenkomst over de uitvoering van het wijkactieplan Rivierenwijk. Belangrijkste doel is de herstructurering van de wijk te combineren met een betere sociale positie van de bewoners. Maatschappelijk integratie is het neven doel: de meerderheid van de wijkbevolking is van buitenlandse afkomst. Daarnaast is er aandacht voor de leefbaarheid van de leefomgeving, meer veiligheid en betere voorzieningen.

Sterke positie bewoners

Aan de wijkvernieuwing in de Rivierenwijk gaat een intensief traject van bewonersparticipatie vooraf. Dat wordt bijvoorbeeld vormgegeven in het project Kolonisten van de Wijk, waarin bewoners hun eigen huis, straat en buurt kunnen ontwerpen. Op die manier werken ze mee aan de vernieuwing van hun wijk en aan een beter toekomstperspectief. Centraal staat de zogenoemde van-binnenuit-werkwijze. Niet de plannen van gemeente en corporatie vormen het uitgangspunt, maar het 'echte' leven in de wijk. Bewoners presenteren een visie en agenda met voor hen belangrijke onderwerpen. Deze meetlat is een belangrijk uitgangspunt voor de ontwikkeling van plannen en evaluaties. Daarbij steunt een bewonerskopgroep de gemeente en corporatie. Zij komen wekelijks bij elkaar om alles te volgen en waar nodig actie te ondernemen. De bewonerskopgroep heeft daarvoor een eigen budget tot haar beschikking. Dankzij inspanningen van de 'kolonisten' hebben bewoners zich sterk georganiseerd.

Organisatie en bestuur

Een vierkoppig coördinatieteam, waarin ook de bewoners zijn vertegenwoordigd, stuurt het sociaal-economisch programma aan. Door een duidelijke taakverdeling is de inzet van medewerkers van de samenwerkende partners in de wijk effectief en efficiënt. Er wordt nauwgezet op de afstemming gelet, zodat bewoners zich niet overspoeld maar ondersteund voelen.

De beleidsmatige afstemming over het sociaal programma tussen gemeente en corporatie Rentree Wonen verloopt via de projectmanager Herstructurering en de sociaal adviseur Herstructurering van de gemeente. De programmaregisseur is specifiek verantwoordelijk voor beleid, monitoring en toezicht van het charter en het wijkactieplan. Er is regelmatig bestuurlijk overleg tussen gemeente en woningcorporatie over de wijkvernieuwing.

Rivierenwijk

Veertig procent minder werkloosheid, ongeveer hetzelfde percentage minder uitkeringsgerechtigden, voor het eerst sinds jaren meer aanmeldingen van kinderen op de basisscholen en veel huishoudens met problemen die gebruik maken van aangeboden hulp. Enkele cijfers waaruit blijkt dat in Rivierenwijk veel vooruitgang is geboekt. Een paar hoogtepunten uit het sociaal-economisch programma Rivierenwijk Krachtwijk.

Wonen

Rivierenwijkers zijn aan hun wijk gehecht. Dat blijkt onder meer uit het feit dat wijkbewoners hun woning gemiddeld meer waarderen. Daarnaast willen veel mensen die vanwege de sloop van hun huis verhuizen, terugkomen in de wijk. Deventer maakt veel werk van hulp

achter de voordeur. X-point, een Achter-de voordeur-initiatief van de gezamenlijke hulporganisaties, bezoekt 540 huishoudens om hulp te bieden bij problemen. Een kwart van de gezinnen maakt hiervan gebruik. Een sociaal team komt maandelijks bij elkaar om gezinnen met de grootste problemen te bespreken. Er worden duidelijke afspraken gemaakt welke organisatie bij welk gezin actie onderneemt en hulp biedt.

‘De organisaties die in de Rivierenwijk actief zijn, hebben afgesproken de situatie samen te gaan verbeteren.’

(Medewerker Rentree Wonen)

Leren en opgroeien

De twee basisscholen werken samen om ervoor te zorgen dat de beste school in de Rivierenwijk staat. Zo bieden ze samen een schooldag aan met veel educatie, cultuur, sport en natuur. Uiteindelijk doel is dat er één school komt voor kinderen van nul tot twaalf

jaar. Sport en spel voor jong en oud staat hoog genoteerd op de wijkagenda. Daarvoor zorgt het project Rivierenwijk Beweegt. Er worden allerlei activiteiten georganiseerd; van dans tot beachvolleybal.

Werken

Het project Ondernemershuis gaat van start. De pilot Microfinanciering van het ministerie van Economische Zaken financiert dit project. Doel is het aantal ondernemers in de wijk in 2011 op het gemiddelde stadsniveau te krijgen. Daarnaast profiteren 250 Rivierenwijkers van Sterrenvinder, een project dat ondersteuning biedt om de stap naar scholing en werk te vergemakkelijken.

Bewonersinitiatieven

Rivierenwijkers organiseren veel succesvolle activiteiten, zoals EK-voetbalvonden op het Deltaplein, burendagen, een kerstdiner voor ouderen en een multiculturele dag in speeltuin de Ark. Daarnaast schrijven ze een beheerplan om de leefbaarheid en de leefomgeving op peil te houden. Er wordt maandelijks een lijst opgesteld van concrete verbeteracties. Een beheergroep, waarin ook

WIJKEN IN UITVOERING

WONEN

- > 470 van de 500 huishoudens in woningen die worden gesloopt, zijn verhuisd. 60% daarvan wil graag weer in de wijk terugkomen. Alle verhuizers blijven profiteren van het ondersteuningsaanbod in de wijk. Een speciaal team zorgt ervoor dat de herhuisvesting tijdig en soepel verloopt.
- > 24 huishoudens zijn besproken in het sociaal team en krijgen extra ondersteuning.
- > Met zeven gezinnen heeft het team nog contact.
- > De Verenigingen van Eigenaren van de 37 portiekflats in de Deltabuurt krijgen ondersteuning.

LEREN EN OPGROEIEN

- > Voor het eerst sinds jaren hebben zich meer kinderen voor beide basisscholen aangemeld en groeien de scholen weer.
- > Veel (nieuwe) verenigingen presenteren zich in de wijk.
- > Er zijn een sportmakelaar en een buurtsportwerker aangesteld.
- > Twee sloopterreinen zijn ingericht als natuurspeelplek.
- > Er komt in 2009 een Cruyff Court.
- > Tot nu toe zijn circa 5.000 Rivierenwijkers bereikt met de activiteiten van Rivierenwijk Beweegt.

WERKEN

- > Veertig bewoners zijn aan de slag; in loondienst of met een eigen onderneming.
- > Het aantal werkzoekenden in de wijk daalt van 10,5% naar 6% van de potentiële beroepsbevolking.
- > Het aantal uitkeringsgerechtigden neemt af van 233 naar 155. In deze cijfers zijn de effecten van de kredietcrisis op de arbeidsmarkt niet meegenomen.
- > Het aantal arbeidsplaatsen in de wijk neemt toe van 157 naar 169, maar het aantal bedrijfsvestigingen daalt van 80 naar 58.

LUISTEREN NAAR DE WIJK

- > Het buurtbeheerbedrijf Cambio zorgt ervoor dat voormalig werkloze Rivierenwijkers dagelijks de wijk schoon houden.
- > Rentree besteedt sloopwerkzaamheden alleen uit aan bedrijven die leerlingwerkplaatsen aanbieden voor buurtbewoners.
- > Jeugdcentrum Don Bosco geeft huiswerkbegeleiding.
- > Sportverenigingen zijn ingeschakeld om sportclubjes in de wijk op te zetten.

bewoners zitten, bewaakt het plan en de uitvoering ervan. Tien taakgroepen van bewoners zorgen voor de leefbaarheid en de leefomgeving. Voorbeelden van resultaten zijn de aanpak van het Lingepark en een tunneltje onder het spoor. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft bijgedragen aan de spoorse doorsnijding. Gemeente en bewoners zijn in overleg over de verdere realisatie. Hierover wordt begin volgend jaar een beslissing genomen.

Andere activiteiten

Veel bewoners bekijken de wekelijkse uitzendingen Kijk op de Rivierenwijk op Deventer TV en waarderen de uitzendingen. Naast dit medium zijn er nieuwsbrieven, bewonersavonden en de berichtgeving in lokale bladen. De Rivierenwijkers zijn tevreden over de informatievoorziening. Het Centrum voor Jeugd en Gezin wordt gelijktijdig met het Bewonersloket ontwikkeld. Hierdoor krijgen alle aanbieders van diensten een plaats bij één loket in de Rivierenwijk.

Luisteren naar de wijk

Gemeente en corporatie luisteren naar de wijkbewoners. Zo bezoeken ze in het kader

van het project Alledaagse Kansen honderden Rivierenwijkers en vragen hen wat ze het liefst willen. De antwoorden variëren van uit de schulden komen, werk, Nederlands spreken tot ondersteuning bij de opvoeding. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn verschillende activiteiten georganiseerd. Extra geld dat Deventer van het Rijk ontvangt, sluit de gemeente door naar een project dat de Amstellaan verdiept. Daarmee vervult de gemeente een langgekoesterde wens van de Rivierenwijkers.

‘Elke zes weken komen we bij elkaar om te zien welke dingen moeten worden aangepakt. We kunnen leden gebruiken die met ons willen meedenken en soms eens iets actiefs willen doen. En je hoeft echt niet een studiehoofd te zijn hoor om mee te kunnen praten.’

(Bewoner)

Wat beter moet

- > Monitoring is belangrijk. Niet alles is een succes. Dus moet worden bekeken wat goed gaat en waar het nodig is een tandje bij te schakelen.
- > Er gaat nog steeds een (te) groot deel van de kinderen uit de wijk naar scholen buiten de wijk.
- > De uitstroom naar het speciaal onderwijs is nagenoeg hetzelfde.
- > In de wijk zijn twee jongerencentra actief, maar het aandeel bewoners dat ontevreden is over de jongerenvoorzieningen stijgt.
- > De ontevredenheid over speelvoorzieningen voor kinderen neemt toe met 10% tot 46%.

Het zijn belangrijke signalen die onmiddellijk worden besproken en met goedkeuring van de bewoners worden uitgewerkt tot een gewijzigde aanpak.

Dordrecht

>>> 'Samen optrekken met bewoners is voor alle partners bij de wijkaanpak dé succesfactor.'

Wethouder Aaike Kamsteeg
(onder meer Volkshuisvesting en Stedelijke Vernieuwing,
Bouwen en Wonen en Welzijn)

De verbetering van de aandachtswijken in Dordrecht heeft de afgelopen periode een flinke impuls gekregen. Eerst door de 56-wijkenaanpak, vervolgens door de 40-wijkenaanpak. De ontwikkeling van Wielwijk en Crabbehof is daarbij zowel fysiek als sociaal goed op gang gekomen. Wielwijk ligt voorop, Crabbehof volgt.

De gezamenlijke projectbureaus van gemeente en corporaties staat in de wijken Wielwijk en Crabbehof zelf. Van daaruit vindt de wijkenaanpak plaats. Bewoners zien dat er veel gebeurt, zien vooruitgang en spreken hiervoor hun waardering en complimenten uit naar alle betrokken partijen. De vele partijen die zich voor de wijk inzetten, zien langzaam vooruitgang, al zouden ze natuurlijk altijd graag willen dat het sneller gaat.

De gemeente Dordrecht onderhoudt een actief contact met de Programmadirectie Wijken van VROM/WWI voor informatie-uitwisseling. De inbreng van Dordrecht wordt door het Rijk en andere gemeenten steeds op prijs gesteld om ervaringen te delen. Dordrecht is er dan ook in geslaagd een van de landelijk meest bekendste aandachtswijken, Oud Krispijn, een nieuw perspectief te geven.

Dordrecht kan voor de andere wijken gebruikmaken van wat er in Krispijn is geleerd, maar ook gebruikmaken van nieuwe inzichten die in het hele land worden opgedaan.

Wielwijk en Crabbehof

In de wijken Wielwijk en Crabbehof in Dordrecht verloopt de voortgang van de wijkenaanpak en het charter met het Rijk volgens planning. De sociale en fysieke aanpak in Wielwijk en de sociale aanpak in Crabbehof staan op de rails. Er zijn diverse projecten gestart op het gebied van werken, integratie en veiligheid. Aandachtspunten blijven het verbeteren van de externe veiligheid rond het spoor, meer wijkagenten en een financiële regeling voor conciërges op basisscholen.

Projectbureau Wielwijk, corporatie Woonbron en de gemeente Dordrecht zijn in 2008 begonnen met het project De Kansensflat. Dit in het kader van Werken aan Weerbare Wijken en het sociaalprogramma Wielwijk biedt perspectief. De Kansensflat is een appartementencomplex in Wielwijk. Woonbron stelt de twaalf appartementen in dit complex de komende drie jaar beschikbaar voor startende ondernemers uit de creatieve economie. Vanuit deze kleinschalige bedrijfs- en werkruimtes kunnen zij hun ondernemingen en talenten verder (door)ontwikkelen. Het Centrum voor Beeldende Kunst heeft twee appartementen ter beschikking. Van daaruit kunnen community art- projecten voor de wijk worden ontwikkeld. Voorheen waren dit drugsflats, tegenwoordig zijn het kansensflats. De eerste onderneming is sinds september 2008 open. De hele Kansensflat is bezet en

fysiek is het complex helemaal opnieuw vormgegeven.

Integratie en participatie

Veel wijkbewoners hebben een laag inkomen en kampen met financiële problemen. De werkloosheid in de wijk is hoog. Ook eenzaamheid en andere (psychische) problemen zorgen ervoor dat bewoners niet goed kunnen meekomen. Via verschillende initiatieven wordt er letterlijk een kijkje achter de voordeur van de bewoners van Wielwijk en Crabbehof genomen. Casemanagers praten met hen over mogelijkheden en belemmeringen. Wat houdt hen bezig, wat willen ze graag bereiken en wat houdt hen daarin tegen? De casemanagers helpen deze belemmeringen weg te nemen. Mensen met problemen wordt de juiste ingang bij instanties gewezen en krijgen als dat nodig is begeleiding.

WIJKEN IN UITVOERING

- > Sinds 2008 is de nieuwbouw in de Zeehavenbuurt en het complex de Gouverneur klaar.
- > Bouw van De Compagnie start: een ambitieus project met wijkcentrum, basisscholen, gezondheidscentrum, Centrum voor Jeugd en Gezin en woningen.
- > Van de voor verkoop aangewezen 380 huurwoningen zijn er tot nu toe 88 verkocht. 418 van de geplande 850 huurwoningen zijn gesloopt. En van de geplande 1240 nieuwbouwwoningen zijn er 245 opgeleverd en 85 in uitvoering.
- > De bouw van het wijkgezondheidscentrum is in volle gang.
- > Het project Kansensflat is afgerond.

INTEGRATIE EN PARTICIPATIE

- > Er zijn de afgelopen twee jaar duizend huisbezoeken afgelegd in Wielwijk. In 2009 zijn ook de huisbezoeken in Crabbehof gestart.
- > In 2008 was er contact met 508 huishoudens uit elf straten. Bij 26% van de huishoudens speelden meerdere problemen (op gebied van werk, gezondheid of taal).
- > De werkmakelaar in de wijk, gedetacheerd door de Sociale Dienst Drechtsteden, slaagde er in 11% van de bezochte huishoudens door te sturen en heeft 45 mensen aan werk geholpen.
- > Een kansmakelaar helpt bewoners kansen op te pakken en hun ideeën, talenten en wensen te ontwikkelen. Er zijn vijf bewonersinitiatieven opgepakt.
- > De werkloosheid in Wielwijk is gedaald van 17,7% naar 8%. Doel is in 2011 onder de 8% te zitten.

- > Een kinderrestaurant verzorgt wekelijks een lunch voor zestig kinderen. In 2009 is het project uitgebreid. Het kinderrestaurant wordt georganiseerd door basisschool De Albatros, in samenwerking met het welzijnswerk.
- > Er is een regiegroep Bewonersinitiatieven opgericht voor Wielwijk/ Crabbehof. Zes bewoners beoordelen alle initiatieven die vanuit de wijk voor de bewonersbudgetten worden ingediend.

SCHOON, HEEL EN VEILIG

- > Sinds drie jaar is een buurtvadergroep van 25 vaders in Wielwijk actief. De overlast van vooral Marokkaanse jongens is hierdoor fors minder.
- > In beide wijken zijn bewoners actief betrokken bij de werkgroepen Schoon, heel en veilig, onder meer door een interactieve wijkschouw.
- > Er zijn in overleg met bewoners vier speelplekken aangelegd.
- > Er is een klusdienst opgezet om bij mensen in en rond het huis klusjes te doen. Buurtbewoners participeren hierin mee.
- > De Regeling tegemoetkoming conciërges basisscholen is nog niet ingevoerd. De scholen zijn niet enthousiast over de regeling. Reden is dat scholen verplicht zijn na een bepaalde periode zelf de kosten te dragen.
- > De beloofde twaalf extra wijkagenten voor het korps Zuid-Holland Zuid zijn er nog niet.
- > De afspraken over het verbeteren van de externe veiligheidssituatie langs het spoor met BP, Shell, DSM, Sabic, VNPI op het gebied van LPG lopen nog. Een convenant is in de maak.

Het project Achter de Voordeur in Wielwijk is een huis-aan-huisaanpak van gemeenten, corporatie Woonbron en andere maatschappelijke partners. Dit project is in 2009 ook in Crabbehof gestart. Achter de Voordeur brengt woonwensen in beeld en wil de situatie van huishoudens op sociaal terrein verbeteren. Andere gemeenten en instellingen tonen veel interesse in deze Dordste aanpak. Voor hen is een dvd gemaakt, die goed in beeld brengt hoe de aanpak werkt.

‘De opgave waarvoor we staan is om de doelen, zoals benoemd in de Visie Wielwijk Sterk en Weerbaar, met elkaar gerealiseerd te krijgen.’

(Projectdirecteur Wielwijk)

Schoon, heel en veilig

Dordrecht krijgt 430.000 euro van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voor drie projecten om aandachtswijken groener te maken. Dat staat in een convenant. Langs de A16 komen extra bomen die de luchtkwaliteit in Wielwijk moeten verbeteren. Het hart van de wijk krijgt meer groen om in te sporten en te spelen. Langs de N3 en het spoor in Crabbehof komt een zogenoemde Speelruigte. Kinderen kunnen hier op allerlei creatieve manieren spelen. En er komt een maatregelenplan om de wijk duurzaam en klimaatbestendig te maken. Dit plan moet ook bruikbaar zijn voor andere steden en wijken.

Juist voor een wijk die al jaren wordt verbouwd en ook de komende jaren flink op de schop gaat, is aandacht voor de leefbaarheid van cruciaal belang. In Wielwijk en Crabbehof zorgt een speciaal team er dagelijks voor dat de wijken schoon, heel en veilig zijn.

Wijkcontainers en zwerfvuil zijn de grootste knelpunten. Daarom komen er ondergrondse containers of een inpandige vuilinzameling. Onder heel wordt niet alleen ‘niet stuk’ verstaan, maar ook bruikbaar en mooi. Dit betekent dat de buitenruimte bruikbaar moet zijn voor jong en oud. Speelplekken moeten voldoen aan de wensen van kinderen en jongeren. Kijkgroen moet aangenaam zijn om naar te kijken en ontmoetingsplekken moeten ook als zodanig gebruikt kunnen worden. Een hele, mooie en bruikbare buitenruimte kan ook nieuwe groepen bewoners aantrekken.

Om de veiligheid in Wielwijk en Crabbehof te waarborgen, is het belangrijk om maatwerk te leveren en daarbij de deskundigheid van de bewoners te gebruiken. Het team van Schoon, heel en veilig organiseert daarom rondgangen (wijkschouwen) met bewonersgroepen en comités door de verschillende buurten. Zo worden onveilige situaties in kaart gebracht en opgelost. De overlast in de Colijnstraat en omgeving vraagt veel aandacht. Er wordt nu onder meer jongerenwerk aangeboden.

Een bijzonder punt in het charter is de overeenkomst tussen de gemeente Dordrecht en het ministerie van Verkeer en Waterstaat over de externe veiligheid in het naast het spoor gelegen gebied in de wijk Crabbehof. De daadwerkelijke veiligheidscontour is teruggebracht tot dertig meter van het spoor. Het bereikte resultaat is een doorbraak voor ongestoord en veilig wonen in dit gebied.

Eindhoven

>>> 'Ik denk dat de gezamenlijke focus op de buurt voor meer vertrouwen heeft gezorgd. De krachtwijken hebben prioriteit voor alle professionals. Die gezamenlijke focus geeft het gevoel van samen doorpakken.'

Wethouder Mary Fiers
(onder meer Wonen en Ruimte)

In de drie Eindhovense aandachtswijken wordt fors geïnvesteerd in doorbraakthema's. Dat zijn thema's waarop Eindhoven het verschil wil maken in de wijken, onder meer met de aanpak van werkloosheid en armoede en met de Achter de Voordeur-aanpak. In de Eindhovense aanpak staan innovatie, bewoners en focus op de uitvoering centraal. De afspraken in het charter zijn nagekomen of liggen op schema.

Eindhoven zet in op een bij de stad passende innovatieve aanpak. De Bennekel, Doornakkers en Woensel-West zijn broedplaatsen. Daar probeert Eindhoven nieuwe dingen, waarvan de stad wil leren. Bij succes kunnen plannen breder worden ingezet. De betrokkenheid van bewoners staat centraal. Vanaf de allereerste bijeenkomsten om tot wijkactieplannen te komen tot en met de invulling van concrete projecten en initiatieven. In Eindhoven maakt men de logica van organisaties ondergeschikt. Dat is geen eenvoudige opgave. Tegelijkertijd wordt stevig ingezet op de samenwerking tussen de in de wijk actieve organisaties. Belangrijk hierbij is doorzettingsmacht voor de medewerkers in de wijk om dingen voor elkaar te krijgen. Ook dit vraagt om continue aandacht.

De Achter de Voordeur-aanpak en de aanpak van armoede en werkloosheid spelen in alle drie de aandachtswijken. Daarop is de afgelopen tijd dan ook sterk ingezet. Daarnaast zijn er algemene (meer randvoorwaardelijke) doorbraakthema's benoemd voor alle aandachtswijken.

Buurtcontracten

Voor alle aandachtswijken wordt jaarlijks een buurtcontract afgesloten. Daarin staan concrete afspraken. Bewoners nemen hier een belangrijke positie in. Het buurtcontract is een totaalbeeld van de geplande activiteiten en leidt tot betere samenwerking. Ook maakt het buurtcontract duidelijk welke inzet er plaatsvindt vanuit regulier beleid (onder meer integrale wijkvernieuwing) en welke extra inzet er vanuit de wijkeraanpak is.

Woningcorporaties

In de drie Eindhovense aandachtswijken (De Bennekel, Doornakkers en Woensel-West) wordt eensgezind samengewerkt. Gezamenlijk zoeken professionals (en bewoners) naar oplossingen. Zij slaan zo nodig nieuwe wegen in. De samenwerking tussen gemeente en woningcorporaties heeft mede door de wijkeraanpak een nieuwe impuls gekregen. Partijen vinden elkaar steeds beter op de

werkvloer in de wijk, beleidsmatig en bestuurlijk. Tegelijkertijd constateren gemeente en corporaties dat er nog verbeteringen mogelijk zijn in de samenwerking. Vooral om van voornemens naar meer concrete inhoud te komen. Om de tactische samenwerking verder vorm te geven, is met ondersteuning van bureau BMC Management en Advies een traject gestart. Dit bureau heeft, als partner van de Landelijke Alliantie, gratis adviesuren ter beschikking gesteld.

Financiën

Tot 2011 zijn er voor de drie aandachtswijken voldoende middelen om stevig te blijven investeren. Daarna bestaat onzekerheid over de rijksbijdrage. De gemeente wil zoveel mogelijk activiteiten uit regulier budget financieren, via geografische herallocatie. De inzet van de corporaties blijft wat achter in relatie tot de afgesproken macrobedragen in de wijkactieplannen. Dit komt omdat de grote investeringsbedragen fysiek zijn en in de voorbereiding vaak een lange doorlooptijd hebben. Tegelijkertijd is de gemeente zeer tevreden over de verantwoordelijkheid die de corporaties nemen in het sociaal-maatschappelijk domein.

Waardebonnen

Eindhoven doet mee aan het experiment met de vouchersystematiek voor bewonersinitiatieven. VROM/WWI stelt voor de drie wijken in 2008 250.000 euro en daarna jaarlijks tot en met 2011 375.000 euro beschikbaar voor deze initiatieven. Om de waardebonnen bekendheid te geven, is veel aandacht besteed aan

communicatie in de richting van wijkbewoners. De waardebonnen blijken erg succesvol. Van de 114 aanvragen zijn er per 15 augustus 77 gehonoreerd. De gehonoreerde aanvragen lopen overigens qua inhoud en doelgroep zeer uiteen. Van een geschiedenisboek voor en door wijkbewoners (Woensel-West) tot en met naaimachines voor cursussen (De Bennekel).

Experimenten

De gemeente Eindhoven participeert in alle zeven experimenten van het ministerie van VROM/WWI: Samenhang in de Wijk, Slagkracht in de Wijk, Achter de Voordeur, Weg met Bureaucratie, Bewonersparticipatie, Vernieuwend Welzijn en Gezonde Wijk. Ook levert ze ambassadeurs voor de experimenten Bewonersparticipatie (wethouder Fiers) en Achter de Voordeur (wethouder Don). Eindhoven werkt met een aantal alliantiepartners samen, zoals bureau BMC Management en Advies en de Johan Cruyff Foundation. Om praktische redenen worden overigens de Johan Cruyff Courts in Eindhoven buiten de aandachtswijken aangelegd. Deze Courts zijn goed bereikbaar voor de wijkbewoners.

Doorbraakthema's	Doornakkers	Woensel-West	De Bennekel
Bestrijding van werkloosheid	x	(x)	x
Aanpak problemen Achter de voordeur	x	x	x
Perspectief jongeren			x
Gezondheid	x		
Ondernemerschap		x	
Benutting SPIL-centrum (Brede School)		x	
Schoon, heel en veilig	x	x	x
Uitvoeringskracht	x	x	x
Burgerparticipatie	x	x	x

De Bennekel

>>> ‘Wat nu al een voordeel is, is dat activiteiten en afspraken die voorheen niet werden nagekomen nu wel worden nagekomen.’

(Voorzitter Buurtplatform)

In De Bennekel wordt gewerkt aan de drie doorbraakthema's: Achter de Voordeur, perspectief voor jongeren en de aanpak van armoede en werkloosheid. De voortgang van de laatste twee thema's wordt hier beschreven. Een ruime meerderheid van de gemaakte afspraken in het buurtcontract zijn of worden uitgevoerd.

Perspectief voor jongeren

Ambitie is om de jongeren in De Bennekel een goede start te laten maken in de samenleving. Hierdoor wordt voorkomen dat een deel van hen onvoldoende kansen krijgt, ontspoord of overlast veroorzaakt. De inzet van de afgelopen periode heeft zich vooral gericht op recreatieve en educatieve activiteiten voor jongeren, het betrekken van ouders, het stimuleren van Marokkaanse betrokkenheid, de aanpak van risicojeugd en het realiseren van een vaste plek voor jongeren.

Hieronder een greep uit de projecten die onder het thema Perspectief voor jongeren vallen. Scoren voor gezondheid bevordert de bewustwording voor een gezonde leefstijl onder leerlingen van basisschool De Kameleon. Sportieve en educatieve activiteiten zien we ook terug in het programma JES. Met

allerlei activiteiten op het terrein van sport en entertainment is geprobeerd contact op te bouwen en te houden met jongeren bij de overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs. Het frontlijnteam Bennekel regisseert een activiteiten aanbod voor en door jongeren, ouders en wijkbewoners. De integrale aanpak vanuit verschillende disciplines als maatschappelijk werk, corporaties en politie, bereikt de harde kern van risicojongeren en werkt preventief op de lagen daaromheen.

Er zijn diverse activiteiten voor jongeren in wijkcentrum De Dommel. Buurtbewoners organiseren met ondersteuning van het jongerenwerk laagdrempelige ontmoetingsactiviteiten. Het realiseren van een permanente jongerenruimte in de Dommel blijft één van de belangrijkste opgaven. Het proces is complex en weerbarstig, onder meer omdat er zoveel partijen bij betrokken zijn. Voor De Dommel en VTA De Ketting is een onderzoek uitgevoerd rond de gewenste sociaal-maatschappelijke voorzieningen voor de langere termijn.

WIJKEN IN UITVOERING

PERSPECTIEF VOOR JONGEREN

- > De voortgang op dit thema laat een wisselend beeld zien. Sommige projecten moeten worden bijgestuurd of vereisen extra inzet in 2009-2010. Belangrijk is dat jongeren in De Bennekel op korte termijn een eigen ruimte krijgen met een goede programmering.
- > Door het programma JES is er zicht op de groep ontstaan en heeft uitwisseling van signalen tussen instanties plaatsgevonden.
- > Het activiteiten aanbod in Wijkcentrum De Dommel leidt tot een duurzaam contact met jongerengroepen. Jongeren hebben een voorlopig plekje in De Dommel, maar de situatie is nog niet optimaal.
- > Via een functionerend vadercomité is de Marokkaanse betrokkenheid bij de aanpak versterkt. Professionals hebben elkaar beter leren kennen en vinden elkaar sneller. Enkele casussen zijn succesvol in behandeling genomen.

ARMOEDE EN WERKELOOSHEID

- > De Bennekel Actief: de ambitie is het uitvoeren van 150 trajecten per wijk per jaar. Er zijn in De Bennekel 44 trajecten gestart. De trajecten duren gemiddeld twaalf maanden, dus er kunnen nog geen conclusies worden getrokken voor participatie of werk.
- > De gemeentelijk accountmanager Wijkeconomie is gestart om ondernemers te ondersteunen.
- > Verbeterde kredietmogelijkheden voor (startende) ondernemers door het Eindhovens Investeringsfonds.
- > De aanstelling van twee buurtconciërges in de wijk. Het gaat om moeilijk bemiddelbare wijkbewoners, die klussen uitvoeren die bijdragen aan de leefbaarheid en veiligheid.
- > Ambities charter: convergentie van het percentage Niet-werkende werkzoekenden (NWW) en het gemiddeld inkomen naar het stedelijk gemiddelde. In De Bennekel blijkt het aantal NWW-ers gedaald (2007-2008) en het inkomen (2004-2006) gestegen, maar stedelijke cijfers zijn dat ook. Het is nog te vroeg om voor de beleidsinzet hieraan conclusies te verbinden.

Armoede en werkloosheid

Een ander belangrijk doorbraakthema is de aanpak van armoede en werkloosheid. Afgelopen jaar is De Bennekel Actief in het leven geroepen. In dit kader worden trajecten aangeboden aan burgers. Deze trajecten richten zich op activering en arbeidsaanvaarding (zie ook aanpak armoede en werkloosheid in de wijk Doornakkers).

‘Wij wilden iedereen volop bij de discussie over de inrichting van hun straat betrekken. Zo hebben wij bijvoorbeeld in de kersttijd een Kerst In georganiseerd om de mensen extra te informeren.’

(Medewerker bewonerscomité)

Daarnaast worden ondernemers ondersteund, onder meer via de omvorming van het micro- en mesokredietfonds tot het Eindhovens Investeringsfonds. Dankzij een onderzoek bestaat er nu zicht op aard en omvang van de buurtbedrijvigheid in De Bennekel en op de wensen en betrokkenheid van ondernemers.

Aanpak fysieke terrein

Er is ook aan andere thema's gewerkt, zoals de kwaliteit van woningen en de openbare ruimte en groen. Een voorbeeld hiervan is de aanpak van het plangebied Arcadeltstraat en omstreken (onder meer renovatie vastgoed van Trudo). Een ander voorbeeld is het verbeteren van de beeldkwaliteit in de Peter van Anrooijlaan en Tinelstraat (onder meer transformatie van de voormalige winkelstrip). Ook is gewerkt aan het verbeteren van de fysieke en sociale veiligheid en de uitstraling van het Franz Leharplein.

Doornakkers

In Doornakkers richt de wijkenaanpak zich op de bestrijding van armoede en werkloosheid. Dat gebeurt door scholing, het creëren van werkgelegenheid, de gezamenlijke aanpak van problemen achter de voordeur én verbetering van de gezondheid van de bewoners. Gemeente en corporatie werken via een nieuw alliantiemodel aan de uitvoering. Uit een evaluatie van het buurtcontract blijkt dat ruim 90% van de activiteiten (deels) is uitgevoerd of nog wordt doorlopen in 2009.

Een mijlpaal is de oplevering van het SPIL-centrum (Brede School) in Doornakkers, dat onderdeel uitmaakt van het nieuwe centrumgebied De Toeloop. De Toeloop verbindt het bestaande deel van Doornakkers met de nieuwbouwwijk Tongelresche Akkers. Een andere belangrijke ontwikkeling is de start van de integrale visievorming voor de

wijk. Atelier Rijksbouwmeester is hierbij betrokken.

Gezondheid

In Doornakkers kampen vrij veel mensen met een slechte gezondheid. De ambitie is om deze groep weer gezond te krijgen. Daarom is gewerkt aan een breed aanbod van activitei-

ten, voorzieningen en initiatieven voor het bevorderen van een gezonde leefstijl. Doornakkers Gezond! vormt de basis voor de gezondheidsimpuls in de wijk. Een breed aanbod van laagdrempelige wijkactiviteiten moet de gezondheid en de kwaliteit van leven van de bewoners verbeteren. Het gaat om beweegprogramma's en -activiteiten en

WIJKEN IN UITVOERING

GEZONDHEID

- > Alle geplande projecten zijn in uitvoering en alle in het Buurtcontract 2008 gestelde doelen zijn bereikt.
- > Basisscholen De BoschAkker en De Driesprong zijn nauw betrokken bij projecten die jongeren bewust willen maken van een (on)gezonde leefstijl. Zij deden in het schooljaar 2008-2009 mee aan de schoolprogramma's Ga voor gezond en Scoren voor Gezond.
- > Het afronden van het projectplan Doornakkers Gezond! 2009-2012 is een belangrijke stap. Doornakkers Gezond! doet mee aan het landelijke experiment Gezonde wijk van de ministeries van VROM/WWI en VWS.
- > Er zijn twee groepen van 43 deelnemers met het beweegprogramma gestart.
- > Ook allochtone wijkbewoners worden bereikt via de allochtone zorgconsulent.
- > De actuele cijfers over de charterambities op het terrein van ontbijt en ervaren gezondheid komen eind 2009 beschikbaar.

ACHTER DE VOORDEUR-AANPAK

- > Voorjaar 2008 is corporatie Woonbedrijf gestart met het Klapperproject. Doel is te voorkomen dat (financiële) problemen bij huurders uit de hand lopen. Na ruim een jaar zien we zeer positieve effecten: er zijn tot en met 30 juni 2009 175 huurders bezocht. In totaal zijn 100 succesvolle betalingsregelingen getroffen en de huurachterstand is met 40% teruggedrongen. 150 Huurders zijn geholpen met advies, waarvan 20 met intensieve trajecten. De overige 130 zijn hulp geboden, zoals maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, sociale dienst of sociaal raadslieden. Hiervan zijn ook 85 bewoners geholpen

met aanvragen bij minimavoorzieningen zoals Voedselbank, belastingtoeslagen en gemeentelijke minimaregelingen.

- > Ambities charter: het aandeel sociaal geïsoleerde mensen is in Doornakkers gestegen. Het is nog te vroeg om hieraan conclusies te verbinden voor de beleidsinzet.

AANPAK ARMOEDE EN WERKLOOSHEID

- > Doornakkers Actief: de ambitie is het uitvoeren van 150 trajecten per wijk per jaar. Er zijn in Doornakkers 49 trajecten gestart. De trajecten duren gemiddeld twaalf maanden. Conclusies trekken over resultaten met betrekking tot participatie of werk is nog nauwelijks mogelijk.
- > De nieuwe accountmanager Wijkeconomie speelt een belangrijke rol bij de ondersteuning van ondernemers.
- > Bouw je eigen Buurt in Doornakkers: er zijn verschillende jongeren gestart met een leerwerktraject onder begeleiding van Welzijn Eindhoven.
- > Het project In de zorg voor morgen biedt vier wijkbewoners een leerwerktraject in de zorg door en in het zorgcomplex van Vitalis in Doornakkers.
- > De aanstelling van twee buurtconciërges in de wijk. Het gaat om moeilijk bemiddelbare wijkbewoners, die klussen uitvoeren die bijdragen aan de leefbaarheid en veiligheid.
- > Ambities charter: convergentie van het percentage niet-werkende werkzoekenden (NWW) en het gemiddelde inkomen naar het stedelijk gemiddelde. In Doornakkers blijkt het aantal NWW-ers gedaald (2007-2008) en het inkomen (2004-2006) gestegen, maar de stedelijke cijfers zijn dat ook. Het is nog te vroeg om hieraan conclusies te verbinden voor de beleidsinzet.

‘Werklozen uit Doornakkers kunnen tijdens de bouw van de Toeloop worden opgeleid tot bouwvakker, heel laag-drempelig in hun eigen buurt.’

Medewerker corporatie Woonbedrijf

voorlichting over voeding en andere gezondheidsonderwerpen, waaronder een supermarktrondleiding. GGD Brabant-Zuidoost, de gemeente en Gezondheidscentrum Josephlaan (later in 2009 in De Toeloop) trekken samen op in Doornakkers Gezond!

De twee pijlers van het projectplan Doornakkers Gezond! 2009-2012 zijn Gezond in de Buurt en het oprichten van het Trefpunt Doornakkers Gezond! Gezond in de Buurt wil sociaal-economische verschillen terugdringen. De GGD zet zich samen met bewoners en organisaties in voor het beïnvloeden van leefstijl/gedrag, fysieke en sociale leefomgeving en het niveau van zorgvoorzieningen. Trefpunt Doornakkers Gezond! geeft informatie en advies over gezondheid en organiseert beweegactiviteiten voor risicogroepen.

‘Er is een batterij aan instellingen, die zich bezighouden met cliënten. Maar het ontbreekt aan een goede onderlinge afstemming.’

(Medewerker Achter de Voordeur-team)

Achter de Voordeur-aanpak

De eerste stappen van de Achter de Voordeur-aanpak zijn gezet vanuit een outreachende aanpak voor specifieke doelgroepen. Zo is ingezet op het organiseren van en stevig regie voeren op samenwerking. Het afgelopen jaar is het Krachtteammodel uitgewerkt. Centraal daarin staat een krachtwerker in iedere wijk. Die stuurt in de wijk de uitvoerende professionals van verschillende organisaties aan om samenwerking, communicatie en regie op wijkniveau te verbeteren. De krachtwerker heeft doorzettingsmacht. De credo's zijn: aanwezigheid in de wijken, niet loslaten, één huishouden - één zorgplan. In de wijken zijn projecten uitgevoerd om bewoners achter de voordeur te helpen. Een voorbeeld hiervan is het Klapperproject van corporatie Woonbedrijf. Daarbij krijgen bewoners advies en ondersteuning, onder meer op het gebied van financiële huishouding. Vanuit deze projecten wordt de nieuwe Achter de Voordeur-aanpak verder (door)ontwikkeld.

Aanpak armoede en werkloosheid

Ook de aanpak van armoede en werkloosheid is een belangrijke ambitie. Dat gebeurt door het versterken van de wijk economie, het actief

benaderen van niet-werkenden en het creëren van directe werkgelegenheid. Afgelopen jaar is Doornakkers Actief in het leven geroepen. Fontys Actief en casemanagers van de Sector Werk bieden trajecten dichtbij de burger aan, die zich op activering en arbeidsaanvaarding richten. Het gaat hier om specifieke trajecten in het kader van de wijkanaanpak, bovenop de reguliere trajecten. De aanpak richt zich in eerste instantie op personen met een bijstandsuitkering, maar ook andere werkzoekenden zijn welkom.

Daarnaast worden ondernemers ondersteund. Veel ondernemers zijn niet zichtbaar in de wijk, maar hebben wel een belangrijke functie. Woonbedrijf heeft een ondernemersplaquette ingevoerd, die alle ondernemers aan hun gevel kunnen hangen. Ook heeft Woonbedrijf een jaarlijkse prijs ingesteld voor de meest succesvolle sociaal-maatschappelijke ondernemer in Doornakkers. Een nieuw aangestelde accountmanager Wijkeconomie ondersteunt in de wijk startende ondernemers en ondernemers die willen groeien. Deze accountmanager gaat samen met Krachtwijk Actief werkgevers die vacatures hebben en mensen die een baan zoeken met elkaar in contact brengen. Daarnaast onderzoekt de accountmanager Wijkeconomie of een ZZP-buurtcentrum in één van de vrijgekomen basisscholen haalbaar is.

Woningbouwcorporatie Woonbedrijf en projectontwikkelaar Hurks bieden onder de naam Bouw je eigen buurt werkloze jongeren in Doornakkers een driejarig leerwerktraject aan rond de bouw van centrumgebied De Toeloop.

Inzet Rijksbouwmeester

Gemeente en Woonbedrijf ontwikkelen samen met lokale partijen een integrale stedenbouwkundige visie op de wijkontwikkeling. De Rijksbouwmeester heeft aangeboden om de expertise van het College van Rijksadviseurs in te brengen bij ontwerpvragestukken in aandachtswijken. Dit gebeurt in de vorm van een pilot met ontwerpteams. Deze geven gemeenten, corporaties, bewoners of andere betrokkenen bij de wijkanaanpak advies bij ruimtelijke ingrepen.

In Doornakkers is in mei 2009 een ontwerp-team gestart. Experts adviseren over het herbestemmen van leegstaande gebouwen, over de groenstructuur en de openbare ruimte en over het versterken van het wijkimago binnen de stad. Dit moet leiden tot een integrale visie, gericht op het benutten van

kansen van het ruimtelijk ontwerp voor de wijkanaanpak. Verwacht wordt dat de experts in het najaar 2009 hun bevindingen presenteren.

‘Het gaat er om dat je mensen blijft prikkelen om na te denken over hun gezondheid. Wij zetten samen met andere professionals nieuwe gezondheidsactiviteiten op.’

(Medewerker GGD)

Woensel-West

>>> 'Ik zou wel wat terug willen doen voor de buurt.'

(Creatief ondernemer)

Doorbraakthema's in Woensel-West zijn: de aanpak van werkloosheid door het stimuleren van de wijk economie, de gezamenlijke aanpak van problemen achter de voordeur en het versterken van de gebruikswaarde van het SPIL-centrum (Brede School). Vrijwel alle voorgenomen projecten en activiteiten op deze thema's zijn de afgelopen periode succesvol uitgevoerd. Het hoogste punt van het SPIL-centrum in aanbouw is bereikt. En met de oprichting van de Buurtonderneming Woensel-West is de uitvoeringskracht in de wijk versterkt.

Het aantal schiet- en steekpartijen is volgens de bewoners spectaculair verminderd sinds de politie camareatoezicht houdt. Voor de wijk is het erg belangrijk dat op korte termijn het SPIL-centrum (SPelen, Integreren en Leren) wordt opgeleverd. Volgens de afspraak hierover met de bouwer is dat eind 2009.

Gemeente en partners willen de gebruikswaarde van dat centrum als hart van de wijk versterken: het moet dé ontmoetingsplek worden. Daarbij worden nieuwe samenwerkingsvormen gezocht. Streven is ook dat de school in het SPIL-centrum een afspiegeling wordt van de buurt.

Achter de Voordeur-aanpak

In Eindhoven ligt de grootste opgave achter de voordeur. Daarom is in alle Eindhovense aandachtswijken juist dit het doorbraakthema. De ambitie hierbij is mensen in staat stellen mee te doen en zelfstandig te functioneren. Er zijn diverse projecten

WIJKEN IN UITVOERING

- > 100 huizen zijn gesloopt, er komen nieuwbouwhuizen voor terug. Voortuinen zijn opgeknapt. Alle deuren krijgen veiligheidsslots. De buurt is schoner sinds werk wordt gemaakt van zwerfvuil en verloederingsring.
- > Over een paar maanden is het SPIL-centrum klaar, met school, consultatiebureau, peuterspeelzaal, kinderdagverblijf, gymzaal, ontmoetingsruimte, wijkbar en een computerlokaal.
- > Het zorgteam van het SPIL-centrum zorgt ervoor dat er in SPIL-verband voor ieder kind een passend steunsysteem is. Elk kind dat daarvoor in aanmerking komt, krijgt een individuele coach.
- > Inzet voor representatieve schoolpopulatie: ouders hebben gewerkt aan een communicatieplan (Samen naar school in de eigen wijk). Ook is via diverse activiteiten, zoals het sloopfeest, het beschilderen van bouwboarden en in de communicatie, gewerkt aan het werven van ouders. De betrokkenheid is vergroot, maar er zijn in 2009 en 2010 nog veel stappen nodig.

ACHTER DE VOORDEUR AANPAK

- > De krachtwerkers zijn betrokken bij veertig meervoudige probleemsituaties (drie wijken). Zij sturen de uitvoerende professionals van verschillende organisaties aan om samenwerking, communicatie en regie op wijkniveau te verbeteren.
- > Het Eindhovense Krachtteammodel doet mee aan het landelijke experiment Achter de Voordeur van de ministeries van VROM/WWI en VWS. Wethouder Don is hiervan ambassadeur.
- > In het kader van steunpunt De Tulp heeft de GGZ het afgelopen jaar 51 personen uit Woensel-West begeleid, onder wie 32 mensen van Turkse afkomst.
- > Ambities charter: cijfers met betrekking tot het aandeel sociaal geïsoleerde mensen zijn in Woensel-West gedaald. Het is nog te vroeg om hieraan voor de beleidsinzet conclusies te verbinden.

STIMULEREN ONDERNEMERSCHAP

- > Het afgelopen jaar is gewerkt aan het ontwikkelen van een visie op de wijk economie, het ondersteunen van het Bedrijfspunt en het

begeleiden van projecten die het ondernemersklimaat willen verbeteren.

- > De winkelstrip aan de kop van de Edisonstraat blijft een zorgpunt. Hoewel er nieuwe bedrijvigheid is gevestigd (onder meer Dress for Succes dat sollicitanten helpt met kleding en advies) en overlast veroorzakende horeca is geweest, moet deze ontwikkeling een vervolg krijgen.
- > Sinds medio 2008 is de stichting Broedplaats Aan Zet een van de gebruikers van een voormalig schoolgebouw. De creatieve ondernemers (o.m. kunstenaars) zijn betrokken bij wijkactiviteiten. Voor (bewoners) eetcafé In de Voortuin is een bedrijfsplan ontwikkeld en een pand gevonden.
- > Het Bedrijfspunt helpt startende ondernemers. In 2008 zijn twee themabijeenkomsten en een netwerkbijsamenkomst gehouden. Daarnaast is een aantal ondernemers individueel begeleid bij (mogelijke) bedrijfsverplaatsingen en vergunningaanvragen. Ook zijn verschillende starters geadviseerd en begeleid en is meegewerkt aan rondleidingen door externen.
- > Er is vanuit MKB-NL een procesmanager in Woensel-West gestart (pilot betaald door de ministeries van VROM/WWI en Economische Zaken) om het ondernemerschap in de wijk verder te versterken.
- > Er is (net als voor de andere wijken) een gemeentelijk accountmanager Wijk economie gestart.
- > In het pand van de buurtonderneming is nu ook Woensel-West Actief betrokken om trajecten uit te voeren die zich op activering en arbeid richten. Er zijn in Woensel-West 36 trajecten gestart. De ambitie is om jaarlijks 150 trajecten te starten die wijkbewoners naar werk begeleiden.
- > Ambitie charter: er zijn in vergelijking tot 2007 meer ondernemers en starters. Het is nog te vroeg om (statistisch) een link te leggen met de beleidsinzet.

uitgevoerd om bewoners achter de voordeur te helpen. Een voorbeeldproject is De Tulp in Woensel-West. Dit is een steunpunt (mede mogelijk gemaakt door de corporaties Trudo en Domein en GGzE) waar kwetsbare, geïsoleerde bewoners activiteiten krijgen aangeboden. Vanuit de projecten wordt de nieuwe Achter de Voordeur-aanpak verder (door)ontwikkeld.

'We zijn als Buurtonderneming opgericht om twee zaken voor elkaar te krijgen: meer samenhang en daadkracht en daarvoor betere resultaten.'

(Buurtonderneming)

Stimuleren ondernemerschap

Om ondernemerschap te stimuleren, wordt gewerkt aan het creëren van een vruchtbaar ondernemersklimaat en het tegengaan van ongewenst ondernemerschap. Projecten en activiteiten richten zich daarbij op het verbeteren van de economische infrastructuur

en het ondersteunen van (startende) ondernemers.

Buurtonderneming Woensel-West

Met de oprichting van de Stichting Buurtonderneming Woensel-West wordt ingezet op een verbetering van de uitvoeringskracht in de wijk, een randvoorwaardelijk doorbraakthema. De Buurtonderneming - een samenwerking tussen gemeente, corporatie Trudo en bewoners - coördineert nu de uitvoering van de wijkvernieuwing in Woensel-West. Daarvoor doen de gemeente en de corporaties een stapje terug. Door de uitvoering letterlijk in de wijk te zetten, is betere sturing van de uitvoering van alle projecten mogelijk. Ook kunnen projecten en activiteiten samen met de bewoners sneller en effectiever worden aangepakt. De Buurtonderneming doet mee aan het landelijke VROM/WWI-experiment Samenhang in de wijk.

'We kunnen er niet om heen: Het is Schoner, Veiliger, Leefbaarder.'

(Bewoner)

Enschede

>>> 'We bekijken in de hele wijk waar we winst kunnen boeken voor bewoners.'

Wethouder Roelof Bleker
(onder meer Stedelijke Ontwikkeling)

De gemeente Enschede houdt van korte lijnen. Ook als het gaat om de wijkenaanpak van Velve-Lindenhof. Hier moet in 2015 een prachtwijk ontstaan en dat vraagt veel overleg met en inzet van alle betrokkenen. Maar overleg is geen doel op zich. Bewoners moeten er direct de vruchten van kunnen plukken. Geen vrijblijvend proces, maar werken aan eigen verantwoordelijkheid van de bewoners. Zelf de regie willen nemen voor de eigen toekomst. Dat is de inzet.

Van belang is ervoor te zorgen dat alle betrokken partijen elkaar goed leren kennen en samenwerken. Speeddaten is een van de manieren om dat te bereiken.

Enschede werkt bij de aanpak van Velve-Lindenhof onder meer samen met de corporaties Domijn, Ons Huis en De Woonplaats, maatschappelijke instanties en scholen. De projectorganisatie start in juni 2009 met speeddaten. De verschillende partijen leren elkaar kennen via persoonlijke, korte kennismakingsgesprekken tussen twee personen. Zo praat een wijkcoach met een financiële controller over zijn visie op de wijkenaanpak en een bestuurder met een opbouwwerker. De resultaten van deze aanpak: veel enthousiasme en een getting things done-mentaliteit bij alle deelnemers.

Een stuurgroep, die bestaat uit de wethouder en de corporatiedirecteuren, geeft richting aan het proces. Een werkgroep met daarin vertegenwoordigers van dezelfde organisaties stuurt de projecten aan. Periodiek wordt met de VROM/WWI-accountmanager overleg gevoerd over de voortgang van het proces en de projecten. Constructief overleg met professionals en met bewoners geeft vaart aan de wijkontwikkeling.

Velve-Lindenhof

Het Enschedese Velve-Lindenhof wordt fysiek flink aangepakt. Honderden woningen staan op de nominatie voor nieuwbouw of renovatie. De sociale vernieuwing is minder tastbaar, maar zeker niet minder succesvol. Bewoners denken en beslissen mee over projecten, jongeren (her-)ontdekken het plezier van sporten en langdurig werklozen vinden een baan. Na een jaar van procedures en voorbereiding, is het tijd voor actie. In 2008 werd het stedenbouwkundig plan voor een groot deel van de wijk afgerond. De 4.700 inwoners zijn er klaar voor: laat het nieuwe Velve-Lindenhof maar komen. Wij doen mee!

Een wijk (gedeeltelijk) opnieuw inrichten kost tijd. De kosten, mogelijkheden, sociale doelstellingen en woonwensen: het moet allemaal in elkaar passen. Op stedenbouwkundig vlak speelde er een aantal wezenlijke vragen, zoals: 'Waar komen wij straks te wonen en waar gaan onze kinderen naar

school?' In 2008 kreeg iedereen een duidelijk antwoord hierop. Op sociaal vlak ging het over nieuwe kansen en participatie. Een wezenlijke vraag daarbij was: 'Hoe krijgen we de wijk volop in beweging?'. Het antwoord leest u in deze rapportage.

WIJKEN IN UITVOERING

ZICHTBAAR IN HET HART VAN DE WIJK

- > Een wijkpost met spreekuren van de wijkraad, politie en corporaties is van start gegaan.
- > De peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf werken samen om de opvang en educatie van 0-4 jarigen te bundelen.
- > De start van diverse activiteiten voor opvoedingsondersteuning, zoals het Loket voor Ouders (LOES) en het Centrum voor Jeugd en Gezin.
- > In samenwerking met voetbalclub FC Twente is het project Scoren in de wijk van gestart.
- > Het aantal lidmaatschappen van sportverenigingen in de wijk stijgt.
- > Op 1 september 2009 is een buurtconciërge begonnen.

WIJKCOACHES MAKEN PROBLEMEN BEHAPBAAR

- > Vier wijkcoaches starten hun werkzaamheden.
- > Op 1 april 2009 is de ondernemerscoach gestart
- > Wijkcoaches hebben mandaat van 34 betrokken organisaties.
- > 124 mensen worden begeleid, waarvan:
  - twaalf mensen vanuit een uitkering naar betaald werk zijn gegaan;
  - twintig mensen hun schulden op een rij en onder controle hebben;
  - vijftien mensen het traject naar tevredenheid hebben afgerond.

WE ZIJN ER STEDENBOUWKUNDIG KLAAR VOOR

- > Woningcorporatie Ons Huis start met de sloop van 58 woningen en bouwt een appartementencomplex in de wijk.
- > Woningcorporatie De Woonplaats start met de bouw van zogenoemde HuurWensWoningen.
- > Deze corporatie start met de sloop van 312 woningen.
- > Diverse werkateliers met bewoners over de openbare ruimte.

MENSEN VOOR MENSEN

- > Aftrap van de projectorganisatie.
- > Er wordt gezorgd voor meer draagvlak onder bewoners door participatieprojecten en betrokkenheid bij de professionals wordt vergroot.
- > Een goed functionerende projectorganisatie ondersteunt de wijkenaanpak.

Zichtbaar in het hart van de wijk

Om op sociaal-economisch gebied de doelen te bereiken, is zichtbaarheid in de wijk cruciaal. Daarom is er een druk bemande wijkpost in Velve-Lindenhof, waar de ondernemerscoach, de vier wijkcoaches, de (zeer actieve) wijkraad en het projectbureau van woningcorporatie De Woonplaats zijn ondergebracht. Ook houden politie en wooncorporatie Ons Huis hier spreekuur.

'De vrijheid voor bewoners om zelf te kiezen voor sloop/nieuwbouw of renovatie was de eerste stap in onze wijkenaanpak.'

(Medewerker woningcorporatie)

De Woonplaats en Ons Huis stellen het programma van eisen voor het nieuwe Hart van de Wijk op. Het moet een gastvrij ontmoetingscentrum voor jong en oud worden. De bouw is nog niet gestart, maar de wijze waarop het zal gaan functioneren zijn al bekend. In de leegstaande ruimtes van basisschool De Lipper nemen de peuterspeelzaal, het kinderdagverblijf en het LOES-loket (ouderloket van het Centrum voor Jeugd en Gezin) in 2009 hun intrek. Eén van de ambities is de opvang en educatie voor 0-4 jarigen te bundelen. De peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf gaan daarom intensief samenwerken. Door daar nu al mee te starten, nemen ze een flinke voorsprong op de uiteindelijke invulling van het Hart van de Wijk. De geplande oplevering is in 2012.

We dagen jeugd en jongeren uit om in actie te komen, met sport- en spelactiviteiten van Scoren in de Wijk. Dit is een initiatief van FC Twente, De Woonplaats en de gemeente Enschede. Ze organiseren games en sportdagen, samen met voetbalclub EVV Phenix, speeltuin de Lindenhof, de scholen en het Alifa Jongerenwerk. Zo was er al een peutersportdag, een familiesportdag, de Fair Play voor twaalf jaar en ouder en de Highland games. Het lidmaatschap van sportverenigingen steeg in 2008 onder 6 tot 17 jarigen van 38% naar 50%. En onder 18 jaar en ouder van 9% naar 13%.

Wijkcoaches maken problemen behapbaar

De Enschedese wijkcoaches zijn er om vastgelopen gezinnen weer op weg te helpen. Doel van dit project is om binnen vier jaar tijd bij een groep van zeshonderd bewoners 'achter de voordeur te komen'. Het project

wijkcoaches krijgt landelijk veel aandacht omdat het de meest vergaande vorm is van een Achter de Voordeur-aanpak. Deze vernieuwende aanpak werpt al na een half jaar vruchten af. Zo is er minder buurtoverlast, zijn er 7% minder voortijdige schoolverlaters en 3,6% minder mensen met een Wet werk en bijstand (WBB)-uitkering (van 9,2 naar 5,6%). De aanpak van de wijkcoaches maakt snellere acties mogelijk doordat ze ook beschikken over mandaten van betrokken organisaties. Daarnaast sluiten de genomen maatregelen beter aan bij de persoonlijke situatie. Door de wijkcoaches is er in het afgelopen jaar veel aandacht besteed aan WWB'ers. Daarnaast zijn inburgeraars die deel uitmaken van de groep WWB'ers met voorrang door de gemeente opgeroepen om op een combinatietraject van inburgering en reïntegratie geplaatst te worden. Naast het bevorderen van participatie is een belangrijke doelstelling in Velve het stimuleren van ondernemerschap en economie in de wijk. Ten aanzien van vroegtijdig schoolverlaters wordt de bestaande handelswijze gevolgd: melding bij RMC, bespreking in actieteam waarvan CWI/UWV, ROC, ATC, Jarabee (jeugdhulpverlening) en gemeente participeren. Onderling wordt afgesproken welke organisatie actie onderneemt richting de desbetreffende vroegtijdige schoolverlater. Uiteraard wordt het vervoltraject bewaakt. Wijkcoaches spelen hierin een signalerende rol, zowel wat betreft een eventuele melding als uitval in het vervoltraject. Sinds mei 2009 is de ondernemerscoach actief om ondernemers, als zij dat willen, ondersteuning te bieden en ondernemerstalent op te sporen. De eerste bijeenkomsten met groepen ondernemers en potentiële ondernemers hebben plaatsgevonden.

We zijn er stedenbouwkundig klaar voor

Drie Enschedese corporaties bezitten woningen in Velve-Lindenhof: Domijn, Ons Huis en De Woonplaats. Zij bouwen en renoveren. Al gaan deze plannen maar over een relatief klein deel van de wijk. Velve-Lindenhof heeft een welgestelde schil, maar de fysieke herstructurering gebeurt in de armere kern. Een paar cijfers en feiten: Ons Huis sloopt 58 woningen in 2009 en bouwt aansluitend nieuwe woningen in 2010 die hiervoor in de plaats komen. Een eerste stadium van het project is afgerond. In overleg met de bewoners ontwierp Ons Huis een sociaal plan en hebben 55 gezinnen een passende nieuwe woonruimte gevonden. De Woonplaats geeft huurders de keuze voor sloop/nieuwbouw of renovatie. De meerderheid van stemmen per woonblok bepaalde de

definitieve bestemming van een woonblok. Resultaat: 25 woningen worden gerenoveerd en 215 woningen nieuw gebouwd. Daarnaast bouwen vijf gezinnen hun eigen HuurWens-Woning.

In Velve-Lindenhof zijn er nauwelijks woningen voor ouderen. Ons Huis levert heeft in 2008 het gloednieuwe appartementencomplex Nijstadsweide opgeleverd, grotendeels ontwikkeld voor senioren.

De indeling van straten, parkeergelegenheid en openbaar groen wordt vernieuwd. Het groen wordt opnieuw ingericht met behulp van subsidie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor de hele (her)inrichting geldt dat er wel aandacht is voor de vertrouwde woonomgeving van huurders.

'Vereenvoudiging is misschien wel de voornaamste reden van ons succes. We hadden te maken met 25 verschillende wettelijke kaders, 17 indicatieprotocollen, 31 diagnostische instrumenten en ga zo maar door.'

(Wijkcoach)

Mensen voor mensen

Bij de wijkenaanpak zijn veel mensen betrokken: bewoners, medewerkers van allerlei instanties, zoals corporaties, scholen, gemeente, enz. Van belang is ervoor te zorgen dat deze goed, functioneel samenwerken en elkaar kennen. Korte lijnen, daar is Enschede goed in. In juni 2009 vond de aftrap plaats van de projectorganisatie van Velve-Lindenhof. Elke professional die met de wijk te maken heeft of krijgt was aanwezig. Er werd gespeeld. Een wijkcoach praatte met een financial controller en een bestuurder met een opbouwwerker. Wat opviel: veel enthousiasme en een getting things done-mentaliteit. Overleg is geen doel op zich: de bewoners moeten de vruchten ervan plukken. Velve-Lindenhof is een project voor en door mensen.

Groningen

>>> 'We hebben het over
achter de voordeur, maar
eigenlijk ga je door twee
voordeuren.'

Wethouder Frank de Vries
(onder meer Ruimtelijke Ordening)

Groningen wil de aandachtswijken De Hoogte en Korrewegwijk veiliger, schoner, gezelliger en leefbaarder maken. De meeste projecten uit de wijkactieplannen en het charter zijn gestart. De programma's van de twee wijken komen voor een groot deel overeen en behandelen de thema's Ouder en Kind, Multiprobleemgezinnen, Werk en wijk economie, Veiligheid en leefbaarheid en tenslotte Wonen. Het jaarplan Mooi blijven wonen 2009 heeft een praktische insteek: leren door doen.

Samenwerking is in de Groningse aanpak cruciaal: welke professionele partijen (van vrijwilligers) kunnen bijdragen aan het gewenste resultaat en hoe zorgen we dat de samenwerking leidt tot resultaten? Het blijkt lastig om met de vele betrokken bewoners en organisaties tot een daadkrachtige aanpak te komen. Juist omdat de organisatie van de samenwerking van groot belang is voor het al dan niet slagen van de wijkenaanpak, neemt Groningen deel aan het experiment Samenhang in de Wijk, met VROM/WWI en zes andere gemeenten. Gemeenten leren van elkaar en objectieve slaag- en faalfactoren worden in kaart gebracht. Ook hier geldt: leren door doen.

Samenhang in de Wijk

Het experiment Samenhang in de Wijk gaat er vanuit dat de meervoudige problematiek in de aandachtswijken vraagt om een samenhangende aanpak. Daarin staan de vraagstukken van de wijk en haar bewoners centraal en werken lokale partijen samen om problemen op te lossen. De centrale vraag is hoe partijen die samenhang het beste kunnen realiseren. Groningen neemt deel aan dit experiment met de gemeenten Alkmaar, Amsterdam, Rotterdam, Leeuwarden, Den Haag en Eindhoven.

Groningen en de corporaties Lefier (In is opgegaan in Lefier) en De Huismeesters hebben een nieuwe uitvoeringsorganisatie

opgezet om meer samenhang te brengen in de wijkenaanpak in De Hoogte en Korrewegwijk. Groningen signaleert echter een te grote stapeling van beleid, met steeds weer een eigen uitvoeringsopzet. Belangrijk leerpunt is de wijze waarop Groningen een nieuwe uitvoeringsorganisatie realiseert die niet wordt gestapeld op bestaande structuren, maar juist daarvoor in de plaats komt.

Korrewegwijk / De Hoogte

Kinderen doen het in Korrewegwijk relatief goed op school. In De Hoogte is dit gemiddeld minder goed dan elders in de stad. Ze zijn minder gezond en minder actief. Daarom is er veel aandacht voor de zogenoemde pedagogische kracht in de wijk. Onderdeel daarvan is een nieuwe te bouwen integrale wijkvoorziening het hart van De Hoogte voor kinderen van nul tot vijftien jaar en hun ouders. De voorziening wordt opgezet vanuit de Brede School en omvat ook het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

Ouder en kind

Het schoolverzuim op de basisscholen in de Groningse aandachtswijken is door de nieuwe verzuimaanpak afgenomen. Doelstelling daarvan is uiteindelijk een afname van 20%. Een van de onderdelen van Leerplicht in de krachtwijken is dat de leerplichtambtenaar zelf op de scholen aanwezig is en op bezoek gaat bij de ouders, onder meer om ouders aan te spreken. Deze aanpak wordt ook in andere wijken van de stad geïntroduceerd. Het initiatief Geschoolde Zorg, waarbij een sociaal verpleegkundige wekelijks een vast spreekuur houdt op school, blijkt succesvol en wordt uitgebreid naar andere scholen. Leerlingen en hun ouders kunnen zonder

afpraak binnenlopen. Er is structureel overleg tussen alle betrokken organisaties (school, sociaal verpleegkundige, leerplichtambtenaar, politie, Centrum voor Jeugd en Gezin, et cetera). De GGD begeleidt gezinnen met een verhoogd risico op opvoedingsproblematiek. Jaarlijks wordt ruim honderd keer een melding gemaakt van huiselijk geweld in de twee wijken samen. Dit wordt onder meer aangepakt door het geven van weerbaarheidstrainingen aan alle kinderen van de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs en het openstellen van één loket voor het aangeven van huiselijk geweld. Na aangifte is hulp direct paraat.

WIJKEN IN UITVOERING

OUDER EN KIND

- > Er komt een nieuwe integrale wijkvoorziening voor kinderen (nul tot vijftien jaar) en hun ouders.
- > De GGD begeleidt 44 gezinnen met een verhoogd risico op opvoedingsproblematiek.
- > Een leerplichtambtenaar is op scholen aanwezig om znodig kinderen en ouders aan te spreken.
- > Er is één loket voor het aangeven van huiselijk geweld.
- > Zestien studenten krijgen een kamer in de wijk aangeboden in ruil voor vrijwilligerswerk.

MULTIPROBLEEMGEZINNEN

- > Er zijn gezinscoaches aangesteld om achter de voordeur dertig probleemgezinnen te ondersteunen.
- > Sinds de start zijn 19 gezinnen in begeleiding genomen

WERK EN WIJKECONOMIE

- > Er is een locatie gevonden voor een wijkrestaurant in De Hoogte waar bewoners werkervaring kunnen opdoen.
- > Dertien jongeren maken videorapportages over hun wijk voor internet.
- > Ruim twintig vrouwen kunnen arbeidservaring opdoen bij de Vrouwenwerkplaats Jasmijn.
- > Negen werkloze wijkbewoners werken mee aan het opknappen van de wijk, drie van hen hebben een arbeidscontract.

VEILIGHEID EN LEEFBAARHEID

- > Twee extra aangestelde stadswachten en een extra buurtagent houden een groep jongeren in de gaten die overlast veroorzaken.
- > Voor de tien grootste overlastgevers geldt de veelplegeraanpak.
- > In het Veiligheidshuis werken instanties samen voor een adequate aanpak van de overlast.
- > Woninginbraak wordt aangepakt: preventieadvies en Politiekeurmerk voor gerenoveerde woningen.

Naar Amsterdams voorbeeld is Groningen gestart met het beschikbaar stellen van woningen in de wijk aan studenten in ruil voor een aantal uur vrijwilligerswerk in de week op scholen, in speeltuinen of andere activiteiten voor kinderen. Inmiddels zijn zestien Pabo-studenten begonnen. Hun inzet voorziet in een behoefte.

Multiprobleemgezinnen

In delen van een wijk doen zich soms concentraties van probleemgezinnen voor. Dit geldt zeker voor de Korrewegwijk. Groningen experimenteert samen met VROM/WWI en het ministerie van Jeugd en Gezin met de Achter de Voordeur-aanpak. Het experiment heeft als doel in samenwerking met andere steden knelpunten in deze aanpak boven water te

krijgen en op te lossen. Kern van de Groningse aanpak is de inzet van gezinscoaches die aan de hand van een gezinsherstelplan aan de gang gaan. Alle voorwaarden en de projectorganisatie (Jongerenwerk, Thuiszorg Groningen, de GGD en maatschappelijk werk) zijn rond. De aanpak in Groningen wijkt af van een aantal vergelijkbare projecten in het land, aangezien de projectorganisatie in Groningen beschikt over een 'vrij' in te zetten budget. Coaches kunnen hierdoor snel en effectief op situaties inspelen. Dertig gezinnen zullen met de nieuwe aanpak worden ondersteund. In 2010 moet de eerste oogst zichtbaar zijn.

Werk en wijkconomie

Er zijn relatief veel (langdurig) werklozen in De Hoogte en Korrewegwijk. Maar er zit ook

economische kracht in de wijken. Er zijn ondernemers die willen groeien. Doel is tot 2012 110 bijstandsgerechtigden extra aan het werk te helpen. Er is exclusief voor dit doel een apart team gevormd. De resultaten lopen nog achter bij de doelstellingen. Om een impuls te geven, experimenteert Groningen in 2009 met nieuwe oplossingen om wijkbewoners te activeren. Daarvoor worden creatieve coalities gesmeed met organisaties en ondernemers die al actief zijn in de wijk, maar eerder niet bij re-integratietrajecten waren betrokken. Zo voeren corporaties onder meer zogenoemde woonwensgesprekken met alle mensen die in woningen wonen die worden gerenoveerd of gesloopt. Het werkgesprek is hieraan toegevoegd onder het motto: een nieuw huis, nieuwe perspectieven. De gemeente zal op basis van het gesprek een aanbod doen, meestal in de vorm van een re-integratietraject.

'Loslaten. Wij gaan niet zelf denken voor de bewoners.'

(Welzijnswerker)

Met het traject Startkwalificatie uit het wijkactieplan wil De Hoogte kinderen en werkloze perspectief geven. Binnenkort wordt gestart met een Leerwerkplaats in de wijk in de vorm van een buurtrestaurant. Er is al een locatie gevonden. De betrokken corporatie en de onderwijsinstelling werken nauw samen. Het buurtrestaurant biedt medewerkers vaardigheden en werkervaring en vergroot de onderlinge verbondenheid in de wijk. In september is het Wijkhotel geopend: hiermee worden banen gecreëerd en krijgen jongeren een leerwerkplek. Ook draagt het Wijkhotel bij aan een positief imago.

Via StadjeTV maken jongeren tot 26 jaar videoreportages over hun wijk. Ze doen daarmee werkervaring op als camerajournalist (filmen, monteren, interviewen en draaiboeken maken) en brengen de veranderingen als gevolg van de wijkeraanpak in beeld. Jongeren worden op deze manier op een andere wijze bij de eigen wijk betrokken. Hierdoor verandert het gedrag van jongeren en wordt het beeld over hen positiever. Een jongerenwerker zorgt voor een goede samenwerking. Het is een succes. Vanaf september 2008 zijn dertien jongeren actief. Er is inmiddels een wachtlijst. De filmpjes worden via een internetzender en de lokale

televisiezender Oog TV uitgezonden. Andere wijken hebben aangegeven dat ze op een vergelijkbare wijze jongeren bij de wijk willen betrekken.

Alle projecten voor bewonersinitiatieven en sociale samenhang zijn gestart. Twee initiatieven springen daarbij in het oog: Vrouwenwerkplaats Jasmin en het Schuttingproject. Vrouwenwerkplaats Jasmin is onlangs geopend, als onderdeel van het multicultureel vrouwen centrum Jasmin. De vrouwenwerkplaats biedt vrouwen die zorgtaken met arbeid willen combineren een plek om arbeidservaring op te doen en is een combinatie van werkplaats, atelier en winkel. Het Schuttingproject in De Hoogte maakt het werkloze en/of bijstandsgerechtigde wijkbewoners met een zeer grote afstand tot de arbeidsmarkt mogelijk om (mee) te werken aan het opknappen van de wijk. De corporatie zet wijkbewoners in bij het renoveren van de wijk. Negen bewoners zijn na het voeren van de eerdergenoemde woonwerkgesprekken aan de slag gegaan.

Veiligheid en leefbaarheid

Sinds enige tijd is er een groep 10- tot 15-jarigen die overlast veroorzaken in beide wijken. Dit gaat van lichte vernielingen tot intimidatie van wijkbewoners en diefstallen. Op dit moment wordt de groep op de voet gevolgd en bij onregelmatigheden wordt er direct actie ondernomen. Er zijn twee extra stadswachten aangesteld, die zichtbaar zijn in de wijk. Er is ook een extra buurtagent. De politie brengt in samenwerking met justitie en gemeente de tien grootste overlastgevers in kaart. Voor deze groep geldt de zogenoemde veelplegeraanpak (onder meer de ISD-maatregel). Daarnaast loopt een aanpak gericht op (jonge) jongeren, die vooral in groepsverband op straat en in winkelcentra veel overlast veroorzaken. Jongerenwerk, hulpverlening en politie werken hierin nauw samen. Niet alleen de jongeren, maar ook de ouders worden in dit succesvolle project betrokken. Dit project is eerder in andere wijken met succes uitgevoerd.

Het Veiligheidshuis krijgt steeds meer gestalte. Daarin werken verschillende instanties samen om een aanpak op maat vast te stellen. De Hoogte en Korrewegwijk zijn wijken met een verhoogd inbraakrisico. In beide wijken worden observatieauto's of lokauto's ingezet. Ook is het mogelijk gratis inbraakpreventieadvies te krijgen en tegen gereduceerd tarief anti-inbraakstrips te laten plaatsen. Alle woningen die in renovatieprojecten worden verbeterd, krijgen het Politiekeurmerk.

'Het zijn de mensen hier op De Hoogte. Die maken het tot een bijzondere buurt.'

(Bewoner)

Wonen

De voor de wijken geplande renovaties en nieuwbouwplannen lopen als afgesproken. Speerpunten zijn het terugdringen van het energieverbruik, het aanbieden van zogenoemde kluswoningen en het verbeteren van het woonklimaat op straat.

Participatie

Bewonersparticipatie blijft taaie kost. Zoveel mogelijk bewoners en gebruikers van de wijken laten meedoen, meepraten en betrekken vereist creativiteit, onconventioneel denken en een beetje lef. De tweede helft van 2009 wordt gebruikt om dit vorm te geven. Bewoners en wijkwerkers zijn gevraagd naar hun mening en indrukken over de buurt. Daarbij zien we dat professionals een negatiever oordeel hebben dan de bewoners zelf. Zo typeren bewoners de wijken als gezellig en prettig om te wonen. Wel ervaren bewoners sommige straten als onveilig, onrustig of zelfs a-sociaal. Vooral de professionals zien dat de buurten opknappen.

Bewonersinitiatieven

Bewonersinitiatieven vormen de kern van de wijkeraanpak. In Groningen zijn vorig jaar bewoners opgeroepen hun ideeën te presenteren tijdens de zogenoemde Wijkstemdag. Alle presentaties werden langs dezelfde meetlat gelegd: vergroten ze de veiligheid, verbeteren ze de leefbaarheid in de wijk of bieden ze perspectief voor jongeren? Alle wijkbewoners vanaf twaalf jaar konden stemmen. Deze methode is zo goed bevallen dat ook dit jaar bewonersinitiatieven op dezelfde wijze worden aangewezen. Er lopen nu twaalf bewonersinitiatieven, variërend van een Kinderpersbureau, tot extra kinderwerk en huisbezoeken aan ouderen. Hiermee is een bedrag van 442.000 euro gemoeid. Ruim 400 mensen hebben de Wijkstemdag bezocht, van wie er 315 hun stem hebben uitgebracht. Nog niet alle bewonersgroepen zijn ruim vertegenwoordigd. Omdat de Wijkstemdag op een zaterdag plaatsvindt, is het aantal studenten dat de dag bezoekt, beperkt.

Heerlen

>>> ‘Wij willen de continuïteit van onze plannen waarborgen. Dit kan zeker in onze situatie niet zonder steun van Rijk en corporaties.’

Wethouder Lex Smeets
(onder meer Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting en Stadsvernieuwing)

Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig vormen samen de Heerlense krachtwijk MSP. Laag opleidingsniveau, zwakke sociaal-economische structuur en een eenzijdige, vergrijzende bevolking maken dat er in MSP iets moet gebeuren. Aanpassing van de woningvoorraad en bundeling van voorzieningen maken van de herstructurering van MSP een ingrijpend en langdurig traject. En... de bevolking van MSP krimpt. Daarmee is het een nationaal laboratorium voor de aanpak van krimpgebieden. Uiteindelijk staat in de aanpak van MSP de mens centraal: betrokkenheid en participatie van bewoners, meedenken over concrete zaken en het opbouwen van netwerken.

De bevolkingssamenstelling van de regio en de wijk verandert. Het aantal mensen neemt af en mensen worden ouder. Daardoor voldoen huizen niet meer en past het zorgaanbod niet bij de wensen en eisen. De voorzieningen liggen verspreid in de wijk en het winkelaanbod kan beter. Schoolgebouwen bieden onvoldoende ruimte om samen te werken met andere voorzieningen en één school is in slechte staat. De straten zijn smal, met parkeer- en bereikbaarheidsproblemen als gevolg. MSP mist een echte kern, een kloppend hart en is toe aan vernieuwing.

Opvallend is de bevolkingskrimp: tussen 2003 en 2007 is het aantal inwoners van MSP gedaald met 6,5%. De verwachting is dat het aantal inwoners in de hele regio de komende jaren verder afneemt. De herstructurering van MSP speelt in op deze krimp en maakt de wijk klaar voor de toekomst. MSP is een Heerlens 'krimplaboratorium' waarin maatregelen in deze omstandigheden voor het eerst in de praktijk worden uitgevoerd. Daarmee is het een landelijk voorbeeld. MSP zet krimp voor het eerst op de nationale beleidsagenda.

Topteam Krimp

In het charter met Heerlen is opgenomen dat een aantal deskundigen zich buigen over de uitdagingen waar een krimp bewonerstal ons voor stelt. Het Topteam Krimp is eind 2008 van start gegaan en bestaat uit Hans Dijkstal (oud-minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) en Jan Mans (oud-burgemeester van Enschede).

Vrijdag 18 september heeft het Topteam Krimp de resultaten van een onderzoek aangeboden. De hoofdconclusie van het rapport 'Krimp als structureel probleem' luidt: "De kripsituatie die in Parkstad Limburg aan de orde is, is een urgente en bijzondere situatie. Deze bijzondere situatie vereist een urgente en bijzondere aanpak, door gemeenten, de regio, de

provincie en het Rijk." Het Topteam komt met concrete, aanbevelingen, geeft een heldere, bruikbare afbakening van bevolkingsdaling en maakt duidelijk wanneer bevolkingskrimp problemen oplevert. Terecht legt het advies er grote nadruk op dat in een kripsituatie versterking van de regionale bestuurskracht een absolute voorwaarde is. Alleen als de regio dit goed organiseert, is een effectieve aanpak van de krimpogave mogelijk en mag de regio inzet van andere partijen verlangen.

Samenwerking

Heerlen herstructureert de wijk op basis van vijf thema's: wonen, werken, leren, integratie en veiligheid. De plannen die uit het charter voortvloeien worden integraal met de plannen uit het wijkactieplan uitgevoerd. Dit heeft de gemeente zorgvuldig samengesteld met bewoners en drie betrokken woningcorporaties. Het afgelopen jaar is de stap gezet van planontwikkeling naar uitvoering. Een nieuwe organisatie is daarvoor opgetuigd. Onder een stuurgroep werd een regiegroep geformeerd met daaronder een brede projectorganisatie om de deelprojecten bij gemeente en woningcorporaties aan te sturen. Geregeld is er overleg over de voortgang met betrokkenen uit de buurt via de stichting Wijkbeheer MSP (met elf actieve bewoners) en het Voortgangoverleg. Er moet nog meer aandacht worden besteed aan bredere communicatie over de voortgang.

Identiteit versterken

In 2009 introduceert Heerlen verschillende communicatiemiddelen om de identiteit van de wijk zichtbaar te maken en te versterken. Daarin staan verhalen en foto's van bewoners centraal. Ze zijn te zien op panelen in de openbare ruimte en op posters in gebouwen waar veel mensen komen. Daarnaast werden de verhalen van 46 bewoners verfilmd en

getoond in een project van cultuurvijver Mediascapers. Samen met bewoners laten zij zien dat MSP een bijzondere wijk is omdat er mensen wonen met een grote binding met de buurt. Door hen dit uit te laten spreken, wordt de kwaliteit van leven in de wijk op hun eigen manier ingevuld. Daarnaast wordt de positieve beleving en binding met de buurt verspreid en versterkt. Traditionele middelen, zoals een nieuw inloopcentrum en een nieuwe website www.mijnmsp.nl, versterken de communicatie met de doelgroepen. Het inloopcentrum wordt bemand door gemeente, woningcorporaties, de wijkagent en bewonersoverleggen. Hierdoor ontstaat een echte ontmoetingsplek voor iedereen en door iedereen in MSP.

Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig (MSP)

MSP transformeert. Met winkels, brede maatschappelijke voorzieningen, een jongerenaccommodatie, nieuwe bedrijven en een mooie openbare ruimte zal de wijk de komende jaren veranderen.

Wonen

De gemeente Heerlen en woningcorporaties kiezen voor investeringen in levensloopbestendige woningen en voor een nieuw kloppend hart met winkels, een brede maatschappelijke voorziening en zorgwoningen. Er worden 80 woningen gerenoveerd en een complex van 46 zorgwoningen en 8 mantelzorgwoningen opgeleverd, samen met een zorgsteunpunt, de gemeenschappelijke ontmoetingsruimten en een praktijk voor fysiotherapie. Ook is er een nieuw scoutinggebouw gekomen dat tevens dienst kan doen als multifunctioneel centrum in de wijk. Waar straks het nieuwe hart van de wijk komt, staan nu nog zeven flats. Met de verhuur van de 231 portieketagewoningen is men in 2008 geleidelijk aan gestopt. Voor bijna alle bewoners is in goed overleg een andere woning gevonden. In 2009 worden ze gesloopt. Tijdens de periode van toenemende leegstand zaaiden de schoolkinderen op de veldjes voor de te slopen flats duizenden zonnebloemen. Toen de bloemen in bloei

stonden, plukten de schoolkinderen ze en deelden ze uit in de buurt.

Er is in MSP meer aandacht besteed aan het dagelijkse beheer in de wijk om zo de leefbaarheid te vergroten. Vanuit de corporaties is bijvoorbeeld een extra wijkbeheerder aangesteld. Als vervolg op de succesvolle bestrijding van zwerfvuil in een nabij gelegen buurt, start een soortgelijk schoonmaakproject in MSP.

Pocketparks

Door de krimpende bevolking kijkt Heerlen anders tegen de openbare ruimte aan: in plaats van kwantiteit kiest men voor kwaliteit. Daarom is er veel aandacht voor speelplekken, kunst in de openbare ruimte en parkeermogelijkheden. Een langzame verkeersroute koppelt straks de verschillende buurten aan elkaar, waardoor wandelaars en fietsers deze buurten beter kunnen bereiken. Een mooi voorbeeld van kwalitatieve openbare ruimten zijn ook de 'pocketparks'. Dit zijn hoogwaardige parkjes op kleine plekken, die op

initiatief van en met de bewoners ingericht worden. De parkjes worden thematisch ingericht en worden echte ontmoetingsplekken in de wijk en vergroten daarmee de sociale verbanden.

Werken

Voor langdurig werklozen is zinvolle dagbesteding de eerste stap op de weg terug in het arbeidsproces. Daarom start het project Buurthulp vanuit het programma Baanbrekend Werk. Uitkeringsgerechtigden worden daarin in staat gesteld mee te doen aan maatschappelijke activiteiten. Bij Buurthulp helpen mensen elkaar met verschillende klussen zoals schilderen, een band plakken of boodschappen doen. Ouderen kunnen hierdoor langer zelfstandig wonen en werklozen participeren in de buurt door werkzaamheden uit te voeren. In september begint vanuit het programma Baanbrekend werk een conciërge in het nieuwe Inloopcentrum.

WIJKEN IN UITVOERING

WONEN

- > 231 portieketagewoningen maken plaats voor een nieuw centrum met winkels, zorgwoningen en een Brede Maatschappelijke Voorziening.
- > Oplevering van een complex van 46 zorgwoningen en 8 mantelzorgwoningen met voorzieningen.
- > Een groot wijkschoonmaakproject gaat van start.

POCKETPARKS

- > Twee kunstenaars helpen bewoners bij het ontwikkelen van zogenoemde 'pocketparks'.
- > 45 bewoners dachten samen na over het ontwerp en inrichting van de eerste twee pocketparks.
- > Begin 2010 zijn de eerste twee pocketparks klaar.

WERKEN

- > Het project Buurthulp gaat van start: uitkeringsgerechtigden doen mee aan maatschappelijke activiteiten.
- > Een conciërge gaat aan het werk in het nieuwe Inloopcentrum.
- > Er worden 175 huisbezoeken aan jongeren zonder starterskwalificatie afgelegd in het kader van het bestrijden van de jeugdwerkloosheid.

GEZONDHEID

- > De GGD, welzijnsgroep Alcander en een fysiotherapiepraktijk sluiten een samenwerkingsconvenant, waardoor de samenwerking verbetert.

- > Er komt een ontmoetingsruimte in de wijk.
- > De projecten 'Gezonde school' en 'Samen bewegen' worden gelanceerd op scholen.

LEREN EN OPGROEIEN

- > Er is een hangplek en een jongerenaccommodatie ingericht in een leegstaand parochiehuus.
- > Een nieuwe jongerenwerker onderhoudt direct contact met probleemjongeren.
- > Op zeven scholen zijn veiligheidsarrangementen gesloten.
- > Een jongere uit de wijk wint de Jeugdprijs van Heerlen met als resultaat dat hij de zelfstandige sportvereniging Free Running Club opricht met al twintig leden.

BEWONERSPARTICIPATIE

- > Het vrijwilligerskader is uitgebreid tot dertig personen.
- > Platform van Verenigingen is opgericht om samenwerking te bevorderen. Zij organiseerde dit jaar de Dag van het Park, vierden gezamenlijk Sinterklaas, St. Maarten en Koninginnedag.
- > Buurtocoach van het project Kan Wel doet huis-aan-huisbezoeken in MSP met als resultaat elf projecten waaronder: een bloemschikcursus voor ouderen, een buurtbarbecue, een jongerenvakantieweek, nieuwe speelplekken en het opknappen van voortuinen.
- > Twee speelplekken zijn opnieuw ingericht waarbij kinderen zelf kozen wat voor speeltoestellen er kwamen.

Daarnaast stimuleert Heerlen de economische dynamiek in de wijk. Daarbij ondersteunt het Starterscentrum tal van lokale initiatieven. Het succesvolle Startersproject wordt dit najaar voortgezet in MSP. Daarnaast wordt een coachsysteem opgezet waarbij geslaagde ondernemers starters helpen een bedrijf te ontwikkelen.

‘Het liefst wil ik plannen maken, maar dat is in deze winkel niet mogelijk: qua oppervlakte, marktgebied en qua parkeren niet.’

(Ondernemer MSP)

Gezondheid

In MSP werken huisartsen, fysiotherapie, GGD en andere welzijnspartners nauw samen om het zorgaanbod beter af te stemmen op de doelgroep. Op die manier verbetert de zorgverlening in de wijk. De veertig zorgaanbieders in de wijk overleggen regelmatig en ook worden cliëntgegevens uitgewisseld. Daarnaast werd een onderzoek gestart naar de gezondheidsbeleving van ouders. Dankzij dit onderzoek werden drie thema's uitgelicht: zorgaanbod aan ouderen, obesitas en psychosociale problematiek. Ook wordt een ontmoetingsruimte voor bewoners uit de wijk geopend. Deze wijkpost biedt bewoners een prettige invulling van de dag en voorkomt dat senioren in een isolement belanden. Tevens is op dit punt de centrale post voor verpleegkundigen en de Thuiszorg opgericht.

Leren en opgroeien

In MSP werd in 2008 onderzocht hoe vriendelijk de buurt was voor kinderen. Naar aanleiding hiervan werd de verkeerssituatie rondom de Theo Thijssenschool verbeterd. Ook kwamen er meer activiteiten voor de jeugd zoals een binnenspeelruimte en een open ontmoetingsplek. In 2009 komen er daarnaast nog zes extra speelplekken.

Jongerenoverlast is een belangrijk aandachtspunt. Om de overlast tegen te gaan is er een ketenplan gemaakt waaraan alle 'kindpartners' meedoen. Van alle overlastgevende jongeren is bekend wie ze zijn. De 24 ouders van de harde kern van jongeren worden bezocht en met hen zijn afspraken gemaakt over het begeleiden van de kinderen. Een hangplek is op verzoek van de jongeren gemaakt. Verder wordt er een jongerenaccommodatie ingericht waar activiteiten worden

georganiseerd met de nodige begeleiding. Daar gaat een jongerenwerker aan de slag die direct met probleemjongeren in contact staat. Om de veiligheid in en om scholen te vergroten, heeft Heerlen veiligheidsarrangementen gesloten met zeven scholen uit het voorgezet en basisonderwijs. Daarin staan afspraken over de uitvoering van maatregelen, zo werden er onder andere camera's geplaatst, houdt de politie regelmatig spreekuur en zijn er rondom scholen betere hekken geplaatst. Ook is er een weerbaarheidstraining voor leerlingen en opvoedingsondersteuning voor ouders.

‘Sinds vorig jaar wonen wij in Schaesbergveld. Ons huis biedt volop kansen voor de toekomst. Want waar vind je zo veel ruimte met een tuin voor zo'n goede prijs? We hebben mooie dromen, die we graag willen verwezenlijken.’

(Bewoner)

Bewonersparticipatie

In MSP zijn er participatiebudgetten waarmee bewoners zelf met initiatieven kunnen komen om acties op te zetten in de wijk. Juist die zelfstandigheid vergroot de betrokkenheid van bewoners in de wijk. Het participatiebudget gaat bijvoorbeeld naar de bewonersorganisatie stichting Wijkbeheer MSP met elf bestuursleden. Deze organisatie heeft netwerken in de buurt en bewoners kunnen

hen aanspreken op drie thema's: Leefbaarheid & Veiligheid, Sociale Cohesie en Recreatie en Ontspanning. Zij beheren en exploiteren een wijkgebouw waar ze tal van sociale activiteiten organiseren. Daarnaast geeft de bewonersorganisatie de MSP-wijkkrant uit.

Leeuwarden

>>> 'De wijkenaanpak in Heechterp-Schieringen is zeer inspirerend voor de aanpak in de andere wijken in Leeuwarden'

Wethouder Roel Sluiter
(onder meer Wonen en Grotestedenbeleid)

Heechterp-Schieringen is de enige aandachtswijk in de stad Leeuwarden. Deze wijk kenmerkt zich door het relatief lage opleidings- en inkomensniveau en hoge werkloosheid. Het wijkactieplan komt in 2007 tot stand door nauwe samenwerking tussen gemeente, woningcorporaties WoonFriesland en Nieuw Wonen Friesland, de bewoners en veel andere lokale organisaties.

De partners in de Leeuwarder wijkenaanpak willen bereiken dat de bewoners van Heechterp-Schieringen sociaal-economisch een stap vooruit maken in een wijk met een aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Om deze doelen te bereiken, is een programmamanager aangesteld door de partijen en zijn werkgroepen gevormd die bestaan uit vertegenwoordigers van alle partners. De projecten worden gezamenlijk betaald, uiteraard met uitzondering van de investeringen in het woningbezit van de corporaties. De samenwerking verloopt eensgezind. Binnen alle thema's zijn projecten in uitvoering en worden nieuwe plannen gemaakt. Ook bewoners zijn op allerlei niveaus betrokken bij de uitvoering en samenwerking. Van bestuurlijk platform tot diverse werkgroepen.

Deelname experimenten

De samenwerking met het Rijk verloopt goed. Zo heeft de Programmadirectie Wijken (VROM/WWI) een stevige bemiddelende rol kunnen spelen tijdens de onderhandelingen over de financiering van de aanpak tussen gemeente en corporaties. Leeuwarden maakt gebruik van de conciërgeregeling en wil gebruik maken van de extra middelen voor

wijkverpleegkundigen. Ook participeert de stad in wijkexperimenten: de Gezonde Wijk, Samenhang in de Wijk, Bewonersparticipatie en Slagkracht in de Wijk.

Navolging in zes buurten

De aanpak van de achterstandswijk Heechterp-Schieringen wordt door Leeuwarden als zeer inspirerend ervaren en zal de komende vijf jaar de basis vormen voor de aanpak in zes andere buurten in de stad. Met bijna 18 miljoen euro aan rijksgeld (ISV) zullen de Vlietzone, de Tjerk Hiddesbuurt, Nijlân, de Schepenbuurt, het Valeriuskwartier en Oldegalileën worden opgeknapt. Ook de binnenstad krijgt extra aandacht. Bewoners van de wijken worden zoveel mogelijk bij het opstellen van de wijkactieplannen voor de betreffende wijken betrokken. Net als in de aandachtswijk Heechterp-Schieringen krijgen de mensen zonnig hulp bij het zoeken van werk of het oplossen van andere problemen 'achter de voordeur'. Er komt meer aandacht voor groen en water en hier en daar worden woningen nieuw gebouwd. Verder worden veel huizen energiezuiniger.

Heechterp-Schieringen

April 2008 sloten gemeente en corporaties een akkoord over de financiering van de wijken-aanpak. De bijzondere projectsteun heeft als hefboom gewerkt bij het totstandkomen van het akkoord. In mei 2008 is het eerste frontlijnteam gestart dat bestaat uit vertegenwoordigers van onder andere UWV, welzijnswerk, sociale dienst en de beide in de wijk werkzame corporaties. Dit team bezoekt alle bewoners in de wijk, helpt iedereen zo goed mogelijk en ondersteunt hen waar nodig.

Frontlijnteam

Dankzij de bezoeken van het frontlijnteam aan 531 huishoudens (stand september 2009), komt de participatie aan de samenleving, schuldhulpverlening, opvoedondersteuning en betaald werk goed op gang. Begin 2009 is het frontlijnteam uitgebreid en vanaf 1 maart functioneert het team in volle omvang. Zodra de motie-Hamer over de inzet van wijkverpleegkundigen wordt uitgevoerd, willen partijen dit team uitbreiden met (een) wijkverpleegkundige(n). Hierover overlegt de gemeente met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Deze activiteit is onderdeel van het experiment Gezonde Wijk, waaraan Leeuwarden meedoet. Het project is een initiatief van het ministerie van VWS en de minister voor VROM/WWI en heeft tot doel de gezondheid van de inwoners in de aandachtswijken te verbeteren via een integrale aanpak gericht op gezonde bewoners, gezonde leefomgeving en een samenhangende eerstelijnszorg met preventief aanbod.

Naast de werkzaamheden van het frontlijnteam, ondernemen partijen allerlei andere initiatieven om de deelname van de wijkbe-

woners aan het maatschappelijk leven te bevorderen. Voorbeelden zijn het ontwikkelen van gezamenlijke tuinen, deelname aan sportclubs in de buurt en meepraatavonden per straat. Al deze activiteiten zijn onderdeel van een participatieplan, waarin speciale aandacht is voor het thema gezondheid en bewegen. Tevens zijn de activiteiten gericht op sociale contacten tussen bewoners en daarmee op het vergroten van sociale cohesie in de wijk.

Werken

Medio 2009 hebben een kleine zeshonderd mensen een uitkering in Heechterp-Schieringen. Daarvan hebben er 124 een

WW-uitkering. In 2008 waren dit 47 mensen. Deze zeer forse toename is volgens de gemeente vermoedelijk toe te schrijven aan de crisis. Om de jeugdwerkloosheid te bestrijden wordt een actieplan voor de hele stad Leeuwarden ontwikkeld.

Leeuwarden investeert intensief in het ondersteunen van werkzoekenden en benadert hiervoor werkgevers. Uitgangspunten zijn: werk boven inkomen, eigen verantwoordelijkheid van de werkzoekende en een sluitende aanpak voor alle klanten. Niemand wordt aan de kant geschoven. De banenmarkt trekt veel belangstelling, maar alleen van mensen die al een baan hebben.

WIJKEN IN UITVOERING

FRONTLIJNTEAM

- > Tot 6 juli 2009 heeft het frontlijnteam 531 huishoudens bezocht. Dit leidt onder andere tot participatie van geïsoleerd levende mensen, betaald werk, schuldhulpverlening, opvoedondersteuning en meer kinderen die deelnemen aan sport.
- > Naar verwachting krijgen alle tweeduizend huishoudens in Heechterp-Schieringen binnen drie jaar minstens één keer het frontlijnteam op bezoek. Dit leidt waarschijnlijk tot een positievere kijk op diverse zaken en een hogere participatiegraad.
- > Mensen weten ook uit zichzelf de weg te vinden naar het frontlijnteam. Bijvoorbeeld als ze vragen hebben over instanties en het invullen van formulieren. De avondopenstellingen van het team worden steeds beter bezocht.

WERKEN

- > Er is een medewerker aangetrokken die mensen zonder werk begeleidt bij het vinden van betaald werk.
- > Medio 2009 is een banenmarkt georganiseerd.
- > Er komt een stichting met buurtconciërges vanuit een reïntegratieregeling.
- > Initiatief om het ondernemerstalent in de wijk te ondersteunen bij het opzetten van bedrijven.

ENERGIEBESPARING

- > Bijna 30% van de huishoudens in de wijk doet mee aan het energiebesparingsproject.
- > 600 mensen krijgen energieadvies en ontvangen een gratis energiebox.
- > In zestig woningen worden extra energiebesparingsmaatregelen genomen bij het opknappen.
- > In 2010-2011 wordt een isolatieproject voor 96 huurwoningen uitgevoerd. Daardoor krijgen zij het energielabel B (de woningen hebben nu label G).
- > Daarnaast ontwikkelen initiatiefnemers activiteiten om particuliere woningeigenaren te stimuleren ook mee te doen.

VEILIGHEID

- > Vanaf 2009 heeft de wijk een eigen wijkagent.
- > In de loop van 2009 gaan vijf buurtconciërges van start, die ook een taak krijgen op het gebied van veiligheid.

Daarom richten partijen hun aandacht nu op het activeren van mensen zonder werk.

Energiebesparing

Bewoners helpen energie te besparen is een belangrijk speerpunt in de wijkenaanpak. Niet onbelangrijk want, zo blijkt uit de contacten van het frontlijnteam, sommige wijkbewoners zijn erg veel geld kwijt aan energielasten. Daarom krijgen alle bewoners in 2008 de kans om mee te doen aan een energiebesparingsproject. Dat bestaat uit een gratis bezoek van een energie-adviseur, gevolgd door maandelijks opname van de meterstanden en directe terugkoppeling van de resultaten. De burgemeester van Leeuwarden stelt daar iets tegenover: bewoners van wie de energienota 10% lager uitvalt, ontvangen 40 euro. De initiatiefnemers van het energiebesparingsproject bedenken nu vervolgvorstellen op basis van een analyse van de resultaten uit het eerste traject.

Veiligheid

Heechterp is minder veilig dan de rest van de stad. Waar Leeuwarden gemiddeld een 7,3 scoort, scoort Heechterp-Schieringen een 6. Dat is gemiddeld wel voldoende, maar op een aantal onderdelen is verbetering nodig. Afvaloverlast en overlast van burens moeten verminderen. Daarnaast moet het aantal inbraken in Schieringen omlaag. De veiligheidsscores zijn in 2008 marginaal achteruitgegaan.

Om de veiligheidssituatie in de wijk te verbeteren worden verschillende maatregelen getroffen. Zo is er sinds begin 2009 een wijkagent actief, zet de corporatie bij overlast een beveiligingsbedrijf in, worden buurtconciërges aangesteld en kan het Veiligheidshuis worden ingeschakeld. Het Veiligheidshuis Fryslân bestaat fysiek uit een gang van het Leeuwarder gerechtsgebouw waarin plek is voor politie, justitie, de gemeente, maar ook instanties als GGZ, kindbescherming, reclassering en jongerenbegeleiding. Deze instanties werken intensief samen om criminaliteit in Friesland terug te dringen. Nu zij permanent vertegenwoordigd zijn in hetzelfde gebouw, kunnen de partijen sneller tot adequate straf- of hulptrajecten komen voor veelplegers, overlastgevend en verslaafden of jeugdige criminelen. Partijen verwachten dat de cijfers met deze inzet in 2009 gunstiger uitvallen.

Wonen

In 2009 zijn zestig woningen volledig gerenoveerd en voorzien van nieuw sanitair

en plafonds. Ook zijn in ruim honderd woningen nieuwe keukens geplaatst. Beide projecten zijn veel eerder gestart dan oorspronkelijk gepland, dit dankzij het beleid om extra aandacht aan de wijk te geven. In 2009 start de bouw van twintig senioren-huurappartementen. Een belangrijke verbetering, omdat er nu vrijwel geen geschikte woningen beschikbaar zijn voor senioren. Daarnaast is een goed bezochte 'schetsavond' gehouden en een klankbordgroep samengesteld van mensen die met professionele partijen mee willen denken over verdere ontwikkeling van de wijk. Met twintig actieve wijkbewoners wordt een tuinproject op verschillende locaties opgezet. De financiering ervan komt uit het volkstuinbudget. Ook zijn er vijf meepraatavonden gehouden voor verschillende straten om (kleine) concrete verbeterpunten te inventariseren. Deze aanpak zal de komende jaren in de hele wijk worden ingevoerd.

Wijkgerichte inburgering

De komende drie jaar voert de gemeente het innovatietraject Wijkgerichte Inburgering uit. Daarin worden migranten, vluchtelingen en vrijwillige inburgeraars in de wijk benaderd en verleid tot inburgering en/of participatie. Iets minder dan de helft van de bewoners van Heechterp-Schieringen komt oorspronkelijk uit een ander land dan Nederland. Dat deze wijk divers is, blijkt uit het feit dat de bewoners afkomstig zijn uit zo'n negentig verschillende landen.

In de wijk wonen ruim vijfhonderd mensen die wettelijk verplicht zijn om in te burgeren. Eenzelfde aantal is daartoe niet verplicht, maar kent (bewust of onbewust) wel de behoefte of noodzaak om de Nederlandse taal beter te leren en meer mee te doen in wijk. Deze groep wil de gemeente bereiken door in de eigen omgeving activiteiten te organiseren om de inburgering en de sociale cohesie in de wijk te verbeteren en mensen aan het werk te helpen of te laten participeren.

Leren en opgroeien

Het team Praktijkonderwijs van de Piter Jelles de Brege school heeft een extern werk- en ervaringsproject opgezet onder de werktitel 'MeetingPoint'. Dat is gebeurd in samenwerking met Woonbedrijf Leeuwarden (onderdeel van WoonFriesland), het Friesland College (leerwerktraject Schilderen), de gemeente en het Ondernemersinstituut. Doel is werkgelegenheid te creëren en de zelfredzaamheid van jongeren te bevorderen. Woonbedrijf heeft een MeetingPoint-pand beschikbaar gesteld

van waaruit leerlingen diverse activiteiten ondernemen. Voorbeelden hiervan zijn tuinonderhoud, fietsreparaties, schoonmaakwerkzaamheden en een boodschappen- en klussendienst. De school verwacht een continue en succesvolle uitstroom van leerlingen naar de arbeidsmarkt en vergroting van zelfredzaamheid. In het algemeen zorgt het project voor samenhang en betrokkenheid tussen school, leerlingen, bewoners en ondernemers.

'Ik heb een luisterend oor dankzij bezoeken van het frontlijnteam'

(Bewoner)

Schoon, heel en veilig

Bewoners, dak- en thuislozen, scholen, corporaties, gemeenteambtenaren en -bestuur en dertien andere partijen hebben voorjaar 2009 de hele wijk plus aanpalend groengebied onder handen genomen. Ze combineren zoveel mogelijk werkzaamheden, zoals het verwijderen van zwerfafval, graffiti en grof vuil. Bedoeling van deze actie, die gecombineerd wordt met een provinciale schoonmaakactie, is dat partijen elkaar beter leren kennen, waardering krijgen voor elkaars werk en samenwerken om een zo schoon mogelijk resultaat te bereiken. Ook wil het project structurele verbeteringen in de wijk aanbrengen en bewustwording bij veroorzakers realiseren: hoe ga ik met mijn afval om? Via een publiciteitscampagne worden de werkzaamheden zichtbaar gemaakt, zodat de Leeuwarder bevolking de activiteiten waardeert.

Maastricht

>>> 'Het centrale thema in onze aanpak is het verbinden van de wijk en haar bewoners. De ondertunnelling van de A2 is hiervoor cruciaal. Nu het definitieve plan van de A2 bekend is, kunnen we samen met de bewoners de nieuwe toekomst van de wijk vormgeven.'

In het stadsdeel Maastricht Noordoost zijn nieuwe kansen te ontdekken en mogelijkheden te benutten. Noordoost bestaat nu uit vier buurten. Op lange termijn worden dit twee wijken met goede, duurzame voorzieningen en een eigen identiteit. Centraal staan de ontwikkelkansen van de mensen die er wonen, werken en recreëren. De mensen moeten weer trots kunnen zeggen: 'Iech kom veuroet in Mestreech Noordoost en lech kom der veur oet dat iech in Mestreech Noordoost woen en leef'.

In 2020 moet de kwaliteit van leven in Noordoost zijn toegenomen en krijgen bewoners meer kansen zich te ontwikkelen. De toekomstige wijk Wyckerpoort/Wittevrouwenveld is dan een gevarieerde, levendige wijk met een stedelijk karakter. In delen van de wijk Limmel/Nazareth komen aan de rand aantrekkelijke groenvoorzieningen. Het zuidelijk deel verandert in een woonmilieu met een meer stedelijke uitstraling. In Noordoost is op diverse locaties volop ruimte voor woon-werk-locaties en nieuwe en gevestigde ondernemers.

Co-productie

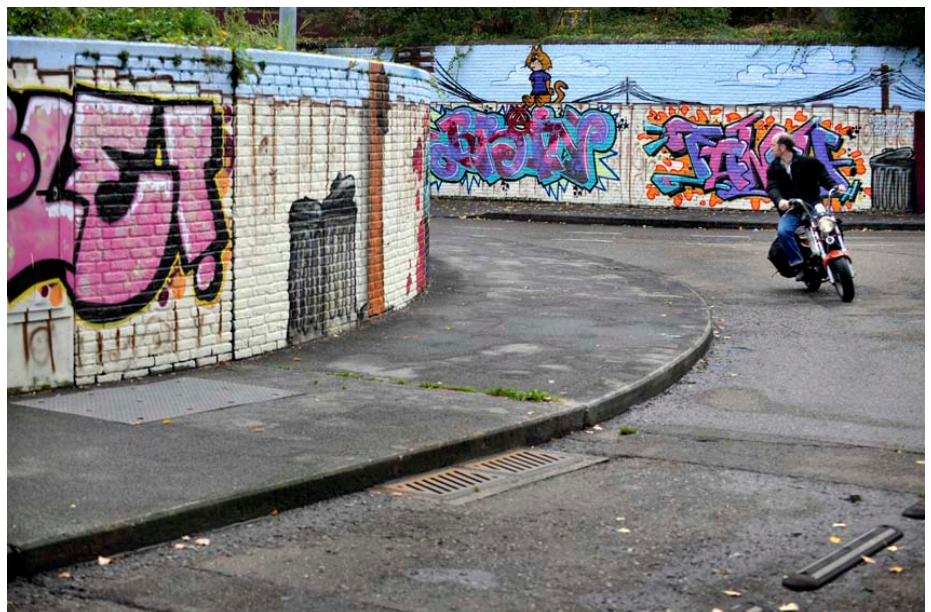
De gemeente Maasticht, de wijk Noordoost en de woningcorporaties Servatius en Woonpunt werken sinds 2007 samen aan een betere toekomst voor Noordoost. Daarbij combineren ze buurtervaring en vakkennis.

Organisatie

Voor Wittevrouwenveld/Wyckerpoort en Limmel/Nazareth zijn twee afzonderlijke klankbordgroepen opgericht. Deze bestaan uit sleutelpersonen uit de buurten (scholen, detailhandel, bedrijfsleven, kerk, kunst,

buurtcomités en huurderbelangenverenigingen) en (welzijns)organisaties als Trajekt. De klankbordgroepen adviseren ongeveer zes keer per jaar de kerngroepen over beide buurtontwikkelingsplannen.

De kerngroep bereidt voorstellen voor, voert besluiten uit en bewaakt de voortgang van plannen en projecten. Deze groep komt één keer per maand bijeen en bestaat uit mensen van Servatius, Woonpunt, de gemeente én vertegenwoordigers van de buurtplatforms. Er is één kerngroep voor Wittevrouwenveld/Wyckerpoort en één voor Limmel/Nazareth. Boven de kerngroepen staat een stuurgroep, die bepaalt welke voorstellen aan het stadsbestuur worden voorgelegd. De stuurgroep bestaat uit voor dit project eindverantwoordelijke personen van Servatius, Woonpunt en de gemeente en, afhankelijk van de agenda, soms ook Maasvallei.

Noordoost

Noordoost bestaat uit Limmel, Nazareth, Wyckerpoort en Wittevrouwenveld. Limmel en Nazareth liggen geïsoleerd en zijn van elkaar gescheiden door een spoorbaan, de Meerssenerweg en hoogspanningslijnen. Afzonderlijk zijn deze twee buurten te klein om op langere termijn te overleven. Zonder ingrijpen zouden de basisschool en de buurtwinkels binnen enkele jaren verdwijnen. Daarom komt er een nieuw centrum met onder meer een nieuwe Brede School en een buurtwinkelcentrum.

Tussen Wyckerpoort en Wittevrouwenveld loopt de A2 als grote barrière die zeer veel overlast veroorzaakt. Deze snelweg wordt de komende jaren ondertunneld. Voor het nieuwe centrum in Limmel/Nazareth zijn een ongelijkvloerse spoorkruising en het onder de grond brengen van hoogspanningslijnen noodzakelijk. Vanuit het Rijk is Henry Meijdam (voorzitter VROM-raad) gevraagd te adviseren over een goede inhoudelijke en financiële oplossing. Voor het ongelijkvloers maken van de spoorkruising is die gevonden. Hiermee is een investering gemoeid van twaalf miljoen euro. Maastricht investeert drie miljoen, de corporaties Servatius en Woonpunt samen drie miljoen en het Rijk zes miljoen (waarvan 3,2 miljoen euro wijkengeld VROM/WWI en 2,8 miljoen euro geld van Spoorse doorsnijdingen van het ministerie van Verkeer en Waterstaat). Aan de oplossing voor het onder de grond brengen van de hoogspanningslijnen (kosten: tien miljoen euro) wordt hard gewerkt. Met de ondertunneling van de A2 is een investering gemoeid van 680 miljoen euro. 540 miljoen euro wordt betaald door het ministerie van Verkeer en Waterstaat en 140 miljoen euro door de regio (provincie en gemeente). De leefbaarheid in Wittevrouwenveld/Wyckerpoort gaat er door deze maatregelen enorm op vooruit. Ook in dit deel van de wijk komt een nieuw centrum met onder meer een Brede School, winkels en een buurthuis. De wijkthema's in Noordoost zijn:

- Jeugd, onderwijs en opvoedingsondersteuning
- Werk en werkgelegenheid
- Veiligheid
- Integratie en participatie
- Gezondheid
- Wonen.

Wijkservicepunten

Noordoost heeft recent twee wijkservicepunten geopend. Eén in Limmel/Nazareth en één in Wyckerpoort/Wittevrouwenveld. Hier kunnen bewoners vijf dagen per week terecht bij bijvoorbeeld de wijkagent, woonconsulenten van Woonpunt en Servatius, de gemeente (wijkgebonden medewerker, consulent Werk

& Bemiddeling, budgetcoach), Trajekt (medewerker Buurtloket, maatschappelijk werk en opbouwwerk) en de Kredietbank Limburg (schuldhulpverlening).

A2-school

De ondertunneling van de A2 brengt veel werkgelegenheid met zich mee. Om werklo-

WIJKEN IN UITVOERING

WIJKSERVICEPUNTEN

- > 167 bewoners hebben contact gehad met Werk & Bemiddeling.
- > 63 bewoners zijn aan een baan geholpen.
- > 38 bewoners zijn aan een gesubsidieerde werkplek (groeibaan) geholpen.
- > 59 bewoners hebben financieel advies gekregen via de budgetcoach.

BEWONERSPARTICIPATIE

- > In samenwerking met basisscholen zijn acht ambassadeurs benoemd voor Noordoost, twee per buurt. Kinderen kiezen elk jaar een nieuwe ambassadeur. Zo ontstaat een Kinderraad die actief meedenkt over de toekomst van Maastricht Noordoost.
- > Tot dusverre hebben bewoners circa dertig initiatieven ondernomen, waarvan meer dan de helft is gerealiseerd.
- > Verschillende leuke plekken in de wijk (tunnels, blinde muren) zijn opgevrolijkt met kunst. Hieraan hebben bewoners, kinderen en kunstenaars samen gewerkt.
- > In de wijk zijn twee belangrijke broedplaatsen voor kunstenaars en bewoners: in Wittevrouwenveld en Nazareth.
- > Bewoners maken (onder deskundige begeleiding) iedere maand een wijkreportage die op de lokale televisie wordt uitgezonden.

VEILIGHEID

- > Er werken drie fulltime wijkagenten.
- > Elke buurt beschikt over een veiligheidsteam, dat uit een wijkagent, een opbouwwerker, gebiedsgebondenmedewerker (toezicht en handhaving) en een corporatiemedewerker bestaat.
- > Een Jeugdinterventieteam moet ervoor zorgen dat de jeugdcriminaliteit afneemt.
- > Buurtvrijwilligers worden opgeleid tot conflictbemiddelaar.
- > Straatmentoren gaan gesprekken met jonge en oude bewoners aan voor het maken en behouden van een leefbare buurt.
- > Er is een gedragscode afgesproken met jongeren en omwonenden in Wyckerpoort.

zen hiervan te laten profiteren wordt een A2-school opgericht. Deze biedt maatwerk en slaat een brug tussen werkvrage en -aanbod. Op de A2-school leren de werklozen het vak in de praktijk tijdens de bouw van de tunnel. Na deze opleiding krijgen ze een officieel diploma. De gemeente werkt daarvoor samen met het Limburgse Regionaal Opleidingscentrum Leeuwenborgh.

Bewonersparticipatie

Limmel/Nazareth, Wittevrouwenveld/Wyckerpoort, Servatius, Woonpunt en de gemeente werken vanaf 2007 op basis van gelijkwaardigheid samen aan een betere toekomst voor de wijk. De ervaringsdeskundigheid van de bewoners wordt gecombineerd met de vakdeskundigheid van de instanties. Er is in Noordoost veel ruimte voor eigen initiatief. Mensen kunnen zélf buurtactiviteiten organiseren met buurtplatforms, verenigingen en welzijnsorganisatie Trajekt. Inmiddels borrelt het in Noordoost van de bewonersinitiatieven, zoals speelplekken, voorzieningen voor jong en oud en verschillende sociale activiteiten. Ook op kunstgebied gebeuren er mooie dingen in de wijk. Zo is in

september het project Tunnelvision gestart. Er zijn, op verzoek van bewoners, twee tunnels opgeknapt met kunstenaars uit de wijk en bewoners (oud en jong). Begin 2009 is de pilot Klavertje Vier (door aanbellen actief op zoek naar talenten) gestart om nog meer bewonersinitiatieven te stimuleren. Een aantal bewoners heeft bijvoorbeeld aangegeven een passie te hebben voor koken. Als gevolg hiervan komt er een zogenoemde kookketel.

‘Als je elkaar kent, spreek je elkaar eerder aan als er iets niet goed gaat.’

(Veiligheidsmentor)

Veiligheid

Maastricht maakt met extra wijkagenten en het actieprogramma Veilige buurten Maastricht Noordoost veel werk van het bestrijden en voorkomen van overlast en criminaliteit. Vier organisaties (politie, gemeente, woningcorporaties en welzijnsorganisatie Trajekt) kijken in dit project met verschillende ogen

naar de buurt en de problemen en zoeken naar oplossingen. De bewoners worden hierbij actief betrokken. Bovendien worden instrumenten ingezet als Buurtbemiddeling, Mentoren op Straat, maatwerk Gedragscodes. Tot slot is er een stevige inzet van het Veiligheidshuis.

Naast de uitvoering van activiteiten, werkt Maastricht samen met bewoners en corporaties aan plannen voor Limmel/Nazareth en Wittevrouwenveld/Wyckerpoort. Deze wijkontwikkelingsplannen (WOP's) zijn een uitwerking van het wijkactieplan en worden in januari 2010 vastgesteld door de gemeenteraad.

‘Ik woon er al mijn hete leven en wil gewoon het beste voor de buurt.’

Bewoner

Nijmegen

>>> 'Ik citeer graag het volkslied van Hatert. Daarin komt de passie die de mensen voor hun wijk voelen mooi tot uiting: Hatert. Waar ik ook zal zwerven. Over land of over zee. Nimmer zal ik jou vergeten. In mijn hart neem ik jou mee.'

Wethouder Hans van Hooft
(onder meer verantwoordelijk voor het onderhoud en de leefbaarheid in de Nijmeegse wijken)

In Hatert voeren bewoners, corporaties en verschillende instellingen de komende tien jaar het wijkactieplan Onge-deeld Hatert uit. Tot eind 2011 wordt ongeveer zeventien miljoen euro extra in Hatert geïnvesteerd, vooral in projecten die werkloosheid bestrijden, mensen met meervoudige problemen helpen en de jeugd beter begeleiden. De corporaties Talis, Portaal en WoonGenoot financieren deze plannen voor een belangrijk deel. De corporaties en de gemeente hebben elkaar gevonden in de wens om met bewoners en andere instellingen van Hatert een wijk te maken waarin het duurzaam prettig wonen is.

Vorbereiding

De stap van planvorming naar uitvoering heeft in Nijmegen ruim anderhalf jaar geduurd. In die tijd is scherp onderhandeld tussen gemeente en corporaties over de kostenverdeling. Ook is een organisatiestructuur opgezet voor de uitvoering van de wijk-aanpak. De uitvoering van het wijkactieplan is in het eerste kwartaal van 2009 gestart. Los van het wijkactieplan zijn diverse, vooral fysieke, activiteiten uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is de nieuwbouw van 91 woningen in het project Stijl 6, die in april 2009 zijn opgeleverd. Daarmee wordt de fysieke wijkvernieuwing zichtbaar.

Goed geïnformeerd

Professionals en bewoners zijn optimaal geïnformeerd over elkaars doen en laten. Hiervoor zet Nijmegen een aantal communicatiemiddelen in, zoals de Wijkkrant Hatert die zes maal per jaar verschijnt, de maandelijkse digitale nieuwsbrief en een wijkwebsite die door de bewoners wordt geschreven en beheerd. De website, www.houvanhatert.nl, blijkt ook een goede informatiebron voor de gemeente en de woningcorporaties. Daarnaast zijn er brochures over verschillende thema's.

Allerdrie de buurten in Hatert hebben een bewonersgroep. Ze zijn samen met de instellingen vertegenwoordigd in het wijkplatform Hatert. Een wijkveiligheidsplatform en een adviesgroep Integratie Hatert houden zich specifiek bezig met veiligheid en integratie in de wijk.

Bewonersinitiatieven

Een werkgroep van vijftien wijkbewoners zorgt ervoor dat het geld voor de bewonersvouchers effectief en efficiënt wordt besteed. De werkgroep verspreidt een brochure en een aanvraagformulier bij alle adressen in de wijk. Ook helpt de werkgroep aanvragers bij het indienen van voorstellen, beoordeelt deze en staat samen met de gemeente garant voor de uitvoering en het besteden van het bewonersbudget. In het derde kwartaal van 2009 wordt een grote stroom van voorstellen verwacht.

Relatie met het Rijk

Het Rijk ziet er op toe dat de afspraken uit het charter worden uitgevoerd en stimuleert en faciliteert waar mogelijk. Het Rijk informeert de gemeente ook over de voortgang en resultaten van de landelijke experimenten. De gemeente participeert in het periodieke landelijke Aandachtswijkenoverleg waarin kennis wordt gedeeld.

Hatert

Nijmegen voert activiteiten uit langs zes sporen: Hatert Werkt, Hatert Thuis, Jong Hatert, Hatert Ontmoet, Veilig Hatert en Integratie. Elk spoor heeft een (gemeentelijke) 'spoor-trekker'. Deze werkt bij de voorbereiding van uitvoeringsvoorstellen nauw samen met medewerkers van corporaties en instellingen en met wijkbewoners en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de plannen.

Hatert Werkt

In de wijk wonen veel werkloze mensen die een uitkering krijgen. Dit aantal is bijna twee keer zo hoog als gemiddeld in Nijmegen. Ook wonen er in Hatert veel mensen met een laag inkomen. Om dit te veranderen is in juni 2009 het actiecentrum Hatert Werkt geopend. Het actiecentrum is bedoeld voor alle mensen uit Hatert die vragen hebben over werk en inkomen. Het richt zich vooral op mensen die geen baan hebben of die hun baan dreigen te verliezen. Zij kunnen er terecht met vragen over (ander) werk. Iedereen uit Hatert die bij het actiecentrum een uitkering aanvraagt, wordt geholpen om zo snel mogelijk weer

werk te vinden. Het actiecentrum richt zich ook op inburgering, schuldhulpverlening en armoedebestrijding. Het actiecentrum is gevestigd in een pand midden in de wijk en is daarmee gemakkelijk te bezoeken voor de wijkbewoners.

Bij het helpen van mensen aan werk is ondernemerschap een belangrijke factor. Sinds 2 juli 2009 staat de Ondernemersbus van de Kamer van Koophandel elke week in Hatert. Bewoners met plannen voor een eigen bedrijf, gevestigde ondernemers en andere geïnteresseerden kunnen voortaan in hun eigen wijk in de Ondernemersbus terecht met

WIJKEN IN UITVOERING

HATERT WERKT

- > Een pand in de wijk is verbouwd tot het actiecentrum Hatert Werkt en is geopend.
- > Alle instanties op het gebied van werkgelegenheid werken vanuit het actiecentrum en zijn dus in de wijk aanwezig.
- > De Ondernemersbus van de Kamer van Koophandel staat elke week een dag in Hatert.

HATERT THUIS

- > Alle instellingen op het terrein van zorg, opvang, veiligheid, huisvesting en opvoeding voegen zich naar de behandelstrategie die in het wijkteam per huishouden wordt vastgesteld.

HATERT JONG

- > Er heeft een multimediaal cultuurproject plaatsgevonden met als resultaat een videoclip The making of... waarin de jongeren zelf dichten, dansen, zingen en het over hun situatie in hun wijk hebben.
- > Een activiteitencommissie voor en door jongeren is opgericht.
- > Het project JOLO (JOngeren lossen het op) is gestart. Hierin worden jongeren getraind te bemiddelen in conflicten op straat waarbij jongeren zijn betrokken.
- > Scool is Cool gaat van start. Dit is een soort huiswerkbegeleiding.
- > Rond het Cruiff Court wordt een activiteitenclub opgezet.
- > Een projectleider voor het toekomstige Centrum voor Jeugd en Gezin krijgt zijn aanstelling.
- > Aanstelling van een combinatiefunctionaris op elke basisschool. Op één school combineert hij zijn gymnastiekactiviteiten met de lokale voetbalclub, op de andere school combineert hij zijn werkzaamheden met de atletiekvereniging.

HATERT VEILIG

- > Bewoners informeren professionals over onveilige plekken en situaties en beschikken over budget om dit aan te pakken.
- > De wijkagent heeft er een collega bij.

INTEGRATIE

- > De adviesgroep Integratie Hatert beschikt over budget om activiteiten te organiseren die bijdragen aan integratie.

‘Als je in jouw wijk iets wil realiseren, moet je zorgen voor goede contacten met gemeente, woningbouwverenigingen, politie, zorginstellingen, eerste lijnzorg, bewoners, enzovoort. We mogen stellen dat dit tot nu toe redelijk goed is gelukt. Het is op zich erg leuk werk en ik kan mijn werktijd zo indelen dat ik overdag de bewonersgroep kan vertegenwoordigen. Zo heb ik minister Van der Laan rondgeleid in vreselijk slecht weer. We hopen dat het volgend jaar in ieder geval droog is.’

(Voorzitter bewonersgroep Staatsliedenbuurt)

al hun vragen over ondernemerschap. Daarnaast is er een Economische Wijktafel opgericht, met als doel het ondernemersklimaat in de wijk te verbeteren. Ook wil de gemeente de relatieve achterstand ten opzichte van het stadsgemiddelde wegwerken. Medio 2009 zijn het actiecentrum en de Ondernemersbus gestart. Volgend jaar zijn concrete resultaten beschikbaar.

Hatert Thuis

Vanaf 1 juli 2009 is een wijkteam werkzaam in Hatert. Een functionaris biedt direct hulp aan huishoudens die kampen met problemen door overlast, gezondheid, een laag inkomen,

onveiligheid en problemen in de opvoeding. Of hij/zij coördineert de hulp en stelt hiervoor een plan op. Daarbij maakt deze hulpverlener gebruik van een zogenoemd opschalingsmodel: naarmate de problematiek complexer is, krijgt de hulpverlenende instantie meer bevoegdheden. De regie is in handen van een gemeentelijke Wijkteamregisseur. Hiermee wil Nijmegen alle huishoudens met meerdere problemen achter de voordeur in kaart brengen, hiervoor een aanpak opstellen en deze consequent uitvoeren, zodat de problemen daadwerkelijk worden opgelost of minstens hanteerbaar zijn voor betrokkenen.

Jong Hatert

Hatert treft de laatste voorbereidingen voor een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), dat eind 2009 open gaat. Dit centrum wil alle kinderen, ongeacht hun achtergrond, de kans geven zich goed te ontwikkelen en hun talenten tot bloei te laten komen. Ook wil het CJG ouders en opvoeders in staat stellen hun kinderen goed op te voeden. Dat betekent onder meer dat:

- gezinnen direct in de eigen wijk bij het CJG terecht kunnen met vragen en problemen;
- het CJG vragen en signalen snel en efficiënt oppakt en wijkbewoners soepel en achter de schermen doorleidt naar zorg of hulp;
- het CJG een samenhangend pakket van begeleiding en ondersteuning biedt dat aansluit op de behoeften van de wijkbewoners;
- alle partijen open en efficiënt in het CJG samenwerken en de zorg coördineren;
- het CJG beroepskrachten ondersteunt.

Het CJG gaat een compleet pakket aanbieden van effectieve en kwalitatief goede hulp, zorg en begeleiding, indien nodig toegesneden op specifieke doelgroepen. Ook helpt het CJG bij het organiseren van sociale steun, zoals hulp door lotgenoten, buddy's of het eigen netwerk van de cliënt.

Daarnaast organiseert Nijmegen diverse projecten voor de jeugd na schooltijd. Het doel daarvan is jongeren zinvolle activiteiten aan te reiken en te voorkomen dat ze doelloos op straat hangen met alle risico's van dien.

JOLO-jongeren

De eerste lichte enthousiaste jongeren in de leeftijd van twaalf tot en met twintig jaar zijn professioneel getraind als onafhankelijke en onpartijdige bemiddelaars. De JOLO-jongeren gaan vrijwillig bemiddelen bij ruzie en overlastsituaties tussen jongeren en ouderen en jongeren onderling in Hatert. JOLO staat dan ook voor JOngeren Lossen het Op. In Nijmegen krijgt JOLO een extra dimensie, omdat er niet alleen wordt gewerkt met een team in Hatert, maar het project ook een plek krijgt in het reguliere schoolprogramma van het Kandinsky College en Helicon Opleidingen VMBO-Groen. Het initiatief om JOLO naar Nijmegen te halen, is ontstaan uit het wijkactieplan Hatert. Het is één van de eerste grote projecten die vanuit het wijkactieplan van start zijn gegaan.

Minister Van der Laan roemt meideninloophuis

De Minister van Wonen, Wijken en Integratie, Van der Laan, bracht 23 maart 2009 een bezoek aan het meideninloophuis in Hatert. Volgens dagblad De Gelderlander was dit het hoogtepunt van het wijkbezoek. Volgens de krant zei hij tegen de jongerenwerkster: "Prima. Ik zou zeggen: hou deze aanpak een jaartje of tien vol!"

Hatert Ontmoet

Het midden in de wijk gelegen wijkcentrum staat letterlijk centraal. Nijmegen bestudeert momenteel wat een Brede School de wijk te bieden heeft. De conclusies van deze studie worden in november 2009 verwacht. Hoewel er veel voorbereidend werk is verricht voor andere cultuur- en sportprojecten, worden er op dit terrein ten opzichte van het reguliere wijk aanbod nog geen aanvullende activiteiten uitgevoerd.

Veilig Hatert

De wijkagent probeert samen met buurtvaders, ondernemingen en corporaties de buurt veilig te houden. De bewoners geven de professionals veel informatie over onveilige plekken en situaties. Een belangrijk project is het Siroccoproject: mannen en vrouwen met verschillende etnische achtergronden lopen op relevante tijdstippen in tweetallen (met

hesjes herkenbaar) rond en spreken mensen aan op ongepast gedrag. Dit project is in september 2009 van start gegaan.

'Bij Hatert Veilig draait het om wat de bewoners belangrijk vinden.'

(Wijkagent)

Rustige jaarwisseling

De wijk Hatert heeft gebroken met een jarenlange traditie van overlast tijdens de jaarwisseling. Bewoners, brandweer, politie en gemeentelijke instanties hebben na de ongeregelde handen ineengeslagen tijdens Nieuwjaar 2008 de handen ineengeslagen. De gezamenlijke aanpak is een groot succes. Mede dankzij de Marokkaanse vaders en jongeren beleefde Hatert een rustige jaarwisseling.

Integratie

Via de rijksregeling Ruimte voor Contact is een adviesgroep Integratie Hatert opgericht. Daarin werken wijkbewoners samen om gevraagd en ongevraagd instellingen en bewoners(organisaties) te adviseren over integratie.

De 'spoortrekker' van het spoor Integratie adviseert zijn collega-spoortrekkers op het gebied van integratie, zodat alle doelgroepen in de wijk worden bereikt en in staat worden gesteld te participeren in zaken die zij belangrijk vinden.

Belangrijk is het initiatief van de stichting Islam en Dialoog om medio september drie avonden iftarmaaltijden te houden, waarbij iedereen in de wijk wordt uitgenodigd. De financiering wordt geregeld via de voucherregeling.

Rotterdam

>>> ‘Jongeren mogen niet de dupe worden van de recessie. Voor jonge drop-outs hebben we het werkgelegenheidsproject Watch out. Ze beveiligen de buurt en volgen een praktijkopleiding. Zo kunnen ze mét vakkennis en ervaring als beveiligiger terecht op de arbeidsmarkt’

Een derde van de Rotterdammers leeft in een van de zeven aandachtswijken. Dit zijn West, Noord, Bergpolder, Overschie, Zuidelijke Tuinsteden, Oud Zuid (waaronder vooroorlogse wijken van Charlois en Feijenoord) en Vreewijk. Uitgangspunt in Rotterdam is dat alleen een integrale en lokale aanpak deze aandachtswijken kan transformeren tot wijken waar de bewoners willen blijven wonen. De wijkenaanpak gaat voor een belangrijk deel op in de Rotterdamse herstructurering en het Pact op Zuid.

De beschreven ontwikkelingen kunnen slechts voor een deel worden toegeschreven aan de wijkenaanpak. De resultaten zeggen iets over het totaal aan inspanningen op de terreinen wonen, werken, leren & opgroeien, integreren en veiligheid.

Actieprogramma's

Voor de eerste fase van de wijkenaanpak in Rotterdam, de actieprogramma's 2008 en 2009, zijn 568 projecten benoemd. Hiervan zijn 251 projecten opgestart.

De Rotterdamse actieprogramma's bestaan uit drie soorten projecten: quick wins, iconen en bewonersinitiatieven. De quick wins zijn projecten die snel konden worden ontwikkeld en ook snel konden starten. Iconen zijn projecten die als beeldbepalend voor een wijk worden gezien en waarmee bewoners zich kunnen identificeren. Voor bewonersinitiatieven is in 2008-2009 dankzij de rijksmiddelen een bedrag van 2,8 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2009-2010 is 4,32 miljoen euro beschikbaar.

Partners voor de gemeente en deelgemeenten zijn de woningcorporaties met bezit in de wijken. Dit zijn Woonstad Rotterdam, Vestia, Com.Wonen, Stadswonen, Stichting Ouderenhuisvesting Rotterdam, Woonbron en PWS.

Bewonersinitiatieven

In alle wijken hebben bewoners gehoor gegeven aan de oproep om zich bijzondere initiatieven voor hun buurt in te zetten. Een aantal voorbeelden: In Overschie hebben bewoners initiatieven genomen voor de inrichting van en activiteiten bij de kinderspeelhoek in het Prachthuis (ook een project van de wijkenaanpak). In Bergpolder werken bewoners actief mee aan de vergroening van het straatbeeld. In Noord hebben bewoners onder meer een buurtetcafé en een wijkkringloopwinkel geopend. Bewoners van Zuidwijk (Zuidelijke Tuinsteden) hebben een rotonde van kunst en groen voorzien. In Oud Zuid (Bloemhof) is een geluidsarme, semi-openbare, voetbalkooi geplaatst. In

Delfshaven bestaan plannen voor een skatepark.

Evalueren en bijsturen

Aandachtspunten vanuit Rotterdam voor de samenwerking met het Rijk zijn: nog onvoldoende integraliteit vanuit het Rijk, wegvallen financiële basis na 2010, uitbreiding van de wijkenaanpak zonder extra middelen en de onzekerheid rond de projectsteun.

Experimenten

Rotterdam doet mee aan twee experimenten: - Samenhang in de wijk: de casus is de pleinenaanpak op Zuid. Deelgemeente en gemeente werken samen om vier pleinen op Zuid levendig en aantrekkelijk te maken en aan te passen aan de wensen van omwonenden. Je kunt zo'n plein zien als de plek in de wijk waar alle problemen en oplossingen samenkomen. Er wordt daarom gewerkt aan

een samenhangende aanpak: een aanpak die zowel sociaal als fysiek is, een goede balans heeft tussen preventief en repressief, mét de (vaak niet via reguliere kanalen te bereiken) omwonenden. De succesfactoren uit de aanpak worden ook landelijk gedeeld. Ieder experiment heeft twee ambassadeurs. De Rotterdamse gemeentesecretaris Arjan van Gils is er één van.

- Gezonde Wijk: in de wijk Noord is een proef gestart die het verkleinen van sociaal-economische gezondheidsverschillen tot doel heeft. De Rotterdamse GGD trekt dit experiment. Als de pilot succesvol is, wordt deze uitgebreid naar andere delen van de stad.

Financiering

De financiering van de actieprogramma's 2008 en 2009 is mogelijk geworden dankzij de rijksmiddelen Wijkenaanpak, de middelen voor de bewonersinitiatieven en de sociale

WIJKEN IN UITVOERING

> In Rotterdam worden twee meetinstrumenten gebruikt:

1. De *Sociale Index* meet capaciteiten, leefomgeving, meedoen en sociale binding. Uit de *Sociale Index* 2009 blijkt dat Rotterdam het afgelopen jaar als geheel sociaal sterker is geworden. De stad heeft in één jaar tijd de kwalificatie Kwetsbaar (5,8) in een voldoende (6,0) weten om te zetten.
2. Met de *Veiligheidsindex* volgt Rotterdam de ontwikkeling van de sociale veiligheid op wijk-, deelgemeentelijk en stedelijk niveau. Alle Rotterdammers wijken krijgen een cijfer van 1 tot en met 10. Dit cijfer is een samenvoeging van gegevens van politie, de gemeentelijke diensten en de mening van in totaal dertien duizend Rotterdammers over de veiligheid in hun wijk. Voor heel Rotterdam is dat cijfer in de *Veiligheidsindex* 2009 een 7,2. Het cijfer is voor bijna alle wijken gelijkgebleven of gestegen. Het Oude Westen is nu nog de enige 'onveilige' wijk van Rotterdam.

> In de rapportages per wijk worden de scores uit beide indexen gegeven. De scores zijn:

<i>Veiligheidsindex:</i>	<i>Sociale Index:</i>
- onveilige wijk	- sociaal zeer zwak
- probleemwijk	- probleem
- bedreigde wijk	- kwetsbaar
- aandachtswijk	- sociaal voldoende
- (redelijk) veilige wijk	- sociaal sterk

(out-of-pocket) uitgaven van de corporaties. De gemeente heeft tien miljoen euro vrijgemaakt voor sociale projecten. Conform afspraken tussen gemeente, deelgemeenten en Rotterdamse corporaties zullen de corporaties voor een bedrag van 878 miljoen euro onrendabel investeren in de Rotterdamse aandachtswijken.

De genoemde actieprogramma's hebben vooral een sociaal-economisch karakter gekregen. De gezamenlijk geprogrammeerde fysieke investeringen worden via de bestaande afsprakenkaders voortgezet en worden, zo is de opzet, ondergebracht in de actieprogramma's 2010-2014.

Om de onrendabele investeringen te compenseren, is voor de Rotterdamse corporaties extra steun van het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting beschikbaar ter waarde van 21 miljoen euro per jaar. De feitelijke uitbetaling van deze jaarlijkse tegemoetkoming is nog niet op gang gekomen.

Organisatie

Omdat in Rotterdam de wijkenaanpak opgaat in het gebiedsgericht werken, is de organisatie van de wijkenaanpak van beperkte omvang. Kern is het bestuurlijk overleg tussen twee wethouders van de gemeente, bestuurders van

de deelgemeenten en de bestuurders van de corporaties. De programmaorganisatie beperkt zich zowel aan gemeentelijke kant als aan de kant van de corporaties tot één programmamanager en ondersteuning. De deelgemeenten, die in Rotterdam verantwoordelijk zijn voor de wijkgerichte afstemming en uitvoering, voeren het primaat bij de uitvoering van de aanpak.

Bergpolder

De aandachtswijk Bergpolder behoort tot de top 100 van de meest milieubelaste gebieden van Nederland. De bewoners ervaren veel overlast, zoals geluid, stank, stof, vuil, verkeer en verkeersveiligheid. Veel open groene plekken zijn er niet. Ook gaat het onderhoud van de huizen achteruit door het hoge percentage particuliere verhuur. Daarom spitst de wijkenaanpak zich toe op de thema's wonen en veiligheid/leefbaarheid.

In Bergpolder, onderdeel van deelgemeente Noord, wonen ongeveer achtduizend mensen uit diverse culturen, onder wie veel studenten. Zij zijn weinig betrokken bij de buurt en wonen vrij anoniem. Bergpolder valt uiteen in verschillende buurtjes met een eigen karakter. Grofweg kan de wijk in twee delen worden gedeeld: Bergpolder Noord en Bergpolder Zuid. Daar doorheen loopt de Schieweg, een belangrijke verkeersader. Het stadscentrum en het Centraal Station liggen op loopafstand. Bergpolder is aangewezen als beschermd stadsgezicht. De wijk heeft belangrijke architectonische monumenten binnen haar grenzen. Voorbeelden hiervan zijn de Bergpolderflat van architect Van Tijen en het Van Maanenbad, waar veel Rotterdammers hebben leren zwemmen.

Leefbaarheid

Langs de Azo wordt de komende periode een geluidsscherm aangebracht. Rijkswaterstaat onderzoekt op dit moment de mate van geluidsbelasting. Hierdoor wordt het voor dit project duidelijk hoe maatregelen eruit komen te zien. Deelgemeente Noord vraagt bij diverse partijen aandacht om de maatregelen niet alleen te laten aansluiten op de geluidsproblematiek, maar ook op die van het milieu en de buitenruimte. Eens in de zes tot acht weken nemen de deelgemeente Noord, de politie, het opbouwwerk en woningcorporatie Vestia deel aan een zogenoemde Schouw+. Tijdens een rondje door de wijk praten ze over de stand van de wijk en wisselen ze informatie uit.

Wonen

De deelgemeente stimuleert particuliere huiseigenaren en kleine verhuurders om Verenigingen van Eigenaren (VvE's) te activeren en onderhoud van woningen op te

pakken. Er zijn ook verschillende bewonersinitiatieven gestart met als thema Verenigingen van Eigenaren en Onderhoud. Er wordt gewerkt aan het vergroten van het aantal grotere woningen in de wijk, zodat mensen die wooncarrière willen maken niet wegtrekken. Daarnaast krijgt het voorzieningenaanbod een impuls: onder meer crèches, Brede School-voorzieningen en een ruimte voor multifunctioneel gebruik. Ook is er aandacht voor de buitenruimte. De kwaliteit uit naburige wijken moeten worden doorgezet in het gebied zelf. Plannen voor de inrichting van de buitenruimte van het Van Maanenbad, een icoonproject van Bergpolder, zijn klaar. Voor de zomer van 2010 wordt een spel- en beweegplek in gebruikgenomen. Vanaf 2010 start de transformatie van de oude Hofpleinlijn, dat eveneens beeldbepalend moet worden voor de wijk. Deze oude spoorlijn langs de rand van Bergpolder wordt omgevormd tot een bruisend recreatie- en ondernemersgebied. Op de planning staan een kinderspeelplaats, een park, natuur, een ijsbaan en een schoolplein. Inmiddels is er een kunstproject aan de spoorpunt uitgevoerd. Ook zijn muurkranten en bogennummers geplaatst.

Werk en ondernemen

Mede op basis van bewonerswensen nemen woningcorporatie Vestia en deelgemeente Noord het initiatief om de voorzieningen voor

WIJKEN IN UITVOERING

> Al meer dan vijftig VvE's zijn geactiveerd. Het merendeel hiervan heeft een meerjarenonderhoudsraming laten opstellen.

‘Kansontwikkeling van de jeugd staat centraal. Met ouders, welzijnsorganisaties, zorginstellingen, corporaties en scholen hebben we een pedagogische visie ontwikkeld. Dat betekent dat iedereen dezelfde grenzen hanteert en zich inzet om de kansen te vergroten. Zo bepalen corporaties, scholen en ouders samen de inrichting van speelplaatsen en de regels die ze daar hanteren. Bijvoorbeeld dat er ‘s avonds na tien uur geen gedoe meer is.’

(Procesmanager)

studenten in de wijk te versterken. Dat doen ze onder meer met het stimuleren van (maatschappelijk) ondernemerschap. Ondernemers worden ondersteund bij het benutten van kansen in Bergpolder. Vestia investeert extra in het ondersteunen van startende ondernemers die zich willen vestigen in de bogen onder de oude spoorlijn.

Bewonersparticipatie

Van eind januari tot eind februari 2009 was de fototentoonstelling Bergpolder krachtwijk winkeliers anno 2009 te zien. In Bergpolder zijn er nog veel kleine winkels. Om die winkels en winkeliers eens in de schijnwerpers te zetten, fotografeerde een bewoner er twintig. Tijdens een Rondje winkelen in de wijk waren alle foto's te bekijken. Een bewoner organiseerde een filmfestival voor de buurt, waar hij een zelfgemaakte film vertoonde. Deze film laat zien hoe divers Bergpolder is. Er zijn bewonersinitiatieven

ontplooid om Bergpolder groener te maken. Voorbeelden zijn groendaken, klimop tegen lelijke gevels, hanging baskets en plantenbakken. In het kader van Geveltuinendag zijn in april 2009 in Bergpolder en het Liskwartier ruim honderd geveltuinen opgefleurd en zo'n veertig nieuwe geveltuinen aangelegd.

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor Bergpolder zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Bergpolder	veilig	veilig	sociaal voldoende	kwetsbaar

Noord

De aandachtswijk Noord bestaat uit vijf wijken. Nieuw Crooswijk, Oud Crooswijk en Rubroek liggen in deelgemeente Kralingen-Crooswijk en het Oude Noorden en de Provenierswijk in deelgemeente Noord. In alle vijf wijken spelen de aanpak van de woningvoorraad, wooncarrière en buitenruimte een belangrijke rol. Daarbij ligt de nadruk sterk op het bevorderen van buurtbinding en integratie.

De iconen in deze aandachtswijk pakken verschillende thema's tegelijk aan. Eén zo'n icoon is het markante gebouw Het Klooster in het Oude Noorden. Het heeft de potentie om uit te groeien tot een (cultureel) ontmoetingscentrum voor de hele wijk en zou ook ruimte kunnen bieden aan ondernemers. De fysieke verbetering en de programmering zijn in het actieprogramma als zogeheten quick win aangemerkt. Voor de fysieke aanpak is de opdracht aan de architect verstrekt. Voor de programmering zijn thema's bepaald.

Wonen

Wonen is een belangrijk speerpunt in Noord. Hiervoor zijn vele projecten opgestart. Om de kwaliteit van de buitenruimte te verbeteren, woonruimte te creëren én bezoekers te trekken, wordt het gebied rondom rivier De Rotte grondig aangepakt. Op de planning staan het ontwikkelen van een promenadeachtige kade met een wandelroute langs De Rotte, de aanleg van een wandel-/fietsbrug, mogelijke vestiging van horeca en vernieuwing van de woningvoorraad.

Een volwaardige buitenruimte waar kinderen zich veilig en sportief kunnen bewegen is een must in Rotterdam, waar één op de vier kinderen aan obesitas leidt. De gemeente heeft een aantal wijken aangewezen als

kindvriendelijke wijk. In het Oude Noorden is dat de Erasmusbuurt. In samenwerking met de scholen worden de buitenruimten hier omgevormd tot kinderspeelplek.

Werk en ondernemen

Gezien de zwakke score van vooral Crooswijk op het gebied van inkomen en werk, ligt de nadruk in Kralingen-Crooswijk primair op activeringsprogramma's en projecten die leiden tot participatie op de arbeidsmarkt. Om dit te realiseren, wordt onderzocht of er in Crooswijk een Buurtactiveringscentrum

(B.A.C.) kan komen. Het zou een belangrijk icoon voor de wijk moeten worden, waar verschillende organisaties op het gebied van werk, opleiding, inburgering, taalcursussen en (jongeren)activering hun aanbod bundelen. Crooswijk kent veel allochtone ondernemers met een eenzijdig winkelaanbod. Er zijn bijvoorbeeld veel beluizen en groentezaken. Om de winkelstraten ook voor consumenten én ondernemers van buiten de wijk aantrekkelijker te maken, wordt geprobeerd het winkelaanbod te verbreden. Beginnende ondernemers krijgen starterskortingen op de

WIJKEN IN UITVOERING

- > In Crooswijk worden de functies van de sporthal en de sportvelden uitgebreid. Straks kunnen er meer bewoners meer sporten beoefenen. Dit houdt actieve bewoners in de wijk en trekt nieuwe mensen aan.
- > Wijkambassadeurs (vrijwilligers) verspreiden het nieuws van de deelgemeenten en de politie in de wijk.
- > In Noord wordt speeltuin De Hoeve als icoon uitgebreid en geprofessionaliseerd.
- > Momenteel wordt onderhandeld over de aankoop van grond, waardoor er meer buitenruimte voor kinderen komt.
- > IBuurtgebouw De Propellor (ook een icoon) wordt omgevormd tot een wijkvoorziening, die openstaat voor de buurt en voor initiatieven van bewoners en instellingen. Om dat te bereiken, worden openingstijden en programmering uitgebreid naar de avond.

‘Onze wijkkringloop neemt de sociale functie over van winkels die door de stadsvernieuwing zijn verdwenen. Voor een symbolisch bedrag kunnen wijkbewoners overvloedige spullen van buurtgenoten kopen. Dit trekt niet alleen burens met een smalle beurs aan. Via de wijkkringloop, waar iedereen welkom is voor een praatje met thee of koffie, ontmoeten wij mensen die wij voorheen niet bereikten. Op een ongezochte manier leren wij elkaar kennen en lukt het steeds beter bewoners met zeer diverse achtergrond te betrekken bij straat- en/of wijkactiviteiten.’

(Bestuurslid bewonersvereniging)

huur van hun bedrijfspand. Ook hoeven nieuwe ondernemers niet meteen voor vijf jaar te tekenen.

Bewonersinitiatieven

Energieke bewoners hebben samen met hun buurtgenoten van een binnentuin een moes- en kruidentuin gemaakt. Bovendien hebben ze een leegstaande slagerij opgeknapt tot buurtteecafé en podium voor heel Crooswijk. Door gebruik te maken van de onderlinge diversiteit, willen zij de sociale cohesie vergroten en de integratie in de wijk bevorderen.

In de Provenierswijk is met geld voor bewonersinitiatieven een Wijkkringloopwinkel geopend. Hier worden tweedehands huishoudelijke artikelen en kleine meubelen verkocht. De opbrengst gaat naar goede doelen in de buurt. De winkel wordt gedreven door vrijwilligers en de spullen worden grotendeels gratis aangeleverd. Omdat er maar weinig winkels in de buurt zijn, is het een mooie laagdrempelige plek om als ontmoetingspunt te fungeren.

In Crooswijk stond vroeger de Jaminfabriek. Van de fabriek zelf is door de grootschalige stadsvernieuwing van de jaren zeventig en tachtig niets bewaard gebleven. Maar Jamin heeft wel veel voor de Crooswijkers betekend. Een bewoner met affiniteit voor dit onderwerp (zelf historicus en freelance journalist) heeft het plan opgevat om de oude Jamin-fabriek in

de wijk opnieuw onder de aandacht te brengen. Diverse projecten (een monument, een reünie van oud-Jaminmedewerkers, een boekje met wandelroutes, bijeenkomsten op basisscholen, et cetera) dragen bij aan de identiteit van en verbondenheid met de wijk.

Ontwerpteams Rijksbouwmeester

Het Atelier Rijksbouwmeester steunt de wijknaam door ontwerpteams in te zetten die lokale partijen adviseren bij ruimtelijke ingrepen in de wijk. Vanaf de zomer 2009 adviseren jonge architecten in Crooswijk onder leiding van een ‘master’ en in samenwerking met de deelgemeente en woningcorporatie PWS over drie onderwerpen:

1. De wijk terug aan De Rotte.
De architecten buigen zich over de vraag: Hoe kan de potentie van het deel van de rivier de Rotte tussen Crooswijk en Oude Noorden worden versterkt?
2. De slop uit sloopgaten.
De architecten bedenken tijdelijke fysieke oplossingen die de leefbaarheid van de wijk (sterk) verhogen tijdens een periode van leegstand en sloop bij stedelijke vernieuwing.
3. Een nieuwe blik op blik.
De architecten dragen ideeën aan om minder auto's op de weg te krijgen en zo de leefbaarheid te verhogen, daarbij rekeninghoudend met de financiële haalbaarheid van alternatieven.

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor Noord zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Oude Noorden	bedreigd	bedreigd	kwetsbaar	kwetsbaar
Provenierswijk	veilig	veilig	sociaal voldoende	sociaal voldoende
Nieuw Crooswijk	bedreigd	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar
Oud Crooswijk	bedreigd	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar
Rubroek	bedreigd	aandacht	sociaal voldoende	kwetsbaar

Oud Zuid

De wijkenaanpak voor Oud Zuid is geïntegreerd in de aanpak Pact op Zuid. Met deze aanpak worden twee belangrijke effecten nagestreefd: het tegengaan van een selectieve migratie van midden- en hogere inkomens en de bewonerstevredenheid van huidige én nieuwe bewoners sterk verbeteren.

Oud Zuid omvat vier wijken die in de deelgemeente Feijenoord liggen: Afrikaanderwijk, Bloemhof, Hillesluis en Katendrecht. Hier is veel winst te behalen. Er is een hoge bebouwingsdichtheid met weinig groen en veel vooroorlogse (huur)woningen. De bewoners hebben lage inkomens, kampen veelal met grote taalachterstanden en/of werkloosheid. De wijken zelf tellen weinig arbeidsplaatsen. Verder is hier sprake van tegenvallende schoolprestaties, een slechte leefsituatie voor de jeugd en veel ervaren overlast van drugs en groepen jongeren. Ook de wijken Oud Charlois, Carnisse en Tarwewijk in deelgemeente Charlois maken deel uit van Oud Zuid. Charlois kampt met een imagoprobleem. Daardoor is het moeilijk om mensen van buiten dit gebied een positieve keuze voor deze wijken te laten maken. Het hele gebied kent een relatief jonge bevolking. De wijkenaanpak, het gebiedsgericht werken en het behalen van aansprekende resultaten, hebben een aanzienlijke impuls gegeven aan de ontwikkelingen.

Leren en opgroeien

Het icoon Putseknoop is een project waarbij in de wijk Bloemhof een multifunctionele accommodatie en kindercampus komen. Hier worden voor-, tussen- en naschoolse activiteiten aangeboden. De ontwikkelingen hiervoor zijn in volle gang.

Ook in de Tarwewijk is een Kindercampus gestart. Hier werken scholen voor primair onderwijs, welzijnswerk en sport en recreatie samen om kinderen tussen 7.00 en 19.00 uur een leerzaam, leuk en aantrekkelijk programma te bieden. Een programma waarin school en naschoolse activiteiten naadloos aansluiten en waar kinderen hun ontwikkelingskansen kunnen verbeteren. Beide zijn gericht op de voorzieningen en mogelijkheden in de buurt.

Wonen

In alle wijken van Oud Zuid wordt flink geïnvesteerd in het aantrekkelijker maken van de openbare ruimte. Om de buurten in de periode van herstructurering leefbaar te houden, worden sloopplekken tijdelijk ingericht als tuin of speeltuin. Dit verbetert het aanzien van de wijken aanzienlijk.

In Katendrecht is na jarenlange voorbereiding een collectief klushuizenproject De Driehoek van start gegaan. Hiervoor is intensief samengewerkt tussen de woningcorporatie Woonstad Rotterdam en de gemeente. Het is een van de projecten die een nieuwe doelgroep naar dit deel van aandachtswijk Oud Zuid moet trekken.

‘In samenwerking met de centrale stad en de deelgemeente hebben we een Buurtmanager aangesteld. Hij vraagt bewoners wat zij in de wijk willen realiseren en ondersteunt hen daarbij. We bedenken dus geen activiteiten voor mensen, dat doen ze zelf. Deze aanpak brengt de trots terug in de wijk. Het leidt tot veel initiatieven, zoals een groep voormalige hangjongeren die fietsen opknapt in een ruimte die wij beschikbaar stellen, kinderen die exposeren in de grote musea en ouders die voorlezen op school.’

(Directeur woningcorporatie)

Een icoon in Oud Charlois is de aanpak van het schoolgebouw aan de Talingstraat door Stichting B.a.d. Het is een mooi voorbeeld van hoe een culturele functie van een pand behouden kan blijven en gecombineerd wordt met de realisatie van woon- en atelierruimte. De kunstenaars van Stichting B.a.d dragen bij aan de wijk door samen met bewoners creatieve oplossingen te bedenken voor wijkproblemen. Ze ontplooiën mooie projecten om de buitenruimte te verbeteren. Zij hebben bijvoorbeeld hun voorgevel, waar scholieren hun hangplek van hadden gemaakt en overlast veroorzaakten, enkele meters verderop in de straat nagebouwd. De scholieren gebruiken sindsdien de nieuw gebouwde hangplek en komen nu samen op

een plek waar de bewoners minder overlast ervaren. Om de kunstenaars te ondersteunen, heeft Vestia Rotterdam Feijenoord het pand aangekocht waarin ze zijn gevestigd. Hierdoor wordt de kunstenaars de zorg van het fysieke onderhoud uit handen genomen en blijft er meer capaciteit over voor projecten voor de wijkontwikkeling.

Integratie en participatie

Voor Katendrecht is het Proeftheater een icoon. Het levert door een hoge culturele kwaliteit van programma's een belangrijke bijdrage aan de aantrekkelijkheid van de wijk, maar ook aan de integratie en participatie. De activiteiten hebben in Katendrecht al vruchten afgeworpen. Na veel negatieve berichtgeving leren mensen van binnen en buiten de wijk Katendrecht op een positieve manier kennen.

WIJKEN IN UITVOERING

WONEN

- > In Charlois zijn veel panden en achttertuinten opgeknapt. Waar nodig zijn veiligheidsvoorzieningen getroffen. Bewoners zijn intensief bij de aanpak betrokken.
- > Het collectieve klushuizenproject De Driehoek op Katendrecht is van start gegaan.

INTEGRATIE EN PARTICIPATIE

- > Het theater Walhalla zette Katendrecht met de theaterprogrammering (vanaf september 2008) en de organisatie van drie festivals goed op de kaart.
- > De ondernemers op het Deliplein profiteren van de aanwezigheid van het theater, door meer bezoekers voor en na de voorstellingen.

VEILIG

- > In Oud Zuid/Feijenoord krijgen jongeren van 18 tot 24 in het kader van het project Watch-Out een opleiding in de beveiligingsbranche. Daarna worden ze ingezet als toezichthouder.

Veilig

Er is een integrale aanpak op het gebied van veiligheid, waarbij veel aandacht is voor overlast door jongeren. Daarin wordt nadrukkelijk de link gelegd tussen veiligheid en leerprojecten voor jongeren.

Werk en ondernemen

Het icoon Afrikaanderpark moet het Afrikaanderplein (economisch) aantrekkelijker maken en verlevendigen voor de mensen uit de wijk zelf en daarbuiten. Vanaf 2008 zijn vanuit het samenwerkingsverband met de deelgemeente, Vestia en Pact op Zuid twee pleinregisseurs aangesteld. Het is hun hoofdtaak om door een intensieve samenwerking met de bewoners, ondernemers en overige instanties het Afrikaanderplein op de kaart te zetten. Deze aanpak werpt zijn vruchten af. Er wordt gesproken met buurtmoeders via scholen en met ondernemers uit de wijk. Het kantoor van de pleinregisseurs is een laagdrempelig brandpunt voor ontmoeting geworden. Ook is geëxperimenteerd met nieuwe activiteiten (Sprookjesplein, Boekenbeurs). Gezamenlijk is besloten hiermee in 2009 door te gaan.

Een ander icoon is de Creative Factory aan de Dordtselaan, waar het creatief ondernemerschap wordt gestimuleerd.

In Charlois is tijdens een groot wijkfeest een schaatsbaan geopend. Duizenden bewoners en bezoekers van de wijk hebben ervan gebruikgemaakt. Het blijvende resultaat is dat er opnieuw een zeer actieve groep bewoners is rond het Amelandseplein.

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor Oud Zuid zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Afrikaanderwijk	bedreigd	bedreigd	probleem	probleem
Bloemhof	bedreigd	bedreigd	probleem	probleem
Carnisse / Zuidplein*	aandacht / bedreigd	bedreigd / probleem	kwetsbaar / sociaal voldoende	probleem / sociaal voldoende
Hillesluis	probleem	probleem	kwetsbaar	probleem
Katendrecht	veilig	veilig	kwetsbaar	kwetsbaar
Oud Charlois	bedreigd	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar
Tarwewijk	probleem	probleem	probleem	probleem

* Het betreft twee wijken met een verschillende score

Overschie

De aandachtswijk Overschie staat vooral bekend om de slechte luchtkwaliteit rond de rijkswegen A13 en A20 en kenmerkt zich door een eenzijdige woningvoorraad in het lage segment. Opmerkelijke bewonersinitiatieven vergroten de aantrekkingskracht van de wijk en trekken bezoekers. Overschie legt in haar aanpak de focus op het versterken van het bestaande en het realiseren van quick wins. Bijna alle in het actieprogramma genoemde projecten zijn intussen gerealiseerd.

Leren en opgroeien

Om de jeugd in Overschie tot sporten aan te zetten, krijgen jongeren een openbare aanmoediging van Mario Been en Hugo Borst. Beide sporticonen zijn ambassadeurs van het project OverschieSportGratis.nl. Ze zijn te zien op billboards waarop jongeren worden opgeroepen hun talent te ontwikkelen. Sporten is voor elk kind gratis in Overschie. Zo'n twaalf jongeren vormen, met steun van het jongerenmentorataat, het Jongerenpanel Overschie. Jongeren krijgen en nemen de ruimte om met hele goede ideeën hun wijk en hun leven te verbeteren.

Integratie en participatie

Veel van de quick wins uit het actieprogramma van Overschie bevinden zich in de nabijheid van de Abtsweg. Dit centrale lint door Kleinpolder-oost is een icoon. Zo heeft de deelgemeente het schoolplein van de Zonnekorf opgeknapt en toegankelijk gemaakt voor de buurt. Aan de Abtsweg is in februari 2009 het Prachthuis opengegaan, dé ontmoetingsplek in Kleinpolder. Hier kunnen bewoners koffie drinken met de bewonersorganisatie, hulp krijgen bij het invullen van formulieren of informatie krijgen over cursussen en stages. Het Prachthuis is tot stand gekomen in samenwerking met corporatie Woonstad.

Wonen

In Overschie is de vraag naar eengezinswoningen met tuin groot. Door de problemen met de luchtkwaliteit zijn deze in de afgelopen jaren niet gebouwd. Wel is Woonstad samen met de deelgemeente begonnen met het aanbrengen van luchtfilters in woningen. Er staan zeventig woningen op de lijst om uiterlijk deze herfst een filter te krijgen.

'Het doel is om in het Prachthuis een huiselijke en daarmee laagdrempelige sfeer te creëren. Een plek waar iedereen zich thuis voelt en daardoor ook eerder durft binnen te stappen voor hulp en of vragen.'

(Gastvrouw / vrijwilliger Het prachthuis)

Andere quick wins in Overschie zijn de inzet van buurtconciërges en een kunstproject, waarbij Overschiese kunstenaars de wijkbewoners betrekken bij de transformatie van de wijk.

Bewonersinitiatieven

Het driedaags muziek- en cultuurfestival Paradie Overschie is een icoon, dat de verschillende bevolkingsgroepen in de deelgemeenten op een ontspannen, spontane

WIJKEN IN UITVOERING

BEWONERSINITIATIEVEN

- > In 2008 trok Paradie Overschie dertigduizend bezoekers. In 2009 waren dat zo'n veertigduizend.
- > Verschillende doelgroepen ontmoeten elkaar op spontane wijze.
- > Overschie komt op positieve wijze in het nieuws.
- > Het speelpark Levenslust is in juni 2009 opengegaan.
- > Na één jaar hebben 354 kinderen een verzoek voor gratis contributie bij de vereniging van hun keuze ingediend. Hiervan waren 149 inschrijvingen nieuw.

‘Onze school heeft twee locaties: aan de ene kant van de snelweg staat een zwarte school, aan de andere kant een witte school. We organiseren veel activiteiten, zodat ouders en kinderen van beide locaties elkaar vaker ontmoeten. Dat is mooi, maar niet genoeg: we willen met de deelgemeente één nieuw schoolgebouw realiseren.’

(Directeur basisschool)

manier bij elkaar brengt en bewoners actief betreft. Bewoners zijn samen met verenigingen en andere organisaties een jaar lang bezig om een volwaardig programma neer te zetten. Het Sideling Park wordt evenementbestendig gemaakt. Hierdoor kan Paradie Overschie in dit park, het hart van de wijk, blijven plaatsvinden.

Een bijzonder bewonersinitiatief is de inrichting van Speelpark Levenslust. De speeltuinvereniging, de lokale voetbalclub en individuele bewoners hebben samen een ambitieus voorstel opgesteld voor herinrich-

ting van de speeltuin en de aanleg van een sportveld. Op het nieuwe sportveld worden ook activiteiten door OverschieSportGratis.nl georganiseerd. Het gratis-sportproject is een groot succes. Inmiddels kunnen alle schoolgaande jongeren tot 18 jaar en ouderen vanaf 55 jaar gratis sporten.

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor Overschie zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Overschie	veilig	veilig	kwetsbaar	kwetsbaar

Vreewijk

Vreewijk is een bijzondere wijk in Rotterdam Zuid. Grote delen van de wijk zijn in het begin van de twintigste eeuw opgezet als tuindorp. In vergelijking met de rest van de deelgemeente Feijenoord, waar Vreewijk in ligt, heeft de wijk een vrij homogene gemeenschap. Deze kenmerkt zich door een relatief hoog percentage autochtone bewoners en een sterke binding met de wijk. Er wonen ongeveer 13.500 mensen, onder wie relatief weinig twintigers en dertigers en weinig jonge kinderen. Er zijn kleinschalige voorzieningen die verspreid zijn over de wijk. Vreewijk is echter groter dan het Tuindorp. De twee andere buurten hebben een ander karakter: meer stads en deels ook bedrijventerrein.

Vreewijk staat voor grote veranderingen in de nabije en de verre toekomst en zet in op vier thema's:

- wijkkracht, met als doel het behouden van sociale cohesie en het versterken van de leefbaarheid;
- servicewijk, met als doel de wijk geschikter te maken voor ouderen, zodat zij zo lang mogelijk in de wijk kunnen blijven wonen;
- opgroeiwijk, met als doel de wijk aantrekkelijker te maken voor gezinnen en kleinschalige voorzieningen te behouden;
- woningvoorraad, met als doel de kwaliteit van de woningvoorraad op peil te houden en meer differentiatie in de woningvoorraad te realiseren, met respect voor het Beschermd Stadsgezicht.

Het actieprogramma voor Vreewijk is pas begin 2009 vastgesteld. Veel van de projecten zijn pas net uit de voorbereidende fase en hebben nog geen zichtbare effecten.

Wonen

Er staan in Vreewijk ruim 7.000 woningen, waarvan 80% corporatiehuurwoningen. Het woningbestand bestaat voor tweederde uit eengezinswoningen. Bijna driekwart van het woningbestand is vooroorlogs. Er zijn relatief veel vierkamerwoningen en relatief weinig woningen met vijf kamers of meer. In Vreewijk is weinig differentiatie naar woningtype en eigendomsvorm. Hierdoor zijn er weinig mogelijkheden voor het maken van een wooncarrière. De staat van de woningen is van

wisselende kwaliteit en sluit niet goed aan bij de woonwensen van bepaalde groepen gebruikers. Veel ouderen hebben bijvoorbeeld behoefte aan gelijkvloerse woningen. Uit TNO-onderzoek blijkt dat grondige ingrepen nodig zijn om deze woningen in de toekomst bewoonbaar te houden. Binnen de wijk bestaat weerstand tegen de sloop van een deel van het woningbestand om de wijk te vernieuwen. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de wens om de cultuurhistorische waarden van de woningen en de buitenruimte te behouden. De woningmarkt in de wijk is

WIJKEN IN UITVOERING

WONEN

- > In de Landbouwbuurt zijn de plannen voor nieuwbouw gereed. Begin 2010 is de start bouw.
- > Eén van de voorziene ontwikkelingen is de aanpak van De Mare, singelplan Langegeer. Het gaat hier om grootschalige fysieke ingrepen die het woonklimaat in Vreewijk duurzaam moeten verbeteren.
- > Er is begonnen met het opstellen van een ontwikkelingsplan voor tuindorp Vreewijk.
- > Begin juni 2009 is gestart met de uitvoering van de sport- en speelplek De Mare, met door kinderen zelf gekozen speelelementen. Oplevering: eind 2009.
- > Er is gestart met de sloop op de bouwlocatie van 't Slag; een multifunctioneel gezondheids- en welzijnscentrum.

'Dit prachtige tuindorp op Zuid is de plek waar een project als dit grote kans van slagen heeft omdat er veel saamhorigheid en betrokkenheid is in de buurt'

(Medewerker Stichting Lezen en Schrijven)

moelijk toegankelijk. Er zijn gemiddeld veel gegadigden voor een vrijkomende eengezinswoning. De druk op de openbare ruimte is groot, doordat verschillende functies er met elkaar concurreren (vooral spelen en parkeren). Vreewijk heeft de ambitie een kindvriendelijke wijk te worden.

Er zijn drie doelstellingen:

- mogelijk maken van een wooncarrière door aanpassen woningbestand;
- verbeteren kwaliteit van de woningen;
- aanpak openbare ruimte.

Werken en ondernemerschap

Er zijn in Vreewijk relatief weinig huishoudens met een inkomen boven de 39.900 euro. Door een gebrek aan startkwalificaties is er veel werkloosheid en telt de wijk veel uitkeringsgerechtigden. Van het aantal niet-werkende werkzoekenden bij het CWI heeft een relatief klein deel een opleiding op hbo-niveau of hoger. Er zijn in Vreewijk 5.900 arbeidsplaatsen, waarvan een groot deel in de niet-commerciële dienstverlening. Er is een groot concurrerend en grootschalig aanbod van winkels in de omgeving van Vreewijk. De wijk heeft de ambitie winkels en kleinschalige voorzieningen zo veel mogelijk te behouden. Grote voorzieningen, zoals het Zuiderziekenhuis en de Daniel den Hoed Kliniek verlaten de wijk. Het terugbouwen van bedrijfjes, winkels, woningen en voorzieningen biedt nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. Hiervoor zijn plannen in ontwikkeling.

Leren en opgroeien

Het Tuindorp is ontworpen als opgroeiwijk. Die basiskwaliteit is er nog steeds. Er staan in de wijk zeven basisscholen, waarvan vier een Brede School zijn. Ook zijn er ruim driehonderd kinderopvangplaatsen, waarvan een derde buitenschoolse opvang. De gemiddelde Cito-score is lager dan het stedelijk gemiddelde, maar vergelijkbaar met de deelgemeente. De jongeren uit Vreewijk ervaren hun gezondheid als goed of heel goed. Een groot deel van de jongeren sport regelmatig buiten schooltijd. Vreewijk heeft als ambitie het versterken van feijenoord@work (een project om jongeren te begeleiden naar opleiding of werk), het uitbreiden van het mentoraat naar 120 jongeren, verdere emancipatie van allochtone vrouwen en hen toeleiden naar kwalificerende scholing en werk. De schooluitval moet aanzienlijk worden teruggebracht.

Integreren

Vreewijk is jarenlang een witte arbeiderswijk geweest. Er is een hechte gemeenschap, met een zekere geslotenheid naar buiten. Zeventig procent van de bevolking is van autochtone afkomst. Bij de bevolking van 65 jaar en ouder is dat negentig procent. Er wonen in de wijk relatief weinig mensen die korter dan twee jaar in Nederland wonen. Van deze nieuwkomers komt een relatief groot deel uit Suriname. De ambitie is bewoners beter te laten samenleven door het opzetten en uitvoeren van een programma Sociaal Investeren Vreewijk. Het Witte Paard wordt omgevormd tot ontmoetingscentrum. Participatie onder vrouwen en ouderen wordt verhoogd, onder meer door het vernieuwen van buurthuis De Klup.

Veiligheid

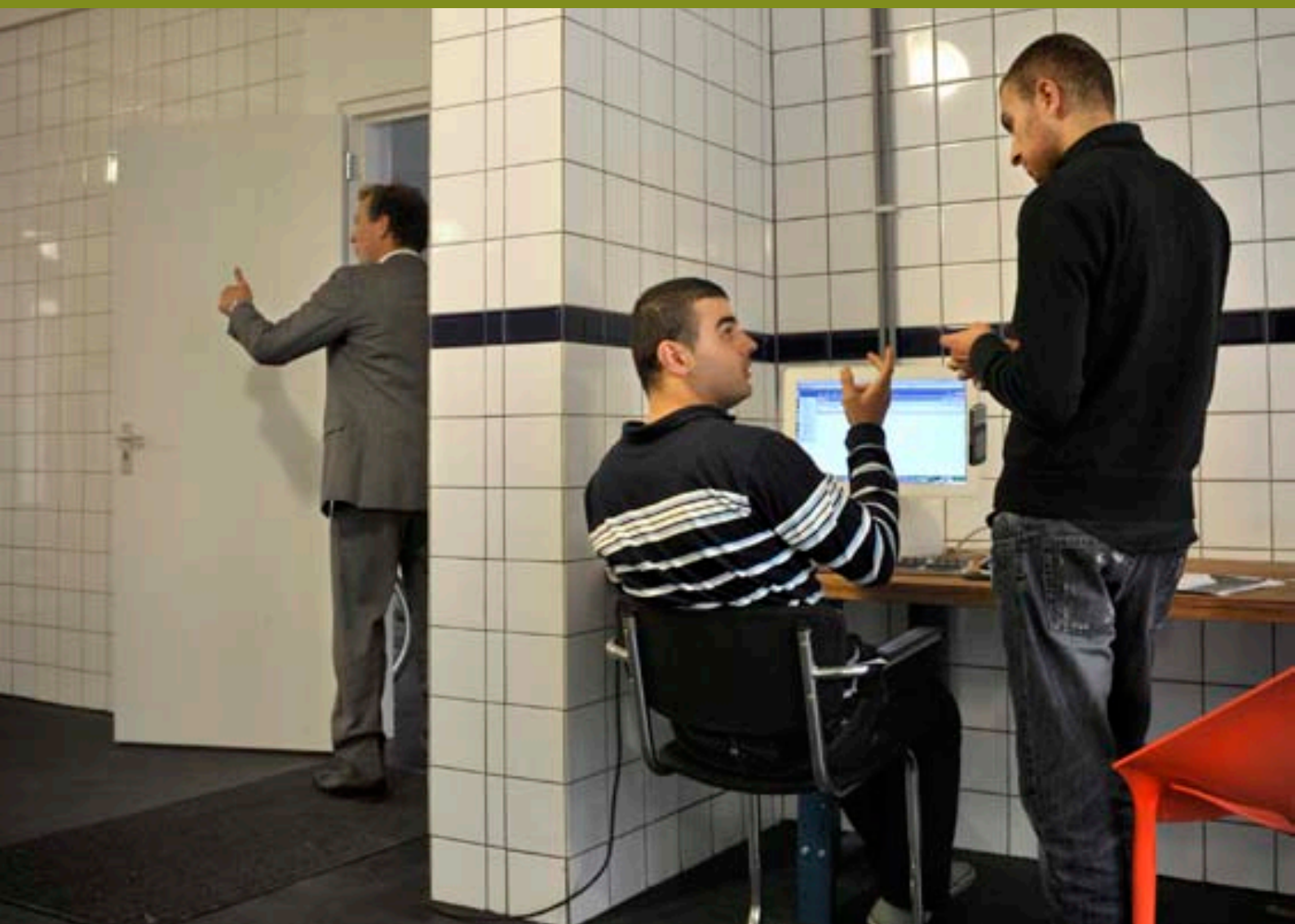
De wijk Vreewijk stijgt op de veiligheidsindex en komt daarmee in de categorie Veilig. Vreewijk scoort met deze verbetering hoger op de Veiligheidsindex (7,6) dan het stadsgemiddelde (7,2). De score van Vreewijk ligt ruim boven de score van de deelgemeente (6,2). De wijk Vreewijk is de grootste stijger van de deelgemeente Feijenoord. De elementen diefstal en geweld (van aandacht naar veilig), inbraak (van probleem naar veilig) en verkeer (veilig) laten een verbetering zien. De elementen drugsoverlast (veilig), overlast (van aandacht naar bedreigd) en schoon en heel (veilig) verslechteren. Vandalisme blijft nagenoeg constant in de categorie Veilig. In het kader van Veilig zijn diverse maatregelen getroffen, zoals het plaatsen van camera's. In 2009 - 2010 worden maatregelen getroffen die de veiligheid van de ondernemers en bezoekers moet verbeteren. De maatregelen variëren van het verbeteren van het verlichtingsniveau, het aanbieden van anti-overvaltrainingen tot het inhuren van een ondernemersondersteuner om de organisatiegraad te verbeteren.

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor Vreewijk zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Vreewijk	veilig	aandacht	sociaal voldoende	sociaal voldoende

West

De aandachtswijk West bestaat uit de wijken het Oude Westen, Middelland, Nieuwe Westen, Delfshaven, Bospolder/Tussendijken en Spangen. In West zijn afgelopen jaar 75 projecten gestart. De jeugd krijgt extra aandacht, om zo jongeren meer kansen te bieden. Een ander aandachtspunt is het verbeteren van de buitenruimte. Daarnaast is het verbeteren van de positie van vrouwen in deelgemeente Delfshaven onderdeel van de wijken-aanpak.

Volgens de wijkvisie Binden en verleiden is de belangrijkste uitdaging: het aantrekkelijk maken van het Oude Westen (Centrum) voor zowel de huidige als voor de nieuwe bewoners en ondernemers die van een klein kosmopolitisch woonmilieu met een jonge, ambitieuze cultuur houden. Middelland, Nieuwe Westen, Delfshaven, Bospolder/Tussendijken en Spangen vallen onder de deelgemeente Delfshaven. Deze wijken bestrijken een groot gebied. De problematiek is er complex en divers. Hier is het gemeenschappelijk thema: jongeren die met zware problemen te kampen hebben. Van gedragsproblemen tot gebroken gezinnen, schulden, verslaving of criminaliteit. Delfshaven maakt samen met de corporaties per wijk gebiedsafspraken om meer focus in de aanpak aan te brengen.

Leren en opgroeien

In het Oude Westen wordt het concept van de Brede School verder uitgebreid. Kinderen zijn langer op school, maar doen ook aan sport, spel en ontspanning. De ouders worden bij het onderwijs betrokken en bestaande wijkactiviteiten gaan binnen de school plaatsvinden.

Een belangrijk icoon is de Thaiboksschool. Deze school bereikt zeker honderd moeilijke jongeren. Binnen de Thaiboksschool is aandacht voor onderling respect en toekomstperspectief. Dit leidt tot meer en beter contact, waardoor gedrag van de jongeren op straat een verbetering laat zien. In Delfshaven is de deelgemeente hard bezig om bewoners meer te laten bewegen en sporten. Het sportcomplex Vreelust biedt hiervoor een mooie gelegenheid. De verdere ontwikkeling van Vreelust moet een icoonproject worden op het gebied van sportieve vernieuwing in Rotterdam.

Integratie en Participatie

Bij de ABCD-aanpak in Delfshaven en het Nieuwe Westen worden bewoners stap voor stap begeleid en gestimuleerd om meer in de wijk te participeren. Ze krijgen hulp bij het doorbreken van hun isolement en leren hun

zelfredzaamheid vergroten. Vrouwen die aan de kant staan, worden geactiveerd en ondernemerschap wordt gestimuleerd. In Bospolder/Tussendijken is vrouwen-Reboundcentre Delfshaven geopend om arbeidsparticipatie en het perspectief op 'sociale stijging' van vrouwen in aandachtswijken te bevorderen.

Werk en ondernemen

Een van de iconen in het Oude Westen is de Ondernemerstafel. Dit platform is in 2008 gestart om bestaand én nieuw ondernemerschap in de wijk te verbeteren. In Delfshaven worden creatieve ondernemers aangetrokken door historische panden om te vormen tot bedrijfsverzamelgebouwen. De machine-

school, het Douanekantoor en het ABN AMRO-gebouw komen hiervoor in aanmerking. Ook is hier de aanpak van de Nieuwe Binnenweg in uitvoering. Deze winkelstraat moet weer het kloppend hart van de wijk worden door verloederde panden aan te pakken, door de straat op te knappen en een grotere verscheidenheid aan winkels te stimuleren. Daarvan worden de eerste resultaten op straat zichtbaar.

Bewonersinitiatieven

Waar nodig wordt met bewoners gesproken om de plannen te toetsen en draagvlak te kweken. De bewonersinitiatieven in met name Delfshaven zijn een succes. Een aantal jongeren in de omgeving van het Heemraads-park wil een skatepark realiseren. Het plan wordt momenteel uitgewerkt met de toegekende 15.000 euro als startfinanciering. De bewoners in de Graaf Florisstraat zijn al jaren bezig om het bestaande elektriciteits-huisje van Eneco te verfraaien. Dit huisje staat aan de historische Heemraadsingel. Met Eneco is overleg gevoerd over een plan. Het plan gaat uit van een foto op het huisje van de singel, zoals die eruit had gezien als het huisje er niet had gestaan.

WIJKEN IN UITVOERING

LEREN EN OPGROEIEN

> Een goed voorbeeld is de Mediawerkplaats met zijn RAMP TV. RAMP betekent Rotterdams Audiovisueel Mediaplatform. Jongeren leren hier het mediavak. Ze maken televisieprogramma's waarin ze hun eigen ideeën kunnen uiten en onderwerpen uit de wijk laten zien. Maar ze werken ook aan echte producties, bijvoorbeeld bedrijfsfilms voor de Rotterdamse reinigingsdienst.

INTEGRATIE EN PARTICIPATIE

> In 2008 zijn meer dan honderd vrouwen richting arbeidsmarkt begeleid of op andere leefgebieden bijgestaan.

WERK EN ONDERNEMEN

> Er is een netwerk van ondernemers in de wijk actief.
 > Een supportgroep van externe partijen, zoals de winkeliersverenigingen, Rabobank en Kamer van Koophandel, heeft haar betrokkenheid vastgelegd in een intentieovereenkomst.
 > Begeleiding en scholing van ondernemers staat in de steigers.
 > Herkenbare branchering is vastgesteld voor de werving van aantrekkelijke ondernemers.
 > Twee bedrijven met uitstraling en met toegevoegde waarde voor de wijk zijn aangetrokken en hebben zich in de wijk gevestigd.
 > Deelgemeente Centrum en woningcorporatie Woonstad Rotterdam zetten in het Oude Westen een Ondernemerstafel op. Ondernemers krijgen ondersteuning en advies. Op hun beurt nemen deze ondernemers jongeren uit de buurt aan als stagiair. Een voorbeeld is de Mediawerkplaats met zijn RAMP TV. RAMP betekent Rotterdams Audiovisueel Mediaplatform. Jongeren leren hier het mediavak. Ze maken televisieprogramma's waarin ze hun eigen ideeën kunnen uiten en onderwerpen uit de wijk laten zien. Maar ze werken ook aan echte producties, bijvoorbeeld bedrijfsfilms voor de Rotterdamse reinigingsdienst.

‘De Mediawerkplaats/RAMP TV is een bedrijf in de wijk dat jongeren die niet goed weten wat ze willen, opleidt voor het mediavak. De mediawerkplaats is met ondersteuning van Woonstad en RAMPtv en met subsidie van de Centrumraad in oktober 2009 van start gegaan. Zes jongeren maken mediaproducties. Zo gaan ze sollicitatie-DVD’s maken voor 2000 Rotterdammers die zich presenteren aan potentiële werkgevers. Ook maken jongeren van de Mediawerkplaats tv-uitzendingen over actualiteiten in de wijk en de stad voor TV Rijnmond.’

(Gebiedsmanager)

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor West zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Bospolder/ Tussendijken	aandacht	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar
Delfshaven	bedreigd	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar
Het Oude Westen	onveilig	probleem	kwetsbaar	kwetsbaar
Middelland	bedreigd	bedreigd	kwetsbaar	kwetsbaar
Nieuwe Westen-Noord*	probleem	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar
Spangen	aandacht	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar

* De scores gelden voor de wijk Nieuwe Westen in zijn geheel, niet alleen voor Nieuwe Westen-Noord

Zuidelijke Tuinsteden

De Zuidelijke Tuinsteden bestaan uit de wijken Zuidwijk en Pendrecht. Ze liggen allebei in deelgemeente Charlois, die deel uitmaakt van het Pact op Zuid. Als kansen gelden hier de ontwikkeling van de multiculturele samenleving in Pendrecht en de focus op leren en opgroeien in de kinderrijke wijk Zuidwijk.

De wijkenaanpak heeft het gebiedsgericht werken en het gebiedsgericht behalen van aansprekende resultaten in de deelgemeente Charlois een aanzienlijke impuls gegeven. Een deel van de toegekende geldmiddelen is ingezet om op zeer korte termijn resultaten te boeken (quick wins). Een ander deel van de projecten en maatregelen kent een langere doorlooptijd. Dit heeft vooral te maken met verplichte procedures, zoals aanbesteding en het ontwikkelen van inrichtingsplannen met een lange doorlooptijd.

Leren en opgroeien

De Zuidelijke Tuinsteden hebben een relatief jonge bevolking. Dit vraagt om specifieke voorzieningen en veel inzet op onderwijs en scholing.

Vanuit de filosofie De allerbeste scholen in de meest kwetsbare wijken verzorgt de multifunctionele accommodatie De Wereld op Zuid in Zuidwijk een geïntegreerd aanbod van voor- en naschoolse voorzieningen voor de jeugd. Hier leren kinderen leren, spelen en sporten, maar ook koken en met elkaar omgaan. In De Wereld op Zuid zijn twee basisscholen opgegaan. De voorziening geldt als beeldbepalend voor de wijk (icoon) en is ontwikkeld door woningcorporatie Vestia. De opzet is om het voortraject inburgering te koppelen aan het basisonderwijs.

In Pendrecht worden verschillende activiteiten van scholen voor primair onderwijs, welzijnswerk en sport en recreatie voor kinderen gebundeld op Kindercampus Pendrecht, eveneens een icoon. Dit gebeurt om de ontwikkelingskansen van kinderen te verbeteren.

'We hebben circa 360 woningen opgeknapt en ze voor een betaalbare huurprijs speciaal aan jongeren aangeboden. Omdat jongeren soms moeite hebben om zelfstandig te wonen, realiseerden we in samenwerking met welzijnsorganisatie Flexus Jeugdplein en ROC Zadkine een steunpunt in het wooncomplex, waar jongeren terecht kunnen voor begeleiding en scholing.'

(Projectleider woningcorporatie)

WIJKEN IN UITVOERING

LEREN EN OPGROEIEN

- > De school is sinds maart 2009 open.
- > Behalve kinderopvang, buitenschoolse opvang en onderwijs worden ook dagbesteding voor kinderen met een verstandelijke handicap en welzijnswerk aangeboden.
- > De Wereld op Zuid fungeert ook als ontmoetingsplaats voor ouders. Wekelijks vierhonderd deelnemers Kindercampus.
- > Ontwerp kindvriendelijke routes.
- > Vijf dagen per week naschoolse activiteiten.
- > Integratie met wijkactiviteiten.

WONEN

- > Er zijn diverse buitensport- en -spelelementen georganiseerd.

Wonen

De Zuidelijke Tuinsteden kennen een mooie ruime groene structuur. Hierdoor is er voor kinderen veel gelegenheid om buiten te spelen. Om dit verder te stimuleren, zijn er door het jaar heen op diverse plekken in de wijken georganiseerde sportactiviteiten, al dan niet samen met de schoolsportverenigingen. Daarnaast zijn er grote evenementen, zoals een ijspaleis in december en een beachweek in de zomer.

De Hoge Kampen is een complex van 360, vooral tweekamerwoningen, in de Rotterdamse Zuidelijke Tuinsteden. Woningcorporatie Vestia wijst de woningen toe aan jongeren. Omdat er ook veel ouderen wonen, wordt bij toewijzing goed gekeken in welke portieken de jongeren worden ingeplaatst.

In het complex bevindt zich ook De Matrix. Dit steunpunt voor jonge bewoners is door Vestia samen met FlexusJeugdplein en ROC Zadkine opgezet. Het heeft drie functies:

1. Een behandeltrainingscentrum (BTC): via indicatie door hulpverlening (bijvoorbeeld Jeugdzorg) kunnen jongeren van 17/18 jaar met verschillende problemen op het gebied van wonen en werk in het BTC terecht. In totaal 9 jongeren krijgen 24 uren begeleiding in het zelfstandig wonen, het volgen van een opleiding en in het deelnemen aan de arbeidsmarkt.
2. Matrix ambulante: 30 jongeren van 18-24 jaar worden 6 maanden 1 à 2 uur per week begeleid. Ze kunnen zelf een afspraak maken voor een intakegesprek. Deze jongeren wonen ook in de Hoge Kampen.
3. Matrix informatiepunt: voor iedereen met vragen en problemen (wijkfunctie).

Het hart van Pendrecht wordt gevormd door het winkelcentrum Plein 1953. Dit winkelcentrum was eind jaren negentig verloederd en kende veiligheidsissues. Intussen hebben gemeente, deelgemeente en ondernemers de handen ineen geslagen. Ze zijn bezig plannen te ontwikkelen om Plein 1953 weer het bruisend hart van de buurt te laten zijn. Ook het Rijk is bereid om de partijen met expertise te ondersteunen.

Bewonersinitiatieven

Een voorbeeld van een bewonersinitiatief in Zuidwijk is de aankleding van een rotonde met kunst en groen. Het kunstwerk wordt gemaakt door jongeren. Zij gebruiken daarbij trapleuningen uit de slooppanden als symbool van de herstructurering.

Scores Sociale en Veiligheidsindex

In onderstaande tabel zijn de scores opgenomen van de Sociale en de Veiligheidsindex 2009. Ter vergelijking zijn ook de scores van 2008 opgenomen en is met kleur aangegeven of de score is gestegen (groen), gedaald (violet) of gelijkgebleven (wit). Voor Zuidelijke Tuinsteden zijn de scores:

wijk	veiligheidsindex		sociale index	
	2009	2008	2009	2008
Pendrecht	bedreigd	bedreigd	probleem	probleem
Zuidwijk	aandacht	aandacht	kwetsbaar	kwetsbaar

Schiedam

>>> 'Ik kijk met verwondering naar waar we nu staan. Natuurlijk is het WAP een doortimmerd plan, maar dat maakt de uitvoering niet vanzelfsprekend. Deze resultaten tonen de dynamiek van alle betrokkenen, maar vooral van bewoners.'

In Schiedam werken 32 partijen samen aan het wijkactieprogramma Nieuwland. Afspraken over de financiering en uitvoering ervan staan in het convenant dat gemeente en woningcorporatie Woonplus Schiedam in juni 2007 sloten. Deze gelden voor tien jaar. In het convenant staan ook de te behalen resultaten binnen de thema's Bouwen en Wonen, Jeugd, Onderwijs, Kunst en Cultuur, Werkgelegenheid, Veiligheid, Inburgeren, Participatie, Spelen, Ondernemers/Winkeliers en Zorg.

Voor de uitvoering zijn twee programmamanagers actief, één namens de woningcorporatie Woonplus en één namens de gemeente Schiedam. Beiden trekken zoveel mogelijk samen op en stemmen projecten, activiteiten en maatregelen op elkaar af. Woonplus en gemeente richten zich bij de samenwerking met de lokale partners vooral op de uitvoering van de afgesproken activiteiten en projecten van het wijkactieprogramma. Deze staan in het charter en de overeenkomst tussen de gemeente Schiedam en de Stichting Woonplus Schiedam.

Overlegstructuren

Communicatie is erg belangrijk bij de uitvoering van het charter. Vaste overlegstructuren spelen daarbij een grote rol. Voor Nieuwland zijn dat het Professionaloverleg, het ambtelijk voortgangsoverleg met Woonplus en het bestuurlijk overleg tussen gemeente en Woonplus. Ook is er een wijkoverleg. In het Professionaloverleg zitten alle professionals die in Nieuwland de WAP-projecten en daaraan verbonden activiteiten uitvoeren.

Landelijke Alliantie

Voor Nieuwland wordt er veel met lokale partijen gewerkt. In een enkel geval gebeurt dat ook met partijen uit de Landelijke Alliantie. De gemeente wil bij de verdere uitwerking van de wijkenaanpak meer met de Landelijke Alliantie samenwerken.

Het Rijk en gemeente

Schiedam neemt op het gebied van wijkgerichte budgetten al deel aan het experiment Bewonersparticipatie. Ook wil de gemeente actiever participeren in de groep projectleiders van de aandachtswijken. De gemeente ziet het belang van bijeenkomsten over deelonderwerpen, zoals microkredieten. Daarnaast bekijkt Schiedam welke nieuwe initiatieven interessant kunnen zijn. In het charter en in overleg met de corporatie zijn afspraken gemaakt voor de eerste vijf jaar. Veel afspraken hebben daarom een doorlopend karakter. In het najaar van 2009 wordt een plan van aanpak 2010–2012 gepresenteerd als verdere uitwerking van het WAP Nieuwland.

Nieuwland

In de Schiedamse wijk Nieuwland wordt hard gewerkt aan de doelen uit het convenant. En dat is te merken. Het aantal werkzoekenden daalt (5% per jaar) evenals de verloedering van de openbare ruimte (15%). Nieuwlanders geven een hoger rapportcijfer voor de kwaliteit van hun woonomgeving (6,6). Ook voelen mensen zich in 2008 veiliger in de eigen woonomgeving. In 2009 daalt dit percentage weer. Hetzelfde geldt overigens voor het stedelijk gemiddelde.

Nieuwland heeft sinds april 2009 een wijkzorgnetwerk. Het doel is de zorg- en hulpvraag van kwetsbare burgers sneller boven tafel te krijgen en dus ook sneller hulp te kunnen bieden. Het wijkzorgnetwerk bestaat uit een sociaal psychiatrische verpleegkundige (spv) als coördinator van het team, algemeen maatschappelijk werker (amw), jeugdinterventiewerker, medewerker seniorenwelzijn en een gezinscoach. Het aantal meldingen stijgt. Het doel is om per jaar 120 personen met een zorg- of hulpvraag te helpen. Nu zijn dat er twintig. Het wijkzorgteam voorziet dan ook in een behoefte.

Centrum voor Jeugd en Gezin

Nieuwland heeft een eigen Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Dit is ondergebracht in een grondig verbouwd pand aan de Noordvest

20. Het CJG omvat de Jeugdgezondheidszorg, de vijf Wmo-functies, opvoed- en opgroei-ondersteuning, de voorpostfunctie van Bureau Jeugdzorg en de schakel met het onderwijsveld. Dit naar het model van het Programma-ministerie voor Jeugd en Gezin. De regie is in handen van de gemeente. De uitvoering ligt bij Careyn, de GGD RR, Flexusjeugdplein, Bureau Jeugdzorg en de stichting MDNW.

Samen Buurten

Bij het project Samen Buurten worden buurtbewoners van een geselecteerde buurt in Nieuwland huis-aan-huis bezocht. Het doel is de bewoners actief bij hun wijk te betrekken. Dat gebeurt bijvoorbeeld door het geven van informatie of begeleiden van de eerste stappen naar een actieve deelname. Zo nodig wordt ook verwezen naar hulp- of dienstverlening. Signalen worden doorgegeven aan professionele hulpverleners. Op die manier sluiten vraag en aanbod beter op elkaar aan. In de eerste buurt van 250 huishoudens is er met ruim 200 huishoudens contact geweest. Na de zomer van 2009 vindt een evaluatie plaats van de aanpak. Daarna wordt de volgende buurt bezocht.

'Toezicht houden helpt enorm. Al na de eerste weken ging het een stuk beter.'

(Toezichthouder Nieuwland)

Winkelstraatmanager

Winkelgebied De Nolenslaan is opgeknapt. Winkeliers, verenigd in de winkeliersvereniging, pakken zaken gezamenlijk op. Belangrijke motivatie voor deelname is dat het bijdraagt aan de aantrekkingskracht van de

eigen winkel. Een winkelstraatmanager gaat zich onder meer richten op de invoering van het Keurmerk Veilig Ondernemen. Het winkelgebied Parkweg streeft naar aanpassing van de branchering en de komst van toonaangevende (allochtone) ondernemers.

Werken en leren

Sinds 2008 zijn er meer niet-werkende werkzoekenden in Nieuwland. Dit na een forse daling in 2007. In het oorspronkelijke WAP Nieuwland wordt gerekend vanaf 1 januari 2007. In het charter is echter 1 januari 2008 het nulpunt. Dit is van wezenlijk belang voor de prestatieafspraken. Gerekend vanaf 1 januari 2007 is de daling gemiddeld 5% per jaar (conform de afspraak). In cijfers (niet-werkende werkzoekenden):

WIJKEN IN UITVOERING

CENTRUM VOOR JEUGD EN GEZIN

> Op 1 oktober 2008 ging 42% van de peuters vier dagdelen naar de peuterspeelzaal en 16% twee dagdelen.

WERKEN EN LEREN

> Het doel om 43 opstapbanen te creëren is gehaald.
> Er zijn 68 zogenoemde opplusbanen gekomen.
> Er zijn 25 werk- en scholingstrajecten voor herintreders beschikbaar.
> De school voor voorgezet onderwijs, OSG Buiten de Veste, krijgt na de zomervakantie van 2009 een stagewinkel. Deze fungeert als filiaal voor een buurtwinkel. Zo kunnen leerlingen praktijkervaring opdoen.

- 1 januari 2007 880
  - 1 januari 2008 710 (daling 19,3%)
  - 1 januari 2009 788 (stijging 11%).
- Over de hele periode is er sprake van een daling van 10,5%.

In september 2009 is het project Watch Out van start gegaan. Jongeren doen praktijkervaring op en worden in een jaar voorbereid op een baan in de beveiliging of toezicht.

Wonen en Veiligheid

Bewoners zijn betrokken bij hun woonomgeving. Er worden twee keer per jaar (in zeven buurten) wijkschouwen gehouden. Voor eventueel hieruit voortkomend (extra) onderhoud is per buurt een budget van 10.000 euro beschikbaar. Om de veiligheid en het veiligheidsgevoel te vergroten is er 180 uur extra inzet van de zogenoemde Lichtblauwe Brigade (toezicht en handhaving) van de gemeente Schiedam. De Lichtblauwe Brigade richt zich met deze extra uren vooral op preventie van fietsdiefstal. Daarnaast richt het Fietsteam zich onder meer op jeugd en overlast. Ook assisteert de Lichtblauwe Brigade de politie bij de bestuurlijke aanpak van hennepteelt.

Ontmoetingsplaatsen

Er komt een ontmoetingscentrum aan het Dr. Wibautplein. Dat hebben gemeente en Woonplus afgesproken. De bouw van het ontmoetingscentrum en woningen staat gepland voor 2011, als de beoogde locatie beschikbaar komt. Daarnaast zijn onder het motto Ruimte voor Contact zeven verschillende projecten in uitvoering. Zo komt er een rozentuin bij de 's Gravenlandseplas, komt er in samenwerking met het onderwijs een taaltheehuis aan de Parkweg, krijgt de M.C.M. de Grootstraat een Cruyff Court met sportactiviteiten voor jongeren en komen er meer speeltoestellen aan het Strickledepark. Ook wordt hier het groen aangepakt. Verder krijgen de Johan Braakensiekstraat en het binnenterrein van de Schaepmansingel en omgeving een andere inrichting. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) draagt in het kader van Groen+De Stad bij aan een verlevendiging van het drukbezochte Prinses Beatrixpark aan de noordkant van de wijk. Het voorstel is om hier ontmoetingsplekken te creëren, informele sportbeoefening en barbecuemogelijkheden te bieden en de op spelintegratie gerichte speeltuin aan te pakken. Het aandeel van LNV in de aanpak loopt tot 2012.

Bewonersparticipatie

Het voucherproject waarmee bewonersinitiatieven in Nieuwland worden gesteund, loopt goed. Een vouchermarkt in april leverde vijftig initiatieven op. Inmiddels zijn 31 vouchers toegekend en 11 uitgevoerd. De uitgevoerde ideeën lopen zeer uiteen: het plaatsen van speelvoorzieningen, hanging baskets, sociale sofa en plantenbakken, het inrichten van een wijktheater en een naaiatelier en de organisatie van een wijkfeest.

'Buurten moeten niet als los zand aan elkaar hangen. Mensen uit verschillende buurten kunnen elkaar ontmoeten door voorzieningen slimmer in de wijk neer te zetten, zodat ze voor iedereen gemakkelijker bereikbaar zijn.'

(Directeur Woonplus)

Utrecht

>>> 'Het fundament is
gelegd: nu vasthouden
en volhouden.'

Wethouder Harrie Bosch
(onder meer Wonen, Ruimtelijke Ordening
en programma Utrecht Vernieuwt)

In de vier Utrechtse aandachtswijken Kanaleneiland, Zuilen-Oost, Overvecht en Ondiep zijn in 2009 nagenoeg alle projecten uit de wijkactieplannen in uitvoering. De eerste ontwikkelingen zijn hoopgevend. Met name Kanaleneiland maakt een vliegende start.

Veiligheid

In alle wijken zijn de overlastgevende jongeren in beeld gebracht. De politie en het Openbaar M inisterie pakken deze jongeren individueel aan. De harde kern krijgt een intensieve aanpak onder regie van een casemanager, waarin preventie, repressie en nazorg hand in hand gaan. Ook straatcoaches zijn nu overal actief. Zij spreken jongeren aan op hun gedrag. Hun inzet wordt door de bewoners gewaardeerd. Daarnaast investeren corporaties met video-intercoms, camera's en het inzetten van extra buurtbeheerders in beter toezicht.

Onderwijs

Op een groot aantal scholen nemen ouders deel aan inloopochtenden en voorlichtingsbijeenkomsten waardoor zij betrokken worden bij het onderwijs van hun kinderen. De voorbereidingen voor de start van enkele Brede Scholen zijn gestart en het aanbod voor naschoolse opvang groeit. Dankzij onder andere Cruyff Courts met spelbegeleiding en talentontwikkeling door Brede Scholen hoeven kinderen hun heil niet meer op straat te zoeken en worden ze geholpen bij een zinvolle vrijetijdsbesteding. Bij dreigende problemen ontvangen zij sneller dan voorheen intensieve hulp. In elke wijk maken meer kinderen en ouders gebruik van schoolmaatschappelijk werk, volgen zij cursussen om hun sociale vaardigheden te verbeteren en nemen deel aan huiswerkbegeleiding.

Opvoeding

Ouders worden ondersteund in de opvoeding en aangesproken op hun verantwoordelijkheid. De opvoedcursussen voor vaders zijn een succes en hebben in combinatie met de cursussen voor moeders een aantoonbaar effect binnen gezinnen. Enkele tientallen ouders kregen extra begeleiding van Marokkaanse oudercoaches.

Sociale cohesie

Corporaties stellen in alle wijken ruimten beschikbaar voor bewonersactiviteiten. In ontmoetingsflats, buurthuis kamers, portieken en binnenterreinen worden bewoners bijeen gebracht om elkaar beter te leren

kennen en de sociale cohesie te versterken. Er worden aanjagers ingezet om ideeën bij bewoners 'op te halen' en daar waar de sociale samenhang wordt bedreigd, is een buurtbemiddelaar ingezet. Van de vele bewonersinitiatieven worden er nu 17 gefinancierd uit extra rijksmiddelen. Tenslotte worden ook vormen van community-art (burgerjournalistiek, wijkkoren) ingezet om de betrokkenheid bij elkaar en de eigen omgeving te vergroten.

Fysiek

Projecten uit de wijkactieplannen worden uitgevoerd in nauwe samenhang met de plannen voor herstructurering die komende jaren in de aandachtswijken plaatsvinden. Voorbeelden zijn gebiedsplan Kanaleneiland-Noord en gebiedsplan Spoorzone Overvecht. De afspraken over fysieke investeringen van de corporaties hebben voor een deel betrekking op woningverbetering, inbraakpreventie, renovatie en sloop/nieuwbouw, voor een ander deel op maatschappelijk vastgoed. Per 1 april 2009 hebben corporaties ruim negen miljoen euro onrendabel geïnvesteerd in woningen. Op het gebied van maatschappelijk vastgoed zijn een aantal voorzieningen gerealiseerd of in voorbereiding, waarin onrendabel geïnvesteerd wordt: zorgcentrum de Zusters aan de Lomanlaan, het Ouder/Kindcentrum in Zuilen-Oost en de nieuwbouw van het Gerrit Rietveldcollege. De pilot rond het ontwikkelen van multifunctionele onderwijsaccommodaties in Overvecht door corporaties heeft nog geen conclusies opgeleverd. Het ontwikkelen van activeringscentra door corporaties is van de baan door een gewijzigde invulling van de wijkgerichte activering.

Wat beter moet

Nog niet alles gaat goed. Zo is er sprake van een stijging van het gevoel van onveiligheid in de buurt en blijft de overlast van jongeren in Zuilen-Oost een punt van zorg. In Overvecht en Ondiep zijn er respectievelijk meer woninginbraken en autokraken gemeld. De komende periode zal meer aandacht worden besteed aan activiteiten op het gebied van werk en economie en het realiseren van maatschappelijk vastgoed, zoals multifunctionele accommodaties en ouderlokalen.

Evalueren en bijsturen

De eerste evaluaties van de uitvoering van de wijkactieplannen, zoals beschreven op de pagina's hierna, en van de charterafspraken komen najaar 2009 binnen. De programma-teams zullen op basis hiervan projecten beoordelen en indien nodig bijsturen.

Financiën

De financiële middelen die het Rijk voor 2008 en 2009 beschikbaar heeft gesteld, zijn eind 2009 geheel besteed. De gemeentelijke middelen zijn gegarandeerd tot en met 2011. En ook in 2012 en 2013 heeft de gemeente vier miljoen euro beschikbaar voor het programma Krachtwijken. De gemeente Utrecht en de corporaties Mitros, Portaal en Bo-Ex hebben in oktober 2008 een convenant getekend met afspraken over de inzet van gemeente en corporaties, de uitvoering van de wijkactieplannen 2008-2009 en bijbehorende financiën. Inmiddels spreken betrokkenen over de jaren na 2009.

Organisatie

Alle aandachtswijken in Utrecht hebben een eigen programmteam Wijkanaanpak ingesteld onder voorzitterschap van een wijkmanager. Deze programmteams bestaan uit vertegenwoordigers van de meest betrokken gemeentediensten (Stadsontwikkeling, Stadswerken en Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling) en de corporaties. Een klankbordgroep van bewoners(organisaties) denkt mee over prioriteiten en werkwijze. Landelijke alliantiepartners zoals de Johan Cruyff Foundation, Codename Future, Fietsersbond, Fundeon en CWI werken in Utrecht mee aan de verdere aanpak van de aandachtswijken.

Kanaleneiland

Vrijwel alle projecten in Kanaleneiland zijn gestart. Veiligheid en vertrouwen vormen het fundament onder de ontwikkelingen in de wijk. Onder de noemer Hard en Sociaal worden plannen uitgevoerd. Recente cijfers over veiligheid en overlast in de wijk tonen aan dat de negatieve trend is gekeerd. Ook wijkbewoners en professionals beleven dit zo.

Op het terrein van criminaliteit en veiligheid is er sprake van een positieve trend. Gemeente en corporaties investeren fors in de veiligheid in en rond portieken en gebouwen, in extra buurtbeheer, inbraakpreventie en de aanpak

van woonoverlast. De wijk wordt fysiek opgeknapt zodat nieuwe bewoners en ondernemers Kanaleneiland aantrekkelijk vinden om er zich te vestigen of er te blijven. Door een combinatie van maatregelen wil

Kanaleneiland de mogelijkheden voor jongeren uit kansarme gezinnen vergroten, de gang naar scholing en werk verbeteren en nieuwe bewonersinitiatieven stimuleren. De wijkactiviteiten in Kanaleneiland richten zich op zorg voor gezinnen en kinderen, het stimuleren van leren en werken, vergroten van de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding en betere gezondheidszorg. Tegelijkertijd vindt er een fysieke vernieuwing in de wijk plaats. Het eenzijdige woningbestand en de uniforme woonomgeving worden doorbroken om mensen die het beter gaat in staat te stellen in Kanaleneiland te blijven

WIJKEN IN UITVOERING

JEUGD EN JONGEREN

- > Er is beter zicht op de persoonlijke situaties van de circa 115 jongeren uit de harde kerngroep. Door de nieuwe rechterlijke uitspraak kan zodig een samscholingsverbod worden verlengd.
- > Er zijn tien straatcoaches aangesteld en actief. Zij treden corrigerend op tegen overlastgevende jongeren en werven 's avonds jonge kinderen van straat.
- > Het Cruiffcourt is aangelegd en wordt intensief gebruikt. Het Cruiffcourt draagt bij aan de doelstelling om meer en betere speelvoorzieningen voor kinderen in de openbare ruimte in Kanaleneiland-Noord aan te bieden.
- > In de zomer van 2008 zijn extra activiteiten gestart voor kinderen en tieners. De extra middelen uit het wijkactieplan worden vooral geconcentreerd rond het kinderproject Verdien een Tien. Dit houdt in dat er voor kinderen een veilige speelplek is in de wijk. Met 'iets goeds' doen voor elkaar of de omgeving sparen ze punten om speelgoed te lenen.
- > De hulpverleningsstructuur rond jeugd en jongeren is anders ingericht waardoor het effectiever en vroegtijdig kan inspringen op signalen.

WERK EN SCHOLING

- > De werkuren van de sportmakelaar in de wijk zijn uitgebreid. Negenhonderd kinderen zijn met voor hen nieuwe sportactiviteiten in contact gekomen.

- > Vijfhonderd tot duizend bewoners doen mee aan een buurtgerichte gezondheidsbevordering (voorlichting/cursussen). Jaarlijks doen dertig bewoners mee aan een programma waar gezondheidsbevordering gekoppeld wordt aan re-integratie.
- > Extra schoolmaatschappelijk werk is in september 2008 op alle scholen gestart.

BEWONERSINITIATIEVEN

- > Vanaf maart 2009 rijdt er een soort SRV-wagen door de wijk om initiatieven op te halen: het Initiatievenloket. Ook worden bewoners ondersteund bij het aanvragen van subsidie.
- > Er zijn op basis van gesprekken met bewoners en belanghebbenden wensen en ideeën opgehaald voor de inrichting van de groenstrook langs het Amsterdam-Rijnkanaal voor sport en spel. Een eerste speelvoorziening is aangelegd.
- > Bedoeling was om na het verplaatsen van een speeltuin in Kanaleneiland een speelplek aan te leggen in de directe omgeving van de huidige speeltuin. Dit heeft vertraging opgelopen. Het plan van de kinderen voor de speelplek is afgewezen door de omwonenden. Er wordt nu gewerkt aan een kleiner alternatief.

wonen. In Kanaleneiland-Centrum is eind maart 2009 de eerste paal geslagen voor nieuwbouw. Kanaleneiland-Noord start met de aanpak van de openbare ruimte als eerste uitvoering van het gebiedsplan Kanaleneiland-Noord.

Jeugd en jongeren

De persoonlijke situatie van jongeren uit de harde kerngroep is in kaart gebracht en er is voor elk individu een actieplan gemaakt. Het net lijkt zich te sluiten. Nu vraagt een groep tieners de aandacht die al op jonge leeftijd buitensporig gedrag laat zien. De urgentiemanager Veiligheid Kanaleneiland wil hiervoor met alle betrokkenen in het jongerenwerk en het onderwijs een gezamenlijk actieplan opzetten. Veel maatregelen richten zich op preventie en ontwikkelingskansen. Dit houdt in: zorg voor gezinnen en kinderen, het stimuleren van leren en werken, vrijetijdsbesteding en gezondheidszorg.

Werk en scholing

Sinds mei 2009 gaat een team van Sozawe, het UWV en het Wijkwelzijnswerk met wijkgerichte werkgelegenheidsprojecten naar de mensen toe. Ook andere projecten die zich direct en indirect richten op werkgelegenheid,

zoals de Sociale Brug waarin woningcorporatie Mitros voor creatieve ondernemers huisvesting regelt en subsidies verstrekt aan onder andere Van Harte Resto en de Wijktelevisie (U in de Wijk), zijn gestart. Wijk in Bedrijf helpt vanaf medio 2008 negen (startende) ondernemers uit Kanaleneiland en organiseert samen met het wijkbureau de workshop Oriëntatie op ondernemerschap. Ook wordt er samen met de corporatie naar extra vestigingsmogelijkheden gezocht. Daarbij wordt gebruikgemaakt van leegstaand vastgoed.

'Bewoners die samenwerken en gebruikmaken van hun eigen kracht, dat maakt een wijk sociaal sterk.'

(Bewoner)

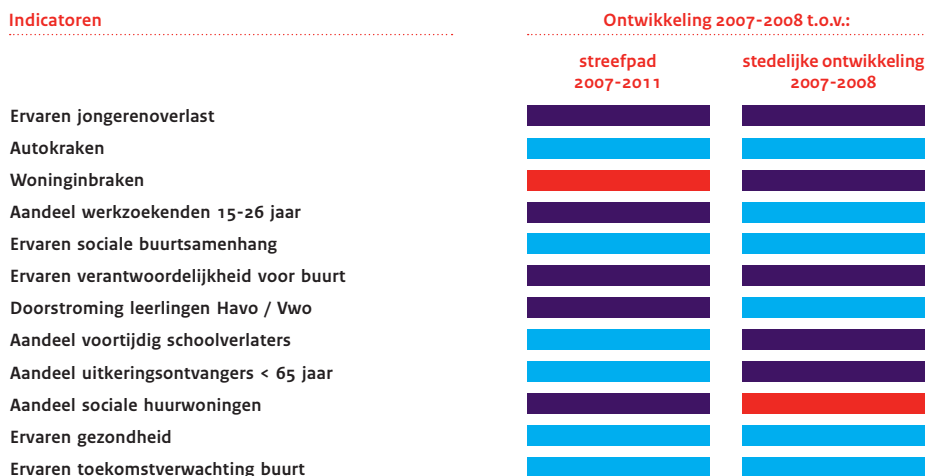
De leerwerktrajecten vragen meer inspanning dan verwacht. Zestien deelnemers doen mee aan een traject dat samen met het ROC, Streetcornerwerk en Trendy is opgezet. Elf van hen krijgen een diploma Sociaal Pedagogisch

Werker. Twintig nieuwe jongeren tonen belangstelling voor dit project. Een ander onderdeel van het wijkactieplan is het opzetten van een leerwerkbedrijf. Echter, bij het ROC is hier onvoldoende belangstelling voor. Daarom wordt dit nu op stedelijk niveau aangepakt.

Bewonersinitiatieven

Diverse bewonersinitiatieven ontvangen subsidies waaronder het Blend festival (cultureel festival), voetbaltoernooi Come Back, Resto Van Harte en het project Rozeneiland. Dit project streeft naar een structurele aanpak van de leefbaarheid. Diverse organisaties werken hierin samen. Kinderen uit groep 7 en 8 van verschillende basisscholen in de wijk spelen de hoofdrol in dit project. Het draait om het verantwoordelijk voelen voor de leefomgeving waarbij de thema's schoon, heel en veilig de leidraad zijn. Veel bewonersinitiatieven (meidengroep Al Amal, het 3-generatiecentrum, Jongeren voor Jongeren, Voorleesexpress, Huurdervereniging Kanaleneiland, stichting Van en voor jongeren, Marokkaanse Buurtvaders) hebben via bemiddeling van de corporaties één of meer eigen ruimten gekregen.

Indicatoren

Legenda

- Gunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling
- Volgens streefpad / stedelijke ontwikkeling
- Ongunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling

‘Er is de laatste twee jaar een enorme focus gekomen op de krachtwijken. Er is heel veel geïnvesteerd in nieuwbouw, sloop en renovatie. ‘Stenen’ zijn het belangrijkste middel voor corporaties om verbeteringen in de wijken te bewerkstelligen. Maar het heeft geen zin om alleen de huizen en binnenterreinen, openbaar groen voor de deur en de speelpleintjes aan te pakken als we niet ook met de mensen aan de slag gaan die daar wonen.’

(Medewerker woningcorporatie Mitros)

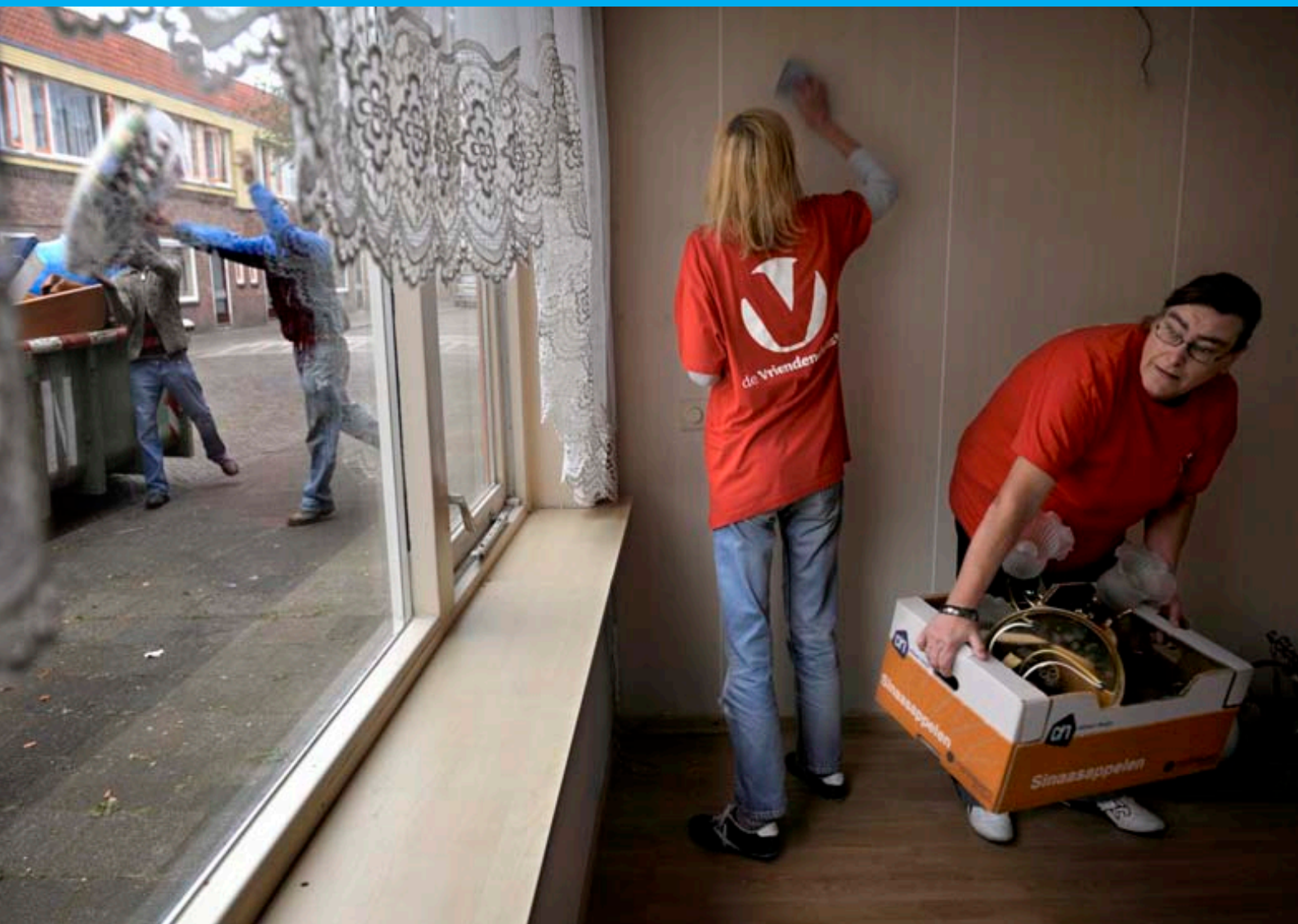
Kanaleneiland laat een positieve ontwikkeling zien. Dit geldt met name voor het deelgebied Kanaleneiland zonder Transwijk, waar de inspanningen zich vooral op richten. De Ervaren toekomstverwachting buurt en Autokraken kennen daar een grotere verbetering het afgelopen jaar dan in de gehele krachtwijk (met Transwijk). Het is aannemelijk dat dit mede het gevolg is van de in de afgelopen jaren genomen maatregelen. Niet onbelangrijk: de toekomstverwachting laat al sinds 2002 een gestage vooruitgang zien.

De positieve ontwikkelingen van de afgelopen tijd nemen niet weg dat alle indicatoren een (veel) ongunstiger niveau hebben dan het stedelijk gemiddelde. De meest zorgelijke punten in deze krachtwijk blijven de als intensief ervaren jongerenoverlast en het hoge niveau van woninginbraak: beide zijn het hoogste van alle Utrechtse aandachtswijken.

Ondiep

>>> ‘De ervaren jongerenoverlast, het aantal woninginbraken en het niveau van geweld zijn afgenomen.’

(Wijkmanager)

Groepen een kans geven en meer empowerment. Daar draait het om in het wijkactieplan Ondiep, waarvan bijna alle projecten zijn gestart. Veel aandacht voor jongeren, de openbare ruimte en goed burgerschap. Maar ook voor de samenwerking tussen scholen, welzijnswerk en corporaties die een grote rol speelt bij het uitvoeren van alle projecten.

De sociaal-economische aanpak in Ondiep richt zich op het versterken van de sociale basis, de participatie van burgers en talentontwikkeling. Het programmateam (corporatie, wijkmanager Utrecht Noordwest, gemeentelijke diensten) werkt zowel voor Zuilen-Oost als voor Ondiep. Door het Openbaar Ministerie, de politie en de burgemeester is vastgesteld welke jongeren aangepakt moeten worden wegens overlast en criminaliteit. In Ondiep worden als gevolg daarvan sinds maart 2009 26 jongeren intensief begeleid.

Sterkere sociale basis

Het versterken van de sociale basis heeft betrekking op gezondheid, inkomen, sociale veiligheid, de woning en voldoende voorzieningen voor onderwijs, zorg en hulpverlening. Kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte maakt ook deel uit van de aanpak in Ondiep. 'Schoon en heel' wordt gerealiseerd door de inzet van een flexibele reinigings- en herstellploeg. Herinrichting van een aantal straten en meer groen in de wijk worden in overleg met bewoners voorbereid. Door diverse maatregelen uit de wijknaankpak zijn op dit gebied eerste resultaten geboekt. Uit onderzoek blijkt dat in Ondiep 48 multiproblemegezinnen woonachtig zijn. In het najaar van 2008 is een pilot gestart met specifieke begeleiding en vinden er activiteiten plaats op het gebied van opvoedondersteuning, onder andere voor ouders thuis. De wijkgerichte fraudeaanpak is in eerste instantie gericht op handhaving van de regelgeving, maar daar

waar nodig zullen bewoners doorgeleid worden naar (zorg)ondersteuning.

'Als ik ooit een winkel zou beginnen, moest dat hier zijn! Nu zit ik hier al 27 jaar en wil ik niet meer weg.'

(Ondernemer)

Participatie

Een goede sociale basis maakt het versterken van participatie mogelijk: bewoners staan open voor contact met anderen en zullen eerder deelnemen aan onderwijs of werk oppakken. Dit draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling en emancipatie van groepen. Op diverse locaties in de wijk worden extra sport- en spelactiviteiten georganiseerd voor de jeugd uit de wijk. Meedoen op Straat wordt op het Klokkenveld/Kloosterlaan extra aangeboden, waarbij de ouders worden betrokken. Jeugdopbouwwerkers onderhouden contact met de kinderen, tieners en hun ouders.

Het Activeringscentrum is in 2008 niet van de grond gekomen. Uiteindelijk is er stedelijk niet gekozen voor een gebouw in de wijken, maar voor een vraaggerichte aanpak, zoals de Klussendienst. De samenwerking tussen Wijk in Bedrijf en het programmateam Ondiep/Zuilen-Oost wordt geïntensiveerd. De locatie voor het OuderKind Centrum (OKC) in

WIJKEN IN UITVOERING

STERKERE SOCIALE BASIS

- > Kinderen uit zes groepen 8 van basisscholen in Ondiep volgen een weerbaarheidstraining, met alcoholpreventie als een van de onderwerpen.
- > Elf kinderen in de leeftijd van acht tot veertien jaar volgen een training in sociale vaardigheden.
- > Zeven vrijwilligers zijn opgeleid om thuis ouders ondersteuning bij het opvoeden te geven.
- > Zo'n twintig kinderen/tieners uit groep 8/de brugklas krijgen huiswerkbegeleiding van studenten en vrijwilligers.

PARTICIPATIE

- > Het buurthuis Ons Ondiep is verbouwd en heropend als jongerencentrum waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en activiteiten kunnen organiseren.
- > Tien bewoners zijn opgeleid om als buurtbemidelaar op te treden bij problemen tussen burens.
- > Wijk in Bedrijf heeft het afgelopen half jaar tien personen geholpen met het starten van een eigen bedrijf.

TALENTONTWIKKELING

- > Het eerste talentontwikkelingstraject '4Me2You' is gestart.
- > Met meisjes van groep 7 en 8 wordt gesproken over hun toekomst en ambities: in welke opleiding en beroep zijn zij geïnteresseerd.
- > Een fotoproject met jongeren en een graffitiworkshop dragen bij aan talentontwikkeling.

Noordwest is vastgesteld (buitenring Geuzenwijk), maar zal niet eerder dan in 2011 open gaan. Met partijen wordt gesproken over de realisatie van een tijdelijk OKC elders in de wijk.

'In Ondiep kun je jongeren gewoon aanspreken, ook al zijn ze met een groep.'

(Straatcoach)

Talentontwikkeling

Door specifiek vervolgonderwijs of werkervaring wordt het voor bewoners mogelijk hun talenten om te zetten in werk. De ontwikkeling van de Brede scholen biedt ieder kind de mogelijkheid om naast het reguliere leeraanbod zijn/haar eigen talent te ontdekken en ontwikkelen: talenten op het gebied van sport, kunst maar ook van techniek. Ook is er aandacht voor de betrokkenheid van ouders. Voorzieningen voor sport, welzijn en cultuur, zoals het muziekhuus en in het Thorbeckepark zullen bijdragen aan talentontwikkeling voor jong en oud.

Bewonersinitiatieven

De extra rijksmiddelen voor bewonersinitiatieven in Ondiep zijn uitgegeven aan een dag extra inzet van de Speelmeebus, bloembakken om de wijk tijdens sloopwerkzaamheden een leuk aanzien te geven en een buurtkerstfeest. De eerste bewonersklussen worden uitge-

voerd door de Vriendendienst waar vrijwilligers samen optrekken (bijvoorbeeld klussen) om sociale contacten te stimuleren.

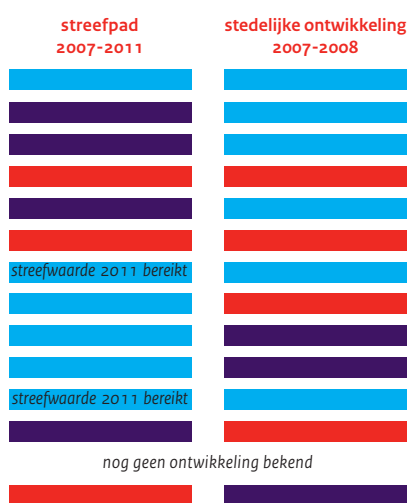
Het algemene beeld van de eerste resultaten van de wijknaanpak in Ondiep is positief: negen indicatoren geven een gunstige ontwikkeling. Daarbij gaat het onder meer om de ervaren jongerenoverlast, de toekomstverwachting van wijkbewoners, woninginbraak, geweld en instromende vierjarige kleuters met achterstandscore. Opvallend is dat Ondiep op het gebied van toekomstverwachting iets beter scoort dan stedelijk. Ondanks dat geven bewoners ook hier aan niet graag in de buurt te blijven wonen. De indicatoren Jongerenoverlast en Geweld blijven hoger dan het stedelijk niveau. Ook de ontwikkeling van Autokraken, De openbare ruimte en Uitkeringsontvangers zijn zorgelijk. Autokraak in Ondiep is, na een jarenlang dalende trend, het afgelopen jaar gestegen en is het hoogste van de krachtwijken. Het rapportcijfer 'schoon' voor de openbare ruimte daalt sterk ondanks de extra inzet op het beheer hiervan. Mogelijk valt dit deels te verklaren door de overlast van de sloopwerkzaamheden in de wijk. Het aandeel uitkeringsontvangers daalt volgens plan, maar blijft wel het hoogste van de krachtwijken.

Indicatoren

- Ervaren jongerenoverlast
- Ervaren buurtonveiligheidsgevoelens
- Woninginbraken
- Autokraken
- Geweld
- Rapportcijfer schoonheid openbare ruimte
- Ervaren toekomstverwachting buurt
- Aandeel niet graag in buurt blijven wonen
- Aandeel onvoldoende sociale contacten
- Aandeel uitkeringsontvangers < 65 jaar
- Instromende kleuters met achterstandscore
- Aandeel voortijdig schoolverlaters
- Leerlingen zonder diploma van school
- Ervaren gezondheid

Ontwikkeling 2007-2008 t.o.v.:

Legenda

- █ Gunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling
- █ Volgens streefpad / stedelijke ontwikkeling
- █ Ongunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling

Overvecht

In Overvecht zijn op scholen, in straten en bij gezinnen thuis activiteiten gestart om kansen voor kinderen tot twaalf jaar en hun ouders te verbeteren. Het wijkactieplan besteedt ook aandacht aan kansen op werk, betere gezondheid, leefbaarheid en veiligheid en de participatie van wijkbewoners.

De wijknaampak in Overvecht kent een aantal speerpunten. Hieronder een overzicht van tastbare resultaten.

'We leren kinderen om conflicten zelf op te lossen, zonder te gaan slaan of schelden.'

(Leerkracht van de basisschool)

Kinderen tot twaalf jaar en hun ouders

De activiteiten richten zich op de verschillende leefwerelden van het kind: thuis, op school en op straat. Een aantal activiteiten richt zich op zorg en hulp aan kinderen en hun ouders. Daarin vormt het Jeugdadvies-team de spil. Opvoedingsondersteuning, oudercoaching en hulp aan multiprobleemgezinnen zijn uitgebreid. Op alle scholen zijn zorgoverleggen gestart. Een centrale rol is weggelegd voor de Brede School in Overvecht, waar alle basisscholen aan deelnemen. Het gaat om talentontwikkeling, vergroten van de betrokkenheid van ouders en het toepassen van een pedagogische visie, die is gestoeld op de Vreedzame school/Vreedzame wijk. Het programma van de Brede School is gekoppeld aan de activiteiten van de wijkwelzijnsorganisatie Cumulus, het Utrechts Centrum voor de kunsten, kinderopvangorganisatie Ludens en de sportverenigingen in de wijk. Ook professionals op straat worden getraind in de methodiek van de Vreedzame Wijk. Speeltuinen de Watertoren is sinds een half jaar vaker open en er wordt per week vier maal extra een Speel

mee-activiteit (begeleid spelen op straat) georganiseerd.

Niet volgens planning loopt het project BSO++ (buitenschoolse opvang voor bijzondere doelgroepen). De uitvoering is nu gepland voor 2010.

Maatschappelijke participatie, gezondheid en werk

Via het wijkactieplan is een aantal succesvolle projecten voortgezet, die eerder deel uitmaakten van het programma Sociale

herovering. Daardoor zijn van deze projecten al resultaten zichtbaar. In de voormalige Stefanuskerk is een broedplaats ontstaan voor cultuur in de wijk. Er werkt een cultuurcoach en er is een studio voor jongeren die bij het digitale jongerenplatform Ucee-station betrokken zijn. Ook heeft de toneelgroep Stut er haar thuisbasis. Een 'krachtwijkkoor' van bewoners heeft geoefend voor een optreden tijdens Europa Cantat in juli 2009. Bewoners worden via verschillende activiteiten aangemoedigd om te participeren in de

WIJKEN IN UITVOERING

KINDEREN TOT TWAALF JAAR EN HUN OUDERS

- > Het Jeugdadvies-team is uitgebreid met een maatschappelijk werker.
- > Zeker driehonderd kinderen met probleemgedrag worden op scholen beter geholpen.
- > In het schooljaar 2008-2009 heeft het schoolmaatschappelijk werk onder meer 63 ouders geholpen en 50 leerlingbesprekingen gevoerd. Door de extra inzet van Marokkaanse oudercoaches zijn 58 ouders bijgestaan bij opvoedingsvraagstukken.
- > Vier basisscholen hebben een vast inloopsprekkuur voor moeders.
- > De hulp aan multiprobleemgezinnen is uitgebreid. Zogenaemde casemanagers staan deze gezinnen intensief bij: acht gezinnen hebben hulp gekregen op het vlak van armoede, chronische ziekte, gebrek aan gezag en depressies.
- > Zo'n 150 moeders uit Overvecht Noord ontvangen preventieve opvoedingsondersteuning.
- > Van de 80 moeders van geboren baby's in Overvecht Noord hebben zich er 36 aangemeld voor opvoedingsondersteuning.
- > In totaal doen rond de tachtig kinderen mee met aan het project Speel mee. De extra inzet heeft zich met name op Overvecht Zuid gericht. Het aantal overlastklachten is daar sterk verminderd.
- > De speeltuin is vaker buiten de reguliere tijden geopend.
- > De organisatie van buitenschoolse opvang voor moeilijk-opvoedbare kinderen blijkt complex. Dat heeft tot vertraging geleid.

MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE, GEZONDHEID EN WERK

- > Een digitaal platform voor Utrechtse jongeren (Ucee station) heeft dertig actieve jongeren bereikt voor deelname aan wijkredacties en radio- en videoproducties.
- > Ruim honderd mensen met gezondheidsproblemen doen mee aan Big Move, een beweging met als doel wijkbewoners te helpen invloed (terug) te krijgen op hun eigen gezondheid: meer plezier, kracht, conditie en sociale contacten.
- > Een wijkgezondheidswerker geeft voorlichting en verwijst bewoners door.
- > Jongeren worden via Matching Overvecht geleid naar bijbaantjes en stages.
- > 250 huishoudens in Overvecht Noord maken na huisbezoek gebruik van hulp en advies.

LEEFBAARHEID EN VEILIGHEID

- > Woningcorporaties nemen negen buurtbeheerders in dienst.
- > Vijf straatcoaches zijn begonnen. Dit aantal breidt zich in de loop van 2009 uit tot tien.
- > 28 jongeren starten een individueel traject. Daarbij gaat het om intensieve hulpverlening, schuldsanering en begeleiding na terugkeer van detentie.

samenleving. Bij de ACA-flats is het project Van binnen naar buiten voortgezet. In dit project worden herinrichting en beheer van een binnenterrein tussen drie 10-hoogflats gecombineerd met huisbezoeken en ontmoetingsactiviteiten voor kinderen en volwassenen en spreekuren in een buurtflat. De sociale cohesie en het aantal actieve bewoners is hier substantieel toegenomen. In het themagebied in Overvecht Noord zijn 424 huishoudens van zes 10-hoogflats thuis bezocht in het kader van het project Wonen en Kansen. 60% heeft gebruik gemaakt van het aanbod voor hulp en advies.

Op het terrein van gezondheid zijn er verschillende activiteiten. In het najaar van 2008 is een convenant met verzekeraar Agis afgesloten waarbij Agis gedurende vijf jaar extra investeert in 'de gezonde wijk'. Wijk in Bedrijf heeft het afgelopen half jaar zes klanten uit Overvecht geholpen. Ook in Overvecht organiseerde het wijkbureau samen met Wijk in Bedrijf een workshop Oriëntatie op Ondernemerschap. Adviseurs op het gebied van ondernemerschap gaan wekelijks de wijk in om potentiële ondernemers te lokaliseren. Vestigingsmogelijkheden voor ondernemers in leegstaand incourant vastgoed in Overvecht worden in beeld gebracht. Voor het Werkhotel/woonwerkcomplex is de voorbereiding gestart, maar de exploitatie voor een periode van vijf jaar na oplevering in 2011/2012 is nog niet gedekt. Een alternatieve invulling wordt onderzocht.

Leefbaarheid en veiligheid

In de integrale gebiedsaanpak in De Gagel en Spoorzone gaat herstructurering gepaard met een breed sociaal programma en een forse kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte vanuit het wijkactieprogramma. Projecten als het Wonen en Kansenonderzoek, waarbij vijfhonderd huishoudens thuis zijn bezocht, de tijdelijke jongerenvoorziening bij buurthuis De Boog en een buurtflat bij de Camera Obscuradreef zijn voorbeelden van projecten die in Spoorzone en De Gagel in dat kader gerealiseerd zijn.

Woningcorporaties hebben buurtbeheerders in dienst genomen. Hun inzet wordt gewaardeerd door de bewoners en leidt tot vermindering van de (vuil)overlast en verbetering van de leefbaarheid. Er zijn in de wijk straatcoaches actief. Contact leggen met de jongeren blijkt moeilijk. De nadruk ligt meer op handhaving dan op bemiddeling. Door het afsluiten van onderdoorgangen rond de Camera Obscuradreef is de overlast afgenomen: de ontstane ruimten worden door verschillende bewonersgroepen gebruikt.

'Het gaat beter in Overvecht. De meeste ontwikkelingen zijn positief. En dat zorgt ervoor dat de bewoners meer vertrouwen krijgen in de toekomst.'

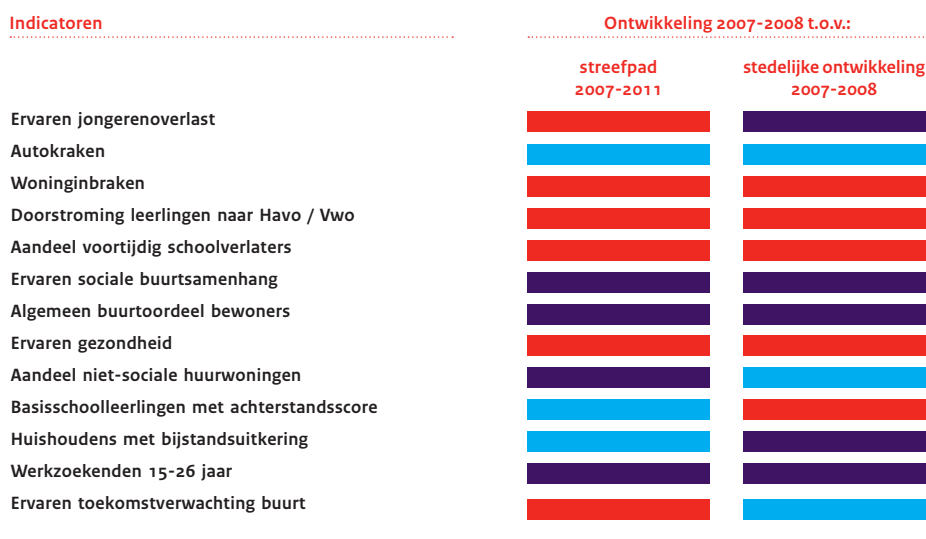
(Wijkmanager)

Bewonersinitiatieven

Bewoners worden op programmaniveau bij de uitvoering betrokken via een 'meedenkgroep'. In de uitvoering van projecten en activiteiten participeren bewoners op allerlei manieren: door activiteiten te organiseren, meer te bewegen, groen te onderhouden, werkervaring op te doen, cursussen te volgen enz. Op dit moment zijn er uit de extra rijksmiddelen voor bewonersinitiatieven tien projecten gefinancierd. Hieronder portretten van Overvechters, ondergrondse vuilopslag, onderhouden van een binnentuin met steun van opbouwwerk, samen koken (kookboek met gezonde recepten), fietslessen, een wegwijssloket en een mozaïekkunstwerk van en voor bewoners.

De ontwikkelingen in Overvecht laten een gevarieerd beeld zien. Meer dan de helft van de dertien indicatoren verbetert, waaronder het Algemene buurtoordeel bewoners en de Ervaren toekomstverwachting buurt. De ontwikkeling van deze twee steekt bovendien gunstig af ten opzichte van stedelijke ontwikkelingen. Datzelfde geldt voor de dalende Autokraken en het stijgende aandeel Niet-sociale huurwoningen. Het vertrouwen in de toekomst stijgt sinds 2002, maar blijft toch achter bij de andere krachtwijken. Punt van zorg zijn de jongerenoverlast, het relatief hoge niveau van voortijdig schoolverlaters en de als matig ervaren gezondheid.

Indicatoren

Legenda

- █ Gunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling
- █ Volgens streefpad / stedelijke ontwikkeling
- █ Ongunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling

Zuilen-Oost

>>> 'Contact met iemand uit je eigen buurt is laagdrempelig, spontaan en gezellig.'

(Bewoner)

In Zuilen-Oost ligt de nadruk op jeugd en gezin, leefbaarheid en veiligheid, activering, werk en scholing. Vanwege de korte looptijd zijn de resultaten nog bescheiden. Vast staat wel dat de samenhang en samenwerking tussen de verschillende instanties zoals scholen, welzijnswerk en corporaties een punt van aandacht is.

Het wijkactieplan van Zuilen-Oost richt zich op de sociaal-economische en fysieke ontwikkeling van de wijk. Maatregelen geven bepaalde (doel)groepen in de wijk meer kansen en stimuleren 'wijkempowerment'. Zo wordt er op sociaal-economisch gebied hard gewerkt aan het versterken van de sociale basis, talentontwikkeling en deelname van wijkbewoners. Het programmateam (corporatie, wijkmanager Utrecht Noordwest, gemeentelijke diensten) werkt zowel voor Zuilen-Oost als voor Ondiep. Het Openbaar Ministerie, de politie en de burgemeester hebben bepaald welke jongeren aangepakt moeten worden wegens overlast en criminaliteit. Met veertig van deze jongens zijn individuele trajecten gestart.

Sociale basis

Het versterken van de sociale basis heeft betrekking op gezondheid, inkomen, sociale veiligheid, de woning en voldoende voorzieningen voor onderwijs, zorg en hulpverlening.

Uit onderzoek blijkt dat in Zuilen-Oost 35 multiprobleemgezinnen wonen. Casemanagers van Stade Profiel wordt in Zuilen-Oost ingezet voor gerichte ondersteuning en coördinatie. Daarnaast zijn er diverse

activiteiten op het gebied van opvoedondersteuning. De voorstellen voor een integrale veiligheidsaanpak van jongeren zijn goedgekeurd en zijn gestart. Na enkele maanden voorbereiding is er stedelijk voor gekozen geen activeringscentra op te zetten in de wijken. In plaats daarvan wordt er een vraaggerichte aanpak ontwikkeld. De samenwerking tussen Wijk in bedrijf en het programmateam Ondiep/Zuilen-Oost wordt geïntensiveerd. De locatie voor het Ouder Kind Centrum (OKC) in Noordwest is vastgesteld (buitenring Geuzenwijk) maar zal niet eerder dan in 2011 open gaan. Met partijen wordt gesproken over de realisatie van een tijdelijk OKC elders in de wijk.

'We zitten er samen bovenop. Ons doel is deze jongeren te laten voelen dat zij níet de baas zijn op straat.'

(Wijkagent)

Participatie

Een goede sociale basis maakt het versterken van participatie mogelijk: bewoners staan

WIJKEN IN UITVOERING

SOCIALE BASIS

- > De wachtlijst voor ondersteuning door een Marokkaanse oudercoach is weggewerkt.
- > De opleiders voor de training Opvoeden voor vaders zijn geworven.
- > Zeven vrijwilligers voor Homestart zijn opgeleid en gaan ouders thuis ondersteunen.
- > Twaalf bewoners hebben deelgenomen aan de vaardigheidstraining Aanspreken op gedrag.
- > Wijk in Bedrijf (WIB) heeft het afgelopen half jaar tien klanten uit de wijk Noordwest geholpen.
- > De buurtbeheerder is actief in de wijk: hij draait spreekuren en heeft een netwerk opgebouwd.
- > Het schoolmaatschappelijk werk is met twintig uur uitgebreid.
- > Het advies- en steunpunt Huiselijk Geweld geeft voorlichting en organiseert van themabijeenkomsten.
- > 55 vaders volgen cursussen voor opvoedondersteuning.

PARTICIPATIE

- > Op diverse locaties in de wijk worden extra sport- en spelactiviteiten georganiseerd voor jongeren. Op de twee locaties zijn er gemiddeld zo'n 30% meer kinderen aanwezig dan voorheen. Bovendien blijkt het minder vaak nodig om in te grijpen.
- > Een 'nieuwe' bus wordt aangeschaft om bewoners bij plannen te betrekken.
- > Meedoen op Straat wordt extra ingezet op het Queeckhovenplein en Muiderslotplantsoen.
- > Twaalf zorgsignalen zijn voorgelegd aan de interne zorgcoördinator van Portes.
- > Een wervingscampagne onder inburgeraars en allochtonen is gestart met als doel twintig duo's op jaarbasis te vormen. Momenteel zijn er drie actief.

TALENTONTWIKKELING

- > Organisatie The Mall is half november 2008 een meidenclub gestart en heeft dertien meisjes in begeleiding. De jongenscoach is met zeven jongens actief.
- > De (ver)bouw van het Vorstelijk complex (multifunctionele voorzieningencentrum, met cultureel aanbod, jongerenruimte, etc.) is gestart.

open voor contact met anderen en zullen eerder deelnemen aan onderwijs of werk oppakken. Dit draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling en emancipatie van groepen. Ook de ouders worden betrokken bij de aangeboden sport- en spelactiviteiten waarbij de jeugdbouwwerkers contact onderhouden met de kinderen, tieners en hun ouders. Kinderen nodigen in 'hun' portiekcafé bewoners uit voor een hapje en drankje, zodat bewoners en kinderen met elkaar in gesprek gaan. Mede door de komst van de verenigingsmanager bij S.V. Elinkwijk wordt verwacht dat er meer bewoners actief zullen worden bij de verenigingen.

In september 2008 is The Mall gestart met het opbouwen van een locatie van waaruit activiteiten georganiseerd kunnen worden en die tevens een ontmoetingsplek voor jongeren zal zijn. Een buurtnetwerk wordt opgezet en medewerkers en vrijwilligers geworven. Drie krachten zijn aangenomen.

Talentedontwikkeling

Door specifiek vervolgonderwijs of werkervaring wordt het voor bewoners mogelijk hun talenten om te zetten in werk. De ontwikkeling van de Brede Scholen biedt ieder kind de mogelijkheid om naast het reguliere leeraanbod zijn/haar eigen talent te ontdekken en ontwikkelen: talenten op het gebied van sport, kunst maar ook van techniek. De coördinator Brede school Zuilen-Oost heeft met de betrokken schooldirecteuren van De Cirkel, Prinses Margrietschool en Carrousel de hoofdlijnen van een meerjarig activiteitenplan uitgewerkt. Hierin is ook de inzet en

betrokkenheid van ouders opgenomen. De uitvoering van het plan start schooljaar 2009-2010.

Ook de realisatie van (multifunctionele) voorzieningen (sport, welzijn en cultuur) leveren een bijdrage aan verdere talentontwikkeling voor jong en oud. De bouw van de nieuwe sporthal Zuilen-Oost en de aanleg van een playground starten in 2010-2011. Het Cruijf Court kan ook in 2009 niet worden aangelegd, omdat daarvoor eerst een gymzaal bij de Pyramideschool moet worden vervangen.

'Steen én Sociaal, dat principe staat niet meer ter discussie.'

(Medewerker woningcorporatie Bo-Ex)

Bewonersinitiatieven

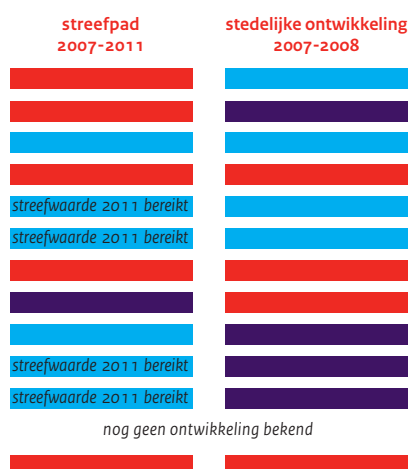
Partners in de wijk nemen initiatieven om de participatie van bewoners en kinderen te vergroten en de jeugdoverlast te beperken: via het portiekcafé, een buurtbeheerder (corporatie), jeugdbouwwerkers en 'kinderwerkers'. Er hebben zeven bijeenkomsten plaatsgevonden rond een thema bij een bewoner thuis. Doel is om dit wekelijks te herhalen. De extra bewonersmiddelen zijn ingezet voor: Jong leven (ouders organiseren activiteiten voor kinderen), Museum voor Zuilen-Oost (bewoner gaat een museum runnen en tentoonstellingen in de wijk organiseren) en de aanleg van een veilig kruispunt op verzoek van ouders, leerkrachten en kinderen om de omgeving van twee scholen veiliger te maken.

Zoals in andere wijken geven de ontwikkelingen in Zuilen-Oost een wisselend beeld. Zeven van de dertien indicatoren ontwikkelen zich positief. Op het gebied van geweldafname, toekomstverwachtingen, voortijdig schoolverlaters en instromende vierjarige kleuters met achterstandscore, zijn de streefcijfers voor 2011 al bereikt. Ook is na jaren het aantal woninginbraken afgenomen. De toekomstverwachting ligt weer op stedelijk niveau, maar deze score staat in tegenstelling tot het aantal mensen dat aangeeft niet graag in de buurt te willen blijven. De ervaren jongerenoverlast blijft een punt van zorg en is alleen in Kanaleneiland hoger. Zorg is er ook over het zeer hoge gevoel van buurtveiligheid. Ook is het aantal autokraken na een jarenlange daling toegenomen en ligt nu boven het stedelijk niveau.

Indicatoren

Ervaren jongerenoverlast		
Ervaren buurtveiligheidsgevoelens		
Woninginbraken		
Autokraken		
Geweld	streefwaarde 2011 bereikt	
Ervaren toekomstverwachting buurt	streefwaarde 2011 bereikt	
Aandeel niet graag in buurt blijven wonen		
Aandeel onvoldoende sociale contacten		
Aandeel uitkeringsontvangers < 65 jaar		
Instromende kleuters met achterstandscore	streefwaarde 2011 bereikt	
Aandeel voortijdig schoolverlaters	streefwaarde 2011 bereikt	
Leerlingen zonder diploma van school		
Ervaren gezondheid		

Ontwikkeling 2007-2008 t.o.v.:

Legenda

	Gunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling
	Volgens streefpad / stedelijke ontwikkeling
	Ongunstiger dan streefpad / stedelijke ontwikkeling

Zaanstad

>>> 'De onderhandelingen met corporaties over de financiering van het stedenbouwkundig plan waren niet makkelijk. Ik ben heel blij met het principeakkoord. Ik vertrouw erop dat we van Nieuw Poelenburg een succes kunnen maken.'

Wethouder Ronald Ootjers
(onder meer wijkwethouder Poelenburg)

De sociaal-economische en fysiek-ruimtelijke problemen in Poelenburg versterkten elkaar, waardoor de wijk de laatste jaren in een neerwaartse spiraal terecht kwam. Om dat definitief te doorbreken, slaan gemeente, corporaties, ondernemers en bewoners de handen ineen. Zij kiezen voor een integrale aanpak van de verschillende problemen: fysieke herstructurering én sociale en economische versterking van de wijk.

Poelenburg is een typische jaren zestig wijk met veel hoogbouwflats. De wijk kent een hoge werkloosheid, veel inwoners met een laag inkomen, veel schooluitval en een lage koopkracht - waardoor het niet goed gaat met de wijkwinkelcentra - en woningen van een zorgelijke kwaliteit. Uit de laatste Zaanpeiling onder bewoners over 2007 blijkt dat de tevredenheid onder bewoners in Poelenburg over de voorzieningen voor jongeren stijgt. Maar de onveiligheidsgevoelens zijn nog hoog en de beoordeling van de leefbaarheid in de wijk laag. Toch typeren bewoners van Poelenburg hun wijk als kleurrijk, gezellig en groen.

Uitvoeringsprogramma 2009-2018

In 2008 zijn een ruimtelijke visie (Masterplan Poelenburg) en een sociaal-economisch wijkactieplan geformuleerd. Samen met de financiële vertaling van het wijkactieplan en het charter met het Rijk, zijn deze documenten uitgewerkt in het concrete Uitvoeringsplan 2009-2018 dat naar verwachting medio oktober 2009 wordt vastgesteld, inclusief een geoptimaliseerd Stedenbouwkundig Plan. In 2008 en 2009 is een voorschot genomen op het uitvoeringsprogramma en zijn tal van acties opgestart: gezondheidsprogramma's, ondersteuning aan ondernemers, stages voor jongeren, inzet van een wijkagent, de realisatie van een jongerenruimte en cursussen over wonen en leefbaarheid.

Nieuw Poelenburg: maak het mee!

Al jaren investeert de gemeente Zaanstad specifiek in leefbaarheid en openbare ruimte. En dat zie je terug in de wijk. De gemeente werkt intensief samen met de Zaanse

woningcorporaties Parteon, Rochdale en ZVH. In Poelenburg vormen zij een actieve coalitie om de fysieke, sociale en wijk-economische verbeteringen in de wijk samen en integraal aan te pakken. Uiteraard wordt ook nauw samengewerkt met alle organisaties en mensen die in de wijk actief zijn, zoals welzijnsorganisaties, geloofscentra, scholen en wijkpolitie. De vernieuwing van Poelenburg gebeurt zoveel mogelijk samen met bewoners en ondernemers. Alle groepen werken samen onder het motto: Nieuw Poelenburg, maak het mee.

Partnership Rijk en gemeente

In het charter staan de afspraken tussen het Rijk en gemeente om van Poelenburg een normale, prettige wijk te maken. Er is goed ambtelijk en bestuurlijk contact met het ministerie van VROM. Zo kan Zaanstad beschikken over het netwerk en de expertise van het Rijk. Dit partnerschap is vooral waardevol gebleken bij het adviseren over de financiële haalbaarheid van het plan, de expertise op het gebied van duurzaamheid en de stroomlijning van de vele aanbiedingen voor hulp voor verbetering van de wijk.

Poelenburg

In 2008 en 2009 zijn samenhangende acties gestart met tal van projecten in verschillende stadia. Van de start tot de afronding. Deze projecten richten zich op verschillende thema's. Van gezondheid, ondersteuning aan ondernemers en stages voor jongeren, tot trainingen belangenbehartiging voor bewoners, buurtcongiërges en een vernieuwende aanpak door de wijkagent.

Twee grote knelpunten maken de toekomst van de programma's in Poelenburg onzeker. Doordat het Centraal Fonds nog steeds geen geld heeft uitgekeerd, schieten de partners de

investeringen nu nog voor. Deze situatie kan echter niet lang meer voortduren. De partners stellen de deadline op 31 december 2009. Dan hebben zij twee jaar alle investeringen gedaan zonder financiële steun van andere corporaties in Nederland. Daarnaast zijn de marktomstandigheden sterk gewijzigd door de economische crisis. Dat heeft negatieve gevolgen voor de financiële positie van de partners. Door de financiële risico's van het Stedenbouwkundig Plan stellen de corporaties zich voorzichtiger en terughoudender op. Eén corporatie heeft zich zelfs teruggetrokken uit de nieuwbouwopgave. Steeds wordt gezocht naar wegen om het plan toch vooral te laten doorgaan, want daarover zijn de vier partijen het eens: de acties in Poelenburg moeten voortgaan en zich intensiveren. De noodzaak is evident en de kansen liggen er voor het oprapen.

Wonen in een gezonde wijk

Door meer bewoners meer te laten bewegen worden ze gezonder. Verschillende projecten

zijn opgezet om dit te bereiken. Zo verbetert de signalering- en monitorfunctie bij de eerstelijns gezondheidszorg. Daarnaast komen er meer en beter bereikbare sportaccommodaties.

Welzijnsorganisatie Centrum Jong wordt op loopafstand van het nieuwe gezondheidscentrum gevestigd in de multifunctionele accommodatie, die is opgenomen in het Stedenbouwkundig Plan en wordt ontwikkeld door corporatie Rochdale. De multifunctionele accommodatie is in 2014 gereed. Er zijn gesprekken met de aanbieders om het proces te versnellen.

Werken

Een ondernemersvereniging, opgericht in 2009, behartigt de belangen van ondernemers tijdens de herstructurering van de wijk. Vanaf 2010 start de ondersteuning aan startende ondernemers. Nu al loopt het project Kleurrijk ondernemen dat zich speciaal richt op vrouwen en allochtonen die een eigen bedrijf

WIJKEN IN UITVOERING

WONEN IN EEN GEZONDE WIJK

- > Huisartsen en wijkverpleegkundigen geven beweegadviezen op recept.
- > Fitnesstoestellen voor ouderen in het park.
- > Er komt een multifunctionele accommodatie voor sportactiviteiten.
- > Sportverenigingen in de buurt, zoals Chokugym en de kanovereniging, worden groter en beter benut.
- > Vanaf 2010 komt er een tweejaarlijks sportevenement in Poelenburg.
- > De procedures voor de aanleg van de geluidsschermen lopen. De twee geluidsschermen zorgen voor een substantiële vermindering van geluidsoverlast en voor een betere luchtkwaliteit.
- > De zorg van huisartsen, fysiotherapie en ouderensteunpunt is minder versnipperd, doordat alle aanbieders samenwerken in een nieuw te bouwen gezondheidscentrum.

WERKEN

- > Bedrijven in en om Poelenburg worden gestimuleerd stageplekken ter beschikking te stellen.
- > Kleinere bedrijven die geen stagiaires aannemen omdat de begeleiding te veel tijd kost, krijgen steun bij de begeleiding van deze stagiaires.

INTEGRATIE EN SOCIALE SAMENHANG

- > De leergang Wonen en Leefbaarheid verwelkomt ruim zestig deelnemers (voornamelijk allochtone vrouwen). Binnenkort wordt deze succesvolle cursus ook aan mannen aangeboden.
- > Vijftien personen krijgen een training om hun papierwinkel op orde te krijgen. Bij succes wordt dit herhaald en uitgebreid.
- > Elf personen zijn gestart met het project van Ttif.Company.

LEREN EN OPGROEIEN

- > In de zomer van 2009 is er een nieuw jongerenruimte in het buurtcentrum gerealiseerd.
- > De scholen in Poelenburg en welzijnsorganisatie Welsaen vormen samen een Brede School en organiseren diverse cursussen en activiteiten voor kinderen.
- > Vanaf 2009 zijn er congiërges op de vier basisscholen in Poelenburg. Hierdoor houden de leraren meer tijd over voor het primaire proces.

VEILIGHEID

- > De wijkagent is sinds 2009 voor 100% inzetbaar in Poelenburg.
- > Door de aanpak van de wijkagent neemt de overlast af en het woongenot toe.
- > In twee flatgebouwen zijn camera's aangebracht. In 2009 krijgen nog eens twee flats camera's.

willen starten. Daarnaast voert de gemeente een onderzoek uit naar de mogelijkheden van microfinanciering. Voor jongeren vergroot Zaanstad de arbeidskansen. Doel is om 150 jongeren een goede kans op de arbeidsmarkt te bieden.

‘Ondanks de kredietcrisis zijn we in staat Poelenburg aan te pakken. Dat zie je bijvoorbeeld in onze projecten voor en door jongeren. Zo is er een jongeren-keet gekomen en hebben basisschoolkinderen een kinderreisbureau opgericht dat excursies in de wijk aanbiedt.’

(Procesmanager)

Integratie en sociale samenhang

Om de beheersing van de Nederlandse taal te verbeteren, biedt Zaanstad het project Taal aan huis voor allochtone vrouwen die nog niet kunnen deelnemen aan reguliere taallessen. De cursus Beter Nederlands spreken is bedoeld voor mensen die al langer in Nederland wonen en niet (meer) in aanmerking komen voor een taal cursus. De leergang Wonen en Leefbaarheid in Poelenburg biedt deelnemers inzicht in wat een gemeente en woningcorporatie doet, wat de rechten en plichten van bewoners zijn en hoe ze hun belangen kunnen behartigen: van klacht naar activiteit. Doel is dat deelnemers ook een volgende stap nemen: bijvoorbeeld opvoedondersteuning, betaald werk vinden via het activeringscentrum of vrijwilligerswerk.

Een deel van de bewoners uit Poelenburg weet de weg naar instanties niet te vinden. Deze mensen krijgen directe hulp om hun ‘papierwinkel’ op orde te brengen en worden begeleid om dit voortaan zelfstandig te doen. Tif.Company – een bedrijf gericht op arbeidsmobiliteit – benadert mensen zonder werk en uitkering, de zogenoemde Nuggers, met als doel ze te activeren door ze te helpen aan vrijwilligerswerk, betaald werk of een eigen bedrijf op te zetten. Doel is om dit jaar twintig personen hulp aan te bieden.

Leren en opgroeien

Stichting De Bakkerij startte in 2008 het succesvolle project PortiekPortiers met 25 kinderen van 8 tot 13 jaar. Die krijgen een belangrijke rol in het schoon houden van hun portiek. Als juniorassistent van de huismees-

ter gaan zij in een herkenbaar tenue op inspectie en ruimen hun portiek op. Een tweede project wordt vol enthousiasme opgezet: Bureau Buurtreizen. Kinderen gaan op zoek naar leuke en mooie plekken in de buurt, maar ook naar plaatsen die eerst nog opgeknapt moeten worden om er echt een populaire bestemming van te maken. Ook project Maïzena richt zich op de ontwikkeling van het talent van de kinderen en jongeren in Poelenburg. Juni 2008 presenteerden de kinderen in samenwerking met de basisscholen een groot muzikaal kunstproject aan de wijk. Een groep jongeren maakt een film over Poelenburg: hoe ervaren ze hun wijk? En hoe kun je plannen maken voor een nieuw Poelenburg?

Al lange tijd is er behoefte aan een ruimte waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten, zodat ze niet meer hoeven te hangen op plaatsen waar ze overlast veroorzaken. Bovendien maakt dit het makkelijker om jongeren te bereiken en te volgen. In Poelenburg zijn de werkzaamheden van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) duidelijk merkbaar. Hoewel nu nog in een tijdelijke behuizing, wijst een evaluatie al uit dat de medewerkers van de verschillende instellingen (consultatiebureau, GGD, maatschappelijk werk, bureau Jeugdzorg) elkaar in hetzelfde gebouw erg gemakkelijk kunnen vinden en dat men elkaar ook steeds gemakkelijker opzoekt voor overleg en interview.

Veiligheid

Al een aantal jaar zijn buurtconciërges actief in Poelenburg. Dit zijn bewoners die zich op vrijwillige basis inzetten voor de wijk. Ze werken nauw samen met de huismeesters en hebben een signalerende functie. Daarnaast start in 2009 het project Pleinmanagement, waarbij jongeren en volwassenen uit de buurt toezicht houden op straat. Zij spreken bewoners actief aan op overlastgevend gedrag. De wijkagent houdt regelmatig spreekuren in het buurtcentrum of op de bewonersavonden en geeft in 2009 voorlichting op scholen, onder de naam Doe effe normaal. Bij de integrale aanpak op veiligheidsgebied past ook cameratoezicht. Doel is voor 2012 alle flats waar de leefbaarheid onder druk staat te voorzien van cameratoezicht.

Participatie en communicatie

De gemeente experimenteert met bijeenkomsten op alternatieve locaties en tijden. Zo zijn inloopbijeenkomsten in de vorm van informatiemarkten succesvol. Vooral als ze gehouden worden op plaatsen en tijden die

handig zijn voor bewoners. Niet alleen komt de dialoog daardoor beter op gang, ook meer en andere mensen laten zich zien. Zaanstad zet deze Poelenburgse methode de komende tijd breder in binnen de gemeente. Brand verwoestte voorjaar 2009 zowel een winkelcentrum als een gloednieuw informatiecentrum over Poelenburg. In december wordt dat informatiecentrum alsnog geopend. Het biedt informatie over de bouw en de renovatie, over sociale programma’s en kinderparticipatie. Het geeft bovendien informatie aan ondernemers en biedt onderdak aan een activeringscentrum voor bewoners. Buurtbewoners doen er als gastvrouw – betaalde - werkervaring op.

‘Poelenburg moet op de schop, vooral in sociaal opzicht. Ik organiseer activiteiten voor ouderen. Het valt me op dat ze vaker meedoen aan activiteiten in het buurtcentrum. Ze krijgen meer aandacht, hebben het gevoel dat er meer aan hun welzijn wordt gedaan.’

(Bewoner)

Bewonersinitiatieven

De gemeente stelde een subsidieverordening vast om bewonersinitiatieven (vouchers) te stimuleren. Er zijn 25 bewonersinitiatieven gehonoreerd. Het gaat onder andere om speel- en ontmoetingsplaatsen in de wijk.

ALKMAAR

Postbus 53
1800 BC Alkmaar
T: (072) 548 88 88
F: (072) 548 87 77
post@alkmaar.nl
www.alkmaar.nl

AMERSFOORT

Postbus 4000
3800 EA Amersfoort
T: (033) 469 51 11
F: (033) 469 54 54
info_gemeente@amersfoort.nl
www.amersfoort.nl

AMSTERDAM

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
T: (020) 624 11 11
F: (020) 552 34 26
www.amsterdam.nl

ARNHEM

Postbus 9029
6800 EL Arnhem
T: 0900 1809
F: (026) 377 48 30
gemeente@arnhem.nl
www.arnhem.nl

DEN HAAG

Spui 70
2511 BT Den Haag
T: (070) 353 30 03
F: (070) 353 27 82
contactcentrum@dsb.denhaag.nl
www.denhaag.nl

DEVENTER

Postbus 5000
7400 GC Deventer
T: (0570) 69 39 11
F: (0570) 69 33 37
gemeente@deventer.nl
www.deventer.nl

DORDRECHT

Postbus 8
3300 AA Dordrecht
T: (078) 639 89 89
F: (078) 639 80 80
www.dordrecht.nl

EINDHOVEN

Postbus 90150
5600 RB Eindhoven
T: (040) 238 60 00
gemeente@eindhoven.nl
www.eindhoven.nl

ENSCHEDÉ

Postbus 20
7500 AA Enschede
T: (053) 481 81 81
F: (053) 431 74 45
postbus20@enschede.nl
www.enschede.nl

GRONINGEN

Postbus 30026
9700 RM Groningen
T: (050) 367 91 11
F: (050) 367 77 50
info@groningen.nl
www.groningen.nl

HEERLEN

Postbus 1
6400 AA Heerlen
T: (045) 560 50 40
F: (045) 560 44 90
gic@heerlen.nl
www.heerlen.nl

LEEUWARDEN

Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
T: (058) 233 88 33
F: (058) 215 39 49
gemeente@leeuwarden.nl
www.leeuwarden.nl

MAASTRICHT

Postbus 1992
6201 BZ Maastricht
T: (043) 350 50 50
F: (043) 350 41 41
post@maastricht.nl
www.maastricht.nl

NIJMEGEN

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen
T: (024) 329 91 11
F: (024) 323 59 92
gemeente@nijmegen.nl
www.nijmegen.nl

ROTTERDAM

Postbus 70012
3000 KP Rotterdam
T: (010) 417 91 11
F: (010) 417 35 12
post@bsd.nl
www.rotterdam.nl

SCHIEDAM

Postbus 1501
3100 EA Schiedam
T: (010) 246 55 55
F: (010) 473 70 21
info@schiedam.nl
www.schiedam.nl

UTRECHT

Postbus 16200
3500 CE Utrecht
T: (030) 286 00 00
F: (030) 286 12 24
informatiecentrum@utrecht.nl
www.utrecht.nl

ZAA NSTAD

Postbus 2000
1500 GA Zaandam
T: 0900 235 235 2
F: (075) 655 24 00
postbus@zaanstad.nl
www.zaanstad.nl

MINISTERIE VAN VROM

Postbus 20951
2500 EZ Den Haag
(070) 339 39 39
vrominfo@postbus51.nl
www.vrom.nl

COLOFON

'Wijken! in uitvoering' is een bijlage bij de Voortgangsrapportage Wijkanaanpak van het ministerie van VROM Wonen, Wijken en Integratie (WWI). 'Wijken! in uitvoering' is gemaakt in opdracht van de Programmadirectie Wijken.

© 2009, ministerie van VROM / WWI

Tekstproductie

Toelis tekst en communicatie

Grafisch ontwerp

Accu grafisch ontwerpers, Arnhem

Fotografie

Kick Smeets

Oplage

700